

Instituti
për
politikë
evropiane.
Shkup

RAPORTI NË HIJE PËR **KAPITULLIN 23**

PËR PERIUDHËN TETOR 2023 – SHTATOR 2024

RAPORTI NË HIJE PËR KAPITULLIN 23

PËR PERIUDHËN TETOR 2023 – SHTATOR 2024

RAPORTI NË HIJE PËR KAPITULLIN 23

PËR PERIUDHËN TETOR 2023 – SHTATOR 2024

Botues:

Instituti për Politikë Evropiane - Shkup

Për botuesen:

Dr. Simonida Katsarska

Redaktore:

Dr. Simonida Katsarska

Autore:

Angella Delevska

Beba Zhagar

Përkthim nga gjuha maqedonase në gjuhën shqipe:

Blerina Starova Zlatku

Dizajn grafik:

Relativ

Shkup, Dhjetor 2024

Ky raport në hije është hartuar në kuadër të projektit “Ndërtojmë ura për një të ardhme të përbashkët: Sundimi i ligjit nga pikëpamja e anëtarësimit në BE”, financuar nga Bashkimi Evropian. Përmbajtja e këtij raporti është përgjegjësi vetëm e autorëve dhe në asnjë mënyrë nuk mund të konsiderohet se përfaqëson pikëpamjet dhe opinionet e Bashkimit Evropian.

Përmbajtja

Hyrje	7
Metodologjia	9
1. Gjyqësori	10
Dokumente strategjike	11
Organet drejtuese	13
Pavarësia dhe paanshmëria	20
Përgjegjësi	29
Profesionalizmi dhe kompetenca	35
Cilësia e drejtësisë	40
Efikasiteti	47
2. Lufta kundër korrupsionit	53
Kadri institucional	56
Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit	56
Prokuroria Publike	60
Kadri ligjor	65
3. Të drejtat themelore	68
Praktika gjyqësore e Gjykatës Evropiane të Drejtave të Njeriut	70
Avokati i Popullit	72
Tortura ose lloj tjetër i trajtimeve ose dënimeve mizore, çnjerëzore ose poshtëruese	74
Burgje dhe paraburgime	76
Mbrojtja e të dhënave personale	79
Liria e mendimit, ndërgjegjes dhe fesë	81
Liria e shprehjes	83
Presioni mbi gazetarët	84
Të drejtat e fëmijës	86
Grupet e cenueshme dhe parimi i mosdiskriminimit	88
Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi	88
Persona me aftësi të kufizuara	91
Gjinia	94
Gjuha e urrejtjes	96
Vepra të urrejtjes	97
LGBTI+	98
Romët	99
Bibliografi	102

Lista e shkurtësive

ASHMAA	Agjencia për Shërbime Mediatike Audio dhe Audiovizuele
AMDP	Agjencia për mbrojtjen e të dhënave personale
AKMIS	Sistem i automatizuar informatash për menaxhim me lëndët gjyqësore
AGJPP	Akademia për Gjykatës dhe Prokurorë Publikë
PBB	Prodhimi i Brendshëm Bruto
GRECO	Grupi i shteteve kundër korrupsionit
ESHS	Enti Shtetëror i Statistikës
KSHPK	Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit
KE	Komisioni Evropian
KEDNJ	Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut
ENER	Regjistri i vetëm kombëtar elektronik i rregulloreve
EPI	Instituti për Politikë Evropiane
ERA	Akademia e së Drejtës Evropiane
GJEDNJ	Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut
BE	Bashkimi Evropian
SHGM	Shoqata e Gazetarëve të Maqedonisë
TIK	Teknologjia e Informacionit dhe Komunikimit
IRI	Instituti Ndërkombëtar Republikan
IRL	Laboratori i Gazetarisë Hulumtuese
PPRMV	Prokuroria Publike e Republikës së Maqedonisë së Veriut.
KPMD	Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi
LGBTI	Komuniteti lezbik, homoseksual, biseksual, trans dhe interseks
AMSHA	Akademia Maqedonase e Shkencave dhe Arteve
MPB	Ministria e Punëve të Brendshme
SHMJR	Shoqata Maqedonase e Juristëve të Rinj
AIM	Agjencia Informative Mediatike
MSHIA	Ministria e Shoqërisë Informatike dhe Administratës
MASH	Ministria e Arsimit dhe Shkencës
MD	Ministria e Drejtësisë
MRT	Radiotelevizioni Maqedonas
MPPS	Ministria e Punës dhe Politikës Sociale
OJQ	Organizatë joqeveritare
OSBE	Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë
PTHP	Prokuroria Themelore Publike
PTHPNKOK	Prokuroria Themelore Publike për Ndjekjen e Krimit të Organizuar dhe Korrupsionit
RMV	Republika e Maqedonisë së Veriut
SHBA	Shtetet e Bashkuara të Amerikës
LSDM	Lidhja Social Demokrate e Maqedonisë
CEPEJ	Komisioni Evropian për Efikasitetin e Drejtësisë
PSP	Prokuroria Publike për ndjekjen e veprave penale që lidhen dhe rezultojnë nga përmbytja e monitorimit të paligjshëm të komunikimeve (Prokuroria Speciale Publike)
KPPRMV	Këshilli i Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut
SPGM	Sindikata e pavarur e gazetarëve dhe punonjësve të medias
KGJRMV	Këshilli Gjyqësor i Republikës së Maqedonisë së Veriut
DSK	Drejtoria për Siguri dhe Kundërzbulim
DULA	Drejtoria për udhëheqjen e librave amë
Sindikata e PAOGJSHQ	Sindikata e Punonjësve të Administratës, Organeve Gjyqësore dhe Shoqatave Qytetare të Republikës së Maqedonisë
DPF	Drejtoria e Policisë Financiare
KHDNJ	Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut

Hyrje

Ky raport në hije bashkon në një tërësi të vetme koherente të gjitha gjetjet, konkluzionet dhe rekomandimet që dolën nga monitorimi i fushave të përfshira në Kapitullin 23 – Gjyqësori dhe të drejtat themelore. Ky është raporti i nëntë i tillë i publikuar nga Instituti për Politika Evropiane - Shkup (EPI), duke marrë parasysh komentet dhe opinionet e institucioneve shtetërore dhe organizatave joqeveritare. Tetë periudhat e mëparshme mbulojnë periudhat në vijim: tetor 2014 – korrik 2015,¹ korrik 2015 – prill 2016,² maj 2016 – janar 2018,³ qershor 2018 – mars 2019,⁴ prill 2019 – mars 2020,⁵ prill 2020 – shtator 2021,⁶ tetor 2021 – shtator 2022⁷ dhe tetor 2022 – shtator 2023.⁸

Raporti mbulon periudhën nga fillimi i tetorit 2023 deri në fund të shtatorit 2024. Ai përfshin gjithashtu të dhëna relevante nga periudha para tetorit 2023, kur ato janë të nevojshme për kontekstualizimin ose sqarimin e risive të periudhës aktuale raportuese. Periudha e raportimit është e harmonizuar me periudhën raportuese të Komisionit Evropian (KE) për Republikën e Maqedonisë së Veriut (RMV). Ky draft-raport ndjek strukturën e Kapitullit 23 të raportit të KE-së, duke siguruar një qasje të sistemuar dhe të krahasueshme. Në fund të çdo fushe, brenda një kornize të veçantë, janë paraqitur rekomandimet përkatëse.

- 1 Neda Čalovska et al., “Gjyqësori dhe të drejtat themelore në Republikën e Maqedonisë” („Правосудството и темелните права во Република Македонија”), (Komiteti i Helsinkit për të drejtat e njeriut të Republikës së Maqedonisë, 2015) <https://epi.org.mk/docs/Analiza_Mreza.pdf>.
- 2 Neda Čalovska, Voislav Stojanovski dhe Aleksandar Jovanovski, “Raport në hije për Kapitullin 23 për periudhën nga korriku 2015 deri në prill 2016” („Извештај во сенка за Поглавје 23 за периодот од јули 2015 до април 2016 година”), (Komiteti i Helsinkit për të drejtat e njeriut të Republikës së Maqedonisë, 2016) <https://epi.org.mk/docs/Izvestaj_mk.pdf>.
- 3 Velimir Dellovski et al., “Raport në hije për Kapitullin 23 për periudhën nga maji 2016 deri në janar 2018”, („Извештај во сенка за Поглавјето 23 за периодот од мај 2016 до јануари 2018 година”) (Komiteti i Helsinkit për të drejtat e njeriut të Republikës së Maqedonisë, 2018) <https://epi.org.mk/docs/Mreza23_izvestaj%20vo%20senka_2018.pdf>.
- 4 Iva Conevska et al., “Raport në hije për Kapitullin 23 për periudhën Qershor 2018 – Mars 2019” („Извештај во сенка за Поглавјето 23 за периодот јуни 2018 – март 2019 година”), 2019.
- 5 Iva Conevska dhe Ismail Kamberi, “Raport në hije për Kapitullin 23 për periudhën qershor 2019 – mars 2020”, („Извештај во сенка за Поглавјето 23 за периодот јуни 2019 – март 2020”), Instituti për Politikë Evropiane - Shkup, 2020, <https://epi.org.mk/wp-content/uploads/2020/05/Izvestaj_vo_senka_2020.pdf>.
- 6 Iva Conevska Vangellova dhe Ismail Kamberi, “Raport në hije për kapitullin 23 për periudhën prill 2020- shtator 2021”, („Извештај во сенка за Поглавјето 23 за периодот април 2020- септември 2021”), (Instituti për Politikë Evropiane - Shkup, 16 dhjetor 2021), <https://epi.org.mk/post/20027>.
- 7 Angella Delevska dhe Beba Zhagar, “Raporti në hije për kapitullin 23 për periudhën tetor 2021 – shtator 2022”, („Извештај во сенка за Поглавјето 23 за периодот октомври 2021 – септември 2022”), 29 dhjetor 2022, <https://epi.org.mk/post/23011>.
- 8 Angella Delevska dhe Beba Zhagar, “Raporti në hije për kapitullin 23 për periudhën tetor 2022 – shtator 2023”, („Извештај во сенка за Поглавјето 23 за периодот октомври 2022 – септември 2023”), 29 dhjetor 2023, <https://epi.org.mk/post/23011>.

Periudha raportuese u shënua nga përgatitja e Agjendës së Reformave të Planit të Rritjes së BE-së për Ballkanin Perëndimor,⁹ që është një paketë gjithëpërfshirëse masash për arritjen e objektivave të parashikuara në fushat prioritare të dakordësuara me KE, përfshirë sundimin e ligjit. Në të njëjtën kohë, periudha u shënua nga zgjedhjet presidenciale¹⁰ dhe parlamentare¹¹, formimi i një qeverie të re,¹² si dhe zgjedhjet evropiane dhe propozimi i një ekipi të ri komisionerësh, duke përfshirë një Komisioner të ri për Fqinjësinë dhe Zgjerimin.¹³ Takimet paszgjedhore të strukturave të reja qeverisëse konfirmuan qëndrimet dhe kriteret e vendosura të të dyja palëve¹⁴ me të cilat procesi i anëtarimit i Maqedonisë së Veriut mbetet i bllokuar.¹⁵

Ky raport në hije është përgatitur në kuadër të projektit “Ndërtojmë ura për një të ardhme të përbashkët: Sundimi i ligjit në kontekst të anëtarësimit në BE”. Projekti financohet nga Bashkimi Evropian dhe synon të ndihmojë në krijimin e reformave të qëndrueshme për sundimin e ligjit në drejtim të anëtarësimit në Bashkimin Evropian.

9 “Agjenda reformuese për Maqedoninë e Veriut 2024-2027”, (Реформска агенда на Северна Македонија 2024-2027), Ministria e Çështjeve Evropiane, 6 nëntor 2024, <https://mep.gov.mk/en/post/?id=15800>.

10 Paraqitja e Rezolutës për thirrjen e zgjedhjeve për President të Republikës së Maqedonisë së Veriut, (Извештај за состојбите и условите во казнено-поправните установи во 2023 година), 14 shkurt 2024, <https://drive.google.com/file/d/1LgvXvn7-cx3lWbxLchlxEZY0cjyiKqYB/view>.

11 Paraqitja e Rezolutës për thirrjen e zgjedhjeve për deputetë në Kuvendin e Republikës së Maqedonisë së Veriut, (Достава на Решение за распишување избори за пратеници во Собранието на Република Северна Македонија), 14 shkurt 2024, <https://drive.google.com/file/d/1XP6jrSKDr-BVIDuMAwCJqBGAK88qbx2g/view>.

12 “Qeveria i paraqet para Kuvendit emrat e zëvendësministrave, kabineti qeveritar po kompletohet”, (Владата предложи до Собранието имиња на заменици министри, владиниот кабинет се комплетира), TV 21, 17 korrik 2024, <https://mk.tv21.tv/vladata-predlozhi-do-sobranieto-imina-na-zamenitsi-ministri-vladiniot-kabinet-se-kompletira/>.

13 “Deklarata për shtyp e Kryetares Ursulla Von Der Lejen mbi përbërjen e ardhshme të kolegjit të Komisionerëve”, (Press Statement by President von Der Leyen on the next College of Commissioners), Komisioni Evropian, 17 shtator 2024, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_4723.

14 “Pesë vende nga rajoni me rezultate konkrete nga Brukseli, nga delegacioni nga Maqedonia morëm mesazhe që i dimë edhe nga shtëpia”, (Пет земји од регионот со конкретни rezultati од Брисел, од делегацијата од Македонија добивме пораки што ги знаеме и од дома), RACIN.Mk, 20 shtator 2024, <https://racin.mk/vesti/pet-zemji-od-regionot-so-konkretni-rezultati-od-brisel-od-delegacijata-od-makedonija-dobivme-poraki-shto-gi-znaeme-i-od-doma/>.

15 “Shqipëria është gati të hapë kapitujt e parë negociues në tetor dhe të shkëputet nga Maqedonia e Veriut”, (Albania set to open first negotiating chapters in October and decouple from North Macedonia), European Western Balkans, 26 shtator 2024, <https://europeanwesternbalkans.com/2024/09/26/albania-set-to-open-first-negotiating-chapters-in-october-and-decouple-from-north-macedonia/>.

Metodologjia

Gjatë përgatitjes së këtij raporti është zbatuar metodologjia për monitorimin e fushave që janë në fokus të punës së “Rrjetit 23” – Gjqësori, lufta kundër korrupsionit dhe të drejtat themelore,¹⁶ e përpunuar në vitin 2015 dhe e aplikuar tashmë në raportet e mëparshme. Ajo përfshiu hulumtimin e burimeve zyrtare shtetërore dhe të institucioneve gjyqësore, analizën e raportimeve mediatike mbi zhvillime specifike në këto fusha gjatë periudhës përkatëse, si dhe shqyrtimin e analizave dhe raporteve të shumta të përgatitura nga organizatat e shoqërisë civile. Përveç kësaj, u shfrytëzuan të dhënat e siguruara përmes kërkesave për qasje në informacione publike, disa prej të cilave janë ende në pritje të përgjigjes.

Për përgatitjen e këtij raporti në hije janë bërë konsultime edhe me organizata të shoqërisë civile, institucione shtetërore dhe ekspertë. Fillimisht u bënë konsultime për dorëzimin e analizave, raporteve dhe hulumtimeve përkatëse në lidhje me Kapitullin 23.

Disa nga të dhënat dhe zhvillimet e mbuluara në këtë raport janë paraqitur në mënyrë më të detajuar dhe janë analizuar në raportet tremujore të sundimit të ligjit në kontekst të anëtarësimit në BE, të cilat i publikojmë rregullisht në faqen tonë të internetit gjatë gjithë vitit, të disponueshme në linkun e mëposhtëm: <https://epi.org.mk/cat/mesecni-izvestai>.

16 Natalija Shikova (red.), “Metodologjia për monitorimin dhe vlerësimin e politikave publike nga Kapitulli 23 - gjyqësori dhe të drejtat themelore nga legjislacioni i Bashkimit Evropian”, („Методологија за мониторинг и евалуација на јавните политики од Поглавјето 23 – правосудство и фундаментални права од законодавството на Европската унија“), (Qendra për menaxhimin me ndryshime), <https://epi.org.mk/docs/Metodologjia_mk.pdf>.

1. Gjyqësori

Në fushën e gjyqësorit, periudha raportuese ishte e rëndësishme për zbatimin e rekomandimeve të Misionit Vlerësues të BE mbi punën e Këshillit Gjyqësor. Këto rekomandime u integruan në Strategjinë e re Zhvillimore Sektoriale për Gjyqësorin(2024–2028) me Plan Veprimi,¹⁷ masat e të cilit janë pjesërisht të përfshira në Agjendën e Reformave të Planit të Rritjes së BE për Ballkanin Perëndimor.¹⁸ Pavarësisht përpjekjeve të rëndësishme për të çuar përpara reformat gjyqësore, periudha raportuese u shënua nga sfidat në garantimin e transparencës dhe llogaridhënies më të madhe në zgjedhjen dhe shkarkimin e gjyqtarëve dhe prokurorëve publikë, si dhe në forcimin e pavarësisë financiare të gjyqësorit.

Reformat e shpallura për të ripërcaktuar rolin dhe përbërjen e Këshillit Gjyqësor dhe Këshillit të Prokurorëve Publikë¹⁹ kanë nxitur një diskutim më të gjerë mbi mekanizmat më të përshtatshëm për të nxitur pavarësinë dhe efikasitetin e sistemit gjyqësor. Çdo ndryshim duhet të jetë në përputhje me Kushtetutën, ligjet përkatëse dhe standardet ndërkombëtare, duke siguruar që reformat të forcojnë gjyqësorin si një autoritet i pavarur dhe autonom, pa ndikim politik në funksionimin e tij.

Edhe pse udhëzimet strategjike ofrojnë një kuadër solid për përparim, zbatimin e vazhdueshëm të tyre mbetet një prioritet kryesor për forcimin e mëtejshëm të sundimit të ligjit.

17 “Nga seanca e qeverisë: Çmimet e produkteve ushqimore bazike, ujit, pijeve të pagazuara dhe të gazuara dhe birrës mbeten të ngrira deri më 31 janar”, (Од владината седница: Цените на основните прехранбени производи, вода, негазирани и газирани пијалаци и пиво остануваат замрзнати до 31 јануари),faqja zyrtare e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut, 26 dhjetor 2023, <https://vlada.mk/node/35627>.

18 “Agjenda reformuese për Maqedoninë e Veriut 2024–2027”, (Реформска агенда на Северна Македонија 2024–2027), Ministria e Çështjeve Evropiane, 6 nëntor 2024, <https://mep.gov.mk/en/post/?id=15800>.

19 “Mickoski kërkon dy të tretat e shumicës për të miratuar propozim-ligjin për shpërbërjen e Këshillit Gjyqësor dhe Këshillit të Prokurorëve Publikë”, (Мицкоски бара двотретинско мнозинство за да донесе закон со кој ќе ги распушти Судскиот совет и Советот на јавни обвинители), Sakam da Kazam, 6 qershor 2024, <https://sdk.mk/index.php/makedonija/mitskoski-bara-dvotretinsko-mnozinstvo-za-da-donese-zakon-so-koj-ke-gi-raspushti-sudskiot-sovet-i-sovetot-na-javni-obviniteli/>.

Dokumente strategjike

Pas një periudhe të gjatë vonesash, më 26 dhjetor 2023, Qeveria shqyrtoi dhe miratoi Strategjisë Zhvillimore Sektoriale për Gjyqësorin (2024-2028) me Plan Veprimi,²⁰ e cila më pas u paraqit zyrtarisht për publikun më 28 dhjetor 2023, nga Ministri i Drejtësisë dhe kryetarja e grupit punues që përgatiti strategjinë.²¹ Strategjia bazohet në përvojën dhe vlerësimet e zbatimit të Strategjisë për Reforma në Sektorin Gjyqësor (2017 – 2022), duke vazhduar procesin e reformës dhe duke parashikuar zbatimin e masave që ishin planifikuar por që nuk u zbatuan sipas strategjisë së mëparshme.²² Përveç kësaj, ajo trajton çështjet kryesore të identifikuar nga Komisioni Evropian në raportin e shqyrtimit për Grupin 1, "Vlerat Themelore", lidhur me gjyqësorin. Strategjia gjithashtu integron rekomandimet e misionit vlerësues të Bashkimit Evropian mbi punën e Këshillit Gjyqësor, së bashku me rekomandimet nga trajnimi për gjyqtarët dhe prokurorët publikë dhe drejtësinë administrative dhe përmbarimin.²³ Dokumenti, i prodhuar me përfshirjen e akademikëve dhe organizatave përkatëse të shoqërisë civile, me mbështetjen e Projektit të BE për Sundimin e Ligjit, identifikon pesë fusha parësore që janë të ndërlidhura: 1) gjyqësorin dhe ndjekjen penale publike në përputhje me standardet e Bashkimit Evropian; (2) institucionet e sistemit të drejtësisë; (3) profesionet e pavarura dhe shërbimet publike; 4) reformën e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Maqedonisë së Veriut; (5) reformat në fusha të veçanta të së drejtës—penale dhe civile.²⁴ Në planin e veprimit të Strategjisë²⁵, janë vendosur afate kohore reale, me një rend logjik të zbatimit të veprimtarive. Plani përfshin gjithashtu masa për të miratuar ligje në fushat jashtë juridiksionit të Ministrisë së Drejtësisë, si: reforma e Kodit Zgjedhor për t'u përshtatur me rekomandimet e OSBE/ODIHR; reforma e Ligjit për financimin e partive politike dhe harmonizimi i tij me reformat në Kodin Zgjedhor; miratimi i legjislacionit për të rregulluar përfaqësimin e barabartë dhe të përshtatshëm.²⁶ Megjithatë, plani i veprimit nuk parashikon buxhetim specifik për veprimtaritë e planifikuara, gjë që është një pengesë e rëndësishme.

Zbatimi i aktiviteteve do të fillojë në fillim të vitit 2024. Për të siguruar vazhdimësinë në monitorimin e reformave, Qeveria më 26 maj 2024 ngrii një Këshill për të monitoruar

20 "Nga seanca e qeverisë: Çmimet e produkteve ushqimore bazike, ujit, pijeve të pagazuara dhe të gazuara dhe birrës mbeten të ngjira deri më 31 janar", (Од владината седница: Цените на основните прехранбени производи, вода, негазирани и газирани пијалаци и пиво остануваат замрзнати до 31 јануари), faqja zyrtare e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut, 26 dhjetor 2023, <https://vlada.mk/node/35627>.

21 "Strategjia për zhvillimin e sistemit gjyqësor është një udhërrëfyes për rikthimin e besimit të qytetarëve në gjyqësor", (Стратегијата за развој на правосудниот систем е патоказ за враќање на довербата на граѓаните во судството), Makfax, 28 dhjetor 2023, <https://bit.ly/48JlTV>.

22 "Strategjia Zhvillimore Sektoriale për Gjyqësorin (2024 – 2028)", (Развојна секторска стратегија за правосудство), Ministria e Drejtësisë, 2023, <https://bit.ly/3OAObr5>.

23 Ibid.

24 Ibid.

25 "Plan veprimi për zbatimin e Strategjisë Zhvillimore Sektoriale për Gjyqësorin 2024-2028", (Акциски план за спроведување на Развојната секторска стратегија за правосудство 2024-2028), Ministria e Drejtësisë, 2023, <https://bit.ly/3OC9tfy>.

26 Ibid.

zbatimin e strategjisë.²⁷ Këshilli, i kryesuar nga Ministri i Drejtësisë, përfshin Ministrat e Punëve të Brendshme, Shoqërisë të Informacionit dhe Administratës dhe të Financave, Zëvendëskryeministrat për Çështjet Evropiane dhe Qeverisjen e Mirë, Prokurorin Publik Shtetëror, Kryetarët e Gjykatës Supreme, Këshillit Gjyqësor dhe Këshillit të Prokurorëve Publikë, si dhe përfaqësues të akademive dhe organizatave të shoqërisë civile.²⁸ Pavarësisht formimit të tij, Këshilli nuk është takuar ende, gjë e cila ka ngritur pikëpyetje dhe shqetësime serioze lidhur me efektivitetin dhe konsistencën në zbatimin dhe monitorimin e zbatimit të strategjisë. Ministria e Drejtësisë e justifikoi vonesën me një plan ristrukturimi të Këshillit në një organ më të gjerë, gjithëpërfshirës që do të koordinonte reformat e Strategjisë dhe Agjendës së Reformës, duke pasur parasysh se shumë nga masat/hapat mbivendosen në të dy dokumentet. Qëllimi është të sigurohet një mbikëqyrje e rregulluar, një koordinim më i mirë dhe zbatimi në kohë i të gjitha veprimeve të parashikuara.²⁹

Gjatë kësaj periudhe raportuese, ende nuk janë vërejtur veprime të rëndësishme për përmirësimin e gjendjes së burimeve njerëzore nëpërmjet zbatimit të Strategjisë së Burimeve Njerëzore për Rrjetin Gjyqësor³⁰ dhe Strategjisë së Burimeve Njerëzore për Rrjetin e Prokurorisë Publike.³¹

Qeveria duhet urgjentisht të vendosë përbërjen e zgjeruar të Këshillit për të monitoruar zbatimin e Strategjisë Zhvillimore Sektoriale për Gjyqësorin (2024-2028) dhe Agjendës së Reformave të Maqedonisë së Veriut të Planit të Rritjes së BE-së për Ballkanin Perëndimor dhe të sigurojë funksionimin e rregullt të tij. Kjo përfshin përcaktimin e një dinamike të qartë të takimeve, përmirësimin e koordinimit midis institucioneve, transparencën në zbatimin e aktiviteteve dhe vendosjen e mekanizmave efektivë për ndjekjen dhe vlerësimin e progresit. Është gjithashtu e nevojshme të racionalizohen masat që mbivendosen midis Strategjisë dhe Agjendës së Reformës;

Qeveria dhe institucionet duhet të vendosin gjithashtu mekanizma më transparentë për raportimin e progresit, duke përfshirë komunikimin e qartë me publikun rreth rezultateve të arritura dhe hapave të ardhshëm.

27 "Seanca konstituive e Këshillit për monitorimin e zbatimit të Strategjisë Zhvillimore Sektoriale për Gjyqësorin (2024 – 2028)", (Конститутивна седница на Советот за следење на имплементацијата на Развојната секторска стратегија за правосудство (2024 – 2028)), Faqja zyrtare e Ministrisë së Drejtësisë, 23 maj 2024, <https://www.pravda.gov.mk/vest/6701>.

28 Ibid.

29 "Kontribut nga Ministria e Drejtësisë në diskutimin e Raportit në hije të Kapitullit 23 për periudhën tetor 2023 – shtator 2024", (Придонес од Министерството за правда во рамки на дискусијата за Извештајот во сенка за Поглавје 23 за периодот октомври 2023 – септември 2024 година), faqja zyrtare e Institutit të Politikave Evropiane (EPI) – Shkup, 24 dhjetor 2024, <https://epi.org.mk/post/27153>.

30 "Strategjia e Burimeve Njerëzore për Rrjetin Gjyqësor", („Стратегија на човечки ресурси за судската мрежа“), shtator 2020, <https://bit.ly/3trhzNE>.

31 "Strategjia e Burimeve Njerëzore për Rrjetin e Prokurorisë Publike", („Стратегија на човечки ресурси за јавнообвинителската мрежа“), tetor 2020, <https://bit.ly/3GcekBs>.

Organet drejtuese

Periudha raportuese filloi me marrjen e Raportit të Misionit vlerësues të BE mbi punën e Këshillit Gjyqësor, i cili përmban dyzet rekomandime që synojnë përmirësimin e situatës, veçanërisht ato të identifikuar në periudhën e mëparshme raportuese. Më 12 dhjetor 2023, ambasadori i BE në vend paraqiti rekomandimet para mediave dhe publikut,³² ndërsa vetë raporti, i paraqitur më parë para autoriteteve dhe institucioneve kompetente, nuk u publikua i plotë për të shmangur një reduktim të mundshëm të efektivitetit të tij.³³ Rekomandimet organizohen në gjashtë segmente kryesore: struktura dhe kompetenca e Këshillit Gjyqësor, mandati i anëtarëve të tij, procesi i përzgjedhjes dhe emërimit të gjyqtarëve, procedurat disiplinore, transparenca dhe komunikimi me publikun si dhe burimet dhe financimi. Nga këto, 17 janë brenda fushës së vetë Këshillit Gjyqësor³⁴, ndërsa 23 të tjerat kërkojnë ndryshime në Kushtetutë dhe në ligjet përkatëse.³⁵

Zbatimi i rekomandimeve të misionit vlerësues nga Këshilli Gjyqësor filloi pas vendimit përfundimtar të Gjykatës Administrative për sfidën ligjore të shkarkimit të ish-kryetares. Gjegjësisht, më 29 dhjetor 2023, pas një vonese të gjatë në procedim pas ankesës së paraqitur,³⁶ Gjykata Administrative mori një vendim të formës së prerë dhe të pakthyeshëm, duke e shpallur vendimin e shkarkimit të paligjshëm.³⁷ Me këtë vendim, kryetarja e shkarkuar u rikthye në detyrë më 3 janar 2024, ndërsa vendimi i Këshillit Gjyqësor i 5 dhjetorit 2022 për të zgjedhur kryetaren mbeti në fuqi.³⁸ Ky vendim u kritikua shumë nga sektori civil dhe komuniteti akademik për veprimet e paligjshme të Këshillit Gjyqësor,³⁹ njëkohësisht duke ngritur shqetësime për vlefshmërinë e vendimeve të marra gjatë periudhës kur posti mbahej nga kryetari me mandat jolegjitim.⁴⁰ Konkretisht, edhe pse vendimet e marra ishin kolektive dhe

32 “BE dhe 40 rekomandime: Si deri në Këshilli Gjyqësor të pavarur”, (EY и 40 препораки: Како до независен Судски совет), 360 Stepeni, 12 dhjetor 2023, <https://360stepeni.mk/eu-i-40-preporaki-kako-do-nezavisen-sudski-sovet/>.

33 Ibid.

34 Nga këto 17, pesë janë në drejtim të zgjedhjeve dhe emërimeve në Këshill, njëra i përket procedurave disiplinore, nëntë në fushën e transparenës dhe komunikimit, si dhe dy rekomandime në fushën e burimeve dhe financave. “Këshilli Gjyqësor miratoi Planin e Veprimit për zbatimin e rekomandimeve të BE-së”, (Судскиот совет го усвои Акцискиот план за спроведување на препораките на ЕУ), Agjencia Informative Mediatike - AIM, 29 shkurt 2024, <https://bit.ly/4fYM3x6>.

35 Ibid.

36 “Kryetarja e Këshillit Gjyqësor, Vesna Dameva, paraqiti ankesë penale në Prokurorinë e Shkupit dhe ankesë në Gjykatën Administrative për shkarkimin e saj”, („Експертска комисија на Судскиот совет, Весна Дамева, поднесе кривична пријава до Скопско обвинителство и тужба до Управниот суд за нејзино разрешување“), Sakam da Kazam, 19 maj 2023, <https://bit.ly/3slsplH>.

37 “Njoftim për publikun”, (Соопштение за јавност), faqja zyrtare e Gjykatës Administrative të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 3 janar 2024, <https://bit.ly/3vqSCWJ>.

38 “Njoftim për seancën urgjente të 471-të të Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut - 03.01.2024”, (Соопштение за 471-та итна седница на Судскиот совет на РСМ - 03.01.2024 година), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://bit.ly/41bATAF>.

39 “Grupi Blueprint për Reforma në Gjyqësor mirëpret vendimin e Gjykatës Administrative për anulimin e vendimit për shkarkimin e kryetares të atëhershme të Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut”, (Блупринт групата за реформи во правосудството ја поздравува одлуката на Управниот суд за поништување на одлуката за разрешување од функција на тогашната претседателка на Судски совет на РСМ), faqja zyrtare e Grupit Blueprint për Reforma në Gjyqësor, 16 janar 2024, <https://bit.ly/49PHAsT>.

40 “Këshilli Gjyqësor: Vlejnë të gjitha vendimet e marra nga Këshilli si organ kolektiv”, (Судски совет: Важат сите одлуки донесени од Советот како колективно тело), Sloboden Pecat, 5 janar 2024, <https://www.slobodenpecat.mk/sudski-sovet-vazhat-site-odluki-doneseni-od-sovetot-kako-kolektivno-telo/>.

formalisht legjitime, nënshkrimi i tyre nga një kryetar jolegitim shkaktoi debate për pasojat ligjore dhe institucionale të kësaj situatë.⁴¹ Në të njëjtën kohë, vendimi i Gjykatës Administrative u mirëprit nga misionet diplomatike⁴² dhe palët e tjera të interesit, gjë që lejoi vazhdimin e projekteve të pezulluara më parë të destinuara për dhe me Këshillin Gjyqësor.⁴³

Hapi i parë drejt zbatimit të rekomandimeve ishte miratimi i Planit të Veprimit në seancën e 29 shkurtit 2024, me afate të përcaktuara qartë për zbatimin e tyre.⁴⁴ Në kuadër të planit, në mars të vitit 2024, filloi përgatitja e Strategjisë së Komunikimit të Këshillit Gjyqësor dhe Gjykatave të Republikës së Maqedonisë së Veriut (2024-2028), përmes një procesi gjithëpërfshirës me pjesëmarrjen e përfaqësuesve të gjykatave, sektorit civil, Këshillit Gjyqësor-Mediatik dhe gazetarëve.⁴⁵ Strategjia u miratua më 10 qershor 2024 me mbështetjen e Projektit të BE për Sundimin e Ligjit⁴⁶ dhe u harmonizua me të gjitha politikat kombëtare të zhvillimit, si dhe me standardet evropiane të vendosura nga Këshilli i Evropës.⁴⁷ Si pasojë, më 29 maj 2024, u miratuan ndryshimet në Rregulloren e Punës së Këshillit Gjyqësor dhe Rregulloren për renditjen e kandidatëve për zgjedhjen e gjyqtarëve në gjykatë më të lartë.⁴⁸ Ndryshimet në Rregulloren e punës në lidhje me detyrimin për përpunimin e vendimeve, megjithëse tashmë kuptohen si përgjegjësi e natyrshme sipas natyrës së mandatit të anëtarëve të Këshillit, përfaqësojnë një forcim formal të këtyre standardeve. Me ndryshimet, anëtarët e Këshillit janë të detyruar të shpjegojnë vendimet e tyre, veçanërisht në rastet kur ata votojnë kundër zgjedhjes së një

41 "Vendimi i Këshillit Administrativ do të thotë se Këshilli Gjyqësor funksionon në mënyrë të paligjshme, anëtarët duhet të japin dorëheqjen", (Пресудата на Управен значи дека Судскиот совет работи незаконски, членовите треба да си поднесат оставка), TV Telma, 30 dhjetor 2023, <https://telma.com.mk/2023/12/30/presudata-na-upraven-znachi-deka-sudskiot-sovet-raboti-nezakonski-chlenovite-treba-da-si-podnesat-ostavka/>; "Njoftim", (Соопштение), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 5 janar 2024, <https://bit.ly/3w7E9jh>.

42 "Ambasadori Gir dhe kryetarja Dameva ranë dakord për rëndësinë e pavarësisë në punën e Këshillit Gjyqësor", (Амбасадорот Гир и претседателката Дамева се согласија за важноста на независноста во работењето на Судскиот совет), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 16 janar 2024, <https://bit.ly/3vUrYX7>; "Takimi i Ambasadorit të SHBA Ageler me kryetaren Dameva", (Средба на американската амбасадорка Агелер со претседателката Дамева), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 26 janar 2024, <https://bit.ly/4b1fTOs>; "Kryetarja Vesna Dameva kishte një vizitë pune me Shefin e Misionit të OSBE-së në Shkup, Ambasadorin Kilian Vall", (Претседателката Весна Дамева оствари работна посета со шефот на Мисијата на ОБСЕ во Скопје, амбасадорот Килијан Вал), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 27 shkurt 2024, <https://bit.ly/4d145h4>.

43 "Takimi i kryetares Dameva me Ambasadorin Kop për rinovimin e projektit MATRA", (Средба на претседателката Дамева со амбасадорот Коп за обновување на проектот MATRA), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 6 shkurt 2024, <https://bit.ly/3jxklUi>.

44 "Njoftim nga seanca e 480-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut – 29.02.2024", (Соопштение од 480-та седница на Судскиот совет на PCM – 29.02.2024 година), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://bit.ly/3UcMlqy>.

45 "Punëtori për përgatitjen e Strategjisë së Komunikimit të Këshillit Gjyqësor dhe Gjykatave të Republikës së Maqedonisë së Veriut (2024-2028)", (Работилница за изработка на Комуникациска стратегија на Судскиот совет и судовите на Република Северна Македонија (2024-2028), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 19 mars 2024, <https://bit.ly/3vXJqdj>.

46 "Njoftim nga seanca e 490-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut – 10.06.2024", (Соопштение од 490-та седница на Судскиот совет на PCM – 10.06.2024 година), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://bit.ly/4cYKWAr>.

47 Strategjia Zhvillimore Sektoriale për Gjyqësorin (2024 – 2028), Plani Kombëtar i Veprimit të Partneritetit të Qeverisjes së Hapur (2024-2026), Strategjia e Teknologjisë së Informacionit dhe Komunikimit (2019-2024), Strategjia e Burimeve Njerëzore për Rrjetin Gjyqësor (2020) dhe Deklarata e Gjyqësorit të Hapur (2022).

48 "Njoftim nga seanca e 488-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut – 29.05.2024", (Соопштение од 488-та седница на Судскиот совет на PCM – 29.05.2024 година), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://bit.ly/4b0IHlk>.

gjyqtari, për të siguruar individualitetin e tyre, bazuar në kritere objektive dhe mundësinë e krahasueshmërisë konsekuente.⁴⁹ Për më tepër, ndryshimet paraqitën afate specifike për procedurat për përcaktimin e përgjegjësisë së gjyqtarëve ose kryetarëve të gjykatave.⁵⁰ Rregullat e reja parashikojnë gjithashtu përfshirjen aktive të Shoqatës së Gjyqtarëve dhe organizatave përkatëse të shoqërisë civile në procesin e shqyrtimit dhe miratimit të Raportit Vjetor për punën e Këshillit Gjyqësor.⁵¹ Rregullat e përditësuara të renditjes, ndërkohë, prezantuan kritere të reja që vlerësojnë punën shtesë të gjyqtarëve, si dhe referimet e përkohshme, duke siguruar përparësi për përzgjedhjen në gjykatat më të larta bazuar në rezultate reale cilësore.⁵² Rregullat do të zbatohen për shpalljet e reja për zgjedhje të gjyqtarëve, të cilat nuk janë shpallur në periudhën raportuese, ndërsa procedurat aktuale janë zbatuar sipas Rregullores së Procedurës të shkurtit 2020.⁵³

Me këto akte nënligjore, strategji dhe plane pune, Këshilli Gjyqësor zbatoi pjesërisht 7 nga 17 rekomandime që nuk kërkojnë ndryshime kushtetuese apo ligjore. Monitorimi i mëtejshëm në zbatimin e tyre në punën praktike është i nevojshëm. Dy rekomandime u zbatuan plotësisht, duke iu referuar promovimit të informacionit mbi punën e Këshillit, i cili përpunohet më thellësisht në seksionin “Pavarësia dhe paanshmëria”.

Gjatë periudhës raportuese, Këshilli Gjyqësor, pas tre përpjekjeve të pasuksesshme, më në fund zgjodhi një anëtar të Këshillit Gjyqësor nga radhët e gjyqtarëve të Gjykatës Supreme të Republikës së Maqedonisë së Veriut më 6 qershor 2024.⁵⁴ U zgjodh gjyqtari, kandidatura e të cilit në listën e përgjithshme të kandidatëve shkaktoi debat midis anëtarëve të Këshillit për të drejtën e anëtarëve të komuniteteve jo-shumicë për të qëndruar në listën e përgjithshme, duke marrë parasysh listën e veçantë për këto komunitete të përcaktuar me Ligjin për Këshillin Gjyqësor.⁵⁵ Disa anëtarë mendonin se kishte pengesa ligjore,⁵⁶ ndërsa të tjerë vlerësuan se të gjithë gjyqtarët e Gjykatës Supreme kishin të drejtë të barabartë për emërim.⁵⁷ Pavarësisht pikëpamjeve kontradiktore, kandidatura u konfirmua, pasi kuota për këto komunitete në Këshill ishte përmbushur tashmë në kohën e publikimit të shpalljes.⁵⁸ Kandidatja

49 Ibid.

50 Ibid.

51 Ibid.

52 Ibid.

53 Ibid.

54 “Njoftim”, (Соопштение), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 7 qershor 2024, <https://bit.ly/3LqHEdu>.

55 Instituti për të Drejtat e Njeriut - Shkup, “Raport për monitorimin e punës së Këshillit Gjyqësor për periudhën janar - korrik 2024”, (Извештај од следењето на работата на Судскиот совет за периодот јануари - јули 2024 година) 2024, <https://bit.ly/3OC5DTV>.

56 Neni 6, paragrafi 1, rreshti 2 i Ligjit për Këshillin Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut parashikon që “tetë anëtarë të Këshillit do të zgjedhin gjyqtarët nga radhët e tyre, me ç’rast tre nga anëtarët e zgjedhur do të jenë anëtarë të komuniteteve që nuk janë shumicë në Republikën e Maqedonisë së Veriut, duke ruajtur kështu përfaqësimin adekuat dhe të barabartë të qytetarëve që u përkasin të gjitha komuniteteve.” Një dispozitë identike parashikohet në nenin 104 të Kushtetutës. Disa nga anëtarët e Këshillit theksuan se gjatë përgatitjes dhe përcaktimit të listave të kandidatëve, Këshilli është i detyruar të respektojë përbërjen dhe numrin e anëtarëve, siç kërkohet nga Kushtetuta dhe Ligji. Më tej, ata theksuan se rregullimi i përbërjes së Këshillit para procedurës së zgjedhjes së anëtarëve nuk është i rastësishëm, por është një respektim i detyrueshëm i dispozitave kushtetuese dhe ligjore për strukturën e duhur të Këshillit. Ibid.

57 Ibid.

58 “Shpallje për zgjedhjen e 1 (një) anëtarit nga radhët e gjyqtarëve të Gjykatës Supreme të Republikës së Maqedonisë së Veriut dhe zgjedhjen e 1 (një) anëtarit nga radhët e Qarkut të Apelit të Manastirit”, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut, nr. 28/2024.

e mbetur për të njëjtin pozicion tërhoqi kandidaturën e saj disa ditë para zgjedhjeve, duke përmendur arsye shëndetësore. Kjo ngriti dyshime për ndikime të mundshme politike, sipas gjetjeve të anëtarëve të Këshillit, se gjyqtarja vazhdoi punën e saj të rregullt në Gjykatën e Lartë pa hapur leje të sëmundjes.⁵⁹ Në të njëjtën seancë, u zgjodh një anëtar nga Qarku i Apelit të Manastirit, pozicioni i të cilit ishte i lirë që nga janari 2024.⁶⁰ Më pas, më 4 shtator 2024, u zgjodh edhe një anëtar i listës së veçantë për komunitetet që janë më pak se 20% e popullsisë,⁶¹ duke plotësuar vendin e lirë për shkak të përfundimit të mandatit të anëtarit të mëparshëm në të njëjtin muaj, i cili më parë kishte mbajtur në mënyrë të paligjshme detyrën e kryetarit.⁶² Të gjitha zgjedhjet u zhvilluan në përputhje me rrethanat, me mbulim mediatik nga Agjencia Informative Mediatike (AIM) dhe raportimi publik,⁶³ dhe u publikuan rezultatet e përgjithshme të votimit.⁶⁴

Këshilli i Prokurorëve Publikë, nga ana tjetër, gjatë periudhës raportuese zgjodhi katër anëtarë të rinj të Këshillit, për shkak të përfundimit të mandateve të paraardhësve të tyre.⁶⁵ Më 15 dhjetor 2023, një anëtar i Prokurorisë së Lartë Publike Shtip (posti zgjedhor 4) u zgjodh nga tre kandidatë të regjistruar.⁶⁶ Rrjedhimisht, më 26 janar 2024, u zgjodh anëtar i Prokurorisë

59 Ivana Petkovska dhe Lejla Tutij, "Raport për monitorimin e Këshillit Gjyqësor dhe Këshillit të Prokurorëve Publikë në vitin 2024", (Извештај од мониторингот на Судскиот совет и Советот на јавните обвинители во 2024 година), (Koalicioni "Të gjithë për gjykim të drejtë", 2024), <https://all4fairtrials.org.mk/wp-content/uploads/2024/12/68-AN-SJOSS-2024.pdf>.

60 "Njoftim", (Соопштение), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 7 qershor 2024, <https://bit.ly/3LqhEdu>.

61 "Njoftim", (Соопштение) faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 5 shtator 2024, <https://bit.ly/3BGf29A>.

62 "Njoftim nga seanca e 498-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut - 10.09.2024", (Соопштение од 498-та седница на Судскиот совет на PCM - 10.09.2024 година), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 10 shtator 2024, <https://bit.ly/4eDm79A>.

63 "Këshilli Gjyqësor - seancat", (Судски совет - седници), Agjencia Informative Mediatike - AIM, <https://bit.ly/4ihytXf>.

64 "Listat e kandidatëve për zgjedhjen e anëtarëve të këshillit nga radhët e gjyqtarëve", (Кандидатски листи за избор на членови на советот од редот на судиите), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 22 prill 2024, [https://bit.ly/3xOQk2](https://bit.ly/3xOQk2;); "Njoftim nga seanca e 486-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut - 15.05.2024", (Соопштение од 486-та седница на Судскиот совет на PCM - 15.05.2024 година), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://bit.ly/3S32Sgf>; "Njoftim nga seanca urgjente e 489-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut - 03.06.2024", (Соопштение од 489-та itna седница на Судскиот совет на PCM - 03.06.2024 година), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://bit.ly/3W6dLij>; "Njoftim", (Соопштение), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 5 qershor 2024, <https://bit.ly/4cGm2RA>; "Lista e vetme e veçantë për kandidat nga radhët e gjyqtarëve", (Единствена посебна листа за кандидат од редот на судиите), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 26

65 "Vendimi për ndërprerjen e detyrës së anëtares - Fidanka Rajevska", (Одлука за престанок на функција на член - Фиданка Рајевска), faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 13 shkurt 2024, <https://bit.ly/3xOMUiK>; "Procesverbali i seancës së 100-të të KPPRMV", (Записник од стотата седница на CJOPCM), faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 28 mars 2024, <https://bit.ly/3QfVhKo>; "Procesverbali i seancës së 106-të të Këshillit të Prokurorëve Publikë", (Записник од 106 седница на Советот на јавни обвинители), faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 17 korrik 2024, <https://sjorm.gov.mk/zapisnik-od-106-sednica-na-sjorm/>.

66 "Lista e kandidatëve të regjistruar për anëtar të Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, nga radhët e prokurorëve publikë nga fusha e Prokurorisë së Lartë Publike Shtip, me post zgjedhor nr. 4", (Кандидатска листа од пријавените кандидати за член на Советот на јавните обвинители на PCM, од редот на јавните обвинители од подрачјето на Вишото јавно обвинителство Штип, со изборно место бр. 4), faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 4 dhjetor 2023, <https://bit.ly/3ZNzN6H>.

së Lartë Publike (postei zgjedhor 3),⁶⁷ gjithashtu nga tre kandidatë.⁶⁸ Më 22 mars 2024, Këshilli zgjodhi anëtarin e ri nga Prokuroria Publike e Republikës së Maqedonisë së Veriut (postei zgjedhor 5),⁶⁹ përsëri nga tre kandidatë të regjistruar.⁷⁰ Së fundmi, më 29 korrik 2024, u zgjodh një anëtar i Prokurorisë së Lartë Publike Manastir (postei zgjedhor 1), duke zgjedhur kandidatin e vetëm të regjistruar.⁷¹

Më 14 gusht 2024, Prokuroria Themelore Publike për Ndjekjen e Krimit të Organizuar dhe Korrupsionit (PTHPNKK) arriti një propozim-marrëveshje me një anëtar të Këshillit të Prokurorëve Publikë, i cili ishte njëkohësisht nënkryetar i tij, mbi dyshimin e bazuar për veprën penale të “mar-rjes së një shpërblimi për ndikim të paligjshëm”, për të cilin parashikohet një dënim me burg nga 1 deri në 5 vjet.⁷² Marrëveshja parashikonte një dënim të kushtëzuar prej 1 viti, me kusht që të mos kryhej asnjë vepër e re penale brenda 3 viteve, si dhe një dënim dytësor – ndalimi i ush-trimit të profesionit, veprimtarisë ose detyrës për 3 vjet.⁷³ Para kësaj, më 9 gusht 2024, anëtari paraqiti dorëheqjen e tij të parevokueshme në Kuvend,⁷⁴ si autoriteti kompetent për miratimin e tij, duke qenë se ai u zgjodh nga shtëpia legjislative.⁷⁵ Dorëheqja u pranua më 3 shtator 2024,⁷⁶ pas së cilës Këshilli i Prokurorëve Publik deklaroi zyrtarisht përfundimin e mandatit të tij.⁷⁷

67 “Njoftim”, (Соопштение), faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 26 janar 2024, <https://bit.ly/44d4QzK>.

68 “Lista e kandidatëve të regjistruar për anëtar të Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, nga radhët e prokurorëve publikë nga fusha e Prokurorisë së Lartë Publike Shkup, me post zgjedhor nr.3”, (Кандидатска листа од пријавените кандидати за член на Советот на јавните обвинители на РСМ, од редот на јавните обвинители од подрачјето на Вишото јавно обвинителство Скопје, со изборно место бр.3), faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 18 janar 2024, <https://sjorm.gov.mk/kandidatska-lista-od-prijavenjite-kanj-2/>.

69 “Shpallja e rezultateve përfundimtare të zgjedhjeve për anëtar të KPPrMV”, (Соопштение за конечните резултати од спроведени избори за член на CJOPCM), faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 22 mars 2024, <https://bit.ly/3Uxgh21>.

70 “Lista e kandidatëve të regjistruar për anëtar të Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, nga qarku i Prokurorisë Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut, me post zgjedhor nr.5”, (Кандидатска листа од пријавените кандидати за член на Советот на јавните обвинители на РСМ, од подрачјето на Јавното обвинителство на РСМ, со изборно место бр.5), faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 11 mars 2024, <https://sjorm.gov.mk/kandidatska-lista-od-prijavenjite-kanj-3/>.

71 “Shpallja e rezultateve përfundimtare të zgjedhjeve për anëtar të Këshillit të Prokurorëve Publikë nga qarku i Prokurorisë së Lartë Publike Manastir, e mbajtur më 29.07.2024”, (Соопштение за конечни резултати од спроведени избори за член на Советот на јавните обвинители од подрачјето на Вишото јавно обвинителство Битола, одржани на 29.07.2024 година), faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 29 korrik 2024, <https://sjorm.gov.mk/soopshtenie-za-konechni-rezultati-od-sprovedeni-izbori-za-chlen-na-sovetot-na-javnite-obviniteli-od-podrachjeto-na-vishoto-javno-obvinitelstvo-bitola-odrzhani-na-29-07-2024-godina/>.

72 “Arrihet propozim – marrëveshja me një të dyshuar për marrjen e një shpërblimi për ndikim të paligjshëm”, (Постигната предлог – спогодба со осомничен за примање награда за противзаконито влијание), faqja zyrtare e Prokurorisë Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 14 gusht 2024, <https://jorm.gov.mk/postignata-predlog-spodogda-so-osomni-chen-za-primane-nagrada-za-protivzakonito-vlijanie/>.

73 Ibid.

74 “Dorëheqja e Ixhet Memeti si anëtar i Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut”, (Оставка на Иџет Мемети од функцијата член на Совет на јавните обвинители на Република Северна Македонија), faqja zyrtare e Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 9 gusht 2024, <https://bit.ly/4fYNP1n>.

75 “Avokati i Popullit Ixhet Memeti zgjidhet si anëtar i Këshillit të Prokurorëve Publikë”, (Омбудсманот Иџет Мемети избран за член на Советот на јавни обвинители), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 7 qershor 2024, <https://bit.ly/3LqHEdu>.

76 “I dënuari për rryshfet Ixhet Memeti do të shkarkohet zyrtarisht nga detyra të martën, thotë Gashi”, (Осудениот за мито Иџет Мемети формално ќе биде разрешен од функцијата во вторник, вели Гаши), Sakam da Kazam, 31 gusht 2024, <https://sdk.mk/index.php/makedonija/osudeniot-za-mito-idhet-memeti-formalno-ke-bide-razreshen-od-funksijata-vo-vtornik-veli-gashi/>.

77 Petkovska dhe Tutiq, “Raport për monitorimin e Këshillit Gjyqësor dhe Këshillit të Prokurorëve Publikë në vitin 2024”, (Извештај од мониторингот на Судскиот совет и Советот на јавните обвинители во 2024 година),

Megjithatë, në përputhje me nenin 35 të Ligjit për Këshillin e Prokurorëve Publikë, përfundimi i mandatit mund të përcaktohet menjëherë pas shqiptimit të dënimit me kusht,⁷⁸ i cili thekson nevojën e harmonizimit të procedurave për veprim në kohë.⁷⁹

Për më tepër, në periudhën tre mujore nga lëshimi i urdhrit për kryerjen e procedurës së hetimit deri në arritjen e zgjidhjes, u caktuan katër seanca të Këshillit, nga të cilat anëtari vullnetarisht nuk mori pjesë në tre.⁸⁰ Kjo nxjerr në pah hendekun ligjor në Ligjin për Këshillin e Prokurorëve Publikë, i cili, ndryshe nga Ligji për Këshillin Gjyqësor, nuk parashikon mundësinë e largimit të përkohshëm nga detyra të një anëtari të cilit i është iniciuar procedimi penal. Kjo situatë lë që vendimet për mungesën në punë të varen vetëm nga vullneti dhe ndërgjegjja e anëtarit në fjalë, duke e lejuar atë të vazhdojë të marrë pjesë në punën e Këshillit, përfshirë proceset e vendim-marrjes, ndërsa procedura është në vazhdim, gjë që kompromenton pavarësinë funksionale të Këshillit.⁸¹ Për më tepër, ndryshimet e fundit në Kodin Penal, të cilat ulën dënimin maksimal të përcaktuar me ligj për krimet korruptive,⁸² çuan në zbatimin e dispozitave përkatëse që zbatohen për procedurën e shkurtuar për këto raste, e cila nuk parashikon fazën e vlerësimit të një aktakuze.⁸³ Kjo ngre shqetësime se, nëse një zgjidhje e tillë interpretohet në mënyrë kufizuese, largimi i përkohshëm nga detyra mund të mos zbatohet për procedurat e shkurtuara, përfshirë rastet e korrupsionit.⁸⁴ Duke pasur parasysh këtë, ndryshimet në Ligjin për Këshillin e Prokurorëve Publikë janë të nevojshme. Së pari, duhet të prezantohet mundësia e largimit të përkohshëm nga detyra të një anëtari të cilit i është ngritur procedurë penale. Së dyti, një largim i tillë duhet të vendoset në kohën e ngritjes së aktakuzës, si një akt fillestar për fillimin e procedurave para një gjykate. Këto ndryshime do të sigurojnë zbatueshmërinë e masës si në procedurat e shkurtuara ashtu edhe në ato të rregullta, duke ruajtur kështu integritetin e punës së Këshillit.⁸⁵

78 Në Ligjin për Këshillin e Prokurorëve Publikë rradhiten situatat në të cilat përfundon mandati i anëtarit të këshillit, duke përfshirë dënimin me vendim të formës së prerë për një krim me dënim të pakushtëzuar me burgim të paktën gjashtë muaj ose me dënim më të butë për një krim tjetër që e bën atë të padenjë për të shërbyer si anëtar i këshillit. Ky vendim ligjor parashikon alternativitet, që do të thotë se mandati përfundon në rast të dënimit me kusht për një krim që e bën anëtarin të padenjë për pozitën. Prandaj, në rastin konkret, nuk duhet të diskutohet se përfundimi i mandatit të anëtarit duhet të ishte konstatuar menjëherë pas hyrjes në fuqi të aktgjykimit më 14 gusht 2024. Në vend të kësaj, konstatimi i ndërprerjes u shty deri në pranimin e dorëheqjes nga Kuvendi më 3 shtator 2024, gjë që la një boshllëk kohor prej tre javësh. Ky proces i vonuar thekson nevojën e harmonizimit të procedurave për veprim në kohë në rrethana të tilla. "Ligji për Këshillin e Prokurorëve Publikë", Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë nr. 150/2007, 100/2011, dhe Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut 42/2020.

79 Petkovska dhe Tutiq, "Raport për monitorimin e Këshillit Gjyqësor dhe Këshillit të Prokurorëve Publikë në vitin 2024", (Извештај од мониторингот на Судскиот совет и Советот на јавните обвинители во 2024 година),

80 "Procesverbal i seancës së 103-të të KPPRMV" (Записник од 103 седница на CJOPCM) faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 29 maj 2024, <https://sjorm.gov.mk/zapisnjik-od-103-sednjica-nja-sjorm/>; "Procesverbal i seancës së 104-të të KPPRMV", (Записник од 104 седница на CJOPCM), faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 27 qershor 2024, <https://sjorm.gov.mk/zapisnjik-od-104-sednjica-nja-sjorm/>; Petkovska dhe Tutiq, "Raport për monitorimin e Këshillit Gjyqësor dhe Këshillit të Prokurorëve Publikë në vitin 2024", (Извештај од мониторингот на Судскиот совет и Советот на јавните обвинители во 2024 година)

81 "Këshilli i Prokurorëve Publikë thotë se nuk mund të shkarkojë të dyshuarin për korrupsion Ixhet Memeti, kolegët i rekomanduan atij të mos marrë pjesë në punë gjatë hetimit", (Од Советот на јавни обвинители велат дека не можат да го разрешат осомничениот за корупција Иџет Мемети, kolegite му препорачаа да не учествува во работата додека трае истрагата), Sakam da kazam, 29 maj 2024, <https://sdk.mk/index.php/makedonija/od-sovetot-na-javni-obviniteli-velat-deka-ne-mozhat-da-go-razreshat-osomnicheniot-za-korupsija-idhet-memeti-kolegite-mu-preporachaa-da-ne-uchestvuva-vo-rabotata-dodeka-trae-istragata/>.

82 Ligji për ndryshimin dhe plotësimin e Kodit Penal, "Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut", nr. 188/2023.

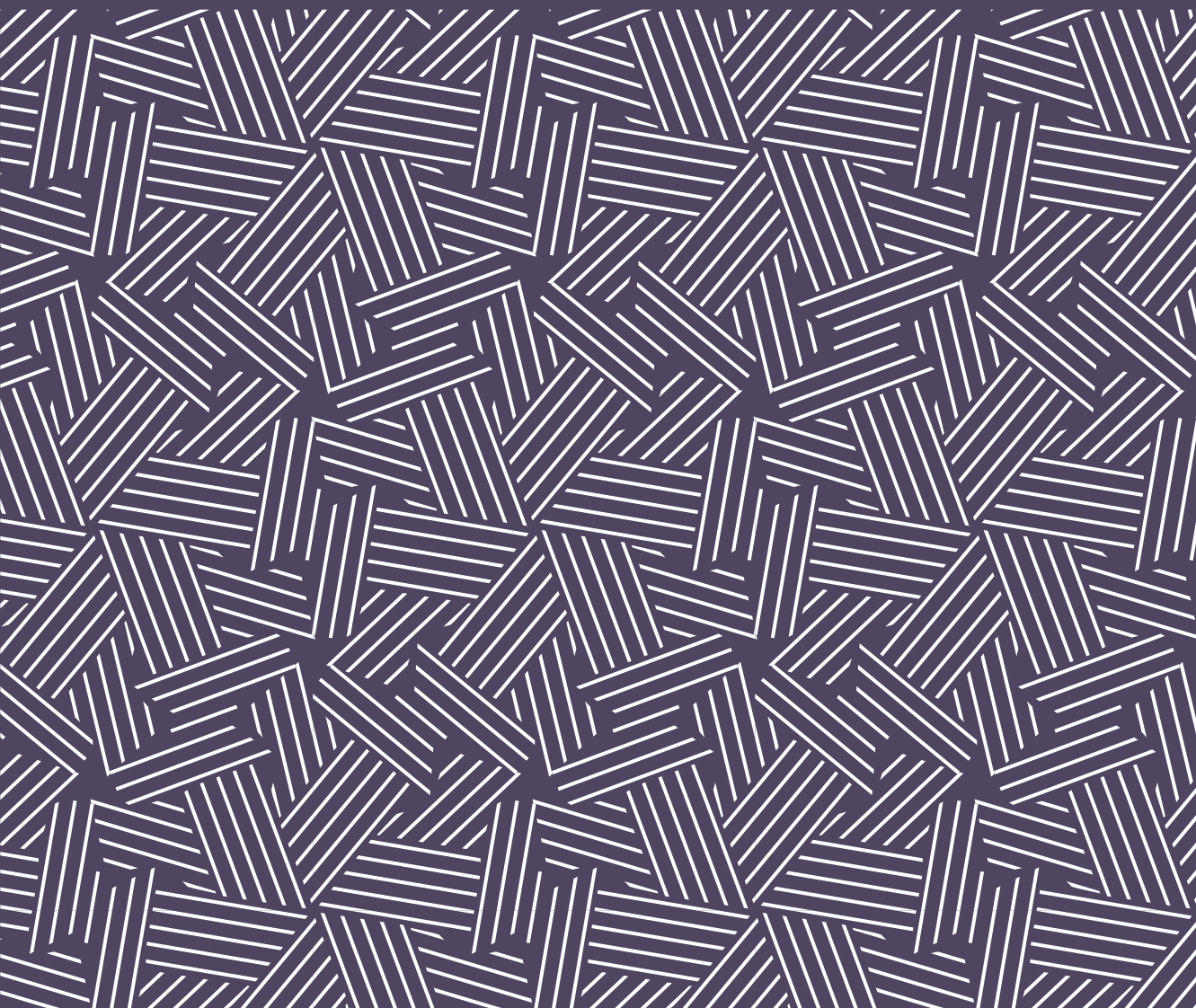
83 Petkovska dhe Tutiq, "Raport për monitorimin e Këshillit Gjyqësor dhe Këshillit të Prokurorëve Publikë në vitin 2024", (Извештај од мониторингот на Судскиот совет и Советот на јавните обвинители во 2024 година),

84 Ibid.

85 Ibid.

Nevojitet zbatimi i vazhdueshëm i Planit të Veprimit për zbatimin e rekomandimeve të Bashkimit Evropian drejtuar Këshillit Gjyqësor, si dhe krijimi i një mekanizmi nga Këshilli Gjyqësor për të monitoruar vazhdimisht efektivitetin e tyre në praktikë;

Nevojitet të rishikohet Ligji për Këshillin e Prokurorëve Publikë për të prezantuar mundësinë e largimit të përkohshëm të një anëtari të Këshillit kundër të cilit janë filluar procedurat penale. Kjo masë duhet të zbatohet nga momenti i ngritjes së aktakuzës, si akt fillestar për fillimin e procedurave para një gjykate. Këto ndryshime do të sigurojnë zbatueshmërinë e masës si në procedurat e shkurtuara ashtu edhe në ato të rregullta, duke ruajtur kështu integritetin e punës së Këshillit;

Pavarësia dhe paanshmëria

Zbatimi praktik i kuadrit ligjor për garantimin e pavarësisë së gjyqësorit, i krijuar përmes grupit të tretë të ndryshimeve legislative në përputhje me Strategjinë për Reforma në Sektorin Gjyqësor (2017–2022),⁸⁶ zbuloi mangësi në punën e Këshillit Gjyqësor dhe Këshillit të Prokurorëve Publikë. Këto probleme u vunë re në Raportin e misionit vlerësues të BE-së për punën e Këshillit Gjyqësor dhe raportin vjetor të Komisionit Evropian për vitin 2023.⁸⁷ Si përgjigje, filloi procesi për rishikimin e Ligjit për Këshillin Gjyqësor⁸⁸ dhe Ligjit për Prokurorinë Publike,⁸⁹ me theks në përmirësimin e transparencës, llogaridhënies dhe funksionalitetit të këtyre organeve. Këto ndryshime përfshihen gjithashtu në Strategjinë e re Zhvillimore Sektoriale për Gjyqësorin (2024–2028)⁹⁰ dhe Planin e Veprimit,⁹¹ si dhe Agjendën e Reformës së Maqedonisë së Veriut të Planit të Rritjes së BE-së për Ballkanin Perëndimor.⁹²

Më saktësisht, më 16 nëntor 2023, u mbajt një seancë përbërëse e grupit punues për plotësimin dhe ndryshimin e Ligjit të Këshillit Gjyqësor,⁹³ i cili deri në fund të periudhës raportuese mbajti gjithsej 22 seanca,⁹⁴ duke siguruar transparencë dhe gjithëpërfshirje në proces. Ndryshimet kryesore synojnë: paraqitjen e bazave të qarta për përgjegjësinë disiplinore individuale të anëtarëve të Këshillit, përcaktimin e autoriteteve kompetente për veprim dhe të drejtën e apelit; rritjen e përvojës minimale të punës si gyqtar për anëtarët nga radhët e gjyqtarëve; rritjen e përvojës së punës si kusht për anëtarët e zgjedhur nga Kuvendi; dhe futjen e censusit zgjedhor.⁹⁵ Në të njëjtën kohë, Grupi i Punës për Ndryshimet dhe Plotësimet në Ligjin për Prokurorinë Publike, nga konstituimi i tij deri në fund të periudhës raportuese, zhvilloi gjithsej nëntë seanca dhe një takim koordinues.⁹⁶ Puna e tij kishte për qëllim forcimin e mekanizmave për ndarjen elektronike të lëndëve, përcaktimin e saktë të kompetencave për

86 Ligji për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit për Gjykatat të vitit 2019, Ligji për Këshillin Gjyqësor të vitit 2019, Ligji për Prokurorinë Publike të vitit 2020 dhe Ligji për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit për Këshillin e Prokurorëve Publikë të vitit 2020.

87 Komisioni Evropian, 'Dokument i punës i Komisionit – Raport për Maqedoninë e Veriut për vitin 2023', (Работен документ на комисијата – Извештај за Северна Македонија за 2023 година), 8 nëntor 2023, https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_693%20North%20Macedonia%20report.pdf.

88 "Ministria e Drejtësisë krijon një grup pune për reformimin e Këshillit Gjyqësor", (МП формира работна група за реформа на Судскиот совет), faqja zyrtare e Ministrisë së Drejtësisë, 1 nëntor 2023, <https://www.pravda.gov.mk/vest/6615>.

89 Ministria e Drejtësisë, "Propozim-ligji për plotësimin e ligjit për prokurorinë publike", (Предлог на Закон за дополнување на Законот за јавното обвинителство), Regjistri Kombëtar Elektronik i Rregulloreve të Republikës së Maqedonisë së Veriut - ENER, 15 shtator 2023, https://ener.gov.mk/default.aspx?item=pub_regulation&subitem=view_reg_detail&itemid=80780.

90 "Strategjia Zhvillimore Sektoriale për Gjyqësorin (2024 – 2028)."

91 "Plan veprimi për zbatimin e Strategjisë Zhvillimore Sektoriale për Gjyqësorin 2024–2028".

92 "Agjenda reformuese për Maqedoninë e Veriut 2024–2027", (Реформска агенда на Северна Македонија 2024–2027), Ministria e Çështjeve Evropiane, 6 nëntor 2024, <https://mep.gov.mk/en/post/?id=15800>.

93 "Seanca e Parë Kushtetuese e Grupit të Punës për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit për Këshillin Gjyqësor", (Прва конститутивна седница на работната група за изменување и дополнување на Законот за Судскиот совет), faqja zyrtare e Ministrisë së Drejtësisë, 16 nëntor 2023, <https://www.pravda.gov.mk/vest/6620>.

94 Informacion sipas pjesëmarrjes së përfaqësuesve të grupit Blueprint për reforma në Gjyqësor në grupin e punës.

95 "Ndryshime ligjore në vend të shpërbërjes së Këshillit Gjyqësor", (Законски измени место распуштание на Судскиот совет), Deutsche Welle, 11 qershor 2024, <https://www.dw.com/mk/krenar-loga-so-zakonski-izmeni-ke-se-bori-protiv-najavite-zaraspustane-na-sudskiot-sovet/a-69329763>.

96 Informacion sipas pjesëmarrjes së përfaqësuesve të grupit Blueprint për reforma në Gjyqësor në grupin e punës.

mbikëqyrjen dhe përgjegjësinë e institucioneve përkatëse dhe prokurorëve publikë, si dhe nxitjen e trajtimit të rekomandimeve për shkelje dhe sanksione disiplinore.⁹⁷

Veprimet e ndërmarra kanë kontribuar në përmirësimin e besimit në gjyqësor, sipas sondazhit të fundit të Barometrit Ballkanik, krahasuar me vitin e kaluar.⁹⁸ Megjithatë, aktivitetet e filluara nuk ishin të mjaftueshme që Qeveria e re të braktiste premtimin e saj elektoral për të shpërbërë Këshillin Gjyqësor dhe Këshillin e Prokurorëve Publikë.⁹⁹ Këto plane, të përfshira më pas në Programin e Punës së Qeverisë të qershorit 2024, synojnë të parandalojnë ndikimin partiak në këto organe.¹⁰⁰ Reformat e propozuara përfshijnë ndryshime legjislative për zgjedhjen e anëtarëve të këshillave nga Kuvendi dhe Presidenti i shtetit, si dhe ndryshime kushtetuese për riorganizimin e përbërjes së këshillave, të cilat do të lejonin që anëtarët të zgjidheshin drejtpërdrejt nga radhët e gjyqtarëve dhe prokurorëve publikë.¹⁰¹

Mungesa e detajeve specifike dhe afati kohor për reformat, si dhe pasiguria nëse ato do të zbatohen vetëm për përbërjet aktuale apo edhe për strukturat e ardhshme, kanë ngritur shqetësime midis përfaqësuesve diplomatikë,¹⁰² ekspertëve publikë¹⁰³ dhe ish-ministri i Drejtësisë.¹⁰⁴ Ata paralajmëruan për rrezikun e përqendrimit të pushtetit dhe ngecjen në zgjedhjen e gjyqtarëve dhe prokurorëve të rinj, gjë që mund të rrezikojë funksionalitetin e sistemit të drejtësisë. Kryeministri hodhi poshtë reagimet e misionëve diplomatike si ndërhyrje në punët e brendshme të vendit,¹⁰⁵ por në të njëjtën kohë shprehu gatishmërinë për të shqyrtuar propozimet për zgjidhje alternative.¹⁰⁶ Përkundër kësaj, nuk u ndërmor asnjë hap konkret nga miratimi i programit deri në fund të periudhës raportuese për zbatimin e reformave. Disa nga anëtarët e Këshillit Gjyqësor nga radhët e gjyqtarëve që ishin aktivë në kohën e sjelljes së

97 Ministria e Drejtësisë, “Propozim-ligji për plotësimin e ligjit për prokurorinë publike.”

98 “Barometri publik ballkanik – gjetjet kryesore”, (Balkan Public Barometer – Key Findings) Këshilli i Bashkëpunimit Rajonal (KBR), https://www.rcc.int/balkanbarometer/key_findings_2024/2/.

99 “Mickoski kërkon dy të tretat e shumicës për të miratuar propozim-ligjin për shpërbërjen e Këshillit Gjyqësor dhe Këshillit të Prokurorëve Publikë”, (Мицкоски бара двотретинско мнозинство за да донесе закон со кој ќе ги распушти Судскиот совет и Советот на јавни обвинители), Sakam da Kazam, 6 qershor 2024, <https://sdk.mk/index.php/makedonija/mitskoski-bara-dvotretinsko-mnozinstvo-za-da-donese-zakon-so-koj-ke-gi-raspushti-sudskiot-sovet-i-sovetot-na-javni-obviniteli/>.

100 “Dokumente – Propozim Programi i Punës së Qeverisë”, (Документи – Предлог-програма за работа на Владата), faqja zyrtare e Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://www.sobranie.mk/detali-na-materijal.nsp?param=3ae13141-ac9e-486a-950e-f603c34dcea4>.

101 Ibid.

102 “BE dhe SHBA i dhanë mbështetjen e tyre Këshillit Gjyqësor”, (ЕУ и САД му дадоа поддршка на Судскиот совет), Deutsche Welle, 3 korrik 2024, <https://www.dw.com/mk/eu-i-sad-mu-dadoa-poddrska-na-sudskiot-sovet/a-69549287>.

103 “Cvetanovska: Shpërbërja e Këshillit Gjyqësor do të krijojë një precedent të rrezikshëm dhe do të cenojë më tej besimin në gjyqësor”, (Цветановска: Распуштањето на Судскиот совет ќе постави опасен прецедент и дополнително ќе ја наруши довербата во правосудството), TV Telma, 5 qershor 2024, <https://telma.com.mk/2024/06/05/czvetanovska-raspusttane-to-na-sudskiot-sovet-ke-postavi-opasen-presedan-i-dopolnitelno-ke-ja-narushi-doverbata-vo-pravosudstvoto/>.

104 “Krenar Loga ka njoftuar komunitetin ndërkombëtar me letër”, (Кренар Лога со писмо ја извести меѓународната заедница), faqja zyrtare e Ministrisë së Drejtësisë, 4 qershor 2024, <https://pravda.gov.mk/galerija/3394>.

105 “Faktori i ditës: Kryeministri reagon se ambasadorët ndërhyjnë në punët e brendshme dhe pyet nëse kanë zgjidhje për të ofruar”, (Фактор на денот: Премиерот реагира дека амбасадорите се мешаат во внатрешните работи и бара ако имаат решенија да понудат), Faktor, 4 korrik 2024, <https://faktor.mk/faktor-na-denot-premierot-reagira-deka-ambasadorite-se-meshaat-vo-vnatreshnite-raboti-i-bara-ako-imaat-reshenija-da-ponudat>.

106 “Mickoski: Programi i VMRO-së parashikon shpërbërjen e Këshillit Gjyqësor, por ne jemi të hapur për propozime”, (Мицкоски: Програмата на ВМРО предвидува распуштање на Судскиот совет, но отворени сме за предлози), Alsat M, 21 gusht 2024, <https://alsat.mk/mk/mitskoski-programata-na-vmro-predviduva-raspusttane-na-sudskiot-sovet-no-otvoreni-sme-za-predlozi/>.

tij të paligjshme tashmë kanë përfunduar mandatin e tyre¹⁰⁷ ose do ta përfundojnë atë deri në fund të dhjetorit 2024, sipas dorëheqjeve të dy anëtarëve nga qershori 2023.¹⁰⁸ Sa i përket anëtarëve të zgjedhur nga Kuvendi, ato mund të zëvendësohen gjithmonë me interpelancë, për të siguruar një përbërje më efikase dhe më cilësore të këshillave.

Verpimet transparente të Këshillit Gjyqësor dhe Këshillit të Prokurorëve Publikë, pavarësisht disa përmirësimeve, është ende një sfidë. Në periudhën raportuese, shumica e seancave të Këshillit Gjyqësor ishin publike, me praninë e përfaqësuesve të organizatave të shoqërisë civile, mediave dhe qytetarëve.¹⁰⁹ Përpjekjet për rritjen e transparencës janë të jashtëzakonshme duke publikuar rregullisht njoftime për seancat e planifikuara dhe të zhvilluara, si dhe vendimet e marra, të cilat u plotësuan me informacione më të hollësishme dhe më të arsyetuara.¹¹⁰ Gjithashtu, Këshilli Gjyqësor publikoi njoftime për aktivitetet e përditshme, duke siguruar që publiku të informohej për punën dhe proceset aktuale.¹¹¹ Përmirësim i ndjeshëm u arrit duke transmetuar seancat drejtpërdrejt përmes kanalit të internetit të AIM,¹¹² i cili mundësoi monitorim të rregullt dhe të plotë të punës së Këshillit nga qytetarët. Me qëllim rritjen e transparencës, më 29 mars 2024 u organizua një ditë e hapur për qytetarët, duke mundësuar komunikim të drejtpërdrejtë me publikun.¹¹³ Gjithashtu, më 26 prill 2024, Kryetari i Këshillit Gjyqësor mbajti një konferencë me gazetarë,¹¹⁴ e cila dallohet si një praktikë pozitive që duhet të vazhdohet. Me këto aktivitete, Këshilli Gjyqësor arriti të zbatojë dy nga rekomandimet e misionit vlerësues të BE-së, duke hedhur themelet për nxitjen e mëtejshme të transparencës dhe besimit në institucion.

Megjithatë, vetëm 28% e seancave u mbajtën me përbërje të plotë.¹¹⁵ Vazhdoj dhe praktika, shpjegimet të jepen vetëm kur votimi është “për”, me argumente stereotipike dhe të paqarta, dhe procesverbalet e publikuara të seancave të zhvilluara përmbajnë vetëm rezultate të përmbledhura pa vota individuale,¹¹⁶ pavarësisht përfundimit të datës 27 korrik 2023 për

107 “Njoftim nga seanca e 498-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut - 10.09.2024”, (Соопштение од 498-та седница на Судскиот совет на РСМ - 10.09.2024 година), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 10 shtator 2024, <https://bit.ly/4eDm79A>.

108 “Njoftim për seancën e 444-të urgjente të Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut – 08.06.2023”, (Соопштение за 444. итна седница на Судскиот совет на РСМ – 08.06.2023 година), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://bit.ly/3SSV3v9>.

109 Prania e qytetarëve i referohet pikave në rendin e ditës ku shqyrtohen parashtresat dhe ankesat e qytetarëve për punën e gjyqtarëve dhe kryetarëve të gjykatave.

110 Monitorimi i faqes zyrtare të Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut (portali gjyqësor) - <https://bit.ly/3D8QEyo>.

111 Ibid.

112 “Këshilli Gjyqësor - Seanca”.

113 “Dita e hapur e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut me rastin e Ditës së Gjyqësorit 31 Mars”, (Отворен ден на Судскиот совет на Република Северна Македонија по повод одбележувањето на денот на правосудството 31 март), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 26 mars 2024, <https://bit.ly/3VsPzre>.

114 “Mbahet briefing me përfaqësuesit e mediave”, (Одржан брифинг со претставници на медиумите), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 26 prill 2024, <https://bit.ly/3Y2hikR>.

115 Arsyet më të zakonshme të dhëna për mungesën e tyre ishin arsyet shëndetësore ose përdorimi i pushimit vjetor, dhe në situata të rralla është mungesa për shkak të detyrimeve zyrtare. Petkovska dhe Tutij, “Raport për monitorimin e Këshillit Gjyqësor dhe Këshillit të Prokurorëve Publikë në vitin 2024”, (Извештај од мониторингот на Судскиот совет и Советот на јавните обвинители во 2024 година)

116 Në çdo procesverbal të publikuar, ka vetëm: “Regjistri tonal dhe listimi i rezultateve të votimit janë pjesë përbërëse e këtyre procesverbaleve.” «Dokumente të tjera» (Во секој објавен записник, стои единствено: Тонскиот запис и листингот со резултатите од гласањето се составен дел на овој записник. Останати документи) faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://bit.ly/41kdKfp>.

publikimin e listave të votave.¹¹⁷ Ky aspekt kërkon azhurim, i cili mund të realizohet përmes zbatimit të planit të prokurimit publik të miratuar më 12 shkurt 2024 për sigurimin e soft-uerit të regjistrimit dhe votimit.¹¹⁸ Përveç kësaj, justifikimi i pamjaftueshëm për kalimin nga votimi elektronik në votim praktik, si dhe për ndryshimet në rezultate kur përdoren të dyja metodat,¹¹⁹ mbetet një sfidë e rëndësishme që minon besimin dhe transparencën në punën e Këshillit.

Sa i përket transparencës së punës së KPPRMV, mund të thuhet se seancat janë të hapura për publikun dhe mund të ndiqen në të gjitha pikat, përveç atyre ku publiku është i përjashtuar sipas ligjit.¹²⁰ Megjithatë, vetëm 35% e seancave janë zhvilluar me përbërje të plotë, dhe ndryshe nga Këshilli Gjyqësor, arsyet për mungesën e anëtarëve konkret nuk jepen.¹²¹ Për më tepër, mbetet praktikë që anëtarët të debatojnë dhe të vendosin vetëm për pikat e propozuara më parë nga Kryetari i Këshillit, ndërsa iniciativa e anëtarëve për të propozuar pika të reja në rendin e ditës pothuajse mungon.¹²² Për më tepër, mbetet praktikë, vendimet të shpjegohen vetëm kur jepet mbështetje për zgjedhjen e prokurorëve publikë nga radhët e Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë, ndërsa votimi “ABSTENOI” në zgjedhjen e prokurorëve publikë zakonisht është pa asnjë shpjegim.¹²³ Shpjegimet e dhëna janë të përgjithshme dhe abstrakte, pa argumente specifike, të cilat cenojnë më tej cilësinë e transparencës.¹²⁴ Lidhur me publikimin e faqes në internet, në krahasim me periudhën e mëparshme raportuese, njoftimet për mbajtjen e seancave kryesisht nuk u publikuan brenda afatit të përcaktuar, që është një hap prapa në këtë aspekt të transparencës.¹²⁵ Megjithatë, zhvillim pozitiv është shpallja e 20 shtatorit 2024 për zhvillimin e një faqeje të re interneti.¹²⁶ Faqja e re është planifikuar të përmbajë njoftime të shkurtra mbi pikat e diskutuara në seanca, si dhe publikim të rregullt të procesverbaleve të standardizuara të seancave të zhvilluara, të cilat mund të përmirësojnë ndjeshëm nivelin e transparencës.¹²⁷

117 “Procesverbali nga seanca e 451-të të Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut”, (Записник од 451-та седница на Судскиот совет на Република Северна Македонија), (Këshilli Gjyqësor i Republikës së Maqedonisë së Veriut, 27 korrik 2023), <https://bit.ly/3Vukyn3>.

118 “Procesverbali nga seanca e 477-të të Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut”, (Записник од 477-та седница на Судскиот совет на Република Северна Македонија), (Këshilli Gjyqësor i Republikës së Maqedonisë së Veriut, 12 shkurt 2024), <https://bit.ly/3B8ufk7>.

119 Petkovska dhe Tutiq, “Raport për monitorimin e Këshillit Gjyqësor dhe Këshillit të Prokurorëve Publikë në vitin 2024”, (Извештај од мониторингот на Судскиот совет и Советот на јавните обвинители во 2024 година),

120 KPPRMV mund t’a përjashtojë publikun vetëm me vendim, për të mbrojtur reputacionin dhe integritetin e prokurorit publik. Sipas nenit 14 të Rregullores së KPPRMV, Këshilli mund të vendosë të përjashtojë publikun nga seancat me shumicë prej dy të tretave të numrit të përgjithshëm të anëtarëve. Nëse Këshilli merr një vendim të tillë, ai është i detyruar të informojë publikun për arsyet e përjashtimit të publikut.

121 Petkovska dhe Tutiq, “Raport për monitorimin e Këshillit Gjyqësor dhe Këshillit të Prokurorëve Publikë në vitin 2024”, (Извештај од мониторингот на Судскиот совет и Советот на јавните обвинители во 2024 година),

122 Ibid.

123 Ibid.

124 Ibid.

125 Ibid.

126 “Njoftim publik për seancë të mbajtur më 20.09.2024”, (Соопштение за јавност за одржана седница на ден 20.09.2024 година), faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://sjorm.gov.mk/soopshenie-za-javnost-za-odrzhana-sednica-na-den-20-09-2024-godina/>.

127 Ibid.

Hap pozitiv në këtë periudhë raportuese është miratimi i ndryshimeve në Kodin e Etikës së prokurorëve publikë, në përgjigje të kritikave dhe ankesave shumëvjeçare për ndryshime. Konkretisht, më 8 nëntor 2023,¹²⁸ Këshilli miratoi ndryshimet e propozuara nga Shoqata e Prokurorëve Publikë, me fokus të veçantë në rekomandimet e Grupit të Shteteve kundër Korrupsionit (GRECO),¹²⁹ të cilat zgjidhën çështje të tilla si përcaktimi i "mikpritjes" dhe rishikimi i ndalimeve në nenet e kontestuara.¹³⁰

Vazhduan aktivitetet për promovimin e transparencës së gjyqësorit nga Gjykata Supreme e Republikës së Maqedonisë së Veriut (GJSRMV) dhe Këshilli Gjyqësor-Mediatik gjatë kësaj periudhe raportuese. Në këtë drejtim, më 12 korrik 2024, GJSRMV miratoi një qëndrim parimor mbi akreditimet e mediave në lëndët civile me interes publik, në përputhje me nenet 6 dhe 10 të Konventës Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut,¹³¹ dhe më 19 shtator 2024 miratoi ndryshime në Rregulloren e Procedurës, e cila lejonte publicitetin në seancat e përgjithshme dhe praninë e medias, duke theksuar rëndësinë e çështjeve ligjore dhe interesin e publikut.¹³² Në përputhje me këto angazhime gjyqësore, Këshilli Gjyqësor-Mediatik organizoi trajnime për gazetarët për monitorimin e procedurave penale dhe civile,¹³³ duke përdorur terma ligjorë,¹³⁴ dhe nxorri "Udhëzues për gazetarët për publikun në procedurat gjyqësore",¹³⁵ si dhe "Udhëzime për incizim dhe fotografim në sallat e gjyqit".¹³⁶ Këto aktivitete kanë kontribuar ndjeshëm në përmirësimin e raportimit të informuar mbi gjykimet. Përveç kësaj, përmes Këshillit të Hapur Gjyqësor dhe platformës kombëtare të ndërveprimit, janë zhvilluar shërbime të reja të shkëmbimit të të dhënave për të drejtat sociale të qytetarëve, të cilat së shpejti do të jenë funksionale, duke lejuar qasje më të lehtë në informacion dhe forcimin e transparencës.¹³⁷

128 "Njoftim", (Соопштение), faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 8 nëntor 2023, <https://bit.ly/3GmL1ul>.

129 Shtojca e Raportit në hije të Shoqatës së Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 29.11.2023.

130 Me ndryshimet, neni 10 paragrafi 6 ndryshohet për të lexuar "Prokurorët publikë në paraqitjet publike duhet të jenë të kujdesshëm që të mos dëmtojnë reputacionin e tyre profesional dhe personal, si dhe reputacionin e Prokurorisë Publike dhe Këshillit të Prokurorëve Publikë". Shoqata e Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, Kodi i Etikës për ndryshimin e Kodit të Etikës së Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, Këshilli i Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, tetor 2023, <https://bit.ly/3TWpuB9>.

131 "Gjykata Supreme ka krijuar një qëndrim parimor për akreditimet e mediave në lëndët civile me interes publik", (Врховниот суд утврди начелен став за акредитациите за медиумите во граѓанските предмети од јавен интерес), faqja zyrtare e Gjykatës Supreme të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 12 korrik 2024, <https://bit.ly/3BKmkcs>.

132 "Seancat e përgjithshme të Gjykatës Supreme do të jenë publike", (Општите седници на Врховниот суд ќе бидат јавни), faqja zyrtare e Gjykatës Supreme të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 19 shtator 2024, <https://bit.ly/4gn8LyK>.

133 "Trajnimi ligjor dy-ditor për monitorimin e lëndëve gjyqësore në procedimet penale dhe civile", (Дводневната правна обука за следење на судските предмети во кривичната и во граѓанската постапка), faqja zyrtare në Facebook e Këshillit Gjyqësor-Mediatik në Shoqatën e Gjyqtarëve të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 16 shkurt 2024, <https://www.facebook.com/SMSovet/posts/pfbid02PYHGCG6ULLcEzwP9PXh9GC1KAXqtxWE7KtMNXu3TMuDC2L8tvC6A5zEkUUuzP3gl>.

134 "Trajnimi i parë për terma ligjorë", (Првата обука за правни термини), faqja zyrtare në Facebook e Këshillit Gjyqësor-Mediatik në Shoqatën e Gjyqtarëve të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 4 dhjetor 2023, <https://www.facebook.com/SMSovet/posts/pfbid034Z7dQhqqzNoPDLqrTCA3TVi7FzjapVtTYs1zUanwmX1bLEDm9QiUZLnWLEqMiFkml>.

135 Sashe Dimovski dhe Aleksandar Dimitrievski, "Udhëzues për gazetarët për publikun në procedurat gjyqësore", (Водич за новинари за јавност во судските постапки), (Këshilli Gjyqësor-Mediatik, 2024), <https://bit.ly/4g4cNMK>.

136 "Rekomandime për incizim dhe fotografim në sallën e gjyqit", (Препораки за снимање и фотографирање во судница), (Këshilli Gjyqësor dhe Media, 1 qershor 2024), <https://bit.ly/3ZHWOOD>.

137 "Në Gjykatën Supreme, në bazë të përpjekjeve të Këshillit për Gjyqësorin e Hapur, janë përgatitur shërbime të reja për të drejtat sociale të qytetarëve", (Во Врховниот суд, врз основа на заложбите на Советот за отворено судство, подготвени се нови servisi за социjalните права на граѓаните), faqja zyrtare e Gjykatës Supreme të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 12 qershor 2024, <https://bit.ly/3ZJc4L8>.

Me qëllim përmirësimin e profesionalizimit dhe kompetencës së gjyqtarëve, si dhe në drejtim të kryerjes së duhur të detyrave gjyqësore, është e nevojshme që gjyqtarët t'i drejtohen më shpesh Trupit Këshillëdhënës të Etikës Gjyqësore. Nga periudha e mëparshme raportuese deri në shtator 2024, Organi Këshillimor nuk ka marrë asnjë kërkesë për mendime këshilluese.¹³⁸

Siç u tha në raportet e mëparshme në hije, një aspekt i rëndësishëm i pavarësisë së sistemit gjyqësor është sigurisht pavarësia financiare. Çështja e pavarësisë financiare dhe rritja e pagave në gjyqësor ka qenë temë e diskutimeve të gjata dhe theksohet si rekomandim dhe masë në Raportin e Misionit Vlerësues të BE për punën e Këshillit Gjyqësor, si dhe në Agjendën e Reformave të Maqedonisë së Veriut për Planin e Rritjes së BE për Ballkanin Perëndimor.¹³⁹ Zbatimi në kohë i këtij rekomandimi dhe mase është i nevojshëm për të përfunduar praktikën e gjatë të ndarjes së një buxheti vjetor për gjyqësorin që është 60% më i vogël se kufiri i vendosur ligjërisht,¹⁴⁰ dhe për prokurorinë publike, 50% nën kufirin ligjor.¹⁴¹

138 "Pyetje dhe përgjigje", (Поставени прашања и одговори), Faqja zyrtare e Trupit Këshillëdhënës të Etikës Gjyqësore, <https://sudiskaetika.mk/#sudija>.

139 "Agjenda e reformave të Maqedonisë së Veriut 2024-2027",

140 "Raporti vjetor për punën e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut për vitin 2023", (Годишен извештај за работата на Судскиот совет на Република Северна Македонија за 2023 година), (Këshilli Gjyqësor i Republikës së Maqedonisë së Veriut, 2024), <https://bit.ly/49uSnK8>.

141 Çdo vit, në vend të buxhetit të përcaktuar ligjërisht të parashikuar në nenin 101 paragrafi 1 të Ligjit për Prokurorinë Publike, pra 0,4% të shumës së totalit të Rebalancit të Buxhetit për vitin paraardhës, gjysma e kësaj shume miratohet nga Ministria e Financave, domethënë 0,2% të shumës së totalit të Rebalancit të Buxhetit për vitin paraardhës. Ligji për Prokurorinë Publike, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut, nr. 42/2020.

Digjitalizimi i gjyqësorit dhe AKMIS

Procesi i digjitalizimit në gjyqësor kryhet përmes Këshillit për Koordinimin e Teknologjisë së Informacionit dhe Komunikimit në Organet Gjyqësore (Këshilli i TIK) nën autoritetin e Ministrisë së Drejtësisë, përbërja e të cilit u ndryshua gjatë periudhës raportuese. Më 6 nëntor 2023, Ministri i Drejtësisë shkarkoi Kryetarin e Këshillit të TIK, i cili ishte njëkohësisht Kryetar i Gjykatës Themelore Kavadarci, për shkak të raportit të Këshillit Gjyqësor dhe materialeve shoqëruese të paraqitura nga Prokuroria e Lartë Publike Shkup, si dhe korrespondencës nga Këshilli i Prokurorëve Publikë.¹⁴² Shkarkimi ishte pasojë e shkeljeve të përcaktuara të standardeve të integritetit dhe sjelljes së keqe me një palë në një lëndë që ai e gjykonte.¹⁴³ Për më tepër, Ministri filloi një procedurë për vlerësimin e përgjegjësisë së gjyqtarit në Këshillin Gjyqësor¹⁴⁴ dhe miratoi një rregullore të re për funksionimin e Këshillit të TIK.¹⁴⁵ Duke shprehur shqetësimin për pretendimet e ministrit në lidhje me punën e Këshillit të TIK-ut dhe duke e konsideruar punën e tyre të mëtijshme në Këshill si joefektive, dy anëtarët që përfaqësojnë Këshillin Gjyqësor brenda Këshillit të TIK-ut dhanë dorëheqjen.¹⁴⁶ Më 24 janar 2024, u formua një Këshill i ri i TIK, i cili për herë të parë përfshiu një përfaqësues nga sektori civil (Grupi Blueprint për Reforma në Gjyqësor) dhe një përfaqësues nga Akademia për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë.¹⁴⁷ Kjo është një përgjigje e drejtpërdrejtë ndaj rekomandimeve të sektorit civil, me qëllim forcimin e gjithëpërfshirjes dhe transparencës së Këshillit.¹⁴⁸ Seanca konstituive e përbërjes së re u mbajt më 6 shkurt 2024, dhe deri më 30 shtator 2024, Këshilli mbajti gjithsej 10 seanca.¹⁴⁹ Në këtë periudhë, ai vijoi me aktivitetet e nisura nga përbërja e mëparshme, duke u fokusuar në digjitalizimin e gjyqësorit dhe ndërveprimin institucional. Sa i përket digjitalizimit të gjyqësorit, Këshilli punoi për të eliminuar gabimet dhe mangësitë teknike të zbuluara në gjykata të caktuara, me qëllim sigurimin e funksionalitetit të sistemit në nivel kombëtar.¹⁵⁰ Lidhur me ndërveprimin institucional, Këshilli zhvilloi teste ndërinstitutionale mbi funksionalitetin e sistemit, me fokus integrimin midis gjykatave dhe institucioneve të tjera gjyqësore.¹⁵¹

142 “Ministri Lloga shkarkoi gjyqtarin Nanev nga kryesia e TIK-ut për gjyqësorin, kërkoi nga Këshilli Gjyqësor të fillojë një procedurë për përgjegjësinë e tij”, (Министерот Лога го разреши судијата Нанев од претседател на ИКТ за судството, побара Судскиот совет да поведе постапка за одговорност за него), Sakam da Kazam, 6 nëntor 2023, <https://sdk.mk/index.php/makedonija/ministerot-loga-go-razreshi-sudijata-nanev-od-pretседател-na-ikt-za-sudstvoto-pobara-sudski-ot-sovet-da-povede-postapka-za-odgovornost-za-nego/>.

143 Prokurori i Lartë Publik i Shkupit, Mustafa Hajrullahi, bazuar në të dhënat dhe provat e marra më parë nga Prokuroria Themelore Publike Kavadarci, dorëzoi një raport të detajuar në Këshillin Gjyqësor, në të cilin renditen 74 thirrje nga gjyqtari Llazar Nanev me një palë në një lëndë që ai e gjykonte.

144 “Ministri Lloga shkarkoi gjyqtarin Nanev nga kryesia e TIK për gjyqësorin, kërkoi nga Këshilli Gjyqësor të fillojë procedurat për përgjegjësinë e tij”.

145 “Rregullore për përbërjen dhe mënyrën e funksionimit të Këshillit për Koordinimin e Teknologjisë së Informacionit dhe Komunikimit në Organet Gjyqësore,” Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 265/23.

146 “Gjyqtarja Loretta Gjorgieva dhe z. Milazim Mustafa i dorëzuan dorëheqjet e tyre Ministrit të Drejtësisë, Krenar Lloga”, (Судијата Лорета Ѓорѓиева и м-р Миљазим Мустафа поднесоа оставки до министерот за правда, Кренар Лога), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 10 nëntor 2023, <https://bit.ly/48ul6hc>.

147 “Krijohet përbërja e re për Këshillin e TIK-ut në gjyqësor”, (Формиран новиот состав за Советот на ИКТ во правосудството),- faqja zyrtare e Ministrisë së Drejtësisë, 25 janar 2024, <https://www.pravda.gov.mk/vest/6654>.

148 Delevska dhe Zhagar, “Raporti në hije për kapitullin 23 për periudhën tetor 2021 – shtator 2022”.

149 Ministria e Drejtësisë e Republikës së Maqedonisë së Veriut, “Përgjigje ndaj një kërkesë për qasje të lirë në informacionin publik”, 19 dhjetor 2024.

150 Ibid.

151 Ibid.

Në kuadër të digjitalizimit të Prokurorisë Publike, në kuadër të Projektit të BE për Sundimin e Ligjit, kanë filluar aktivitetet për përgatitjen e një specifíkimi teknik për krijimin e një sistemi të ri elektronik për menaxhimin e lëndëve penale.¹⁵² Në këtë drejtim, u krye një analizë e thellë e nevojave të prokurorive, me qëllim zhvillimin e një sistemi funksional që do të lejojë hyrjen dhe përpunimin e aplikimeve të reja, ruajtjen digjitale të të gjitha dokumenteve që lidhen me lëndët dhe bashkëpunimin e drejtpërdrejtë dhe shkëmbimin e të dhënave me institucionet e tjera gjyqësore, si Ministria e Brendshme, Drejtoria e Policisë Financiare, Administrata Doganore dhe gjykatat.¹⁵³ Kjo do të lejojë transferimin e automatizuar të të dhënave në dhe nga këto institucione, duke filluar nga momenti i përgatitjes së tyre.¹⁵⁴ Në këtë kontekst, Prokurori Publik i Republikës së Maqedonisë së Veriut pritet të krijojë një grup të posaçëm pune për digjitalizimin në periudhën e ardhshme, i cili do të përqendrohet në përcaktimin e karakteristikave funksionale të sistemit. Shoqata e Prokurorëve Publikë gjithashtu do të marrë pjesë në procesin e zhvillimit dhe zbatimit.¹⁵⁵

Sipas raporteve dhe planit për mbikëqyrje mbi funksionalitetin e AKMIS, mbikëqyrja e funksionimit të AKMIS kryhet rregullisht.¹⁵⁶ Gjegjesisht, sipas të dhënave të paraqitura nga Ministria e Drejtësisë, në gjykata për vitin 2023 është kryer mbikëqyrja e shtatë gjykatave dhe deri në shtator 2024 është kryer mbikëqyrja e gjashtë gjykatave.¹⁵⁷ Procesverbalet e këtyre mbikëqyrjeve, me gjetjet, publikohen rregullisht në faqen e internetit të Ministrisë. Deri në fund të vitit 2024, pritet të publikohen të gjitha mbikëqyrjet e kryera në vitin aktual, duke qenë se procesverbalet dorëzohen më parë në gjykatat ku është kryer mbikëqyrja.

152 “Përmes projektit “BE – mbështetje për sundimin e ligjit”, Prokuroria Publike do të marrë një sistem të ri elektronik të menaxhimit të lëndëve”, (Преку проектот „ЕУ – поддршка за владеење на правото“ јавното обвинителство ќе добие нов електронски систем за управување со предметите), faqja zyrtare e Prokurorisë Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 14 maj 2024, <https://jorm.gov.mk/preku-proektot-eu-poddrshka-za-vladeene-na-pravoto-javnoto-obvinitelstvo-ke-dobie-nov-elektronski-sistem-za-upravuvane-so-predmetite/>.

153 Ministria e Drejtësisë e Republikës së Maqedonisë së Veriut, “Përgjigje ndaj një kërkesë për qasje të lirë në informacionin publik”, 19 dhjetor 2024.

154 Ibid.

155 “Nëpërmjet projektit “BE – mbështetje për sundimin e ligjit”, Prokuroria Publike do të marrë një sistem të ri elektronik të menaxhimit të lëndëve”.

156 „Procesverbale nga këqyrje në gjykata”, (Записници од увид во судови), Faqja zyrtare e Ministrisë së Drejtësisë, <https://www.pravda.gov.mk/resursi/22>.

157 Ministria e Drejtësisë, “Procesverbal nga këqyrje në gjykata”, (Записници од увид во судови), <https://www.pravda.gov.mk/resursi/22>.

Ka nevojë për zbatim konsistent të dispozitave ligjore dhe dispozitave të Rregullores së punës së KGJRMV në lidhje me transparencën dhe publicitetin në punën e Këshillit Gjyqësor, si dhe shfuqizimin e praktikës së marrjes së vendimeve për zgjedhjen dhe shkarkimin e gjyqtarëve pa argumentim dhe pas dyerve të mbyllura;

Publikimi i vendimeve të arsyetuara për zgjedhjen, ngritjen në detyrë dhe shkarkimin e prokurorëve publikë, si dhe vendimet e tjera të Këshillit të Prokurorëve Publikë, është i një rëndësie të veçantë për kthimin e besimit të qytetarëve në prokurorinë publike. Nevojitet transparencë aktive edhe në pjesën e marrëdhënieve me publikun dhe publikimin e informacionit në lidhje me aktivitetet e përditshme të Këshillit të Prokurorëve Publikë me qëllim afrimin e punës së Këshillit me publikun dhe afirmimin e kompetencave të Këshillit.;

Zbatimi në kohë i rekomandimit dhe masave të Raportit të misionit vlerësues të BE-së për punën e Këshillit Gjyqësor dhe Agjendën e Reformës së Maqedonisë së Veriut për Planin e Rritjes së BE-së për Ballkanin Perëndimor është i nevojshëm për rritje të buxhetit të gjyqësorit dhe prokurorisë publike sipas kufirit të parashikuar ligjërisht;

Është e nevojshme të kryhet një analizë e plotë e përdorimit të deritanishëm të sistemit AKMIS për të përcaktuar nëse është e nevojshme të futet një sistem i ri softuerik ose të përmirësohet ai ekzistuesi. Në këtë drejtim, është e nevojshme të përcaktohen burimet financiare të disponueshme nga shteti për të siguruar funksionimin e tij të qëndrueshëm dhe efikas. Ekziston gjithashtu nevojja për mbikëqyrje të zgjeruar të funksionalitetit të sistemit, sanksionim të menjëherëshëm për abuzime të mundshme, si dhe raportim të detajuar nga Ministria e Drejtësisë për masat e marra. Përveç kësaj, Ministria duhet të sigurojë transparencë më të madhe në informimin për punën e Këshillit të TIK-ut.

Përgjegjësi

Në zbatim të ndryshimeve legjislativë të vitit 2019,¹⁵⁸ në periudhën raportuese, u përcaktua përfundimi i funksionit gjyqësor të një gjyqtari, bazuar në një vendim gjyqësor të formës së prerë për një vepër penale të kryer me një dënim të pakushtëzuar me burgim prej të paktën gjashtë muajsh.¹⁵⁹ Bëhet fjalë për gjyqtarin e Gjykatës së Lartë, i cili në korrik 2023 kandidoi dhe u zgjodh anëtar i Këshillit Gjyqësor pavarësisht procedurave disiplinore në vazhdim kundër tij,¹⁶⁰ dhe i cili më pas u tërhoq nga pozicioni i tij për të lejuar që djali i tij të emërohej gjyqtar.¹⁶¹ Vendimi për shkarkimin e tij, i marrë më 16 gusht 2024, doli nga një vendim përfundimtar i Gjykatës Themelore Penale Shkup,¹⁶² në bazë të një propozim-marrëveshjeje me PTHPNKOK, e cila e dënoi atë me tre vjet burg për pranimin e shpërblimit për ndikim të paligjshëm,¹⁶³ me llogaritje kohore nga fillimi i paraburgimit më 20 maj 2024.¹⁶⁴ Më parë, në një seancë urgjente dhe të planifikuar në mënyrë jotransparente të Këshillit Gjyqësor të mbajtur më 21 maj 2024,¹⁶⁵ gjyqtarit iu hoq imuniteti, iu dha paraburgimi dhe u hoq përkohësisht nga detyra.¹⁶⁶ Këto vendime janë marrë pa votim publik¹⁶⁷ dhe pa interpretimin e duhur të

158 Ligji për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për Gjykatat, "Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut", nr. 96/2019; "Ligji për Këshillin Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut", Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 102/2019.

159 "Njoftim nga seanca urgjente e 495-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut - 16.08.2024", (Соопштение од 495-та итна седница на Судскиот совет на РСМ - 16.08.2024 година), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://bit.ly/3YbYu0G>.

160 "Naqe Georgiev dhe Antoaneta Dimovska të zgjedhur nga radhët e gjyqtarëve si anëtarë të rinj të Këshillit Gjyqësor", (HaKe Георгиев и Антоанета Димовска избрани од редот на судиите за нови членови на Судскиот совет), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 17 korrik 2023, <https://bit.ly/45cjt0h>.

161 "Rrugëtimi i paqartë" i gjyqtarit suprem Naqe Georgiev – Pas më pak se dy javësh, anëtari i ri i Gjykatës dha dorëheqjen, në mënyrë që djali të mund të bëhej gjyqtar", (Нејасната 'турнеја' на врховниот судија Наке Георгиев – По нецели две недели новиот член на Судски поднесе оставка, за синот да стане судија), Prisma – Rrjeti Ballkanik i Gazetarëve Humlumtues (BIRN) Maqedoni, 25 korrik 2023, <https://prizma.mk/nejasnata-turneja-na-vrhovniot-sudija-nake-georgiev/>.

162 "Njoftim publik", (Соопштение за јавност), faqja zyrtare e Gjykatës Themelore Penale Shkup, 15 gusht 2023, <https://bit.ly/3BoTzLU>.

163 "Gjykatësi Suprem Naqe Georgiev u arrestua, ai u kap në momentin e marrjes së ryshfetit, tha Ministria e Brendshme", (Уапсен врховниот судија Наке Георгиев, фатен е во моментот дека зема мито, кажа МВР), Sakam da Kazam, 20 maj 2024, <https://bit.ly/468ksp8>.

164 "Propozim – marrëveshje e arritur për dënim me burg dhe ndalim të ushtrimit të profesionit, veprimtarisë ose detyrës", (Постигната предлог – спогодба за затворска казна и забрана за вршење професија, дејност или должност), faqja zyrtare e Prokurorisë Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 14 gusht 2024, <https://jorm.gov.mk/postignata-predlog-spogodba-za-zatvorska-kazna-i-zabrana-za-vrshene-profesija-dejnost-ili-dolzhnost/>.

165 Seanca u caktua në mesnatë, e cila ndikon drejtpërdrejt në të drejtën e publikut për t'u informuar në kohë për zhvillimin e seancave të Këshillit Gjyqësor, në kundërshtim me praktikën e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut. "Reagimi publik i Koalicionit "Të gjithë për gjykim të drejtë" për seancën e 487-të të Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut", (Јавна реакција на Коалицијата „Сите за правично судење“ за 487-та седница на Судскиот совет на РСМ), <https://all4fairtrials.org.mk/wp-content/uploads/2024/05/34-JR-SS-052024.pdf>.

166 Njoftim nga seanca urgjente e 487-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut – 21.05.2024", (Соопштение од 487-та итна седница на Судскиот совет на РСМ – 21.05.2024 година), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://bit.ly/3zGApqq>.

167 Megjithëse fillimi i seancës ishte publik dhe një link për të u publikua në faqen zyrtare të Këshillit, votimi i anëtarëve të Këshillit Gjyqësor për vendimin nuk ishte publik. Sipas ligjit, përjashtimi i publikut mund të bëhet vetëm me qëllim mbrojtjen e reputacionit dhe integritetit të gjyqtarit, duke informuar siç duhet publikun për arsyet e përjashtimit. Megjithatë, kur një vendim merret me votim në këtë lloj seance, votimi duhet të jetë publik. "Reagim publik i Koalicionit" Të gjithë për gjykim të drejtë" për seancën e 487-të të Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut".

dispozitive ligjore për përcaktimin e ndalimit dhe largimit të përkohshëm nga ushtrimi i funksionit gjyqësor.¹⁶⁸

Propozim-marrëveshje me PTHPNKOK është arritur edhe me të pandehurin e dytë të rastit,¹⁶⁹ i cili ka pranuar krimin.¹⁷⁰ Ai ishte anëtar i Këshillit të Prokurorëve Publikë dhe ish-avokat i popullit. Detajet e rolit të tij dhe rezultatit të lëndës shpjegohen më hollësisht në seksionin “Organet drejtuese”.

Në periudhën raportuese, Këshilli Gjyqësor ka filluar tri procedura disiplinore, me ç’rast gjyqtarët ndaj të cilëve janë parashtruar kërkesat për fillimin e procedurës, në pajtim me nenin 61 paragrafi 3 të Ligjit për Këshillin Gjyqësor, kanë kërkuar që procedura të zhvillohet në publik.¹⁷¹ E para, u iniciua pas pretendimeve të bëra nga Kryetarja e Gjykatës Supreme në një intervistë për portalin maqedonas të 3 nëntorit 2023, ku ajo theksoi presionin politik mbi gjyqtarët e Gjykatës Supreme.¹⁷² Këto pretendime nxitën një anëtar të Këshillit të paraqiste një kërkesë për përgjegjësinë e saj,¹⁷³ duke përmendur mungesën e saj në seancat e Këshillit, përfshirë seancën në të cilën ajo u thirr për të sqaruar pretendimet,¹⁷⁴ e cila, sipas kërkueses, pengoi pjesëmarrjen e saj aktive dhe marrjen e masave të nevojshme.¹⁷⁵ Kërkesa tërhoqi kritika nga komuniteti akademik dhe sektori civil,¹⁷⁶ të cilat vunë në dyshim legjitimitetin e një iniciative nga një anëtar i Këshillit për të mbajtur Kryetaren e Gjykatës Supreme përgjegjëse

168 Këshilli, me kërkesë të një gjyqtari nga një procedurë paraprake, vendosi heqjen e imunitetit të tij dhe dhënien e paraburgimit përpara se të merrej një vendim gjyqësor për paraburgim ose të mbahet gjykim. Ky vendim i Këshillit Gjyqësor për të dhënë masën e paraburgimit mund të konsiderohet se paragjykon rezultatin e procedurës së paraburgimit përpara një gjykate themelore. Këshilli vendosi edhe për largimin e përkohshëm të gjyqtarit nga detyra. Sipas ligjit, një vendim i tillë merret kur gjyqtari është në paraburgim, procedimi penal zhvillohet për një vepër penale për të cilën parashikohet një dënim me burg prej të paktën pesë vjet ose kur fillon një procedurë e përgjegjësisë ndaj tij, por asnjë nga këto kushte nuk ishte përmbyshur në këtë rast. Ibid.

169 “Në një skemë me gjyqtarin suprem të arrestuar Georgiev, ishte Ixhet Memeti, anëtar i Këshillit të Prokurorëve Publikë, i dyshuar për shitjen e informacionit për para”, (Во шема со уапсениот врховен судија Георгиев, бил Ицет Мемети, член на Советот на јавни обвинители, осомничени дека продавале информации за пари), Sakam da Kazam 21 maj 2024, <https://sdk.mk/index.php/makedonija/vo-shema-so-uapseniot-vrhoven-sudija-bil-idhet-memeti-chlen-na-sovetot-na-javni-obviniteli-osomnicheni-deka-prodavale-informatsii-za-pari/>.

170 “Arrihet propozim-marrëveshja me një të dyshuar për marrjen e një shpërblimi për ndikim të paligjshëm”.

171 “Këshilli Gjyqësor pranoi kërkesën e Besa Ademiti për publicitet në seancën në të cilën do të vendoset kërkesa për shkarkimin e saj”, (Судскиот совет го прифати барањето на Беса Адеми за јавност на седницата на која ќе се одлучува по иницијативата за нејзино разрешување), 360 Stepeni, 26 dhjetor 2023, <https://360stepeni.mk/sudskiot-sovet-go-prifati-baraneto-na-besa-ademi-za-javnost-na-sednitsata-na-koja-ke-se-odluchuva-po-initsijativata-za-nejzino-razreshuvane/>; “Njoftim”, (Соопштение), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 6 shtator 2024, <https://bit.ly/4h73wV6>.

172 “Ekziston një kërcënim politik për të shkarkuar gjyqtarë suprem, por nuk ka bazë për të ringjallur shfuqizimin e Gruevskit, thotë Kryetarja e Gjykatës Supreme Besa Ademi”, (Присутна е политичката закана за разрешување на врховни судии, ама нема основа да оживее абolicijата на Груевски, вели претседателката на Врховниот суд, Беса Адеми), Sakam da Kazam, 3 nëntor 2023, <https://bit.ly/4tO7s3>.

173 “Kryetarja e Gjykatës Supreme Besa Ademi mori kërkesë për shkarkim në Këshillin Gjyqësor pas paralajmërimit të presionit dhe kërcënimeve nga zyrtarët”, (Претседателката на Врховниот суд, Беса Адеми, доби иницијатива за разрешување во Судскиот совет, откако предупреди за притисоци и закани од функционери), Sakam da Kazam, 28 nëntor 2023, <https://bit.ly/3Ua6SO6>.

174 “Njoftim”, (Соопштение), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 3 nëntor 2023, <https://bit.ly/3vtOupb>.

175 “Stafi politik në Këshillin Gjyqësor Milazim Mustafa e kërcënoi Kryetaren e Gjykatës Supreme me burgim sepse ajo foli për presionet në një intervistë me SAKAMDAKAZAM.MK, dhe nuk u raportoi atyre”, (Политичкиот кадар во Судскиот совет Миљазим Мустафа ѝ се закани со затвор на претседателката на Врховниот Суд затоа што за притисоците зборувала во интервју за SAKAMDAKAZAM.MK, а не пријавила кај нив), Sakam da Kazam, 29 dhjetor 2023, <https://sdk.mk/index.php/makedonija/politichkiot-kadar-vo-sudskiot-sovet-milazim-mustafa-se-zakani-so-zatvor-na-pretседателката-na-vrhovniot-sud-zatoa-shto-za-pritisocite-zboruvava-vo-intervju-za-sakamdakazham-mk-a-ne-prijavila-kaj-niv/>.

176 “Grupi Blueprint për Reforma në Gjyqësor bëri thirrje për veprim të kujdesshëm në procedurën për përcaktimin e përgjegjësisë së Kryetares të Gjykatës Supreme të Republikës së Maqedonisë së Veriut”, (Блупринт групата за реформи во правосудството повика на внимателно постапување во постапката за утврдување одговорност на претседателката на Врховен суд на Република Северна Македонија), faqja zyrtare e SHMJR, 29 dhjetor 2023, <https://myla.org.mk/49779/>.

në pozitën e saj si anëtare e Këshillit, pa të drejtë vote.¹⁷⁷ Me ligj, përgjegjësia e saj lidhet ekskluzivisht me detyrat dhe kompetencat e përcaktuara nga Ligji për Gjykatat,¹⁷⁸ dhe jo me rolin e saj në Këshill. Për më tepër, dispozitat kushtetuese që lejojnë anëtarët në detyrë, siç janë Kryetarja e Gjykatës Supreme dhe Ministri i Drejtësisë, të mos marrin pjesë në seanca konsiderohen praktikë e mirë për zvogëlimin e ndikimeve të mundshme të jashtme.¹⁷⁹

Komiteti i Raportuesve, i përbërë nga tre anëtarë, zhvilloi një seancë dëgjimore publike më 29 dhjetor 2023, në të cilën të dyja palët paraqitën argumentet e tyre dhe u paraqitën provat e propozuara.¹⁸⁰ Pas debatit, komisioni përgatiti një raport mbi situatën e krijuar, i cili së bashku me të gjitha të dhënat iu dorëzua Këshillit Gjyqësor.¹⁸¹ Në seancën e mbajtur më 17 janar 2024, Këshilli Gjyqësor shqyrtoi raportin dhe me 7 vota pro vendosi ndërprerjen e procedurës disiplinore.¹⁸²

Dy procedurat e tjera disiplinore u ngritën kundër një gjyqtari të Gjykatës Themelore Kavadarci dhe ish-kryetarit të tij.¹⁸³ Procedura e dytë, e iniciuar nga një anëtar i Këshillit Gjyqësor, u bazua në raportin mbi situatën në Gjykatën Themelore Kavadarci nga viti 2023 të Këshillit Gjyqësor, të përgatitur në bazë të provave të paraqitura nga Prokurori i Lartë Publik nga Shkup-i dhe një prokuror nga Prokuroria Themelore Publike Kavadarci.¹⁸⁴ Provat tregonin kryerjen e pakujdesshme dhe joprofesionale të detyrës gjatë kryesis së gjyqtarit, me theks të veçantë në 95 telefonata me një të pandehur në një lëndë që ai drejtonte.¹⁸⁵ Procedura e tretë është iniciuar nga Kryetarja e Këshillit Gjyqësor, për shkak të fyerjeve dhe akuzave që, sipas saj, cenon reputacionin e saj.¹⁸⁶ Debat i për procedurën e dytë u zhvillua më 11 shtator 2024,¹⁸⁷ pas një shtyrjeje në korrik të të njëjtit vit.¹⁸⁸ Gjyqtari, edhe pse ka kërkuar seancë publike për

177 Petkovska dhe Tutiq, "Raport për monitorimin e Këshillit Gjyqësor dhe Këshillit të Prokurorëve Publikë në vitin 2024", (Извештај од мониторингот на Судскиот совет и Советот на јавните обвинители во 2024 година),

178 "Ligji për Gjykatat", Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë nr. 58/2006; 62/2006; 35/2008; 61/2008; 118/2008; 16/2009; 150/2010; 39/2012; 83/2018; 198/2018 dhe Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 96/2019.

179 "Misioni Vlerësues i BE-së thotë se Besa Ademi nuk shkel ligjin duke mos shkuar në seancat e Këshillit Gjyqësor", (Оценската мисија на ЕУ вели дека Беса Адеми не го крши законот со неодоњето на седниците на Судскиот совет),³⁶⁰ Stepeni, 21 dhjetor 2023, <https://360stepeni.mk/otsenskata-misija-na-eu-veli-deka-besa-ademi-ne-go-krshi-zakonot-so-neodeneto-na-sednitsite-na-sudskiot-socket/>; Komisioni Evropian, "Dokumenti i punës i Komisionit – Raporti për Maqedoninë e Veriut për vitin 2023", (Работен документ на комисијата – Извештај за Северна Македонија за 2023 година), 8 nëntor 2023, https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_693%20North%20Macedonia%20report.pdf.

180 "(Jo)shkarkimi i Besa Ademir – provim i ri për Këshillin Gjyqësor", ((Не)разрешувањето на Беса Адеми – нов испит за Судскиот Совет), Radio Evropa e Lirë, 29 dhjetor 2023, <https://www.slobodnaevropa.mk/a/ne-razreshuvanjeto-na-besa-ademi---nov-ispit-za-sudskiot-socket/32752098.html>.

181 Petkovska dhe Tutiq, "Raport për monitorimin e Këshillit Gjyqësor dhe Këshillit të Prokurorëve Publikë në vitin 2024", (Извештај од мониторингот на Судскиот совет и Советот на јавните обвинители во 2024 година),

182 "Njoftim nga seanca e 473-të të Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut – 17.01.2024", (Соопштение од 473-та седница на Судски совет на РСМ – 17.01.2024 година), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://bit.ly/4ban4nB>.

183 "Njoftim", (Соопштение), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 6 shtator 2024, <https://bit.ly/4h73wV6>.

184 "Gjyqtari Nanev ka kryer 95 telefonata me një të pandehur në një lëndë që ka gjykuar", (Судијата Нанев остварил 95 телефонски повици со обвинет во предмет кој го судел), TV Telma, 11 shtator 2024, <https://telma.com.mk/2024/09/11/sudijata-nanev-ostvaril-95-telefonski-poviczi-so-obvinet-vo-predmet-koj-go-sudel/>.

185 "Këshilli Gjyqësor mbajti seancë publike për gjyqtarin Nanev, por ai nuk erdhi në seancë", (Судскиот совет одржа јавна расправа за судијата Нанев, но тој не дојде на седницата), Agjencia Informative Mediatike – AIM, 11 shtator 2024, <https://bit.ly/41rldZY>.

186 "Fyerje dhe akuza të ndërsjella mes Damevës dhe Nanevit në seancën e Këshillit Gjyqësor", (Кавра и меѓусебни обвинувања на Дамева и Нанев на седницата на Судски совет), TV Telma, 18 shtator 2024, <https://telma.com.mk/2024/09/18/kavga-i-megusebni-obvinuvana-na-dameva-i-nanev-na-sednicata-na-sudski-socket/>.

187 "Njoftim."

188 "Këshilli Gjyqësor zhvilloi seancë dëgjimore publike për gjyqtarin Nanev, por ai nuk erdhi në seancë."

pretendimet, nuk ka marrë pjesë në seancë.¹⁸⁹ Debati i procedurës së tretë u zhvillua më 18 shtator 2024,¹⁹⁰ gjatë së cilës të dy palët (kërkuesja dhe gjyqtari) shkëmbyen fyerje dhe poshtërsime personale.¹⁹¹ Rezultati i këtyre procedurave do të dihet në periudhën e ardhshme.

Në periudhën raportuese, Këshilli Gjyqësor gjithashtu vendosi pas procedurës disiplinore të filluar në periudhën e mëparshme raportuese të përcaktojë përgjegjësinë e një gjyqtari nga Gjykata e Apelit Shkup, si rezultat i hetimit të Këshillit që gjeti një vonesë të pajustificuar në rastet “Target-Kalaja”¹⁹² dhe “Thesari”,¹⁹³ të cilat shkelën afatet e përcaktuara ligjërisht.¹⁹⁴ Megjithatë, masa disiplinore e vendosur — ulja e pagës mujore të gjyqtarit me 20% për gjashtë muaj¹⁹⁵ — shkaktoi reagime publike, duke treguar mospërputhje të perceptuara në zbatimin e dënimeve disiplinore dhe perceptimin e mosndëshkimit të sistemit.¹⁹⁶

Në zbatim të ndryshimeve ligjore të vitit 2020,¹⁹⁷ në periudhën raportuese, Këshilli i Prokurorëve Publikë shkarkoi një prokuror publik.¹⁹⁸ Bëhet fjalë për ish-kryetaren e PTHPNKOK, e cila u shkarkua në bazë të Vendimit të Komisionit për përcaktimin e përgjegjësisë disiplinore të prokurorit publik në kryerjen e funksionit të prokurorit publik në Prokurorinë Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut (PPRMV) të 30 marsit 2023.¹⁹⁹ Vendimi konstaton se ish-kryetarja e PTHPNKOK ka kryer një vepër të rëndë disiplinore në kryerjen e funksionit të prokurorit publik.²⁰⁰ Pas pranimit të propozimit nga Komisioni dhe miratimit të vendimit, prokurorja publike zgjodhi të tërhiqej në vend që të apelonte në Këshill.²⁰¹

189 Ibid.

190 “Njoftim.”

191 “Dameva kërkon përgjegjësi për gjyqtarin Nanev, ai u përgjigj se ajo ishte një mjeshtre e spinit që vepronte si një diktatore”, (Дамева бара одговорност за судијата Нанев, тој ѝ одговори дека е спин-мајстор кој постапува како диктатор), 360 Stepeni, 18 shtator 2024, <https://360stepeni.mk/dameva-bara-odgovornost-za-sudijata-nanev-toj-odgovori-deka-e-spin-majstor-koj-postapuva-kako-diktator/>.

192 “Njoftim për publikun”, (Соопштение за јавност), Gjykata e Apelit Shkup – Portali Gjyqësor i Republikës së Maqedonisë së Veriut, 16 dhjetor 2022, <https://bit.ly/3Rg4S3H>.

193 “Njoftim për publikun”, (Соопштение за јавност), Gjykata e Apelit Shkup – Portali Gjyqësor i Republikës së Maqedonisë së Veriut, 25 nëntor 2022, <https://bit.ly/3R0Z2m5>.

194 “Njoftim nga seanca e 427-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut – 11.01.2023”, (Соопштение од 427. седница на Судскиот совет на PCM – 11.01.2023 година), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://bit.ly/3oazSaw>.

195 “Njoftim nga seanca e 465-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut – 23.11.2023”, (Соопштение од 465-та седница на Судскиот совет на PCM – 23.11.2023 година), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://bit.ly/4fel7Hc>.

196 Publiku reagoi ndaj shkarkimit të gjyqtareve Lidija Nedellkova dhe Sofija Laliq në vitin 2021 për shkak të shkeljeve më të lehta disiplinore. “Për shkarkimin e gjyqtarit duhen tetë vota dhe në rastin e Enver Bexhetit nuk ka pasur mjaftueshëm”, (Потребни се осум гласа за разрешување на судија, а во случајот со Енвер Бецети немаше толку многу), thotë kryetari i Këshillit Gjyqësor, 360 Stepeni, 27 nëntor 2023, <https://360stepeni.mk/potrebn-se-osum-glasa-za-razreshuvane-sudija-a-vo-sluchajot-so-enver-bedheti-nemashe-veli-pretседателот-na-sudskiот-совет/>.

197 “Ligji për Prokurorinë Publike”, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut, nr. 42/2020; “Ligji për ndryshimin e Ligjit për Këshillin e Prokurorëve Publikë”, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut, nr. 42/2020.

198 Këshilli i Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, «Përgjigje ndaj kërkesës për qasje të lirë në informacionin publik», 18 dhjetor 2024.

199 “Njoftim”, (Соопштение), faqja zyrtare e Prokurorisë Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 30 mars 2023, <https://jorm.gov.mk/soopshstenie/>.

200 Ibid.

201 “Ruskovska: Pas vendimit të shkarkimit, do të dal në pension”, (Русковска: По отказното решение одам во пензија), Deutsche Welle, 23 nëntor 2023, https://www.dw.com/mk/vilma-ruskovska-odlukata-za-razresuvane-e-ocekuvana-odam-vo-penzija/a-67531011?maca=maz-rss-maz-pol_makedonija_timemk-4727-xml-mrss.

Gjithashtu, brenda kompetencave të saj ligjore si autoritet dytësor në procedimet disiplinore për prokurorët publikë,²⁰² Këshilli i Prokurorëve Publikë vendosi për dy lëndë më 20 shtator 2024, duke marrë parasysh ankesat e paraqitura nga katër prokurorë publikë,²⁰³ për procedurat e filluara disiplinore në lidhje me ngjarjet e 27 prillit 2017.²⁰⁴ Gjatë seancës, Këshilli përjashtoi publikun nga referimi dhe shqyrtimi i lëndëve, por vendimet për ankimet u morën në publik, me publikun përsëri të pranishëm.²⁰⁵ Në rastin e parë, i cili kishte të bënte me tre prokurorë publikë nga Prokuroria e Lartë Publike në Shkup, Prokuroria Themelore Publike në Shkup (PTHP Shkup) dhe Prokuroria Themelore Publike në Berovë, procedurat disiplinore u pezulluan për shkak të kohëzgjatjes së propozimit për fillimin e tyre.²⁰⁶ Në rastin e dytë, lidhur me Prokurorin Publik nga Prokuroria Publike në Shkup, Këshilli refuzoi ankesën si të pabazuar dhe konfirmoi vendimin e Komisionit për përcaktimin e përgjegjësisë disiplinore të prokurorit publik në kryerjen e funksionit të prokurorit publik në Prokurorinë Publike në Shkup.²⁰⁷ Prokurori publik është shpallur fajtor për kundërvajtje të rëndë disiplinore dhe i është caktuar masë disiplinore — ulje prej 30% të pagës mujore për gjashtë muaj.²⁰⁸

Gjatë periudhës raportuese, Komisioni për Përcaktimin e Përgjegjësisë Disiplinore të Prokurorit Publik në Kryerjen e Funksionit të Prokurorit Publik në PPRMV nuk paraqiti asnjë vendim të ri për fillimin e procedurës disiplinore për përcaktimin e përgjegjësisë së prokurorit publik për shkelje disiplinore të kryer.²⁰⁹

Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit (KSHPK),²¹⁰ iu dorëzua institucioneve kompetente për përcaktimin e përgjegjësisë së kryetares dhe anëtarëve të Bordit Drejtues të Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë (AGJPP).²¹¹ Konkretisht, nisma kishte të bënte me shkeljet e Kodit Zgjedhor²¹² dhe Ligjit për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të

202 Ligji për Këshillin e Prokurorëve Publikë, në nenin 51 parashikon se në procedurat për përcaktimin e përgjegjësisë disiplinore të prokurorëve publikë, Këshilli vepron si autoritet dytësor me rast të ankesës së deklaruar më parë nga prokurori publik kundër të cilit zhvillohen procedurat. Prandaj, Këshilli ka në dispozicion disa opsione, përkatësisht anulimin ose konfirmimin e vendimit të komisionit që vendos në shkallë të parë, si dhe pranimin ose refuzimin e propozimit për shkarkim. “Ligji për ndryshimin e Ligjit për Këshillin e Prokurorëve Publikë”, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 42/2020.

203 “Njoftim publik për seancë të mbajtur më 20.09.2024”, (Соопштение за јавност за одржана седница на ден 20.09.2024 година), faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://sjorm.gov.mk/soopshenie-za-javnost-za-odrzhana-sednica-na-den-20-09-2024-godina/>.

204 “Procedura disiplinore për prokurorët nga data 27 prill është ndërprerë pas 7 vitesh”, (Дисциплинската постапка за обвинителите од 27 април запрена после 7 години) TV Telma, 20 shtator 2024, <https://telma.com.mk/2024/09/20/disciplinskata-postapka-za-obivniteite-od-27-april-zaprena-posle-7-godini/>.

205 Petkovska dhe Tutiq, “Raport për monitorimin e Këshillit Gjyqësor dhe Këshillit të Prokurorëve Publikë në vitin 2024”, (Извештај од мониторингот на Судскиот совет и Советот на јавните обвинители во 2024 година),

206 “Njoftim publik për seancë të zhvilluar më datë 20.09.2024”.

207 Ibid.

208 Ibid.

209 Këshilli i Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, «Përgjigje ndaj kërkesës për qasje të lirë në informacionin publik», 18 dhjetor 2024.

210 “Iniciativa për përcaktimin e përgjegjësisë për drejtoreshën dhe bordin drejtues të Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë”, (Иницијатива за утврдување одговорност за директорката и управниот одбор на Академијата за судии и јавни обвинители), faqja zyrtare e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit, 23 maj 2024, <https://bit.ly/3Lqp40o>.

211 Të parashikuara në nenet 9 dhe 14 të “Ligjit për Akademinë e Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publikë”, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 129/2023.

212 “Kodi Zgjedhor”, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë nr. 127/2006; 136/2008; 148/2008; 155/2008; 163/2008; 44/2011; 51/2011; 142/2012; 31/2013; 34/2013; 14/2014; 30/2014; 31/2015; 196/2015; 35/2016; 97/2016; 99/2016; 136/2016; 142/2016; 57/2017; 67/2017; 125/2017; 35/2018; 99/2018; 140/2018; 208/2018; 27/2019, dhe Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 98/2019; 146/2019; 42/2020; 74/2021; 215/2021; 58/2024; 76/2024.

Interesit,²¹³ në lidhje me ndalimin e punësimit dhe shkarkimit nga puna në institucionet publike gjatë një periudhe zgjedhore,²¹⁴ e cila shpjegohet më hollësisht në seksionin “Cilësia e Drejtësisë”. Kërkesa, e paraqitur më 23 maj 2024, u hodh poshtë nga Këshilli Gjyqësor,²¹⁵ Këshilli i Prokurorëve Publikë²¹⁶ dhe Shoqata e Gjyqtarëve²¹⁷ në korrik 2024 si e vonuar. Sipas tyre, nisma është paraqitur pas kalimit të afatit ligjor prej 15 ditësh, të përcaktuar në nenin 33, pika 7, të Ligjit për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit, të llogaritur nga marrja e vendimit të fundit të Gjykatës së Lartë Administrative.²¹⁸ KSHPK e kundërshtoi këtë interpretim, duke shtuar se afati është udhëzues, jo parandalues, sepse ligji nuk parashikon pasoja për humbjen e afatit.²¹⁹ Komisioni vuri në dukje se mësoi për refuzimin përmes raporteve të medias dhe njoftoi një kundërshtim të vendimit me të gjitha mjetet ligjore në dispozicion pas marrjes së njoftimit zyrtar.²²⁰

Këshilli Gjyqësor duhet të sigurojë zbatimin e qëndrueshëm të dispozitave të reja të Rregullores së Procedurës, veçanërisht në lidhje me procedurat e përditësuara dhe respektimin e rreptë të afateve në të gjitha fazat e procedurave për përcaktimin e përgjegjësisë së gjyqtarit ose kryetarit të një gjykate. Është gjithashtu e nevojshme të sigurohet vazhdimësi dhe proporcionalitet në vendosjen e masave disiplinore në përputhje me peshën e shkeljes, në mënyrë që të rritet besimi në sistemin e drejtësisë dhe të eliminohet perceptimi i mosndëshkimit;

Kërkohet veprimi në kohë dhe efektiv mbi ankesat për shkarkimin e prokurorëve publikë nga Këshilli i Prokurorëve Publikë në mënyrë që të mundësohet përcaktimi i shpejtë i përgjegjësisë së mundshme dhe të parandalohet ndërprerja e mundshme e procedurave në vazhdim.

213 “Ligji për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit,” Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë nr. 12/2019.

214 Ibid.

215 “Njoftim nga seanca e 492-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut - 08.07.2024”, (Соопштение од 492-та седница на Судскиот совет на РСМ - 08.07.2024 година), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://bit.ly/4f9v3Dp>.

216 “Procesverbali i seancës së 106-të të Këshillit të Prokurorëve Publikë.”

217 “Shoqata e Gjyqtarëve ka vendosur që iniciativa e KSHPK-së për përgjegjësi të Bordit Drejtues të AGJPP-së është e vonuar”, (Здружението на судии одлучи дека иницијативата на ДКСК за одговорност на УО на АСЈО е ненавремена), МКД, mk, 11 korrik 2024, <https://mkd.mk/zdruzhenieto-na-sudii-odluchi-deka-inicijativata-na-dksk-za-odgovornost-na-uo-na-as-jo-e-nenavremena/>.

218 “Njoftim nga seanca e 492-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut - 08.07.2024.”; “Shoqata e Gjyqtarëve ka vendosur që iniciativa e KSHPK-së për përgjegjësinë e Bordit Drejtues të AGJPP-së është e vonuar”; “Procesverbali i seancës së 106-të të Këshillit të Prokurorëve Publikë.”

219 “Njoftim në lidhje me vendimin e Këshillit Gjyqësor”, (Соопштение во врска со одлука на Судскиот совет), faqja zyrtare e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit, 9 korrik 2024, <https://bit.ly/4dPBdld>.

220 Ibid.

Profesionalizmi dhe kompetenca

Pjesa më e madhe e periudhës raportuese u shënua nga ndalimi i proceseve për zgjedhjen dhe vlerësimin e përgjegjësive të kryetarëve të gjykatave dhe gjyqtarëve gjatë zgjedhjeve presidenciale²²¹ dhe parlamentare^{222, 223}. Ky vendim u bazua në një njoftim publik nga KSHPK,²²⁴ i cili i referohej dispozitave të Kodit Zgjedhor²²⁵ dhe Ligjit për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit,²²⁶ me përjashtim të emergjencave.²²⁷ Pezullimi i këtyre aktiviteteve ka ngritur pikëpyetje nëse gjyqësori, si degë e pavarur e qeverisjes, duhet t'i nënshtrohet këtyre kufizimeve. Ndryshe nga Këshilli Gjyqësor, Këshilli i Prokurorëve Publikë nuk e ka miratuar një qasje të tillë. Megjithatë, gjatë periudhës zgjedhore, Këshilli nuk ka filluar procedurat për përzgjedhjen, shkarkimin ose vendosjen e procedurave disiplinore për prokurorët publikë si autoritet i shkallës të dytë. Procesi i rekrutimit të 130 kandidatëve të rinj për gjyqtarë dhe prokurorë publikë në Akademinë e Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publikë (AGJPP) gjithashtu u ndërpre, fillimisht për shkak të një kundërshtimi të paraqitur nga kandidatja për president të vendit nga koalicioni “Maqedonia juaj”²²⁸ dhe më në fund për shkak të një vendimi të Gjykatës së Lartë Administrative.²²⁹ Ky rast trajtohet më hollësisht në seksionin “Cilësia e drejtësisë”.

Duke pasur parasysh të lartpërmendurën, gjatë periudhës raportuese, Këshilli Gjyqësor ka zgjedhur 11 gjyqtarë në gjykatat më të larta të vendit. Më 15 nëntor 2023, përfundoi zgjedhja e tetë gjyqtarëve në Gjykatën e Apelit të Shkupit, proces që filloi më 5 korrik 2021.²³⁰ U zgjodhën katër gjyqtarë nga fusha civile dhe katër nga fusha penale.²³¹ Megjithatë, procesi u pasua nga parregullsia. Në seancat e mbajtura më 18 dhe 19 tetor 2023,²³² Këshilli Gjyqësor

221 Paraqitja e Rezolutës për thirrjen e zgjedhjeve për President të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 14 shkurt 2024, <https://drive.google.com/file/d/1LgvXvn7-cx3IWbxLchlxEZY0cjyiKqYB/view>.

222 Paraqitja e Rezolutës për thirrjen e zgjedhjeve për deputetë në Kuvendin e Republikës së Maqedonisë së Veriut, 14 shkurt 2024, <https://drive.google.com/file/d/1XP6jrSKDr-BVIDuMAwCJqBGAK88qbx2g/view>.

223 “Njoftim nga seanca e 481-të e Këshillit Gjyqësor të RMV - 13.03.2024”, („Соопштение од 481-та седница на Судски совет на РСМ - 13.03.2024 година”), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://bit.ly/3QgOd0e>.

224 “Njoftim”, (Известување), faqja zyrtare e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit, 16 shkurt 2024, <https://bit.ly/43RZsBO>.

225 Kodi Zgjedhor.

226 Ligji për Parandalim të Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit.

227 “Njoftim nga seanca e 481-të të Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut – 13.03.2024 dhe vazhdimi më 20.03.2024”, (Соопштение од 481-та седница на Судскиот совет на РСМ - 13.03.2024 и продолжение на 20.03.2024 година), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://bit.ly/3QgOd0e>.

228 “Siljanovska Davkova paraqiti kundërshtim për punësimin e gjyqtarëve dhe prokurorëve të ardhshëm”, (Сиљановска Давкова поднесе приговор за вработувањата на идните судии и обвинители), MKD.mk, 6 prill 2024, <https://mkd.mk/siljanovska-davkova-podnese-prigovor-za-vrabotuvanjata-na-idnite-sudii-i-obviniteli/>.

229 “Aktgjykim-në emër të qytetarëve të Republikës së Maqedonisë së Veriut”, (Пресуда-во име на граѓаните на Република Северна Македонија), (Gjykata e Lartë Administrative e Republikës së Maqedonisë së Veriut, 26 prill 2024), <https://bit.ly/3D-qrECw>.

230 “Njoftim nga seanca e 464-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut”, (Соопштение од 464. седница на Судскиот совет на РСМ), 15 nëntor 2023, faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://bit.ly/3O30m7P>.

231 Ibid

232 “Njoftim nga seanca e 460-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut - 18.10.2023 dhe 19.10.2023”, (Соопштение од 460-та седница на Судскиот совет на РСМ - 18.10.2023 и 19.10.2023 година), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://bit.ly/4fjfs42>.

miratoi vendime kontradiktore në lidhje me ankesat për renditjen, duke revokuar vendime pa bazën e duhur ligjore dhe procedurën e duhur.²³³ Për më tepër, në ditën e zgjedhjeve, u bë një devijim nga renditja për kandidatët pa një shpjegim të kënaqshëm.²³⁴ Konkretisht, për fushën civile, u përzgjedhën kandidati i dytë, i tretë, i katërt dhe i gjashtë, dhe për zonën penale, kandidati i dytë, i gjashtë, i njëmbëdhjetë dhe i trembëdhjetë.²³⁵ Devijime nga Ligji për Këshillin Gjyqësor u vunë re edhe në mospërputhjen e votave “për” nga disa anëtarë të Këshillit,²³⁶ gjë që cenoj më tej integritetin e procesit.

Mosrespektimi i renditjes u vu re edhe në përzgjedhjen e gjyqtarit të fushës penale në Gjykatën e Apelit Shtip më 13 shkurt 2024,²³⁷ ku u zgjodh kandidati i renditur në vënd të dytë.²³⁸ Këto zgjedhje u mbajtën në një seancë urgjente, e cila u kritikua si e thirrur padrejtësisht.²³⁹ Megjithatë, në të njëjtën seancë u respektua renditja në përzgjedhjen e gjyqtarit për fushën civile në Gjykatën e Apelit Shtip, si dhe më 12 shkurt 2024,²⁴⁰ në përzgjedhjen e gjyqtarit për fushën penale në Gjykatën e Apelit Gostivar.²⁴¹ Këto zgjedhje i dhanë fund procesit disa mujor të plotësimit të këtyre pozicioneve gjyqësore, i cili filloi më 24 prill 2023.²⁴²

233 Në seancën e 460-të, të mbajtur më 18 dhe 19 tetor 2023, Këshilli Gjyqësor diskutoi nëse certifikata nga Akademia për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë duhet të konsiderohet provë e mjaftueshme që kandidatët kanë përgatitur materiale arsimore dhe i janë nënshtruar trajnimit ose nëse të njëjtët kandidatë duhet të paraqesin edhe prova të tjera. Para se të votonin dhe të vendosnin, tre anëtarë të Këshillit u larguan nga seanca, pas së cilës në seancë mbetën gjithsej nëntë anëtarë me të drejtë vote, pra Këshilli kishte kuorum për të vendosur. Në këtë situatë, Këshilli, me pesë vota «PËR» dhe katër «KUNDËR», vendosi të respektojë kundërshtimin e kandidatit dhe të pranojë si provë certifikatën nga Akademia. Pas kësaj, disa anëtarë të Këshillit reagues se Këshilli më parë kishte marrë një vendim të kundërt për të njëjtën çështje, sipas të cilit certifikatat e tilla nuk u pranuan si dëshmi e materialeve të përgatitura arsimore dhe pjesëmarrjen në trajnim. Duke pezulluar seancën dhe duke vazhduar seancën më 19.10.2023, Këshilli përsëri votoi për të njëjtën çështje dhe mori një vendim të ndryshëm, domethënë, me pesë vota «PËR» dhe shtatë «KUNDËR», domethënë, certifikata nga Akademia nuk është e pranueshme si dëshmi e ndjekjes së trajnimeve dhe përgatitjes së materialeve arsimore. «Njoftim për shtyp», (Соопштение за јавност), Koalicioni “Të gjithë për gjykime të drejta”, 19 tetor 2023, <https://drive.google.com/file/d/17SIA7t6nuXXSgdDhwWaABcz3W1N3phrN/view>.

234 Në vend të kësaj, anëtarët e Këshillit treguan se për shkak të boshllëqeve në metodologjinë e renditjes së kandidatëve, «parametrat dhe kriteret e tjera do të jenë vendimtare», pa specifikuar se për cilat kriteret dhe rregullore bëhet fjalë. «Njoftim për shtyp», (Соопштение за јавност), faqja zyrtare në Facebook e Koalicionit “Të gjithë për gjykime të drejta”, 15 nëntor 2023, <https://bit.ly/3tTVLy3>.

235 Petkovska dhe Tutij, “Raport për monitorimin e Këshillit Gjyqësor dhe Këshillit të Prokurorëve Publikë në vitin 2024”.

236 Ibid.

237 “Njoftim nga seanca urgjente e 478-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut 13.02.2024”, (Соопштение од 478-та итна седница на Судскиот совет на РСМ 13.02.2024 година), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://bit.ly/3QnKXF5>.

238 Petkovska dhe Tutij, “Raport për monitorimin e Këshillit Gjyqësor dhe Këshillit të Prokurorëve Publikë në vitin 2024”.

239 Këshilli Gjyqësor caktoi një seancë urgjente më 13 shkurt 2024 për zgjedhjen e gjyqtarëve në Gjykatën e Apelit Shtip, me arsyetimin se proceset zgjedhore për zgjedhjet presidenciale dhe parlamentare fillojnë të nesërmen. Megjithatë, shpallja e përzgjedhjes u publikua më 24 prill 2023, e cila lejoi që procesi të përfundonte në kohën e duhur, duke qenë se zgjedhjet ishin shpallur paraprakisht. Seancat emergjente të Këshillit janë të rezervuara për çështje urgjente, gjë që nuk ndodh në këtë situatë.

240 “Njoftim nga seanca e 477-të e Këshillit Gjyqësor të RMV - 12.02.2024”, („Соопштение од 477-та седница на Судскиот совет на РСМ - 12.02.2024 година”), Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://bit.ly/3BwFdZV>.

241 Petkovska dhe Tutij, “Raport për monitorimin e Këshillit Gjyqësor dhe Këshillit të Prokurorëve Publikë në vitin 2024”.

242 “Njoftim për zgjedhjen e 1 (një) gjyqtari të Gjykatës së Apelit Gostivar për fushën penale, për zgjedhjen e 1 (një) gjyqtari të Gjykatës së Apelit Shtip për fushën civile,” Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 86/2023.

Gjatë periudhës raportuese, Këshilli Gjyqësor, përveç zgjedhjes së gjyqtarëve në gjykatat më të larta në vend, në disa raste ka kryer edhe zgjedhjen e kryetarëve të gjykatave në gjykatat themelore dhe më të larta, si dhe zgjedhjen e gjyqtarëve porotë. Ndër vendimet e marra ishte zgjedhja e kryetarit të Gjykatës Themelore në Kumanovë, i cili më parë mbante postin e ushtruesit të detyrës së gjyqtarit.²⁴³ Kjo zgjedhje tërhoqi vëmendje të konsiderueshme, duke qenë se më herët, gjatë periudhës së kaluar raportuese,²⁴⁴ janë bërë pretendime në domenin publik për abuzim me sistemin AKMIS, shkelje të reputacionit të funksionit gjyqësor, përfshirje në konflikte ndërpersonale, si dhe shkelje të parimit të mosdiskriminimit.²⁴⁵ Zgjedhja e kryetarit të ri të Gjykatës Themelore Civile në Shkup²⁴⁶ u shoqërua gjithashtu me polemika, pasi ai e gjeti veten në fokusin e mediave për përfshirje të dyshuar në një skandal seksual, për të cilin u paraqitën dy parashtresa në Këshill.²⁴⁷

Këshilli i Prokurorëve Publikë, nga ana tjetër, gjatë periudhës raportuese ka zgjedhur 10 prokurorë publikë.²⁴⁸ Më 27 tetor 2023, 4 prokurorët e mbetur publikë u zgjedhën nga kandidatët nga gjenerata e shtatë e pjesëmarrësve në trajnimin fillestar në AGJPP²⁴⁹, përkatësisht dy prokurorë publikë për Prokurorinë Themelore Publike Gostivar, një për Prokurorinë Themelore Publike Shkup dhe një për Prokurorinë Themelore Publike Strugë.²⁵⁰ Gjithashtu, Këshilli zgjodhi prokurorë publikë në prokuroritë e larta publike. Konkretisht, më 20 dhjetor 2023, Këshilli zgjodhi dy prokurorë publikë për Prokurorinë Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut dhe dy prokurorë publikë për Prokurorinë e Lartë Publike të Gostivarit.²⁵¹ Përveç kësaj, më 13 shkurt 2024, dy prokurorë publikë u zgjedhën për Prokurorinë e Lartë Publike Shkup.²⁵²

243 “Njoftim nga seanca e 461-të e Këshillit Gjyqësor të RMV - 30.10.2023”, („Соопштение од 461-та седница на Судскиот совет на РСМ - 30.10.2023 година”), Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://bit.ly/4gy7O6T>.

244 Delevska dhe Zhagar, “Raporti në hije për kapitullin 23 për periudhën tetor 2022 – shtator 2023”.

245 Marrëdhëniet ndërpersonale të përqesura në gjykatën e Kumanovës”, („Разгорени” меѓучовечките односи во кумановскиот суд), Radio Slobodna Evropa, 12 korrik 2023, <https://www.slobodnaevropa.mk/a/razgoreni-megjuchovech-kite-odnosi-vo-kumanovskiot-sud-/32498983.html>.

246 “Deklaratë solemne e kryetarëve të sapozgjedhur të shtatë gjykatave”, (Свечена изјава на новоизбраните претседатели на седум судови), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 22 nëntor 2023, <https://bit.ly/3TT3GX0>.

247 “Ka pasur parashtresë që gjyqtari Avdiја ka përdorur ambientet e gjykatës civile me dashnoren e tij katër vjet më parë”, (Претставка дека судијата Авдија користел простории на граѓанскиот суд со љубовницата имало и пред четири години), A1 on, 7 November 2024, <https://a1on.mk/macedonia/prestavka-deka-sudijata-avdiја-koristel-prostorii-na-gragjanskiot-sud-so-ljubovnicata-imalo-i-pred-chetiri-godini/>.

248 Këshilli i Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, “Përgjigje ndaj kërkesës për qasje të lirë në informacionin publik”, 18 dhjetor 2024.

249 Delevska dhe Zhagar, “Raporti në hije për kapitullin 23 për periudhën tetor 2022 – shtator 2023”.

250 “Vendim për zgjedhjen e dy prokurorëve publik në Prokurorinë Themelore Publike Gostivar, një prokuror publik në Prokurorinë Themelore Publike Shkup dhe një prokuror publik në Prokurorinë Themelore Publike Strugë”, (Одлука за избор на двајца јавни обвинители во Основното јавно обвинителство Гостивар, еден јавен обвинител во Основното јавно обвинителство Скопје и еден јавен обвинител во Основното јавно обвинителство Струга), faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publik të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 27 tetor 2023, <https://bit.ly/41WsTsA>.

251 “Vendimi për zgjedhjen e dy prokurorëve publikë në Prokurorinë Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut dhe dy prokurorëve publikë në Prokurorinë e Lartë Publike në Gostivar”, (Одлука за избор на двајца јавни обвинители во Јавното обвинителство на Република Северна Македонија и двајца јавни обвинители во Вишото јавно обвинителство во Гостивар), faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 20 dhjetor 2023, <https://bit.ly/3tTz6lq>.

252 “Vendimi për zgjedhjen e prokurorëve publikë në Prokurorinë e Lartë Publike Shkup”, (Одлука за избор на јавни обвинители во Вишото јавно обвинителство Скопје), faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 13 shkurt 2024, <https://bit.ly/3waFtlw>.

Me skadimin e mandatit të Prokurorit Publik të Republikës së Maqedonisë së Veriut më 25 dhjetor 2023, filloi procedura për zgjedhjen e një prokurori të ri publik. Për shkak të zgjatjes së procesit dhe afateve ligjore, në përgjigje të publikimit të vonuar të shpalljes nga Kuvendi,²⁵³ u emërua prokuror publik ushtrues i detyrës, deri në përfundimin e procedurës zgjedhore.²⁵⁴ Në shpalljen, të publikuar nga Kuvendi më 29 nëntor 2023,²⁵⁵ aplikuan tre kandidatë.²⁵⁶ Prej tyre, vetëm një kandidat morri mendim pozitiv nga Këshilli i Prokurorëve Publikë.²⁵⁷ Njëri nga kandidatët e tjerë ka marrë mendim negativ nga Këshilli, ndërsa kandidatura e kandidatës të tretë është refuzuar për shkak të dokumentacionit jo të plotë.²⁵⁸ Pas refuzimit të kërkesës për rishqyrtimin e vendimit për refuzimin e dokumentacionit të kandidatit të tretë,²⁵⁹ Këshilli i Prokurorëve Publikë informoi Kuvendin, i cili më 13 shkurt 2024 iu drejtua përzgjedhjes së të nominuarit të vetëm.²⁶⁰

Në periudhën raportuese, problemi i sigurimit të një institucioni të akredituar në mënyrë të përshtatshme për kryerjen e testeve psikologjike dhe të integritetit të kandidatëve për gjyqtarë mbeti i pazgjidhur. Prandaj, Këshilli Gjyqësor vendosi në shtator 2024 të vazhdojë bashkëpunimin me Grupin Vista dhe Institutin për Hulumtime Sociologjike dhe Politiko-Ligjore, duke lidhur një marrëveshje të re për këtë qëllim.²⁶¹

253 “Ushtruesi i detyrës së Prokurorit të Shtetit në vend të Joveskit – palët nuk nguten para zgjedhjeve për të emëruar një drejtues të ri të Prokurorisë Publike”, (На повидок в.д. државен обвинител на местото на Јовески – на партиите не им се брза пред избори да назначат нов шеф на ЈО), Prisma/BIRN, 11 dhjetor 2023, <https://prizma.mk/na-povidok-vd-drzhaven-obvinitel-na-mesto-to-na-joveski/>.

254 “Vendimi për thirrjen e seancës së nëntëdhjetë e tretë të Këshillit të Prokurorëve Publikë”, (Одлука за свикување на деведесет и третата седница на Советот на јавни обвинители), faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 22 dhjetor 2023, <https://bit.ly/41YiLZi>.

255 “Vendim për shpalljen e emërimit të Prokurorit Publik të Republikës së Maqedonisë së Veriut”, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 251/2023.

256 “Procesverbal i seancës së 94-të të KPPRMV”, (Записник од 94 седница на CJOPCM), faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 27 dhjetor 2023, <https://sjorm.gov.mk/zapisnjik-od-94-sednjica-nja-sjorm/>.

257 Ibid.

258 Ibid.

259 “Këshilli i Prokurorëve Publikë refuzoi njëzëri kërkesën e Fatime Fetait për rishqyrtimin e vendimit për refuzimin e kandidaturës së saj për prokurorë publike shtetërore”, (Советот на јавни обвинители едногласно го отфрли барањето на Фатиме Фетай за преиспитување на одлуката за отфрлање на нејзината кандидатура за државен јавен обвинител), A1 ON, 11 janar 2024, <https://a1on.mk/macedonia/sovetot-na-jo-ednoglasno-go-otfrli-baranjeto-na-fatime-fetai-za-preispituvanje-na-odlukata-za-otfrlanje-na-nejzinata-kandidatura-za-drzhaven-javen-obvinitel/>.

260 “Detajet në seancën 140”, (Детали на седница 140), faqja zyrtare e Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 13 shkurt 2024, <https://www.sobranie.mk/detali-na-sednica.nsp?sessionId=eaafa2c9-070b-4269-9261-33cfaaff2fa5>.

261 “Njoftim nga seanca e 498-të e Këshillit Gjyqësor të RMV - 10.09.2024”, („Соопштение од 498-та седница на Судскиот совет на PCM - 10.09.2024 година”), Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://bit.ly/3ZDagSF>.

Një konstatim i përgjithshëm për të gjithë gjyqtarët dhe prokurorët publikë të zgjedhur është se praktika e zgjedhjes së tyre pa shpjegime për arsyet e zgjedhjes dhe mungesës së diskutimit ka vazhduar. Në raste të rralla kur ka një diskutim rreth përzgjedhjes, nga ana e anëtarëve të Këshillave më së shpeshti përdoren konkluzione të përgjithshme me shpjegime abstrakte. Mbetet e paqartë pse anëtarët e Këshillit të Prokurorëve Publikë votojnë me ABSTENIM gjatë zgjedhjes së prokurorëve publikë;

Këshilli Gjyqësor dhe Këshilli i Prokurorëve Publikë duhet t'i përmbahen rreptësisht renditjes së përcaktuar dhe të japin vendime të hollësishme dhe të arsyetuara për të gjitha devijimet, me qëllim forcimin e besimit në proces dhe integritetin e institucioneve;

Qeveria duhet të fillojë urgjentisht një proces transparent për akreditimin e institucioneve për kryerjen e testeve psikologjike dhe të integritetit të kandidatëve për gjyqtarë, në përputhje me standardet ndërkombëtare dhe praktikat më të mira. Ky proces duhet të përfshijë krijimin e një organi të pavarur të akreditimit me pjesëmarrjen e ekspertëve dhe përfaqësuesve të institucioneve përkatëse, një thirrje të hapur publike për akreditim, mbështetje për ngritjen e kapaciteteve të institucioneve potenciale dhe një zgjidhje afatgjatë përmes zhvillimit të një institucioni shtetëror për këto vlerësime. Kjo do të sigurojë një proces cilësor, transparent dhe të vazhdueshëm që do të forcojë besueshmërinë e zgjedhjes së gjyqtarëve.

Cilësia e drejtësisë

AGJPP mbetet pika e vetme e hyrjes në gjyqësor dhe prokurori publike. Gjatë periudhës raportuese, gjenerata VIII e pjesëmarrësve në trajnimin fillestar kaloi në fazën praktike të trajnimit, sipas së cilës më 29 shkurt 2024, u miratua Rregullorja për dhënien e provimit përfundimtar.²⁶²

Sa i përket gjeneratës IX të pjesëmarrësve në trajnimin fillestar, pas dy vonesave, testi psikologjik²⁶³ u krye me sukses më 21 dhe 22 tetor 2023,²⁶⁴ dhe testi i integritetit më 6 dhe 7 nëntor 2023.²⁶⁵ Megjithatë, për shkak të skadimit të kontratës për prokurimin publik në grup të programeve kompjuterike për kryerjen e provimeve në institucionet shtetërore dhe procedurës së gjatë për lidhjen e një kontrate të re nga Ministria e Shoqërisë së Informacionit dhe Administratës, kalimi i testit të kualifikimit u zgjat.²⁶⁶ Si përgjigje, Qeveria kërkoi që provimet elektronike të kryheshin përkohësisht në formë letre me një lexues elektronik.²⁶⁷ Në këtë drejtim, në mars 2024, AGJPP mori masa për të lehtësuar tranzicionin dhe për të siguruar vazhdimësinë e procesit të pranimit.²⁶⁸ Këto masa përfshinin propozimin e ndryshimeve në Ligjin për Akademinë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë, i cili hyri në fuqi më 12 mars 2024,²⁶⁹ për ndryshimin e Statutit të Akademisë²⁷⁰ dhe miratimin e një Rregulloreje të re për rishikimin e rregullave për provimin pranues²⁷¹ dhe harmonizimin e tyre me legjislacionin e ndryshuar. Në përputhje me këto ndryshime, u hartua një orar i ri për fazat e ardhshme të procesit të pranimit,²⁷² dhe testi kualifikues u caktua për javën e parë të prillit 2024.²⁷³

262 Rregullore për marrjen e provimit përfundimtar të pjesëmarrësve në trajnimin fillestar në Akademinë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë “Pavell Shatev”, (Правилник за полагање на завршниот испит на слушателите на почетната обука во Академијата за судии и јавни обвинители „Павел Шатев“), (Akademia për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë “Pavell Shatev”, 29 shkurt 2024), <https://bit.ly/4fpzmKt>.

263 Fillimisht ishte planifikuar për 5 dhe 6 shtator 2023, por datat u zhvendosën në 23 dhe 24 shtator 2023. Delevska dhe Zhagar, “Raporti në hije për kapitullin 23 për periudhën tetor 2022 – shtator 2023”.

264 “Njoftim për datat e kryerjes së testit psikologjik”, (Известување за датуми за полагање на психолошкиот тест), faqja zyrtare e Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë “Pavell Shatev”, 9 tetor 2023, <https://bit.ly/4gvPmLW>.

265 “Njoftim për orarin e kryerjes së testit të integritetit”, (Известување за распоред за полагање на тестот за интегритет), faqja zyrtare e Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë “Pavell Shatev”, 3 nëntor 2023, <https://bit.ly/3VzZQ4T>.

266 “Njoftim nga komisioni i pranimeve”, (Известување од приемната комисија), faqja zyrtare e Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë “Pavell Shatev”, 25 dhjetor 2023, <https://bit.ly/3HhkDD1>.

267 “Njoftim për dinamikë të re kohore për kryerjen e pjesës së mëtejshme të provimit pranues”, (Известување за нова временска динамика за спроведување на понатамошниот дел од приемниот испит), faqja zyrtare e Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë “Pavell Shatev”, 28 dhjetor 2023, <https://bit.ly/48p5Kud>.

268 “Njoftim nga komisioni i pranimeve për rrjedhën e Provimit të Pranimit dhe dinamikën e re kohore për pjesën e mëtejshme të Provimit të Pranimit”, (Известување од Приемната комисија за текот на Приемниот испит и за утврдена нова временска динамика за понатамошниот дел од Приемниот испит), faqja zyrtare e Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë “Pavell Shatev”, 18 mars 2024, <https://bit.ly/3UdGkd3>.

269 “Ligji për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për Akademinë e Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publikë”, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 53/2024.

270 “Vendim statutor për plotësimin e Statutit të Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë “Pavell Shatev””, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 62/2024.

271 “Rregullore për plotësimin e rregullores për marrjen e provimit pranues në Akademinë për gjyqtarë dhe prokurorë publikë” Pavel Shatev”, (Правилник за дополнување на Правилникот за полагање Приемниот испит во Академијата за судии и јавни обвинители „Павел Шатев“), (Akademia për gjyqtarë dhe prokurorë publikë” Pavel Shatev “, 15 mars 2024), <https://bit.ly/4iEX9ji>.

272 “Njoftim nga komisioni i pranimeve për rrjedhën e Provimit të Pranimit dhe dinamikën e re kohore për pjesën e mëtejshme të Provimit të Pranimit”.

273 “Orari i testit të kualifikimit”, (Распоред за полагање на квалификацискиот тест), faqja zyrtare e Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë “Pavell Shatev”, 29 mars 2024, <https://bit.ly/4d8cjUR>.

Miratimi i orarit të ri nxiti parqitjen e parashtresave në KSHPK nga një anëtar i Komitetit Ligjor të Organizatës së Brendshme Revolucionare Maqedonase - Partia Demokratike për Unitetin Kombëtar Maqedonas (VMRO-DPMNE)²⁷⁴ dhe kandidatja për president të vendit nga koalicioni “Maqedonia juaj”, i udhëhequr nga VMRO-DPMNE.²⁷⁵ Parashtresat, të paraqitura më 21 mars²⁷⁶ dhe 5 prill 2024,²⁷⁷ kishin të bënin me shkelje të dispozitave të Kodit Zgjedhor²⁷⁸ dhe Ligjit për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit,²⁷⁹ të cilat ndalojnë procedurat e reja të punësimit dhe shkarkimit në institucionet publike pas shpalljes së zgjedhjeve dhe kërkojnë pezullimin e procedurave tashmë të filluara.

Në përgjigje të parashtresave, AGJPP vuri në dukje se vepron në përputhje me praktikën e përcaktuar më parë të KSHPK-së, sepse në përputhje me Ligjin për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit të vitit 2019,²⁸⁰ KSHPK nuk jep më mendime për veprimet gjatë periudhës zgjedhore.²⁸¹ Akademia përmendi shembullin e pranimit të gjeneratës VI të pjesëmarrësve në trajnimin fillestar në vitin 2017,²⁸² i cili u vlerësua nga struktura e atëhershme e KSHPK-së si ligjërish në përputhje dhe u konfirmua nga Inspektorati Shtetëror i Punës pas mbikëqyrjes së jashtëzakonshme.²⁸³ AGJPP shtoi se, sipas grafikut të ri, kontratat e punës do të lidhen më së shpejti në shtator 2024, duke garantuar pajtueshmërinë me standardet ligjore.²⁸⁴

Megjithatë, më 10 prill 2024, KSHPK miratoi kundërshtimin nga kandidatja presidenciale, pas së cilës AGJPP paraqiti ankesë në Gjykatën Administrative. Më 13 prill 2024, Gjykata Administrative pranoi ankesën e AGJPP,²⁸⁵ rrëzoi vendimin e KSHPK dhe e ktheu lëndën për rishqyrtim, duke e detyruar KSHPK të marrë parasysh indikacionet e gjykatës.²⁸⁶ Këto përfshinin

274 “VMRO-DPMNE paraqiti ankesë në KSHPK kundër Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë për shkelje të Kodit Zgjedhor”, (ВМРО-ДПМНЕ поднесе пријава до ДКСК против Академијата за судии и јавни обвинители за прекршување на Изборниот законик), Agjencia Informative Mediatike - AIM, 21 mars 2024, <https://bit.ly/4gC4oQA>.

275 “Siljanovska-Davkova paraqiti ankesën e parë për shkelje të rregullave zgjedhore - në lëvizje antikorrupsionistët”, (Сиљановска-Давкова го поднесе првиот приговор за кршење на изборните правила - на потег антикорупционерите), Faktor, 6 prill 2024, <https://faktor.mk/siljanovska-davkova-go-podnese-prvot-prigovor-za-krshenje-na-izbornite-pravila---na-poteg-antikorpucionerite>.

276 “VMRO-DPMNE paraqiti ankesë në KSHPK kundër Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë për shkelje të Kodit Zgjedhor”

277 “Siljanovska-Davkova paraqiti ankesën e parë për shkelje të rregullave zgjedhore - në lëvizje antikorrupsionistët”

278 Kodi Zgjedhor, 2, pika 1, pika 29; 8-a, pika 1, pika 3.

279 Ligji për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit, 34, paragrafi 1, rreshti 3.

280 Ligji për Parandalim të Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit.

281 “Njoftim lidhur me ankesën e parashtruar kundër Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publik “Pavell Shatev” në Komisionin Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit për Shkelje të Kodit Zgjedhor”, (Соопштение во врска со поднесена пријава против Академијата за судии и јавни обвинители „Павел Шатеv” до Државната комисија за спречување на корупцијата за прекршување на Изборниот законик), faqja zyrtare e Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publik “Pavell Shatev”, 21 mars 2024, <https://bit.ly/3w7SPIY>.

282 Numri i mendimeve nga KSHPK: 12-467/2 datë 23.01.2017 dhe numri 12-1637/2 datë 24.02.2017.

283 “Njoftim në lidhje me ankesën e paraqitur kundër Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë “Pavell Shatev” në Komisionin Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit për shkelje të Kodit Zgjedhor”.

284 Ibid.

285 “KSHPK do të veprojë përsëri mbi ankesën e Siljanovska-Davkova për shkelje të rregullave zgjedhore”, (ДКСК повторно ќе постапува по приговорот на Сиљановска-Давкова за кршење на изборните правила), TV Telma, 19 prill 2024, <https://telma.com.mk/2024/04/19/dksk-povtorno-ke-postapuva-po-prigovorot-na-siljanovska-davkova-za-krshene-na-izbornite-pravila/>.

286 “Vendimi 12-1330/56” (Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit, 20 prill 2024), <https://dksk.mk/wp-content/uploads/2024/04/12-1330-56.pdf>.

përfshirjen e disa anëtarëve të KSHPK nga vendimmarrja dhe bërjen e një analize krahasuese me situatën e vitit 2017.²⁸⁷ Më 19 prill 2024, KSHPK la në fuqi vendimin e saj fillestar,²⁸⁸ i cili më vonë u la në fuqi nga Gjykata Administrative (pavarësisht vendimit fillestar në favor të Akademisë)²⁸⁹ dhe nga Gjykata e Lartë Administrative, duke rrëzuar kështu ankesën e AGJPP.²⁹⁰ Si rezultat, KSHPK nisi nismën për përcaktimin e përgjegjësish së drejtores, kryetarit dhe anëtarëve të Këshillit Drejtues të Akademisë për shkelje të rregulloreve ligjore,²⁹¹ shpjeguar më sipër në seksionin “Përgjegjësia”. Paralelisht me procedurën, Qeveria e re propozoi në programin e saj ndarjen e Akademisë në dy institucione të veçanta (një për gjyqtarët dhe një për prokurorët publikë), si dhe rishikimin e plotë të procesit të pranimit të kandidatëve.²⁹²

Pas vendimit të Gjykatës së Lartë Administrative, drejtoresha e AGJPP dha dorëheqjen në mënyrë të parevokueshme më 12 korrik 2024, duke përmendur ndikimin politik mbi institucionet kompetente si arsye kryesore.²⁹³ Zëvendës drejtori mori pozicionin e ushtruesit të detyrës për një periudhë tre mujore dhe më 16 korrik 2024 thirri një takim për të siguruar vazhdimësi në punën e Akademisë.²⁹⁴ Në të njëjtën ditë, Këshilli Drejtues i AGJPPi kërkoi Qeverisë dhe Ministrisë së Financave mendimin e tyre për rrjedhën e ardhshme të procesit, duke përfshirë zgjatjen e provimit pranues për gjeneratën e 9-të të pjesëmarrësve, pezullimin e procedurës së punësimit ose përfundimin e plotë të procesit.²⁹⁵ Megjithatë, një përgjigje për kërkesën nuk është dërguar ende. Më 26 gusht 2024, u botua një shpallje për zgjedhjen e një drejtori të ri,²⁹⁶ i cili u mbyll më 10 shtator 2024, duke tërhequr shtatë kandidatë, përfshirë zëvendës drejtorin e përkohshëm, katër gjyqtarë shtesë dhe dy prokurorë publikë.²⁹⁷

287 Ibid.

288 Ibid.

289 “Gjykata Administrative: Padia e AGJPP kundër vendimit të KSHPK është e pabazuar”, (Управен суд: Неоснована е тужбата на АСЈО за одлуката на ДКСК), Agjencia Informativ Mediatike - AIM, 22 prill 2024, <https://bit.ly/3xXaxGm>.

290 “Njoftim – Gjykata e Lartë Administrative la në fuqi vendimin e KSHPK lidhur me kundërshtimin e një organizatori të fushatës zgjedhore për punësim në Akademinë e Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publikë”, (Соопштение – Вишиот управен суд ја потврди одлуката на ДКСК во врска со приговорот од организатор на изборна кампања за вработувањата во Академијата за судии и јавни обвинители), faqja zyrtare e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit, 30 prill 2024, <https://bit.ly/3WpALV5>.

291 “Iniciativa për përcaktimin e përgjegjësish së drejtorin dhe bordin drejtues të Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë”, (Иницијатива за утврдување одговорност за директорката и управниот одбор на Академијата за судии и јавни обвинители), faqja zyrtare e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit, 23 maj 2024, <https://bit.ly/3Lqp40o>.

292 “Dokumente – Propozim Programi i Punës së Qeverisë”, (Документи – Предлог-програма за работа на Владата), faqja zyrtare e Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://www.sobranie.mk/detali-na-materijal.nspx?param=3ae13141-ac9e-486a-950e-f603c34dcea4>.

293 “Drejtoresha e Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publik, Natasha Gaber-Damjanovska, dha dorëheqje të parevokueshme”, (Директорката на Академијата за судии и јавни обвинители, Наташа Габер-Дамјановска поднесе неотповиклива оставка), Sakam da Kazam, 12 korrik 2024, <https://sdk.mk/index.php/makedonija/direktorkata-na-akademijata-za-sudii-natasha-gaber-damjanovska-podnese-neotpovikлива-ostavka/>.

294 “Takim pune informues i zëvendës drejtorit të AGJPP, gjyqtarit Ilir Iseni me nëpunësit”, (Информативен работен состанок на заменикот на директорот на АСЈО, судија м-р Илир Исени со вработените), faqja zyrtare e Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë “Pavel Shatev”, 16 korrik 2024, <https://bit.ly/48padxO>.

295 “Njoftim nga seanca e 215-të të Bordit Drejtues të Akademisë”, (Соопштение од 215та седница на Управниот одбор на Академијата), faqja zyrtare e Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë “Pavel Shatev”, 17 korrik 2024, <https://bit.ly/3UsqnK7>.

296 “Shpallje publike për zgjedhjen e drejtorit të Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë”, “Pavel Shatev”, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 177/2024.

297 “Përpjekje e re për emërimin e drejtorit të Akademisë së Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publikë”, (Нов обид да се именува директор за Академијата на судии и јавни обвинители), TV Telma, 14 tetor 2024, <https://telma.com.mk/2024/10/14/nov-obid-da-se-imenuva-direktor-za-akademijata-na-sudii-i-javni-obviniteli/>.

Ndërkohë, me qëllim forcimin e integritetit institucional, zëvendësudrejtori filloi një takim më 27 gusht 2024 për krijimin e një Shoqate Alumni, në përputhje me Statutin e Akademisë, e cila do të përfshinte të gjithë kandidatët që deri më tani kanë përfunduar me sukses trajnimin fillestar në Akademi.²⁹⁸ Qëllimi i shoqatës është të inkurajojë bashkëpunimin e vazhdueshëm midis akademikëve përmes takimeve të rregullta, shkëmbimit të përvojave, diskutimeve ligjore, monitorimit të karrierës së anëtarëve dhe lidhjes me shoqatat ndërkombëtare.²⁹⁹

Nevoja për të përmirësuar kushtet hapësinore të AGJPP, mbi të gjitha dhomat e trajnimit, por edhe rritjen e stafi dhe i buxhetit sipas nevojave reale të Akademisë mbeten ende një sfidë dhe si një masë e paplotësuar e strategjisë së mëparshme,³⁰⁰ pasqyrohet në Strategjinë e re Zhvillimore Sektoriale për Gjyqësorin (2024-2028) me Plan Veprimi.³⁰¹

Lidhur me përafrimin e praktikës gjyqësore, Departamenti i Praktikës Gjyqësore i GJSRMV zhvilloi tre seanca në periudhën raportuese (një në shkurt dhe dy në prill 2024).³⁰² Ashtu si në raportin e mëparshëm, GJSRMV zhvilloi një takim midis gjyqtarëve dhe përfaqësuesve nga katër qarqet e apelit për të harmonizuar praktikën gjyqësore,³⁰³ e cila është më pak në krahësim me tre mbledhjet e periudhës raportuese shtator 2021 – tetor 2022.³⁰⁴ Mbështetja financiare për organizimin e këtyre takimeve mbetet me ndihmën e jashtme dhe realizimin e projekteve përmes të cilave në takime përfshihet edhe sektori civil. Për të arritur një barazi më të madhe të praktikës gjyqësore, nevojitet një numër më i madh i takimeve të GJSRMV me gjykatat e apelit, si dhe një rritje e aktivitetit të departamenteve të praktikës gjyqësore. Për të ndjekur drejtimit dhe qëndrimet e gjykatave të apelit në mbledhjet e tyre, konkluzionet e këtyre mbledhjeve duhet të jenë më transparente, gjë që do të thjeshtojë zbatimin e praktikës gjyqësore.³⁰⁵ Gjithashtu, procesi i publikimit të vendimeve gjyqësore vazhdon pa probleme dhe të gjitha vendimet gjyqësore publikohen në ueb portalin e gjykatave sud.mk, por procesi nuk është i strukturuar në mënyrë që vendimet të përdoren në mënyrë të lehtë dhe

298 “Njoftimi i mbledhjes fillestare të mbajtur për krijimin e shoqatës së ish-studentëve në kuadër të Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë”, (Соопштение за одржаниот иницијален состанок за создавање на алумни асоцијација во рамки на Академијата за судии и јавни обвинители), faqja zyrtare e Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë “Pavel Shatev”, 2 shtator 2024, <https://bit.ly/4fnx7rQ>.

299 Ibid.

300 “Strategjia për reforma në sektorin e Gjyqësorit për periudhën 2017-2022 me Plan Veprimi” (Стратегија за реформа на правосудниот сектор за периодот 2017-2022 година со Акциски план), (Ministria e Drejtësisë, 2017), https://www.pravda.gov.mk/Upload/Documents/Strategjia%20i%20akciski%20plan_MK-web.pdf, drejtimi strategjik 2.2.8.

301 “Plan veprimi për zbatimin e Strategjisë Zhvillimore Sektoriale për Gjyqësorin 2024-2028”, masa 1.2.3.

302 “Njoftim nga seanca e departamentit të praktikës gjyqësore”, (Соопштение од одржана седница на одделот за судска практика), faqja zyrtare e Gjykatës Supreme të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 15 prill 2024, <https://bit.ly/3VFZgmV>; “Njoftim nga seanca e departamentit të praktikës gjyqësore”, (Соопштение од одржана седница на одделот за судска практика), faqja zyrtare e Gjykatës Supreme të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 25 prill 2024, <https://bit.ly/3DismSw>.

303 “Mbahet takim pune i Gjykatës Supreme me katër gjykatat e apelit”, (Соопштение од одржана седница на одделот за судска практика), faqja zyrtare e Gjykatës Supreme të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 26 qershor 2024, <https://bit.ly/4gyEeOz>.

304 Gjykata Supreme e Republikës së Maqedonisë së Veriut, “Përgjigje ndaj kërkesës për qasje të lirë në informacione publike”, 7 nëntor 2022.

305 Dushko Georgievski, “Analiza e cilësisë dhe barazisë së vendimeve gjyqësore në fushën e së drejtës civile”, (Анализа на квалитетот и изедначеноста на судските одлуки во граѓанско-правната област), (Institutit për Politikë Evropiane dhe Shoqata “Zenit”, gusht 2021) <<https://bit.ly/3UfOKPz>> .

të qasshme. Kjo për faktin se nuk ekziston mundësia e gjetjes së saktë dhe të shpejtë të njëpraktike gjyqësore specifike dhe as metodologjia për nxjerrjen e vendimeve kyçe në lidhje me krijimin e praktikës gjyqësore.³⁰⁶

Në fushën e ndërmjetësimit, si një mjet kryesor alternativ për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve, autoritetet përgjegjëse për funksionimin dhe promovimin e tij janë bërë jofunksionale. Në shkurt 2024, u miratuan disa akte nënligjore për të kapërcyer problemet me lëshimin dhe zgjatjen e licencave të ndërmjetësit, të cilat lindën nga vakumi gjashtëmuor në përmbushjen e afateve ligjore për krijimin e Këshillit Kombëtar të Ndërmjetësimit³⁰⁷ dhe, kështu, mungesën e një institucioni kompetent të licencimit deri në shtator 2022.³⁰⁸ Konkreisht u miratuan: Rregullore për mënyrën e lëshimit dhe revokimit të licencave në ndërmjetësim,³⁰⁹ Rregullore për formën dhe përmbajtjen e licencës së ndërmjetësit,³¹⁰ Rregullore për metodologjinë dhe mënyrën e monitorimit dhe vlerësimit të cilësisë së punës së ndërmjetësve³¹¹ dhe Tarifa për shumën e kostove aktuale të bëra për lëshimin e licencave për ndërmjetësuesit, licencat për ndërmjetësuesit në fusha specifike, licencat për trajnerët e ndërmjetësve dhe akreditimin e programeve të trajnimit për ndërmjetësuesit.³¹² Pas miratimit të tyre, Koordinatori Kombëtar për Ndërmjetësim dha dorëheqjen në mars 2024, dhe në prill 2024 u emërua një ushtrues i detyrës Koordinator Kombëtar për Ndërmjetësim.³¹³ Kjo mundësoi zgjidhjen e çështjes së licencimit të 25 ndërmjetësve.³¹⁴ Megjithatë, pas shkarkimit të ushtruesit të detyrës më 5 korrik 2024,³¹⁵ nuk u emërua një koordinator i ri, duke çuar në ngecjen e procesit përsëri. Për më tepër, mandati i udhëheqjes së Odës së Ndërmjetësve skadoi më 26 shkurt 2024, dhe asnjë asamble për zgjedhjen e organeve të reja nuk u mblodh deri në fund të periudhës raportuese.³¹⁶ Si rezultat, Oda u bë jofunksionale, duke penguar më tej zhvillimin e ndërmjetësimit.³¹⁷

306 Ardita Abazi Imeri et al., “Analizë - Vlerësim gjithëpërfshirës i zbatimit të Strategjisë për Reforma në Sektorin Gjyqësor 2017-2022”, (Анализа – Сеопфатна оценка на спроведувањето на Стратегијата за реформа на правосудниот сектор 2017-2022), (Instituti për Politikë Evropiane - Shkup, 10 nëntor 2022), <https://bit.ly/3X2noxB>.

307 “Vendim për emërimin e anëtarëve dhe sekretarit të Këshillit Kombëtar për Ndërmjetësim,” Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 201/2022.

308 Borçe Mirqeski, “Këshilli Kombëtar i Ndërmjetësimit do të ndryshohet në përbërjen e tij”, (Националниот совет за медијација треба да биде изменет во неговиот состав), Sloboden Peçat, 24 qershor 2024, <https://www.slobodenpecat.mk/videointervju-mircheski-nacionalniot-sovet-za-medijacija-treba-da-bide-izmenet-vo-negoviot-sostav/>.

309 “Rregullore për mënyrën e lëshimit dhe revokimit të licencave në ndërmjetësim,” Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 40/2024.

310 “Rregullore për formën dhe përmbajtjen e licencës së ndërmjetësit,” Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 41/2024.

311 “Rregullore për metodologjinë dhe mënyrën e monitorimit dhe vlerësimit të cilësisë së punës së ndërmjetësve,” Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 40/2024.

312 “Tarifa për shumën e kostove aktuale të bëra për lëshimin e licencave për ndërmjetësuesit, licencat për ndërmjetësuesit në fusha specifike, licencat për trajnerët e ndërmjetësve dhe akreditimin e programeve për trajnimin e ndërmjetësve,” Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 40/2024.

313 “Vendim për caktimin e ushtruesit të detyrës së Koordinatorit Kombëtar për Ndërmjetësim,” Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 82/2024.

314 Borçe Mirqeski, Këshilli Kombëtar i Ndërmjetësimit duhet të ndryshohet në përbërjen e tij.

315 “Koordinatorët kombëtarë të shkarkuar”, (Разрешени национални координатори), eMagazine, 5 korrik 2024, <https://bit.ly/3BGgklh>.

316 Kontributi nga Ndërmjetësit e Licencuar në Raportin Hije në Kapitullin 23 për periudhën tetor 2023-shtator 2024.

317 Ibid.

Propozim-ligji për Procedurën Civile, me ndryshime dhe plotësime shtesë me futjen e procedurës për mbrojtjen e interesave dhe të drejtave kolektive,³¹⁸ hyri përsëri në procedurën parlamentare në gusht 2024.³¹⁹ Më 2, 4 dhe 6 shtator, Komisioni për Sistemin Politik dhe Marrëdhëniet Ndër-Komunitare, Komiteti Legjislativ dhe Komiteti për Çështjet Evropiane mbështetën propozim-ligjin, duke dhënë një mendim pozitiv për leximin e tij të mëtejshëm.³²⁰ Megjithatë, më 10 shtator 2024, propozim-ligji u tërhoq përsëri nga procedura parlamentare nga Ministria e Drejtësisë,³²¹ për shkak të nevojës për harmonizimin e tij me ndryshimet në Direktivën (BE) 2020/1828 për paditë përfaqësuese për mbrojtjen e interesave kolektive të konsumatorëve dhe shfuqizimin e Direktivës 2009/22/E3.³²² Ky harmonizim është i nevojshëm pas ndryshimeve të bëra në dhjetor 2023 dhe qershor 2024, të cilat shtrijnë zbatimin e Direktivës në fusha të reja, duke përfshirë Rregulloren (BE) 2023/2854 (Akti i të Dhënave) dhe Rregulloren (BE) 2024/1689 (Akti i Inteligjencës Artificiale). Këto ndryshime parashikojnë mundësinë e ngritjes së padive përfaqësuese në fushat që lidhen me mbrojtjen e të dhënave dhe inteligjencën artificiale, gjë që kërkon pajtueshmëri shtesë me legjislacionin kombëtar.³²³

318 Kjo risi lejon shoqatat, fondacionet, institucionet ose organizatat e tjera, të cilat janë të regjistruara ose të autorizuar me ligj, të ngrenë padi kundër një personi fizik ose juridik, i cili, me anë të një veprimtarie të caktuar, duke vepruar ose me lëshim, kërcënon ose cenon seriozisht interesat dhe të drejtat kolektive të përcaktuara me ligj. Ligji harmonizohet me tej me Ligjin për Ndihmë Juridike Falas, duke specifikuar se shpenzimet e procedurës së palës përfituese të ndihmës juridike dytësore, e cila ka pasur sukses në mosmarrëveshjen, paguhen në llogarinë e Buxhetit të Republikës së Maqedonisë së Veriut. Për më tepër, propozim-ligji parashikon mundësinë e mbajtjes së seancave dëgjimore publike në mënyrë elektronike. Kjo zbatohet nëse ekziston rreziku i shtyrjes së procedurës ose nëse ekzistojnë pengesa ligjore ose faktike për praninë fizike. Gjykata mund të vendosë mbajtjen e seancës në distancë, duke përdorur komunikimin elektronik të dyanshëm që siguron një ekran të dëgjueshëm dhe vizual në kohë reale. “Propozim-ligji për Procedurën Civile në Agjendën e Komisionit për Sistem Politik dhe Marrëdhënie Ndër-Komunitare”, (Предлог Законот за парничната постапка денеска на дневен ред на Комисијата за политички систем и односи меѓу заедниците), faqja zyrtare e Ministrisë së Drejtësisë, 2 shtator 2024, <https://www.pravda.gov.mk/vest/6733>.

319 “Njoftim për material të ri për deputetët - propozim i Ligjit për Procedurën Civile”, (Известување за нов материјал до пратеници - предлог на Закон за парничната постапка), (Kuvendi i Republikës së Maqedonisë së Veriut, 16 gusht 2024), <https://www.sobranie.mk/78900468-d05a-4c9a-9e89-e67a2c9a9e3c>.

320 “Detaje në material, propozim i Ligjit për Procedurën Civile”, (Детали на материјал-предлог на Закон за парничната постапка), faqja zyrtare e Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://www.sobranie.mk/detali-na-materijal.nspx?param=07aeb891-c5f7-49a4-b2f2-560f31d33fcb>.

321 “Njoftim për tërheqjen e materialit nga propozuesi - propozim i Ligjit për Procedurën Civile”, (Известување за povлекување на материјал од предлагачot - предлог на Закон за парничната постапка), (Kuvendi i Republikës së Maqedonisë së Veriut, 10 shtator 2024), <https://www.sobranie.mk/15caa6ea-da13-439e-a567-44b2b81132e8>.

322 “Kontribut nga Ministria e Drejtësisë në diskutimin e Raportit hije të Kapitullit 23 për periudhën tetor 2023 – shtator 2024”, (Придонес од Министерството за правда во рамки на дискусијата за Извештајot во senka за Поглавје 23 за периодот okтомври 2023 – септември 2024 година), faqja zyrtare e Institutit të Politikave Evropiane (EPI) - Shkup, 24 dhjetor 2024, <https://epi.org.mk/post/27153>.

323 Ibid.

Ekipimi teknik, infrastrukturor dhe i personeli mbeten ende një sfidë dhe janë të një rëndësie të jashtëzakonshme për përmirësimin e cilësisë së trajnimeve të kryera nga AGJPP. Sigurimi i hapësirave të reja të Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë është i nevojshëm për të qenë në gjendje të kryejë plotësisht kompetencat e saj parësore, më saktësisht për të organizuar trajnime në kuadër të trajnimit të vazhdueshëm, si dhe për të pasur mundësi të mjaftueshme për të marrë kandidatë të rinj për trajnim fillestar; është gjithashtu e nevojshme të rritet realisht buxheti në dispozicionin e AGJPP-së, në përputhje me nevojat për funksionimin e pandërprerë dhe mirëmbajtjen e një niveli cilësor të punës;

Është e nevojshme që Qeveria dhe Ministria e Financave të paraqesin në kohën e duhur një mendim të qartë dhe ligjërish të shëndoshë për vazhdimin e provimit pranues për gjeneratën e 9-të të pjesëmarrësve të AGJPP, për të siguruar vazhdimësinë në procesin e trajnimit të gjyqtarëve dhe prokurorëve të rinj;

Roli proaktiv i GJSRMV-së në miratimin e qëndrimeve dhe mendimeve ligjore parimore vazhdoi. Për të arritur një harmonizim më të madh të praktikës gjyqësore, nevojitet një numër më i madh i takimeve të GJSRMV me gjykatat e apelit, si dhe një rritje e aktivitetit të departamenteve të praktikës gjyqësore. Për të ndjekur drejtimet dhe qëndrimet e gjykatave të apelit në mbledhjet e tyre, konkluzionet e këtyre mbledhjeve duhet të jenë më transparente, gjë që do të thjeshtojë zbatimin e praktikës gjyqësore.

Këshilli Kombëtar i Ndërmjetësimit dhe Oda e Ndërmjetësve duhet të aftësohen urgjentisht për të funksionuar duke zgjedhur udhëheqjen e re të Odës dhe duke emëruar një koordinator të ri kombëtar të ndërmjetësimit. Qeveria duhet, në të njëjtën kohë, të sigurojë mbështetje sistematike për zhvillimin e ndërmjetësimit si një mjet alternativ për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve;

Efikasiteti

Sipas të dhënave nga Raporti Vjetor i Këshillit Gjyqësor për vitin 2023, gjykatat në vitin 2023 kanë dështuar në tejkalimin e fluksit të lëndëve dhe kanë rritur numrin e lëndëve të prapambetura me 22,164 lëndë.³²⁴ Nga raportet statistikore për punën e gjykatave, Këshilli Gjyqësor konstaton se në vitin 2023 nga 34 gjykata, 13 gjykata kanë qenë të përditësuara, ndërsa 21 gjykata kanë qenë të papërditësuara, përkatësisht 3 gjykata të apelit dhe 18 gjykata themelore.³²⁵ Këto të dhëna tregojnë një përkeqësim të ndjeshëm të situatës në raport me prapambetjen e lëndëve dhe pasivitetin e gjykatave në krahasim me vitin 2022.

Rritja e këtyre parametrave negativë vjen ndër të tjera edhe për shkak të uljes së vazhdueshme të numrit të gjyqtarëve aktivë. Në një periudhë prej vetëm 5 vitesh, numri i gjyqtarëve ka rrënë për 125 gjyqtarë. Ulja më e theksuar ishte në Qarkun e Apelit të Manastirit, ku numri i gjyqtarëve u ul me 38.75%, gjë që çoi në pasivitetin e plotë të gjykatave që i përkasin kësaj zone për vitin 2023.³²⁶ Në vendin e dytë është Rrethi i Apelit Shtip, ku numri i gjyqtarëve është ulur me 30.50%.³²⁷ Për më tepër, gjykatat në Rrethin e Apelit të Gostivarit u ulën me 25.75%.³²⁸ Megjithëse Qarku i Apelit të Shkupit regjistroi daljen më të madhe të gjyqtarëve në numër absolut, për shkak të madhësisë së tij dhe numrit të përgjithshëm të gjyqtarëve, kjo zonë ishte më pak e prekura, me një rënie prej 17.70%.³²⁹

Rritja e parametrave negativë vjen edhe për shkak të rritjes së ndjeshme të numrit të lëndëve të shpërndara për gjyqtar. Ndërsa në vitin 2020 një gjyqtar ka pasur mesatarisht 239 lëndë, në vitin 2024 ky numër është rritur në 437 lëndë, një rritje prej 83.26%.³³⁰ Sfidë shtesë është mungesa e planifikimit adekuat dhe analizës së nevojave gjatë publikimit të shpalljeve për pranim në AGJPP. Në vend të profilizimit dhe planifikimit të pozicioneve të lira gjyqësore dhe prokuroriale sipas qyteteve dhe rretheve të apelit, publikohet një shpallje e vetme e përgjithshme për të gjithë vendin. Si rezultat, pas përfundimit të trajnimit, kandidatët kanë të drejtë të aplikojnë në çdo gjykatë dhe prokurori publike, me kandidatët që preferojnë më shpesh pozicione në kryeqytet ose qytete të mëdha, duke lënë të paplotësuara postet gjyqësore dhe prokuroriale në qytete dhe qarqe më të vogla.³³¹ Në përputhje me rrethanat, Këshilli Gjyqësor në periudhën e kaluar raportuese i është drejtuar referimeve të përkohshme të gjyqtarëve të

324 Këshilli Gjyqësor i Republikës së Maqedonisë së Veriut, «Raporti vjetor për punën e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut për vitin 2023», shkurt 2023, <https://bit.ly/3RbFZGq>.

325 Ibid.

326 Lejla Tutij, «Analiza e situatës së burimeve njerëzore në gjykatat dhe prokuroritë publike në Republikën e Maqedonisë së Veriut», (Анализа на состојбата со човечките ресурси во судовите и јавните обвинителства во Република Северна Македонија), (Koalicioni "Të gjithë për gjykyrime të drejta", 2024), <https://all4fairtrials.org.mk/wp-content/uploads/2024/11/66-AN-CRS-2024.pdf>.

327 Ibid.

328 Ibid.

329 Ibid.

330 Ibid.

331 Ibid.

gjeneratës së 7-të të AGJPP³³² të cilët përfunduan trajnimin në mars 2023.³³³ Megjithatë, për shkak të përvojës së pamjaftueshme gjyqësore, këta gjyqtarë kanë kompetenca të kufizuara dhe mund të veprojnë vetëm në lëndë me kufizime të caktuara (sipas vlerës së mosmarrëveshjes në lëndët civile dhe masës së dënimit në lëndët penale).³³⁴ Kështu, për lëndët e tjera, ato janë përjashtuar nga veprimi në periudhën raportuese, gjë që tregon se kjo zgjidhje nuk është plotësisht efektive në tejkalimin e problemit të prapambetjes së lëndëve.³³⁵

Sipas Raportit Vjetor për punën e Prokurorive Publike për vitin 2023,³³⁶ gjatë punës së Prokurorisë Publike, Prokurorisë së Lartë Publike, Prokurorisë Themelore Publike dhe Prokurorisë Themelore Publike për Ndjekjen e Krimit të Organizuar dhe Korrupsionit në vitin 2023, është vepruar në kohë dhe në mënyrë profesionale. Prokuroritë Publike, në përgjithësi, arritën të kapërcejnë fluksin e kallëzimeve të reja penale dhe të zvogëlojnë numrin e lëndëve të pazgjydhura. Domethënë, 62,1% e kallëzimeve penale janë zgjidhur gjatë vitit 2023, që është një përmirësim i lehtë krahasuar me vitin 2022, kur janë zgjidhur 61,6% e kallëzimeve penale. Më pas, pati një rritje të lehtë të kallëzimeve penale të pazgjydhura deri në fund të vitit 2023, ku mbetën 37,9% e kallëzimeve penale, krahasuar me vitin 2022, kur mbetën 38,4% e kallëzimeve penale të pazgjydhura. Megjithatë, është e nevojshme që Prokuroria Publike të miratojë një metodologji për mbledhjen dhe përpunimin e të dhënave statistikore për punën e prokurorive publike, në mënyrë që të tregojë një analizë më gjithëpërfshirëse, cilësore të punës së përgjithshme, individuale për të gjitha prokuroritë publike, të shprehura në nivelin e lëndëve, dhe jo të autorëve të veprave penale.

Rezultatet e përmirësuar në Prokurorinë Publike mund t'i atribuohen numrit relativisht të qëndrueshëm të prokurorëve publikë në periudhën e kaluar pesëvjeçare, ndryshe nga situata në gjykata. Konkretisht, gjatë kësaj periudhe numri i prokurorëve publikë është zvogëluar me vetëm 8% ose gjithsej 16 prokurorë. Dalje e konsiderueshme është regjistruar në 10 prokurori, ndërsa në 9 prokurori numri i prokurorëve mbetet i njëjtë dhe në 9 prokurori të tjera është regjistrua rritje.³³⁷ Përjashtim janë prokuroritë me uljen më drastike prej 50%, siç janë Prokuroria e Lartë Publike në Manastir, Prokuroria Themelore Publike në Prilep, Prokuroria Themelore Publike në Gjevgjeli dhe Prokuroria Themelore Publike në Resnjë, gjë që ndikon dukshëm në efektivitetin e tyre dhe rritjen e numrit të lëndëve.³³⁸

332 "Njoftim nga seanca urgjente e 453-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut – 06.09.2023", (Соопштение од 453. итна седница на Судскиот совет на РСМ – 06.09.2023 година), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, <https://bit.ly/3NeWRuD>.

333 Renditja përfundimtare e kandidatëve për gjyqtarë dhe prokurorë publikë të gjeneratës së shtatë të AGJPP u publikua më 20 shkurt 2023 (me publikimin e renditjes shtesë më 1 mars për shkak të së drejtës së kandidatëve për të ri-marrë provimin përfundimtar), pas së cilës renditja iu dërgua KGJRMV dhe KPPRMV për ndarjen e tyre të duhur. "Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut" nr. 48/2023, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 69/2023.

334 Tutiq, "Analiza e situatës së burimeve njerëzore në gjykatat dhe prokuroritë publike në Republikën e Maqedonisë së Veriut".

335 Ibid.

336 Prokuroria Publike e Republikës së Maqedonisë së Veriut, "Raport mbi punën e Prokurorive Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut në vitin 2023", (Извештај за работата на јавните обвинителства на Република Северна Македонија во 2023 година) korrik 2024, <https://jorm.gov.mk/wp-content/uploads/2024/07/godishen-izveshta-%D1%98-2023-finalna-verzi-%D1%98a-2.pdf>.

337 Tutiq, "Analiza e situatës së burimeve njerëzore në gjykatat dhe prokuroritë publike në Republikën e Maqedonisë së Veriut".

338 "Procesverballi i seancës së 103-të të KPPRMV", (Записник од 103 седница на СЈОПМ) faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 29 maj 2024, <https://sjorm.gov.mk/zapisnjik-od-103-sednjica-nja-sjorm/>.

Rezultatet më të mira në prokurorinë publike, në krahasim me gjyqësorin, janë gjithashtu për shkak të një përqindjeje më të vogël të rritjes së numrit të lëndëve në punën e një prokurori publik nga viti 2020 në 2024. Domethënë, nga 64 lëndë në vitin 2020, numri i lëndëve në punën e prokurorit publik në vitin 2024 është rritur në 73 lëndë ose vetëm 14,28%.³³⁹

Sfidë për efektivitetin e të gjitha prokurorive publike është menaxhimi nënoptimal i numrit në dispozicion të prokurorëve publikë, i cili është pjesërisht i përcaktuar për mos profilizimin dhe planifikimin e vendeve të lira sipas qyteteve dhe qarqeve të apelit dhe publikimin e një shpallje të vetme të përgjithshme për pranim në AGJPP, siç është shpjeguar më sipër. Si shembull, në Prokurorinë Themelore Publike në Kërçovë, rritja e numrit të lëndëve në punë shoqërohet me rritje të numrit të prokurorëve publikë nga 100%. Kjo për faktin se prokurorët publikë të sapozgjedhur nuk mund të veprojnë në lëndë në procedura të rregullta, kështu që megjithëse janë zgjedhur prokurorë publikë shtesë në këtë prokurori, ata nuk mund të kontribuojnë në zvogëlimin e numrit të lëndëve të prapambetura që duhet të trajtohen në procedurë të rregullt në vend të shkurtuar.³⁴⁰

Vazhdon shpërndarja e pabarabartë e shërbimit të prokurorisë gjyqësore dhe publike në gjykatat dhe prokuroritë publike, duke marrë parasysh shtrirjen e gjykatës dhe prokurorisë, juridiksionin e tyre, numrin e popullsisë rezidente dhe numrin e përgjithshëm të lëndëve në punë.³⁴¹

Sa i përket gjykatave, sipas mesatares evropiane, nga gjithsej 34 gjykata, 7 gjykata janë të pajisura me shërbim gjyqësor ekspert mbi mesataren e përcaktuar evropiane, 4 gjykata janë brenda mesatares, ndërsa 23 gjykata janë nën mesataren evropiane. Situata është paksa e ndryshme nëse merret parasysh mesatarja vendase. Sipas standardit vendas prej 1.44 nëpunës profesional për gjyqtar, 15 gjykata kanë një shërbim gjyqësor ekspert mbi mesataren, ndërsa në 19 gjykata është nën këtë mesatare.³⁴²

Në prokuroritë publike situata është edhe më shqetësuese. Dy të tretat e prokurorive publike nuk janë të ekipuar me shërbim ekspert të prokurorisë publike në përputhje me mesataren e parashikuar evropiane. Megjithatë, duhet të merret parasysh se mesatarja evropiane nuk është më e përshtatshme për krahasim, pasi shumica e vendeve evropiane zbatojnë një model inkuizitor të procedurës, ndryshe nga Maqedonia e Veriut, e cila ka kaluar në një model akuzator. Sipas mesatares vendore prej 0.96 ekspertësh për prokuror publike, 46% e prokurorive kanë më pak se 1 ekspert të prokurorisë publike. Kjo do të thotë se këto prokurori nuk plotësojnë standardin minimal sipas të cilit çdo prokuror publik duhet të ketë në dispozicion të paktën 1 ekspert të prokurorisë publike, ndërsa në realitet këta ekspertë punojnë me më shumë se një prokuror publik. Nga ana tjetër, 40% e prokurorive kanë në dispozicion 1 ose më shumë nëpunës profesional për prokuror publik, ndërsa vetëm 14% e prokurorive kanë në dispozicion 2 ose më shumë nëpunës profesional për prokuror publik.³⁴³

339 Tutiq, "Analiza e situatës së burimeve njerëzore në gjykatat dhe prokuroritë publike në Republikën e Maqedonisë së Veriut".

340 Ibid.

341 Ibid.

342 Ibid.

343 Ibid.

Këto të dhëna nxjerrin në pah nevojën për sistematizim më të mirë për një shpërndarje më të barabartë të shërbimit profesional në gjykata dhe prokurori publike, me qëllim rritjen e efikasitetit të tyre dhe sigurimin e standardeve minimale të punës.

Gjatë periudhës raportuese është kompletuar përbërja e Gjykatës Kushtetuese. Një gjyqtar i ri kushtetues u emërua më 12 dhjetor 2023, duke plotësuar vendin e liruar në janar 2022.³⁴⁴ Për më tepër, më 8 shkurt 2024, pas tërheqjes së nominimit të ish-Prokurorit Publik të Republikës së Maqedonisë së Veriut për gjyqtar të ri kushtetues,³⁴⁵ partia në pushtet propozoi një kandidat të ri, i cili më pas u zgjodh me sukses.³⁴⁶ Pas nëntë raundeve të votimit të pasuksesshëm, me katër gjyqtarë kandidatë në lojë dhe një kandidat të dorëhequr,³⁴⁷ gjyqtarë kushtetues zgjodhën një kryetar të ri të Gjykatës Kushtetuese më 9 qershor 2024,³⁴⁸ duke pasuar kryetaren e mëparshme, mandati i të cilës përfundoi më 2 qershor 2024.³⁴⁹ Kryetari i ri do të shërbejë për tre vjet pa të drejtë rizgjedhjeje.

Në 28 shkurt 2024, Gjykata Kushtetuese vendosi të shfuqizojë kërkesën ligjore për të treguar kombësinë në certifikatat e lindjes, martesës dhe vdekjes, duke fshirë praktikisht kolonën “kombësia” nga Ligji për Gjendjen Civile. Gjykata konstatoi se tregimi i detyrueshëm i këtij informacioni është në kundërshtim me parimin kushtetues të deklarimit të lirë të përkatësisë kombëtare. Neni përkatës në Kushtetutë jo vetëm që u lejon individëve të deklarojnë lirisht kombësinë e tyre, por gjithashtu u jep atyre të drejtën të mos deklarojnë ose ndryshojnë deklaratën e tyre – një fleksibilitet që nuk parashikohet nga dispozitat e shfuqizuara.³⁵⁰

Më 29 shkurt 2024, Kuvendi miratoi ndryshime në gjashtë ligje, të cilat përcaktojnë raportet e pagave për rreth 1,060 zyrtarë të zgjedhur dhe të emëruar, përfshirë presidentin, deputetët, ministrat, gjyqtarët dhe prokurorët publikë.³⁵¹ Këto ndryshime ndalojnë çdo rritje të mëtejshme të pagave, duke ruajtur rritjen prej 78% nga viti paraardhës.³⁵² Ndryshimet u kundërshtuan

344 “Jadranka Daboviq-Anastasovska zgjidhet për gjyqtare kushtetuese”, (Јадранка Дабовиќ-Анастасовска избрана за уставна судија), 360 Stepeni, 12 dhjetor 2023, <https://360stepeni.mk/jadranka-dabovik-anastasovska-izbrana-za-ustavna-sudija/>.

345 “Propozimi për zgjedhjen e Ljubomir Joveskit si gjyqtar kushtetues u tërhoq”, (Повлечен предлогот Љубомир Јовески да биде избран за уставен судија), 360 Stepeni, 24 janar 2024, <https://360stepeni.mk/joveski-iznenaduvachki-i-vulgarno-e-toa-shto-predlogot-za-ustaven-sudija-e-povlechen-bez-da-se-navedat-osnovnite-prichini/>.

346 “Ana Pavlovska-Daneva zgjidhet për gjyqtare kushtetuese – përbërja e Gjykatës Kushtetuese është e plotë”, (Ана Павловска-Данева избрана за уставен судија – комплетиран е составот на Уставниот суд), TV Telma, 8 shkurt 2024, <https://telma.com.mk/2024/02/08/ana-pavlovska-daneva-izbrana-za-ustaven-sudija-kompletiran-e-sostavot-na-ustavniot-sud/>.

347 “Lajm i jashtëzakonshëm: Ana Pavlovska Daneva tërhiqet, a do të ketë Kryetar të Gjykatës Kushtetuese?”, (Вонредна вест: Ана Павловска Данева се повлекува, ќе добие ли Уставен претседател?), TV Telma, 3 qershor 2024, <https://telma.com.mk/2024/06/03/vonredna-vest-ana-pavlovska-daneva-se-povlekuva-ke-dobie-li-ustaven-pretседател/>.

348 “Darko Kostadinovski është Kryetari i ri i Gjykatës Kushtetuese”, (Дарко Костадиновски е нов претседател на Уставен суд), Kanal 5, 4 qershor 2024, <https://kanal5.com.mk/darko-kostadinovski-e-nov-pretседател-na-ustaven-sud/a643416>.

349 “Përfundon mandati i kryetares Kacarska”, (Заврши мандатот на претседателката Кацарска), Radio-Televizioni i Maqedonisë (RTM), 29 maj 2024, <https://mrt.com.mk/node/110303>.

350 “Heqja e seksionit “kombësia” në tre nene të Ligjit për Gjendjen Civile”, (Укинат делот „националност“ во три члена од Законот за матична евиденција), faqja zyrtare e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 28 shkurt 2024, <https://ustavensud.mk/?p=25759>.

351 “Miratohet paketa e ligjeve për pagat e personave të zgjedhur dhe të emëruar”, (Изгласани пакетот закони за платите на избраните и именуваните лица), Biznisvesti.mk, 29 shkurt 2024, <https://biznisvesti.mk/izglasani-paketot-zakoni-za-platite-na-izbranite-i-imenuvanite-litsa/>.

352 Ibid.

nga Këshilli Gjyqësor,³⁵³ Këshilli i Prokurorëve Publikë,³⁵⁴ Shoqata e Gjyqtarëve³⁵⁵ dhe Shoqata e Prokurorëve Publikë,³⁵⁶ të cilat argumentojnë se ndryshimet komprometojnë pavarësinë financiare të gjyqësorit, ndikojnë negativisht në vendimmarrje, praktikat e punësimit dhe pagesën e shtesave të pagave. Rrjedhimisht, ata paraqitën mocione në Gjykatën Kushtetuese për të vlerësuar kushtetutshmërinë dhe ligjshmërinë e këtyre ndryshimeve, veçanërisht ato që prekin ligjet e pagave të gjyqtarëve, anëtarëve të Këshillit Gjyqësor, anëtarëve të Këshillit të Prokurorëve Publikë dhe prokurorëve publikë.³⁵⁷ Pastaj, më 19 mars 2024, Qeveria miratoi edhe uljen e koeficientëve të pagave për zyrtarët që emëron, gjë që siguroi respektimin e Ligjit për pagën dhe shpërblimet e tjera të deputetëve në Kuvendin e Republikës së Maqedonisë dhe personave të tjerë të zgjedhur dhe të emëruar në republikë.³⁵⁸

Pas paraqitjes së mocioneve në Gjykatën Kushtetuese për vlerësimin e kushtetutshmërisë, Gjykata më 15 maj³⁵⁹ dhe 20 qershor 2024³⁶⁰ refuzoi mocionet, duke konstatuar se ndryshimet janë bërë në interes të publikut me qëllim të kufizimit të shpenzimeve buxhetore dhe ruajtjes së stabilitetit financiar përballë krizës ekonomike. Gjykata vlerësoi se masa është proporcionale sepse diferenca kompensohet përmes përafrimit vjetor me rritjen e pagës mesatare, kështu që pagat e gjyqtarëve dhe prokurorëve publikë mbeten të përshtatshme për statusin dhe funksionin e tyre, dhe masa është e përkohshme, nuk ka pasoja negative të qëndrueshme dhe është në përputhje me parimin e sundimit të ligjit.

353 “Njoftim”, (Соопштение), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 28 shkurt 2024, <https://bit.ly/49UBjvX>.

354 “Njoftim”, (Соопштение), faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 19 mars 2024, <https://bit.ly/3UxdpCg>.

355 “Njoftim publik në lidhje me propozimin e Ligjit për ndryshimin e Ligjit për pagat e gjyqtarëve në procedurë të shkurtuar”, (Соопштение на јавноста во врска со предлог на Законот за изменување на Законот за платите на судиите по скратена постапка), faqja zyrtare e Shoqatës së Gjyqtarëve të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 28 shkurt 2024, <https://bit.ly/49WdCU2>.

356 “Shoqata e Prokurorëve Publikë reagon pas shpalljeve për ndryshimet ligjore për pagat”, (Здружението на јавни обвинители реагира по најавените законски измени за платите), A1 ON, 28 shkurt 2024, <https://a1on.mk/macedonia/zdruzhenieto-na-javni-obviniteli-reagira-po-na-javenite-zakonski-izmeni-za-platite/>.

357 “Njoftim”, (Соопштение), faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 6 mars 2024, <https://bit.ly/4bcPltE>; “Iniciativa për vlerësimin e kushtetutshmërisë dhe ligjshmërisë”, (Иницијатива за оценување на уставноста и законитоста), faqja zyrtare e Shoqatës së Gjyqtarëve të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 7 mars 2024, <https://bit.ly/4d8Ghbn>.

358 “Nga seanca e 11-të qeveritare: Vendimi për zvogëlimin e koeficientëve të pagave të zyrtarëve të emëruar nga Qeveria; Konkluzioni për realizimin e së drejtës së votës së qytetarëve me dokumente personale të skaduara”, (Од 11-тата владина седница: Одлука за намалување на коефициентите на платите на функционерите кои ги именува Владата; Заклучок во насока на реализација на правото на глас на граѓани со истечени лични документи), faqja zyrtare e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut, 19 mars 2024, <https://vlada.mk/node/36224>.

359 “Vendim i Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Maqedonisë së Veriut U.Nr122/2024 u.nr. 123/2024,” Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 141/2024.

360 “Vendimi i Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Maqedonisë së Veriut U.NR?? 131/2024 dhe U.NR143/2024,” Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 148/2024.

Është e nevojshme që Këshilli Gjyqësor dhe Këshilli i Prokurorëve Publikë në analizat e tyre për shpalljen e numrit të vendeve vakante të përcaktojnë se sa pozicione gjyqësore dhe prokuroriale do të jenë vakante deri në përfundimin e trajnimit, duke përshtatur shpalljet për pranimin e pjesëmarrësve me nevojat reale të gjykatave, prokurorive ose qarqeve të apelit. Përveç kësaj, ndryshimet në Ligjin për Akademinë për Gjyqtarët dhe Prokurorët Publikë janë të nevojshme për të publikuar shpallje posaçërisht sipas qytetit dhe për pozicione specifike të gjyqtarëve dhe prokurorëve publikë;

Delegimi i përkohshëm i gjyqtarëve dhe prokurorëve publikë duhet të përdoret ekskluzivisht si një masë ad-hoc për të trajtuar një fluks të shtuar të lëndëve, duke marrë parasysh profilin e personave të deleguar për t'iu përshtatur nevojave të gjykatës ose prokurorisë publike. Para se të merret një vendim për delegimin, është e nevojshme të kryhet një analizë e hollësishme e situatës, duke përfshirë afatet kohore dhe cilësinë e operacioneve, për të siguruar një trajtim të ekuilibruar dhe të përgjegjshëm pa kompromentuar cilësinë e vendimeve;

Është e nevojshme të rishikohen aktet për sistematizimin e vendeve të punës në gjykata dhe prokurori publike, për të cilat Këshilli Gjyqësor dhe Këshilli i Prokurorëve Publikë duhet të përgatisin një metodologji si bazë për hartimin e akteve të reja. Zhvillimi i metodologjisë duhet të marrë parasysh treguesit kryesorë, siç janë të dhënat zyrtare nga regjistrimi i vitit 2021, fluksi dhe kompleksiteti i artikujve, koha e nevojshme për zgjidhjen e tyre, cilësia e punës, si dhe mundësitë e punësimit të bashkëpunëtorëve të jashtëm për pozicione të caktuara. Për të siguruar gjithëpërfshirje, këshillat duhet të mbledhin të dhëna nga burime të shumta dhe të përfshijnë aktorë të ndryshëm, duke organizuar takime pune me gjyqtarë dhe prokurorë publikë, si dhe duke u konsultuar me ekspertë dhe institucione përkatëse.

2. Lufta kundër korrupsionit

Në periudhën raportuese, vazhduan efektet negative të ndryshimeve të fundit në Kodin Penal për rastet e korrupsionit të profilit të lartë, të cilat kontribuan, ndër të tjera, që Republika e Maqedonisë së Veriut të mos bënte përparim të rëndësishëm në luftën kundër korrupsionit. Raportet nga burime të ndryshme, përfshirë Transparency International,³⁶¹ Departamenti Amerikan i Shtetit³⁶² dhe Freedom House,³⁶³ tregojnë një përparim minimal, por gjithashtu tregojnë nevojën për përmirësim në luftën kundër korrupsionit, me fokus në rritjen e buri-meve dhe mbështetjen për institucionet që zbatojnë masat antikorruption.

Raporti i vitit të kaluar i KE-së për Republikën e Maqedonisë së Veriut theksoi shqetësimet në lidhje me nivelin e gatishmërisë së vendit, i cili u vlerësua si “i caktuar dhe i moderuar” për sa i përket luftës kundër korrupsionit, pikërisht për shkak të vonesave dhe shqyrtimeve të shumë vendimeve në lëndët e korrupsionit të profilit të lartë.³⁶⁴

Vlerësimi i Grupit të Shteteve kundër Korrupsionit (GRECO) zbuloi se Maqedonia e Veriut zbatoi në mënyrë të kënaqshme vetëm 13 nga 23 rekomandimet për parandalimin e korrupsionit nga raporti i harmonizimit të raundit të pestë të vlerësimit.³⁶⁵ Në shtesën e dytë të Raportit të Dytë për Republikën e Maqedonisë së Veriut, GRECO vlerësoi se nga 19 rekomandime në lidhje me parandalimin e korrupsionit midis deputetëve, gjyqtarëve dhe prokurorëve, 14 u zbatuan në një shkallë të kënaqshme, katër rekomandime u zbatuan pjesërisht dhe vetëm një rekomandim nuk u zbatua nga vendi.³⁶⁶

Sipas Vlerësimit Kombëtar të Sistemit të Integritetit për vitin 2023 të përgatitur nga Transparency International – Maqedoni, Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit (KSHPK) së bashku me Entin Shtetëror të Revizionit dhe Avokatin e Popullit kanë rezultatet më të mira për integritetin, llogaridhënien, përgjegjësinë dhe gatishmërinë për të luftuar korrupsionin.³⁶⁷

361 “IPK 2023 për Evropën Lindore dhe Azinë Qendrore: Autokracia dhe sistemet e dobëta të drejtësisë mundësojnë korrupsion të përhapur”, (ИПК 2023 за источна Европа и централна Азија: Автократијата и слабите правосудни системи овозможуваат широкораспространета корупција), faqja zyrtare e Transparency International – Maqedoni, 30 janar 2024, <https://transparency.mk/2024/01/30/ipk-2023-za-istochna-evropa-i-cztralna-azi-%d1%98a-avtokrati-%d1%98ata-i-slabite-pravosudni-sistemi-ovozmozhuvaat-shiroko-rasprostraneta-korupczj%d1%98a/>.

362 Departamenti Amerikan i Shtetit “Raporti vjetor mbi situatën e të drejtave të njeriut në Republikën e Maqedonisë së Veriut për vitin 2023”, (2023 Country Reports on Human Rights Practices: North Macedonia), 23 prill 2024, <https://www.state.gov/reports/2023-country-reports-on-human-rights-practices/north-macedonia/>.

363 Freedom House, “Shtetet në Tranzicion 2024: Republika e Maqedonisë së Veriut”, (Nations in Transit 2024: Republic of North Macedonia), 11 prill 2024, <https://freedomhouse.org/country/north-macedonia/nations-transit/2024>.

364 Komisioni Evropian, “Dokumenti i punës i Komisionit – Raporti për Maqedoninë e Veriut për vitin 2023”.

365 GRECO: Maqedonia nuk është në përputhje të mjaftueshme me rekomandimet e Raportit të Vlerësimit të Antikorruptionit, (ГРЕКО: Македонија е недоволно усогласена со препораките од Извештајот за евалуација во борбата против корупција), TV Sitel, 18 tetor 2023, <https://sitel.com.mk/greko-makedonija-e-nedovolno-usoglasena-so-preporakite-od-iz-veshtajot-za-evaluacija-vo-borbata>.

366 “GRECO është ende duke pritur që autoritetet maqedonase të shfuqizojnë funksionin e Ministrit të Drejtësisë në Këshillin Gjyqësor”, (ГРЕКО сè уште чека македонските власти да ја укинат функцијата на министерот за правда во Судскиот совет), 360 Stepeni, 12 mars 2024, <https://360stepeni.mk/greko-se-ushte-checka-makedonskite-vlasti-da-ja-ukinat-funktsijata-na-ministerot-za-pravda-vo-sudskiot-sovet/>.

367 Slagjana Taseva dhe të tjerë., Sistemi Kombëtar i Vlerësimit të Integritetit 2023, (Национален систем за интегритет-оценка 2023), Transparency International – Maqedoni, 17 nëntor 2023, <https://transparency.mk/wp-content/uploads/2024/01/national.integrity.system.assessment.2023-4.pdf>.

KSHPK është një nga shtyllat që përbëjnë këtë sistem integriteti dhe shënohet e dyta në listën e 15 shtyllave. Në të njëjtën kohë, PP është shtylla me vlerësim më të ulët.³⁶⁸

Renditja e institucioneve sipas performancës anti-korrupsion në prokurimet publike të përgatitura nga Qendra për Komunikime Civile vuri në dukje implikimet e mundshme të korrupsionit në prokurimet publike, duke pasur parasysh se vlera e prokurimeve publike në Republikën e Maqedonisë së Veriut merr pjesë në Buxhetin e vendit me 24%, pra në baza vjetore tejkalon 1 miliard euro. Sipas kësaj analize, me renditjen më të ulët në performancën anti-korrupsion në prokurimin publik janë Ministria e Arsimit dhe Shkencës, Ministria e Punëve të Brendshme, Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor dhe Ministria e Sistemit Politik dhe Marrëdhënieve me Komunitetet, ndërsa më të mirët janë Ministria e Mbrojtjes dhe Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave. Njësitë e vetëqeverisjes lokale tregojnë rezultate më të dobëta në aspektin e ministrive, ku komuna e Kratovës, komuna e Gostivarit dhe Qyteti i Shkupit tregojnë nivelin më të ulët të arritjeve të performancës anti-korrupsion në prokurimin publik, ndërsa më mirë të renditura janë komuna e Kavadarit, komuna e Velesit dhe komuna e Probishtipit.³⁶⁹

Gjatë Këshillit Ministror të OSBE-së në Shkup, ministrat e jashtëm nga rajoni nënshkruan një deklaratë për luftën kundër korrupsionit, duke u përqëndruar në hetimet financiare dhe digjitalizimin, si dhe rikuperimin e pasurisë së fituar përmes aktiviteteve kriminale.³⁷⁰

368 "Revizioni, Antikorrupsioni dhe Avokati i Popullit me rezultatet më të mira për integritetin, më të dobët prokuroria, gjykatat dhe shërbimet e zbatimit të ligjit", (Ревизија, Антикорупциска и Омбудсман со најдобри резултати за интегритет, најслаби обвинителството, судовите и службите за спроведување на законите), Nova TV, 12 janar 2024, <https://novatv.mk/revizija-antikoruptsiska-i-ombudsman-so-najdobri-rezultati-za-integritet-najslabi-obvinitelstvoto-sudovite-i-sluzh-bite-za-sproveduvane-na-zaknite/>.

369 Qendra e Komunikimeve Civile, "Renditja e Institucioneve sipas Performancës Antikorrupsion në Prokurimin Publik", (Рангирање на институциите според антикорупциските перформанси во јавните набавки), 2024, <https://bit.ly/3CluVTB>.

370 Ministrat e jashtëm të rajonit nënshkruan një deklaratë për luftën kundër korrupsionit, (Министрите за надворешни работи од регионот потпишаа декларација за борба против корупцијата), 360 Stepni, 30 nëntor 2023, <https://360stepni.mk/ministrite-za-nadvoreshni-raboti-od-regionot-potpishaa-deklaratsija-za-borba-protiv-korupsiata/>.

Kuadri institucional

Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit

Më 7 nëntor 2023, u publikua njoftimi publik për zgjedhjen e përbërjes së ardhshme të KSH-PK.³⁷¹ Pas përzgjedhjes fillestare administrative, në të cilën u refuzuan 15 kandidatë, u zhvilluan intervista me 41 kandidatë nga data 23 deri më 25 nëntor.³⁷² Lista e kandidatëve të publikuar në fund të nëntorit³⁷³ përfshinte katër auditues, dy punonjës të KSHPK dhe një gjyqtar.³⁷⁴ Platforma e Organizatave të Shoqërisë Civile për Luftën kundër Korrupsionit dënoi partishmërinë e perceptuar të procesit zgjedhor, duke shprehur shqetësimin për objektivitetin dhe paanshmërinë e përbërjes së ardhshme të KSHPK.³⁷⁵ Në fund të dhjetorit, Kuvendi miratoi listën e kandidatëve, dhe mandati i tyre filloi më 8 shkurt 2024.³⁷⁶

Nga fundi i mandatit të përbërjes së mëparshme të KSHPK, ata raportuan se kishin hapur 5,283 lëndë gjatë mandatit të tyre, nga të cilat 2,872 për korrupsion, 888 për konflikt interesi, 144 për ndalime në lidhje me procesin zgjedhor dhe 1,379 për kontrole të pronës. Janë lëshuar 898 urdhërpagesa për shkelje të ligjit, duke mbledhur gjoba me vlerë rreth tetë milionë euro që kanë hyrë në buxhetin e shtetit.³⁷⁷ Por pavarësisht fillimit të 56 procedimeve penale, asnjë kallëzim nuk është ngritur për shkak të mosveprimit të institucioneve të tjera.³⁷⁸

371 Vendimi për publikimin e shpalljes publike për zgjedhjen e kryetarit dhe anëtarëve të Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 234/2023.

372 "Procesverballi i intervistave të zhvilluara me kandidatët pas vendimit për publikimin e shpalljes publike për zgjedhjen e kryetarit dhe anëtarëve të Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit", (Записник од спроведените интервјуа со кандидатите по Одлука за објавување јавен оглас за избор на претседател и членови на Државната комисија за спречување на корупцијата), faqja zyrtare e Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 28 nëntor 2023, <https://www.sobranie.mk/content/ОГЛАС%20КОРУПЦИЈА%202023/zapisnikDKSK23.pdf>.

373 "Renditja e kandidatëve për kryetar dhe anëtarë të Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit", (Ранг-листа на кандидати за Претседател и членови на Државната комисија за спречување на корупцијата), faqja zyrtare e Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 28 nëntor 2023, <https://www.sobranie.mk/content/ОГЛАС%20КОРУПЦИЈА%202023/rang-listaDKSK23.pdf>.

374 "Revizorë, nëpunës dhe gjyqtarë – përcaktohen anëtarët e përbërjes së re të Komisionit Kundër Korrupsionit", (Ревизори, службеници и судијка – утврдени членовите на новиот состав на Антикорупциска комисија), Radio MOF, 29 nëntor 2023, <https://www.radiomof.mk/revizori-sluzhbenici-i-sudijka-utvrdeni-chlenovite-na-noviot-sostav-na-antikorupciska-komisija/?fbclid=IwAR2dKaTrpoBFuaXyE6OtzQCF2pbQTsUyXOVOGd7aE4Ent5LfnFpSI-qY0ZI>.

375 "Platforma e organizatave të shoqërisë civile për të luftuar korrupsionin dënon fuqishëm partishmërinë në zgjedhjen e anëtarëve të rinj të KSHPK", (Платформата на граѓански организации за борба против корупција остро ја осудува партизацијата при изборот на нови членови на ДКСК), faqja zyrtare e Komitetit të Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 30 nëntor 2023, <https://mhc.org.mk/news/platformata-na-graganski-organizacii-za-borba-protiv-korupcija-ostro-ja-osuduva-partizacijata-pri-izborot-na-novi-chlenovi-na-dksk/>.

376 "Kuvendi votoi Komisionin Kundër Korrupsionit të kryesuar nga revizorja Tatjana Dimitrovska", (Собранието ја изгласа Антикорупциската комисија на чело со ревизорката Татјана Димитровска), Sakam da Kazam, 22 dhjetor 2023, <https://sdk.mk/index.php/makedonija/sobranieto-ja-izglasa-novata-antikoruptsiska-komisija-na-chelo-so-revizorkata-tatjana-dimitrovska/>.

377 "Pesë vjet KSHPK: Shkarkimet gjyqësore kundër zyrtarëve amanet për antikorrupsionistët e ardhshëm", Sloboden Pecat, (Пет години мандат на ДКСК: Судските разрешници против функционерите amanet за идните антикорупционери), 31 janar 2024, <https://www.slobodenpecat.mk/https-www-slobodenpecat-mk-pet-godini-mandat-na-dksk-sudskite-razreshnici-protiv-funkcionerite-amanet-na-antikorupcionerite/>.

378 "Në pesë vjet nuk ka pasur epilog nga asnjë iniciativë e Komisionit Antikorrupsion", (За пет години нема епилог од ниту една иницијатива на Антикорупциската), Radio MOF, 1 shkurt 2024, <https://www.radiomof.mk/za-pet-godini-nema-epilog-od-nitu-edna-inicijativa-na-antikorupciskata/>.

KSHPK ka marrë 549 raporte nga qytetarët gjatë vitit 2023 për rastet e korrupsionit dhe shpërdorimit të detyrës publike. Ai formoi 13 lëndë me iniciativën e tij dhe lëshoi 160 urdhërpagesa për kundërvajtje. Në fushën e korrupsionit ka marrë vendime për 1,074 lëndë, në fushën e konfliktit të interesit ka marrë vendime për 146 lëndë, në fushën e financimit të fushatave zgjedhore ka vendosur për 2 lëndë dhe në aspektin e pasurisë ka vendosur për 235 lëndë (gjithsej 1,455 vendime).³⁷⁹ Raporti vjetor për zbatimin e Strategjisë Kombëtare për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit për vitin 2023 tregoi se vetëm 13% e aktiviteteve të planifikuara për vitin 2023 janë zbatuar plotësisht, 33% janë në proces të zbatimit, dhe 54% nuk janë zbatuar fare, me përparimin më të madh në shëndetësi dhe drejtësi.³⁸⁰

Në pjesën e dytë të nëntorit 2023, në KSHPK u zhvillua një mision ekspertësh i TAIEX për ndihmë teknike dhe shkëmbim informacioni mbi konfliktet e interesit, me fokus në parandalimin e konflikteve të interesit dhe rritjen e ndërgjegjësimit midis personave të emëruar dhe të zgjedhur.³⁸¹

Që nga fillimi i vitit 2024, sistemi i ri elektronik për paraqitjen e deklaratës së pasurisë dhe intereseve nëpërmjet <https://imotnasostojba.dksk.mk/>,³⁸² ka qenë në veprim, dhe në fillim të qershorit të dhënat nga deklaratat e pasurisë dhe interesit u publikuan në faqen e internetit të KSHPK.³⁸³

Në periudhën parazgjedhore, si dhe pas zgjedhjeve parlamentare dhe presidenciale, përbërja e re e KSHPK realizoi aktivitete të shumta për të luftuar korrupsionin në procesin zgjedhor. Në muajin prill u publikua lista me mbi 1,000 institucione publike: ministri, komuna, gjykata, spitale, shkolla dhe ndërmarrje publike, të cilat nuk përmbushën detyrimin ligjor për dorëzimin e të dhënave për mjetet motorike në dispozicion të tyre.³⁸⁴ Sipas KSHPK, këto të dhëna, të cilat duhej të dorëzoheshin dhjetë ditë pas shpalljes së zgjedhjeve për të parandaluar abuzimin politik, nuk u siguruan nga 75% e këtyre institucioneve, gjë që është shkak për shqetësim për shkak të korrupsionit të mundshëm.³⁸⁵ Pas zgjedhjeve, u botua një raport i veçantë për

379 Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit, “Raporti vjetor për punën e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit për vitin 2023”, (Годишен извештај за работата на Државната комисија за спречување на корупција за 2023 година), shkurt 2024, <https://dksk.mk/wp-content/uploads/2024/03/1-ГИ-2023-конечен.pdf>.

380 Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit, “Raporti vjetor për zbatimin e Strategjisë Kombëtare për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit 2021-2025 për periudhën 01.01.2023 deri më 31.12.2023”, (Годишен извештај за спроведување на Националната стратегија за спречување на корупцијата и судирот на интереси 2021-2025 за период 01.01.2023 година до 31.12.2023 година), shkurt 2024, <https://dksk.mk/wp-content/uploads/2024/02/Годишен-извештај-НС-2023-Usvoen-na-sednica.pdf>.

381 “Misioni i ekspertit TAIEX me temën e konfliktit të interesit: Analiza e mekanizmave për parandalimin e konflikteve të interesit dhe rritjen e ndërgjegjësimit drejt personave të emëruar dhe të zgjedhur”, (ТАИЕКС експертска мисија на тема судир на интереси: Анализа на механизми за спречување на судир на интереси и подигање на свеста насочена кон именувани и избрани лица), faqja zyrtare e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit, 24 nëntor 2023, <https://bit.ly/48ZM3cn>.

382 “Nga data 01.01.2024 do të vihet në funksion sistemi i ri elektronik për depozitimin e deklaratës së pasurisë dhe intereseve”, (Од 01.01.2024 ќе биде во функција новиот електронски систем за поднесување на изјава за имотна состојба и интереси), faqja zyrtare e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit, 28 dhjetor 2023, <https://bit.ly/3O727RL>.

383 “Njoftim”, (Соопштение), faqja zyrtare e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit, 3 qershor 2024, <https://bit.ly/4c1AzWU>.

384 “Mbi 1,000 institucione nuk kanë paraqitur të dhëna se sa automjete kanë, thotë Komisioni Kundër Korrupsionit”, (Над 1.000 институции не доставиле податоци со колку возила располагаат, велат од Антикорупциската комисија), 360 Stepeni, 1 prill 2024, <https://360stepeni.mk/nad-1-000-institutsii-ne-dostavile-podatotsi-so-kolku-vozila-raspologa-at-velat-od-antikorrupsiskata-komisija/>.

385 “KSHPK: Ekziston dyshimi për keqpërdorim të automjeteve zyrtare në zgjedhje”, (ДКСК: Постои сомнеж за злоупотреба на службени возила на изборите), Prizma, 4 prill 2024, https://prizma.mk/dsk-postoi-somnezh-za-zloupotreba-na-sluzhbeni-vozila-na-izborite/?fbclid=IwAR1S5yZvp2pFccoR4KiN4g0LbCg7e-RRppcw2XbXfKq0aE8solYf5_2l.

financimin e zgjedhjeve presidenciale³⁸⁶ dhe një raport i veçantë për financimin e zgjedhjeve parlamentare.³⁸⁷ Këto raporte zbuluan dobësi të shumta, rrezeqe korrupsioni dhe sfida që lidhen me aspektet financiare të fushatës zgjedhore: 77% e financimit për fushatën zgjedhore sigurohet nga buxheti i shtetit i cili hap mundësinë e një ndikimi të mundshëm të partive politike në politikën editoriale të mediave, ekziston gjithashtu një shkallë e ulët e zbatimit të detyrimit ligjor për të dhënë informacion mbi automjetet në pronësi të institucioneve publike që çon në një rrezik të konsiderueshëm të keqpërdorimit të atyre automjeteve për qëllime zgjedhore dhe katër parti që morën pjesë në zgjedhje nuk paraqitën raporte financiare për donacionet. Janë hapur gjithsej 65 hetime për shkelje të dyshuara të Kodit Zgjedhor dhe Ligjit për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit për shkak të shkeljeve të ndalimit të punësimeve të reja, si dhe shkarkimeve në institucionet publike gjatë zgjedhjeve.

Në periudhën raportuese, KSHPK tërhoqi vëmendje të konsiderueshme për shkak të një sërë hetimesh të kryera kundër funksionerve aktualë dhe ish-funksionerve. Pas konstituimit të Kuvendit të ri, pati njoftime nga të gjitha ministratë, ministrat e të cilave u bënë deputetë, se funksionet e tyre u kalonin zëvendësve. Por kjo nuk vlente për ish-kryeministrin dhe ministrin e mëparshëm të shëndetësisë, të cilët gjithashtu u bënë deputetë. Mbajtja e të dy posteve publike çoi në një reagim nga KSHPK, duke kujtuar parimin kushtetues të papajtueshmërisë së posteve publike dhe detyrimin për respektimin e parimit të integritetit.³⁸⁸ Gjithashtu, është marrë vendim për shkarkimin e paligjshëm të drejtorit mjekësor të Klinikës së Toksikologjisë dhe drejtorit të Kirurgjisë Kardiake Shtetërore nga Ministri i Shëndetësisë për shkelje të ligjeve për parandalimin e korrupsionit dhe ligjeve zgjedhore dhe kujdesit shëndetësor.³⁸⁹ Kishte gjithashtu një rast të konfliktit të interesit dhe nepotizmit kur një kryetar komune promovoi gruan e tij nga bashkëpunëtore në këshilltare³⁹⁰ dhe filloi një hetim mbi pronën e drejtorit organizativ të Klinikës Universitare të Toksikologjisë – Shkup për shkak të mospërputhjes së dy pyetësorëve të paraqitur.³⁹¹

386 Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit, “Raport i veçantë mbi gjendjet e përcaktuara në financimin e fushatës zgjedhore për zgjedhjen e Presidentit të Republikës së Maqedonisë së Veriut 2024”, (Poseben izveštaj za utvrdenite sostojbi vo finansiranjeto na izbornata kampanja za izbor na pretседател na Република Северна Македонија 2024 година), 13 gusht 2024, <https://bit.ly/4eTmc47>.

387 Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit, “Raport i veçantë për gjendjet e përcaktuara në financimin e fushatës zgjedhore për zgjedhjen e përfaqësuesve në Kuvendin e Republikës së Maqedonisë së Veriut 2024”, (Poseben izveštaj za utvrdenite sostojbi vo finansiranjeto na izbornata kampanja za izbor na пратеници во Собранието на Република Северна Македонија 2024), 30 gusht 2024, <https://dsk.mk/wp-content/uploads/2024/08/DKSK-Izveštaj.pdf>.

388 “Antikorrupsioni u bën thirrje zyrtarëve të zgjedhur të respektojnë detyrimet kushtetuese dhe ligjore”, (Антикорупциска ги повикува избраните функционери да ги почитуваат уставните и законските обврски), Civil Media, 31 maj 2024, <https://civilmedia.mk/antikoruptiska-gi-povikuva-izbranite-funkcioneri-da-gi-pochituvaat-ustavnite-i-zakonskite-obvrski/>.

389 “KSHPK: Është e paligjshme të shkarkohen drejtorët e Toksikologjisë dhe Kirurgjisë Kardiake”, (ДКСК: Незаконски се разрешувањата на директорите на Токсикологија и Кардиохирургија) Sloboden Pecat, 10 qershor 2024, <https://www.slobodenpecat.mk/dsk-nezakonski-se-razreshuvanjata-na-direktorite-na-toksikologija-i-kardiohirurgija/>.

390 “KSHPK: Kryetari promovoi bashkëshorten e tij në këshilltar në komunën e tij”, (ДКСК: Градоначалник си ја унапредил сопругата во советник во неговата општина), TV Telma, 12 qershor 2024, <https://telma.com.mk/2024/06/12/dsk-gradonachalnik-si-ja-unapredil-soprugata-vo-sovetnik-vo-negovata-opshtina/>.

391 “KSHPK do të inspektojë pasurinë e drejtoreshës së Toksikologjisë, Besia Ilazi, e cila ka dorëzuar dy deklarata të ndryshme”, (ДКСК ќе го проверува имотот на директорката на Токсикологија, Бесија Илази, доставила два различни анкетни листови), MakPress, 23 maj 2024, <https://m.makpress.mk/Home/PostDetails?PostId=588697>.

Hetime ndaj zyrtarëve aktual u hapën për udhëtimin e djalit të Kryeministrit me të në një udhëtim pune,³⁹² emërimin e motivuar politikisht të ushtruesit të detyrës Revizor i Përgjithshëm për Fondet IPA,³⁹³ emërimin e Shefit të Shtabit të Përgjithshëm të Ushtrisë³⁹⁴ dhe emërimin e një Zëvendës Drejtori të Agjencisë së Zbulimit³⁹⁵ të cilë mund të mos plotësojnë kushtet e nevojshme për këto pozita, pasuritë e dhuruara Sekretarit të Përgjithshëm të Qeverisë³⁹⁶ dhe vërtetësia e Deklarimit të pronës të ish-kryeministrit që aktualisht është deputet.³⁹⁷

Gjithashtu, KSHPK nisi hetime ndaj ish-zyrtarëve për 189 vendime për shpërndarjen e punonjësve të marra nga ish-zëvendësministri i Punëve të Brendshme në qeverinë teknike në kundërshtim me dispozitat e Ligjit për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit dhe Kodit Zgjedhor³⁹⁸ dhe natyrën e kostove të shkaktuara nga ish-ministria i Kulturës gjatë një udhëtimi pune.³⁹⁹ Paraqiti iniciativa për procedim penal në Prokurorinë Publike Shkup kundër ish-drejtorit organizativ të Klinikës së Toksikologjisë për shpërdorim detyre gjatë lidhjes së kontratave me punonjësit shëndetësorë në kundërshtim me Ligjin e Kujdesit Shëndetësor⁴⁰⁰ dhe kundër ish-drejtorit të Drejtorisë së të Ardhurave Publike për vendosjen e punonjësve dhe lidhjen e kontratave të reja të punës në kundërshtim me dispozitat e Kodit Zgjedhor.⁴⁰¹

392 “Dimitrovska: KSHPK do të kontrollojë udhëtimin e djalit të Mickoskit në Shtetet e Bashkuara të Amerikës”, (Димитровска: ДКСК ќе го проверува патувањето на синот на Мицкоски во САД), Sloboden Pecat, 15 korrik 2024, <https://www.sloboden-pecat.mk/dimitrovska-dksk-kje-go-proveruva-patuvanjeto-na-sinot-na-mickoski-vo-sad/>.

393 “Revizori i Përgjithshëm për fondet IPA nuk mund të jetë ushtrues i detyrës – ligji më i fortë se dëshira për zgjidhje të përkohshme në Verzivoli dhe Ramadani”, (Главен ревизор за ИПА фондови не може да биде в.д. – законот посилен од желбата за привремено решение во Верзивиоли и Рамадани), TV Telma, 12 gusht 2024, <https://telma.com.mk/2024/08/12/glaven-revizor-za-ipa-fondovi-ne-mozhe-da-bide-v-d-zakonot-posilen-od-zhelbata-za-privremeno-reshenie-vo-verzivoli-i-ramadani/>.

394 “KSHPK hapi një çështje për Shefin e sapoemëruar të Shtabit të Përgjithshëm të ARM-së”, (ДКСК отвори предмет за новоназначениот началник на Генералштабот на АРМ), 360 Stepeni, 21 gusht 2024, <https://360stepeni.mk/dksk-otvori-predmet-za-povonaznacheni-ot-nachalnik-na-generalshabot-na-arm/>.

395 “KSHPK formoi lëndë për Zëvendës Drejtorin e Agjencisë të Inteligjencës dhe ish Zëvendës Ministrin në Ministrinë e Brendshme”, (ДКСК оформи предмети за заменик-директорката во Агенцијата за разузнавање и за поранешниот заменик-министер во МВР), 360 Stepeni, 10 korrik 2024, <https://360stepeni.mk/dksk-oformi-predmeti-za-zamenik-direktor-kata-vo-agentsijata-za-razuznavane-i-za-poraneshniot-zamenik-minister-vo-mvr/>.

396 “Komisioni Antikorrupsion hapi një lëndë për pronën me vlerë 325,000 euro që iu dha Sekretarit të Përgjithshëm të Qeverisë Janushev vitin e kaluar”, (Антикорупциската комисија отвори предмет за имотот вреден 325.000 евра што лани му бил подарен на генералниот секретар на Владата Јанусhev), Sakam da Kazam, 23 korrik 2024, <https://sdk.mk/index.php/makedonija/antikorruptsiskata-komisija-otvori-predmet-za-imotot-vreden-325-000-evra-shto-lani-mu-bil-podaren-na-generalniot-sekretar-na-vladata-janushev/>.

397 “KSHPK hap lëndë për verifikimin e deklaratave të pasurisë së Kovačevskit”, (ДКСК отвори предмет за проверка на анкетниот лист на Ковачевски), Radio Evropa e Lirë, 26 korrik 2024, https://www.slobodnaevropa.mk/a/33052145.html?fbclid=IwY2xjawEQjepleHRuA2FlbQlXMQABvHeYni6-fhcFHY3Bb2FBorD-F_UwhcoFAEdSh7YRTcfuwZRF6jOmwoe2A_aem_zd1GAh6pCg9FzWw5e4YBvWw.

398 “KSHPK: Zëvendësministër në qeverinë teknike, edhe pse nuk i është lejuar, shpërndau 189 punonjës”, (ДКСК: Заменик-министер во техничката влада, иако не смеел, распоредил 189 вработени), Radio Evropa e Lirë 24 korrik 2024, <https://bit.ly/3BwuUeV>.

399 “Komisioni Antikorrupsion hap lëndë për shpenzimet e Kostadinovska-Stojčevska”, (Антикорупциската комисија отвора предмет за трошоците на Костадиновска-Стојчевска), TV Telma, 26 gusht 2024, <https://telma.com.mk/2024/08/26/antikorruptsiskata-komisija-otvara-predmet-za-troshocite-na-kostadinovska-stojchevska/>.

400 “KSHPK: Prokuroria Publike Shkup filloi procedurat kundër ish-drejtorit organizativ të Klinikës së Toksikologjisë”, (ДКСК: ОЈО Скопје отпочна постапка против поранешниот организациски директор на Клиниката за токсикологија), Radio MOF, 25 shtator 2024, <https://www.radiomof.mk/dksk-ojo-skopje-otpochna-postapka-protiv-poraneshniot-organizaciski-direktor-na-klunikata-za-toksikologija/>.

401 “KSHPK ka paraqitur kërkesë për ndjekje penale të Sanja Llukarevskës për kryerjen e punës në mënyrë të paligjshme”, (ДКСК поднесе иницијатива за кривично гонење на Сања Лукаревска поради незаконско работење), Skorje Info, 4 shtator 2024, <https://bit.ly/4elctCs>.

Me urdhër të KSHPK-së, Inspektorati Shtetëror i Arsimit shqyrtoi të gjithë dokumentacionin e paraqitur nga kandidatët e mëparshëm të Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë. Gjatë shqyrtimit, u zbulua se një gjyqtar nga Gjykata Themelore e Tetovës aplikoi për punën me notë më të lartë se ajo e shënuar në një diplomë nga Universiteti i Tetovës. Inspektorati Shtetëror i Arsimit e raportoi menjëherë këtë në Prokurorinë Publike kompetente.⁴⁰²

KSHPK nënshkroi një memorandum bashkëpunimi me Drejtorinë e Policisë Financiare për të nxitur bashkëpunimin e ndërsjellë përmes komunikimit në kohë, të menjëhershëm dhe të ndërsjellë.⁴⁰³

Prokuroria Publike

Raporti i fundit për prokuroritë publike vë në dukje sfidën e vazhdueshme me të cilën përbalen në rritjen e numrit të lëndëve në raport me numrin e reduktuar të prokurorëve publikë, ku çdo prokuror trajton rreth 180 lëndë të reja në vit, një rritje prej 10 lëndësh krahasuar me një vit më parë. Pajisjet teknike të vjetëruara dhe burimet e pamjaftueshme financiare, së bashku me stafin e kufizuar të prokurorive publike mbeten sfidat më të mëdha për këto institucione.⁴⁰⁴

Megjithëse deri më tani janë krijuar katër qendra hetimore në Prokurorinë Publike, përfshirë Prokurorinë Themelore Publike për Ndjekjen e Krimit të Organizuar dhe Korrupsionit, asnjë qendër e re nuk është hapur që nga viti 2018.⁴⁰⁵ Kjo e ndërlikon më tej punën e hetuesve duke pasur parasysh se numri i lëndëve të trajtuara nga hetuesit nga qendra hetimore e Prokurorisë Themelore Publike Shkup pothuajse është dyfishuar – nga 150 lëndë në vitin 2022 në 287 lëndë gjatë vitit 2023.⁴⁰⁶

Ndryshimet në Kodin Penal, të cilat parashikojnë uljen e dënimeve për veprat penale “shpërdorim detyre dhe autoriteti” dhe “shoqërim kriminal”⁴⁰⁷ prekën ndjeshëm disa lëndë të korrupsionit të profilit të lartë në Maqedoninë e Veriut. Në lëndën “Target-Kalaja”, procedurat kundër ish-drejtorit të Administratës së Sigurisë dhe Kundërbulimit u ndërprejnë për

402 “Gjyqtari Elvedin Ferati i Gjykatës Themelore Tetovë i korrigjoi notat e tij në Universitetin e Tetovës duke shkaravitur, konstaton Antikorrupsioni”, (Судијата Елведин Ферати од Основен суд Тетово си ги поправал оценките на Тетовскиот универзитет со пречкртување, утврди Антикоруписка), Sakam da Kazam, 27 dhjetor 2023, <https://bit.ly/42goWbh>.

403 “Nënshkruhet memorandum bashkëpunimi midis Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit dhe Administratës së Policisë Financiare”, (Потпишан меморандум за соработка помеѓу Државната комисија за спречување на корупцијата и Управата за финансиска полиција), faqja zyrtare e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit, 26 mars 2024, <https://bit.ly/3VZBH8S>.

404 Prokuroria Publike e Republikës së Maqedonisë së Veriut, “Raport mbi punën e Prokurorive Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut në vitin 2023”, (Извештај за работата на јавните обвинителства на Република Северна Македонија во 2023 година) 26 korrik 2024, <https://jorm.gov.mk/wp-content/uploads/2024/07/godishen-izveshtaj-2023-finalna-verzija-2.pdf>.

405 Ibid.

406 “BE – Sundimi i Ligjit” – takim pune i hetuesve nga të gjitha qendrat hetimore në prokuroritë publike”, (ЕУ – Владеење на правото – работен состанок на истражителите од сите истражни центри во јавните обвинителства), faqja zyrtare e Prokurorisë Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 17 prill 2024, <https://jorm.gov.mk/eu-vladeene-na-pravoto-raboten-sostanok-na-istrazhitelite-od-site-istrazhni-centri-vo-javnite-obvinitelstva/>.

407 Ligji për ndryshimin dhe plotësimin e Kodit Penal, “Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut”, nr. 188/2023.

shkak të parashkrimit.⁴⁰⁸ Në rastin "Thesari", në të cilin është akuzuar edhe ish-drejtori i Administratës së Sigurisë dhe Kundërzbulimit, gjykata ka vendosur lirim të pandehurve për shkak se prokurori publik nuk ka arritur të provojë përtej dyshimit të arsyeshëm se ai dhe të pandehurit e tjerë kanë kryer veprën penale për të cilën akuzohen.⁴⁰⁹ Në lëndën "Titanik 2", Gjykata e Apelit Shkup hodhi poshtë aktakuzën kundër ish-drejtorit të Administratës për Siguri dhe Kundërzbulim, ndërsa të pandehurit e tjerë morën dënime të pezulluara.⁴¹⁰ Në lëndën "Toplik", në të cilin ish-ministri i Transportit dhe Lidhjeve ishte i pandehuri i parë, Gjykata e Apelit Shkup rrëzoi vendimin e shkallës së parë dhe e ktheu lëndën për rigjykim, pas së cilës, për shkak të parashkrimit të akteve, prokurori publik u tërhoq nga ndjekja e mëtejshme.⁴¹¹ Ngjashëm, në lëndën "Trajektorja" me propozim të Prokurorit Publik, gjykata refuzoi aktakuzën kundër ish-kryeministrit për shkak të parashkrimit, dhe gjykimi i tre të pandehurve të tjerë u pezullua për shkak të ndryshimeve të mësipërme.⁴¹² Në lëndën "Softueri", Gjykata e Apelit Shkup hoqi arrestin shtëpiak⁴¹³ të ish-Sekretarit të Përgjithshëm të Qeverisë, i cili më parë ishte dënuar me tetë vjet burg,⁴¹⁴ ndërsa një tjetër ish-Sekretar i Përgjithshëm i Qeverisë u dënua me dy vjet e gjysmë burg për shpërdorim të detyrës dhe autorizimit.⁴¹⁵ Në lëndën "Titanik", Gjykata e Apelit Shkup i dha shkarkim me kusht ish-ministrit të Transportit dhe Lidhjeve⁴¹⁶ Lënda "Imperia" u kthye për rigjykim në gjykatën themelore kompetente, e cila nga ana e saj vendosi për lirim të kusht të ish-drejtorit të Administratës për Siguri dhe Kundërzbulim në fund të këtij viti,⁴¹⁷ ndërsa për të pandehurit e mbetur në këtë lëndë,

408 "Mijalkov nuk do të mbajë përgjegjësi për përgjimin e paligjshëm, lënda e "Target-Kalaja" është parashkruar, (Мижалков нема да одговара за нелегалното прислушување, застаре делото за „Таргет-Тврдина“), A1 ON, 17 tetor 2023, <https://a1on.mk/macedonia/mijalkov-nema-da-odgovara-za-nelegalното-prislushuvanje-zastare-deloto-za-target-tvrdina/>.

409 "Mijalkov, Grujovski dhe Jakimovski u liruan me vendim gjykate në rastin "Thesari", (Мижалков, Грујовски и Јакимовски добија ослободителна пресуда во случајот „Трезор“), 360 stepeni, 22 shkurt 2024, <https://360stepeni.mk/mijalkov-grujovski-i-jakimovski-dobija-osloboditelna-presuda-vo-sluchajot-trezor/>.

410 "Apeli heq aktakuzën e Mijalkovit në "Titanik 2" për shkak të parashkrimit, për Menduh Thačin dhe të akuzuarit e tjerë dënime me kusht", (Апелација го укина обвинението за Мијалков во „Титаник 2“ поради застареност, за Мендух Тачи и другите обвинети условни казни), 360 stepeni, 14 nëntor 2023, <https://360stepeni.mk/apelatsija-go-ukina-obvinenieto-za-mijalkov-vo-titanik-2-poradi-zastarenost-za-menduh-tachi-i-ostanatite-obvineti-uslovni-kazni/>.

411 "Ndryshimet në Kodin Penal e shpëtuan Janakieskin në "Toplik", Prokuroria hoqi dorë nga ndjekja penale për shkak të parashkrimit", (Измените на КЗ го спасија Јанакиески во „Топлик“, Обвинителството се откажа од гонење поради застареност), 360 Stepeni, 13 nëntor 2023, <https://360stepeni.mk/izmenite-na-kz-gos-pasija-janakieski-vo-toplik-obvinitelstvoto-se-otkazha-od-gonene-poradi-zastarenost/>.

412 "Ndaloni procedimi penal për lëndën "Trajektorja", (Запре кривичната постапка за случајот „Траекторија“), Kanal 5, 3 nëntor 2023, <https://kanal5.com.mk/zapre-krivichnata-postapka-za-sluchajot-traektorija/a609296>.

413 "Apeli shfuqizoi arrestin shtëpiak të Dragi Rashkovskit", (Апелација му го укина куќниот притвор на Драги Рашковски), 360 Stepeni, 14 nëntor 2023, <https://360stepeni.mk/apelatsija-mu-go-ukina-kukniot-pritvor-na-dragi-rashkovski/>.

414 "Rashkovski i dënuar me tetë vjet burg", (Рашковски осуден на осум години казна затвор), Makfaks, 6 korrik 2023, <https://bit.ly/3FKYi6C>.

415 "Muhamed Zeqiri i denuar me 2.5 vjet burg", (Мухамед Зекири осуден на 2,5 години затвор), Deutsche Welle, 1 dhjetor 2023, https://www.dw.com/mk/muhamed-zekiri-osuden-na-25-godini-zatvor-za-dogovorite-za-posta/a-67606420?maca=maz-rss-maz-pol_makedonija_timemk-4727-xml-mrss.

416 "Apeli: Janakieski lirohet në qershor, ndërsa për lirim me kusht të Mijalkov do të vendosë Gjykata Penale", (Апелација: Јанакиески во јуни излегува на слобода, а за условен отпуст на Мијалков ќе одлучува Кривичен суд), 360 Stepeni, 12 mars 2024, <https://360stepeni.mk/apelatsija-janakieski-vo-juni-izleguva-na-sloboda-a-za-usloven-otпуст-na-mijalkov-ke-odluchuva-krivichen/>.

417 "Mijalkov mori një lirim me kusht nga burgu i Strugës, në dhjetor ai del në liri", (Мијалков доби условен отпуст од струшкиот затвор, во декември излегува на слобода), 360 Stepeni, 1 prill 2024, <https://360stepeni.mk/mijalkov-dobi-usloven-ot-pust-od-strushkiot-zatvor-vo-dekemvri-izleguva-na-sloboda/>.

Prokuroria Publike Shkup vendosi të tërheqë pjesërisht ose plotësisht akuzat kundër tyre.⁴¹⁸ Dhe në rastin “Tenk”, ku një ish-kryeministër u akuzua për përfitim shpërblimi dhe ndikim të paligjshëm në blerjen e një automjeti luksoz, ka pasur parashkrim të zbatimit të dënimit me burg.⁴¹⁹

Në fillim të vitit 2024, M-NAV – Ofruesi i Shërbimeve të Navigacionit Ajror të Maqedonisë në Aeroportin Ndërkombëtar të Shkupit u përball me trazira. Punësime pa asnjë konkurs, duke favorizuar lidhjet politike, dhe më pas një grevë e udhëhequr nga kontrollorët e trafikut ajror. Ndërhyrja politike është përshkallëzuar dhe ka pasur një incident të shkeljes së barrierave të sigurisë dhe sulmit të kontrollorëve,⁴²⁰ i cili ka shkaktuar kërcënimin e një greve me ndalimin e fluturimeve.⁴²¹ Qeveria ka marrë masa urgjente, përfshirë shkarkimin e drejtorëve të M-NAV.⁴²² Kryeministri deklaroi se M-NAV ishte bërë një kompani familjare, duke përmendur shembuj të nepotizmit dhe kronizmit⁴²³ dhe kështu deklaroi se Eurocontrol dhe institucionet shtetërore vendase duhet të merren më seriozisht me këto çështje,⁴²⁴ dhe në të njëjtën kohë njoftoi një inspektim nga Inspektorati i Punës.⁴²⁵ Delegacioni i BE-së kërkoi hetime mbi pretendimet për nepotizëm dhe dhunë ndaj stafit që punon në M-NAV.⁴²⁶ Pastaj u emëruan drejtorë të rinj të M-NAV,⁴²⁷ dhe Agjencia e Aviacionit Civil kreu mbikëqyrje të jashtëzakonshme të M-NAV, e

418 “Ndryshimet në Kodin Penal me pasoja për lëndën “Imperia”, (Измените на Кривичниот законик со последици и врз предметот „Империа), TV Telma, 7 qershor 2024, <https://telma.com.mk/2024/06/07/izmenite-na-krivichniot-zakonik-so-poslediczi-i-vrz-predmetot-imperija/>.

419 “Gruevski shpëtoi nga burgju në lëndën Tank për blerjen e Mercedesit”, (Груевски се спаси од затворската казна за случајот „Тенк“ со набавката на Мерцедес), TV Telma, 30 shtator 2024, <https://telma.com.mk/2024/09/30/gruevski-se-spasi-od-zatvorskata-kazna-za-sluchajot-tenk-so-nabavkata-na-mercedes/>.

420 “Ne navigojmë, ndërsa në korridor bërtitet dhe përleshet – si nuk qenka kërcënuar trafiku ajror?!“ Kontrollorët e trafikut ajror dëshmojnë për ndërhyrjen e bandës të Nezirit”, (Ние навигираме, а во ходникот викотници и тепачки – и како не бил загрозен авиосообраќајот?!“ Контролори на летање сведочат за упадот на бандата на Незири), Plus Info, 9 janar 2024, <https://plusinfo.mk/nie-navigirame-a-vo-hodnikot-vikotnici-i-tepachki-i-kako-ne-bil-zagrozen-aviosoobra-a-ot-kontrolori-na-leta-e-svedochat-za-upadot-na-bandata-na-neziri/>.

421 “Dikush nuk do të fluturojë – drejtorët ose aeroplanët”, (Некој нема да лета – директорите или авионите), Radio Evropa e Lirë, 9 janar 2024, <https://www.slobodnaevropa.mk/a/nejkoj-nema-da-leta---direktorite-ili-avionite-/32767014.html>.

422 “Njëzëri shkarkohen drejtorët e M-NAV, drejtori i ri ekzekutiv Ilir Memedi”, (Едногласно разрешени директорите во М-НАВ, нов извршен Илир Мемеди), Kanal 5, 9 janar 2024, <https://kanal5.com.mk/kanal-5-doznava-ednoglasno-razresheni-direktori-vo-m-nav-nov-izvrshen-ilir-memedi/a620178>.

423 “Ministrat mohojnë të kenë ndikuar në punësimet e M-NAV”, (Министрите негираат дека влијаеле при вработувањата во М-НАВ), Deutsche Welle, 17 janar 2024, https://www.dw.com/mk/ministrite-negiraat-nepotizam-damkata-za-vrabotuvana-ta-vo-mnav-ostanuva/a-68007644?maca=maz-rss-maz-pol_makedonija_timemk-4727-xml-mrss.

424 „Kovačevski: M-NAV është bërë kompani familjare, duhet ta marrim më seriozisht“, (Ковачевски: М-НАВ станала семејна фирма, треба посериозно да се позанимаваме со неа), Nezavisen.mk, 9 janar 2024, <https://nezavisen.mk/kovachevski-m-nav-esthte-bere-kompani-familjare-duhet-ta-marrim-me-seriozisht/>.

425 “Inspektorati shtetëror i punës do të kontrollonë sindikatat në M-NAV: “Ajo kompani është familjare, vëllai i Tasevskit punon atje, babai i tij ka punuar atje”, (Трудова ќе ги проверува синдикатите во М-НАВ: Таа фирма е семејна, брат му на Тасевски работи таму, татко му работел таму), A1 on, 10 janar 2024, <https://a1on.mk/macedonia/trudova-kje-gi-proveruva-sindikati-vo-m-nav-taa-firma-e-semejna-brat-mu-na-tasevski-raboti-tamu-tatko-mu-rabotel-tamu/>.

426 “Delegacioni i BE-së: Presim që autoritetet shtetërore të hetojnë pretendimet për nepotizëm në punësim në M-NAV”, (Делегација на ЕУ: Очекуваме државните власти да ги истражат наводите за кронизам во вработувањата во М-НАВ), 360 Stepeni, 9 janar 2024, <https://360stepeni.mk/delegatsija-na-eu-ochekuvame-drzhavnite-vlasti-da-gi-istrzhat-navodite-za-kronizam-vo-vrabotuvana-vo-m-nav/>.

427 “M-NAV ka udhëheqje të re – Milan Koraq kryetari i Bordit Drejtues”, (М-НАВ има ново раководство – Милан Кораќ претседател на Управниот одбор), Mkd.mk, 26 janar 2024, <https://mkd.mk/m-nav-ima-novo-rakovodstvo-milan-korak-pretседател-na-upravniot-odbor/>.

cila zbuloi një sërë shkeljesh të rënda dhe mosrespektim të dispozitave ligjore në fushën e sigurisë dhe vendosi 11 masa të detyrueshme për M-NAV, si dhe akuza për kundërvajtje dhe sanksione ndaj personit juridik dhe individëve.⁴²⁸ Sipas hetimit të Prokurorisë Publike, gjykata urdhëroi që autorët e sulmit të dhunshëm në M-NAV të vendoseshin nën arrest shtëpiak ose burg dhe të gjithë u arrestuan.⁴²⁹

Lidhur me hetimin lidhur me kontratën për ndërtimin e korridoreve 8 dhe 10-d lidhur me “Behtel dhe Enka”,⁴³⁰ Prokuroria Themelore Publike për Ndjekjen e Krimit të Organizuar dhe Korrupsionit (PTHPNKOK) tha se gjatë vitit të kaluar është administruar dokumentacion i gjerë, janë thirrur për t’u marrë në pyetje disa persona dhe ka pasur bashkëpunim të vazhdueshëm me Entin Shtetëror për Revizion. Megjithatë, hetimi ende nuk ka dhënë një rezultat përfundimtar sepse lënda është e gjerë, dhe vetëm një hetues është zgjedhur nga 20 në institucion.⁴³¹ Ndërkohë, është duke u zhvilluar një procedurë gjyqësore para Gjykatës Themelore në Prilep për të përcaktuar dëmet e mundshme që mund të shkaktohen nga ndërtimi i korridoreve, për njerëzit, për mjedisin dhe për objektet në afërsi, dhe është paraqitur një iniciativë në Gjykatën Kushtetuese për të kundërshtuar kushtetutshmërinë e neneve të ligjeve të miratuara në mënyrë që të lejohet ndërtimi i korridoreve.⁴³²

Pas një hetimi të gjatë, PTHPNKOK ngriti aktakuzë kundër Kryetarit të Komunës së Strugës për blerjen e një makine luksoze në kurriz të Komunës së Strugës. Ai akuzohet për shpërdorim detyre dhe kompetencash sipas nenit 353 paragrafi 4 të Kodit Penal, i cili parashikon dënimin me burgim nga një deri në pesë vjet, nëse shpallet fajtor.⁴³³ Gjykata Themelore Penale Shkup deklaroi se gjykata ku është kryer krimi është kompetente. Prandaj, lënda u transferua në Gjykatën Themelore të Strugës.⁴³⁴

428 “Mbikëqyrja: 11 rekomandime të detyrueshme të sigurisë në M-NAV”, (Надзор: 11 задолжителни препораки за безбедноста во М-НАВ), Deutsche Welle, 25 janar 2024, https://www.dw.com/mk/vonreden-nadzor-seriozni-propusti-i-prekrsuvana-na-procedurite-za-bezbednost-vo-mnav/a-68069754?maca=maz-rss-maz-pol_makedonija_timemk-4727-xml-mrss.

429 “Arrestohen të gjithë të dyshuarit për ndërhyrjen në M-NAV, një person u dënua me burg”, (Уапсени сите осомничени за упадот во М-НАВ, едно лице доби затворски притвор), Radio Evropa e Lirë, 18 janar 2024, <https://www.slobodnaevropa.mk/a/32782370.html>.

430 “Nënshkruhet kontrata për ndërtimin e Korridorit 8 dhe 10 d, fillon realizimi i një prej projekteve më të mëdha infrastrukture”, (Потпишан договорот за изградба на Коридорот 8 и 10 д, започнува реализацијата на еден од најголемите инфраструктурни проекти), faqja zyrtare e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut, 8 mars 2023, <https://vlada.mk/node/32389>.

431 “Punohet në lëndën e mbikëqyrjes së “Behtel dhe Enka” – me një hetues, dhe një tufë dokumentesh”, (Се работи на предметот за надзорот над „Бехтел и Енка” – Со еден истражител, а куп документи), 360 Stepeni, 1 mars 2024, <https://360stepeni.mk/se-raboti-na-predmetot-za-nadzorot-nad-behtel-i-enka-so-eden-istrashitel-a-kup-dokumenti/>.

432 “Autostradat e “Behtel dhe Enka” ngecin edhe në gjykata”, (Автопатите на „Бехтел и Енка“ заглуваат и во судови), Evropa e Lirë, 3 qershor 2024, <https://www.slobodnaevropa.mk/a/avtopat-behtel-enka-ustaven-sud/32970462.html>.

433 “PTHPNKOK, pas një hetimi të gjatë, ngriti aktakuzë kundër Ramiz Merkos për blerjen e automjetit luksoz “Audi”, (ОЈО ГОКК по долга истрага поднесе обвинение против Рамиз Мерко за набавката на луксузното „ауди“), 360 Stepeni, 1 mars 2024, <https://360stepeni.mk/ojo-gokk-po-dolga-istraga-podnese-obvinenie-protiv-ramiz-merko-za-nabavkata-na-luksu-znoto-audi/>.

434 “Gjykata e Shkupit është deklaruar e papërshtatshme për aktakuzën kundër Ramiz Merkos, lënda i është përcjellë gjykatës në Strugë”, (Скопскиот суд се прогласи за ненадлежен за обвинението против Рамиз Мерко, предметот е препратен до судот во Струга), 360 Stepeni, 6 mars 2024, <https://360stepeni.mk/skopskiot-sud-se-proglasi-za-nenadlezhen-za-obvinenie-protiv-ramiz-merko-predmetot-e-prepraten-do-sudot-vo-struga/>.

Me iniciativë të KSHPK,⁴³⁵ u ngrit aktakuzë kundër Drejtorit aktual të Agjencisë për Rini dhe Sport, paraardhësit të tij, kreut të Komitetit Olimpik të Maqedonisë dhe nëntë personave të tjerë për kryerjen e krimeve të shpërdorimit të detyrës dhe neglizhencës në shërbim.⁴³⁶ Këta njerëz akuzohen se kanë injoruar kriteret për dhënien e fondeve sipas sistemit të kuponëve dhe u kanë dhënë në mënyrë të përsëritur kuponë sportivë në mënyrë të paligjshme që nga viti 2020 përdoruesve, federatave dhe klubeve të favorizuara në lidhje me individë, grupe dhe madje edhe parti politike.⁴³⁷ Procedura gjyqësore në këtë rast ka filluar dhe ndaj të pandehurve janë vendosur masa paraprake të pjesshme.⁴³⁸

435 “Paraqitet akuzë për ndarjen e kuponëve sportivë, për 12 persona kërkohen masa paraprake”, (Поднесено обвинение за распределбата на спортските ваучери, за 12 лица се бараат мерки на претпазливост), 360 Stepni, 30 prill 2024, <https://360stepni.mk/podneseno-obvinenie-za-raspredelbata-na-sportskite-vaucheri-za-12-litsa-se-baraat-merki-na-pretpazlivost/>.

436 “Mojsoski, Kaevski dhe Dimevski të akuzuar për shpërdorim të kuponëve sportivë”, (Мојсоски, Каевски и Димевски обвинети за злоупотреби со спортските ваучери), TV Telma, 30 prill 2024, <https://telma.com.mk/2024/04/30/mojsoski-kaevski-i-dimevski-obvineti-za-dodeluvaneto-na-sportski-vaucheri/>.

437 “Lidija Račević: Rasti i kuponëve ARS është specifik në shumë mënyra, ka një dëm prej mbi 5 milionë euro”, (Лидија Раичевиќ: Случајот со ваучерите на АМС е специфичен по многу нешта, има штета од над 5 милиони евра), Nezavisen.mk, 27 qershor 2024, <https://nezavisen.mk/lidija-raicevikj-sluchajot-so-vaucherite-na-ams-e-specifichen-po-mnogu-neshta-ima-shteta-od-nad-5-milioni-evra/>.

438 (Çështja “Kuponë Sportivë” – Mojsoski, Kaevski dhe Dimevski do të paraqiten në gjykatë, por do të mbajnë pasaportat e tyre», (Случај „Спортски ваучери” – Мојсоски, Каевски и Димевски ќе се јавуваат во суд, но ќе ги задржат пасошите), TV Telma, 10 maj 2024, <https://telma.com.mk/2024/05/10/sluchaj-sportski-vaucheri-mojsoski-kaevski-i-dimevski-ke-se-javuvaat-vo-sudot-no-ke-gi-zadrzhat-pasoshite/>.

Kuadri ligjor

Pas ndryshimit të Kodit Penal vitin e kaluar, i cili uli dënimet për veprat penale të “shpërdorimit të detyrës dhe autoritetit” dhe “shoqërimit kriminal”,⁴³⁹ të cilat ndikuan në parashkrimin e lëndëve të shumta të korrupsionit të proflit të lartë, Grupi Blueprint për Reforma në Gjqësor vendosi të tërhiqet nga angazhimi i mëtejshëm në procesin e hartimit të Kodit të ri Penal. Arsyeya kryesore e tërheqjes është miratimi i këtyre ndryshimeve pa konsultim me grupin e punës që përgatit kodin e ri dhe pa konsultim të duhur me ekspertë, duke përdorur flamurin evropian. Masa pason tërheqjen e mëparshme të grupit Blueprint nga hartimi i Ligjit për Konfiskimin e Pasurisë në Procedurën Civile, një masë që ata e konsiderojnë pjesë integrale të luftës kundër krimit dhe korrupsionit, por pretendojnë që po keqpërdoren për të krijuar një perceptim të rremë se pasuria e fituar në mënyrë të paligjshme do të konfiskohet.⁴⁴⁰ Ministria e Drejtësisë i është përgjigjur këtij akti, duke pretenduar se procesi i hartimit të Kodit të ri Penal është plotësisht gjithëpërfshirës dhe transparent.⁴⁴¹ Megjithatë, gjatë periudhës raportuese, ky Kod nuk është finalizuar apo miratuar.

Në gjysmën e dytë të shtatorit 2024, Ministria e Drejtësisë organizoi seancën e parë publike për fushat e Gjykatave të Apelit Shkup dhe Shtip për propozim-ligjin për Procedurën Penale.⁴⁴² Qëllimi i këtyre seancave dëgjimore publike është që gjyqtarët, prokurorët, avokatët, punonjësit e policisë dhe përfaqësuesit e sektorit civil nga të gjitha fushat e apelit të kontribuojnë në zgjidhjen e re ligjore që parashikon zbatimin e direktivave përkatëse të BE-së, si dhe eliminimin e mangësive të identifikuar në Ligjin në fuqi për Procedurën Penale.

Në mars 2024, u miratua Ligji për Zyrën e Rikuperimit të Pronave.⁴⁴³ Me të, rregullohet krijimi, kompetencat, struktura organizative dhe financimi i Zyrës së Rikuperimit të Pronave, bashkëpunimi me autoritetet dhe institucionet vendase, bashkëpunimi me vendet e huaja dhe baza elektronike të të dhënave të integruara. Parashikohet që zyra për rikuperimin e pronës të ndërmarë veprimtari të rëndësishme për marrjen e informacionit dhe të dhënave për gjetjen dhe identifikimin e të ardhurave dhe përfitimeve të tjera pronësore ose pasurore nga veprat penale që lidhen me pastrimin e parave, terrorizmin, shoqërimin kriminal, shpërdorim e pozitës dhe autorizimit zyrtar, përvetësimin, marrjen dhe dhënien e rryshfetit, etj.

439 Ligji për ndryshimin dhe plotësimin e Kodit Penal, “Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut”, nr. 188/2023.

440 “Grupi Blueprint tërhiqet nga pjesëmarrja në përgatitjen e Kodit të ri Penal”, (Блупринт групата се повлекува од учеството во изработката на новиот Кривичен законик), faqja zyrtare në internet e Komitetit të Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 9 tetor 2023, <https://mhc.org.mk/news/bluprint-grupata-se-povlekuva-od-uchestvoto-vo-izrabotkata-na-noviot-krivichen-zakonik/>.

441 “Grupi i Punës për përgatitjen e Kodit të ri Penal është i pavarur në punën e tij dhe deri më tani asnjë dispozitë nuk është ndikuar nga kryetari ose anëtarët”, (Работната група за изготвување на новиот Кривичен законик е самостојна во своето работење и до сега за ниту една одредба не е вршено влијание кај претседателот или членовите), faqja zyrtare e Ministrisë së Drejtësisë, 9 tetor 2023, <https://pravda.gov.mk/vest/6604>.

442 “Debati i parë publik mbi propozim-ligjin për Procedurën Penale”, (Прва јавна расправа за предлог-Законот за кривична постапка), faqja zyrtare e Ministrisë së Drejtësisë, 19 shtator 2024, <https://pravda.gov.mk/vest/6742>.

443 Ligji për Zyrën për Rikuperimin e Pronës, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 66/2024.

Në fillim të dhjetorit 2023, propozim-ligji për raportimin e mbrojtur dhe mbrojtjen e denoncuesve u botua në ENER.⁴⁴⁴ Me të parashikohet zgjerimi i fushës së raportimit të mbrojtur dhe i rrethit të personave që kanë të drejtë të kërkojnë mbrojtje nga hakmarrja, si dhe racionalizohet fusha e subjekteve në sektorin publik dhe privat që kanë detyrimin të krijojnë një kanal për raportim të brendshëm të mbrojtur. Ky propozim-ligj u përgatit me qëllim tejkalimin e mangësive të Ligjit në fuqi për Mbrojtjen e Sinjalizuesve dhe pajtueshmërinë me Direktivën e BE-së 2019/1937.

Ministria e Punëve të Jashtme propozoi ndryshime në Ligjin për Masat Kufizuese që do të përfshijnë akte ligjore nga Shtetet e Bashkuara dhe Mbretëria e Bashkuar si bazë për vendosjen e masave të tilla në Republikën e Maqedonisë së Veriut. Kjo iniciativë synon të zgjerojë gamën e masave dhe mjeteve kufizuese në dispozicion, duke shtuar korrupsionin dhe shpërdorimin e detyrës së bashku me terrorizmin dhe përhapjen e armëve.⁴⁴⁵ Propozimi pason një numër në rritje të zyrtarëve publikë të mëparshëm ose aktualë, përfshirë ish-prokurorin e posaçëm publik dhe kryetarin në detyrë të Komunës së Karposhit dhe familjet e tyre që u vendosën në “listën e zezë” të SHBA.⁴⁴⁶

Për të luftuar korrupsionin në vendkalimet kufitare, Këshilli Kombëtar për Zbatimin e Strategjisë Kombëtare për Menaxhimin e Integruar të Kufirit propozoi një ndryshim në Ligjin për Policinë Kufitare. Këto ndryshime do të përfshijnë testimin poligrafik për oficerët e kontrollit kufitar si një masë anti-korrupsion. Testimi do të kryhej nga një institucion i pavarur, dhe nëse testi nuk kalon, do të rezultojë në shkarkim të menjëhershëm, pasuar nga një hetim shtesë nga Prokuroria Publike.⁴⁴⁷

⁴⁴⁴ Ministria e Drejtësisë, “Propozim-ligji për raportimin e mbrojtur dhe mbrojtjen e sinjalizuesve”, (Нацрт-Закон за заштитено пријавување и заштита на укажувачи), ENER, 1 dhjetor 2023, https://ener.gov.mk/Default.aspx?item=pub_regulation&sub-item=view_reg_detail&itemid=74474.

⁴⁴⁵ “Lista e zezë amerikane “ do të bëhet baza e sanksioneve në vend”, (Американската „црна листа“ ќе стане основ за санкции и во земјава), 360 Stepeni, 11 janar 2024, <https://360stepeni.mk/amerikanskata-tsarna-lista-ke-stane-osnov-ov-za-sanksii-i-vo-zemjava/>.

⁴⁴⁶ “Katica Janeva dhe Stevço Jakimovski të vendosur në “ listën e zezë “ të Shteteve të Bashkuara”, (Катица Јанева и Стевчо Јакимовски ставени на „црната листа“ на САД), 360 Stepeni, 18 mars 2024, <https://360stepeni.mk/katitsa-janeva-i-stevcho-jakimovski-staveni-na-tsarnata-lista-na-sad/>.

⁴⁴⁷ “Testimi poligrafik i rojeve kufitare propozohet si masë në luftën kundër korrupsionit”, (Се предлага полиграфско тестирање на граничните службеници како мерка во борбата против корупцијата), 360 Stepeni, 6 mars 2024, <https://360stepeni.mk/se-predlaga-poligrafsko-testirane-na-granichnite-sluzhbenitsite-kako-merka-vo-borbata-protiv-korupsijata/>.

Lufta e suksesshme kundër korrupsionit dhe progresit kërkon ndjekjen e rekomandimeve të KE-së;

Ekziston nevoja për të përmirësuar dinamikën e zbatimit të Strategjisë Kombëtare për Luftimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit;

Zbatimi i rekomandimeve të GRECO-s është thelbësor, siç është sigurimi i burimeve të mjaftueshme për KSHPK dhe PTHPNKOK, duke përfshirë pavarësinë financiare, për të siguruar llogaridhënie efektive për rastet e korrupsionit të lartë;

Është e nevojshme të forcohen përpjekjet e institucioneve kompetente për parandalimin, zbulimin dhe sanksionimin e korrupsionit në prokurimin publik, si dhe të theksohet përgjegjësia e të gjitha institucioneve publike për zbatimin e ligjshëm të tenderëve dhe për shpenzimin efektiv dhe efikas të parave publike përmes procedurave të prokurimit publik.

Kërkohej miratimi i Kodit të ri Penal, i cili duhet të përmbajë dispozita të përshtatshme për angazhimin për të luftuar korrupsionin, përfshirë korrupsionin e profilit të lartë;

Është e nevojshme të përmirësohet kuadri ligjor për luftën kundër krimit të organizuar dhe korrupsionit, si dhe zbatimi i qëndrueshëm i tij.

3. Të drejtat themelore

Në përgjithësi, në fushën e të drejtave themelore, nuk ka pasur ndryshime të rëndësishme në Republikën e Maqedonisë së Veriut në periudhën raportuese.

Raporti i vitit të kaluar i KE për vendin vuri në dukje se korniza ligjore për mbrojtjen e të drejtave themelore në Maqedoninë e Veriut është pjesërisht në përputhje me ligjin e BE dhe standardet e të drejtave themelore. Ndërsa vendi në përgjithësi përmbush angazhimet e tij të përgjithshme në këtë fushë, ka nevojë për zbatim më sistematik të ligjit. Sipas rekomandimeve të vitit të kaluar, ekziston nevoja për të korigjuar kushtet nën standarde të burgut, për të intensifikuar përpjekjet për të inkurajuar masa alternative ndaj dënimeve me burg dhe për të zbatuar rekomandimet përkatëse për kushtet e paraburgimit. Për më tepër, ekziston një nevojë urgjente për të alokuar burime bazë për Komisionin për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi (KPMĐ) dhe për të siguruar zbatimin e duhur të Ligjit për Gjendjen Civile për të eliminuar pashtetësinë.⁴⁴⁸

Përveç kësaj, Raporti i Departamentit Amerikan të Shtetit për të Drejtat e Njeriut në Republikën e Maqedonisë së Veriut në vitin 2023 gjithashtu zbuloi se nuk ka pasur ndryshime të rëndësishme në këtë fushë gjatë vitit të kaluar. Në të theksohen problemet në fusha të ndryshme, të tilla si kufizimet në lirinë e shprehjes dhe lirinë e medias, duke përfshirë dhunën dhe kërcënimet për dhunë ndaj gazetarëve, si dhe dhunën dhe kërcënimet për dhunë të drejtuar ndaj personave lezbike, homoseksualë, biseksualë, transgjinorë ose interseksualë (LGBTI). Megjithatë, thuhet se qeveria ka ndërmarrë vetëm hapa të kufizuar për të identifikuar dhe ndëshkuar personat që kanë shkelur të drejtat e tyre njerëzore.⁴⁴⁹

⁴⁴⁸ Komisioni Evropian, “Dokumenti i punës i Komisionit – Raporti për Maqedoninë e Veriut për vitin 2023”.

⁴⁴⁹ Departamenti Amerikan i Shtetit “Raporti vjetor mbi situatën e të drejtave të njeriut në Republikën e Maqedonisë së Veriut për vitin 2023”.

Praktika gjyqësore e Gjykatës Evropiane të Drejtave të Njeriut

Gjatë vitit 2023, Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ) vendosi për 393 kërkesa kundër Maqedonisë së Veriut, prej të cilave 368 u refuzuan ose u shpallën si të papranueshme. Gjykata dha 11 aktgjykime në 25 lëndë, duke konstatuar shkelje të dispozitave të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut.⁴⁵⁰ Në shtatë muajt e parë të vitit 2024, GJEDNJ vendosi për 92 kërkesa kundër Maqedonisë së Veriut.⁴⁵¹

Në gjysmën e parë të vitit 2024, Byroja për Përfaqësim e Republikës së Maqedonisë së Veriut para GJEDNJ-së publikoi Raportin vjetor për punën e saj në vitin 2023,⁴⁵² në të cilën u deklarua se këtë vit numri i kërkesave të paraqitura në GJEDNJ kundër Republikës së Maqedonisë së Veriut shënon trend realitivisht stabil, ndërsa numri i kërkesave kundër shtetit pas të cilit është marrë një vendim është rritur për 26 aplikime. Raporti tregon se, si në vitet e mëparshme, edhe në vitin 2023 ky numër është mbi mesataren evropiane sipas indeksit të aplikimeve të paraqitura për 10 mijë banorë, që është 2.00 në vend dhe 0.54 në nivel evropian.⁴⁵³ Njëkohësisht është publikuar edhe Raporti Vjetor për punën e Komisionit Ndërinstitucional për Zbatimin e Vendimeve të GJEDNJ për vitin 2023.⁴⁵⁴

Në rastin e Memedovës dhe të tjerëve kundër Maqedonisë së Veriut, u konsoliduan tre ankesa të ndryshme në lidhje me incidentet në kufirin shtetëror, kur aplikantëve të etnisë rome iu ndalua të largoheshin nga vendi. Ato akuza për diskriminim nga rojet kufitare dhe shkelje të lirisë së tyre të lëvizjes për shkak të përkatësisë së tyre etnike⁴⁵⁵, pas së cilës GJEDNJ konfirmoi shkelje të nenit 2 të Protokollit nr. 4 të GJEDNJ, ashtu dhe individualisht në lidhje me nenin 14.⁴⁵⁶

Më 14 nëntor 2023, GJEDNJ vendosi për rastin e Janakieski kundër Maqedonisë së Veriut, në të cilin iu referua paligjshmërisë dhe arbitraritetit të pretenduar në ndalimin e ish-ministrit të Transportit. Ai deklaroi se nuk kishte arsye relevante dhe të mjaftueshme për privimin e tij nga liria dhe se ndalimi i tij nuk ishte rishqyrtuar menjëherë, në kundërshtim me nenin 5 të KEDNJ. GJEDNJ konstatoi shkelje për arsye të pamjaftueshme për ndalimin e ish-ministrit dhe për shkak të shqyrtimit me vonesë të masës së paraburgimit.⁴⁵⁷

450 Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut – Përmbledhje e shkurtër e Shtetit (2024), https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/CP_Republic_of_North_Macedonia_ENG#:~:text=The%20Court%20dealt%20with%20314,European%20Convention%20on%20Human%20Rights e hapur në 15 tetor 2024.

451 Ibid.

452 Ministria e Drejtësisë, “Raporti vjetor për punën e Byrosë së Përfaqësimit të Republikës së Maqedonisë së Veriut para GJEDNJ-së për vitin 2023”, 2024, <https://bit.ly/48SsGTF>.

453 Ibid.

454 Ministria e Drejtësisë, “Raporti vjetor për punën e Komisionit ndërmintor për zbatimin e vendimeve të GJEDNJ-së për vitin 2023”, 2024, <https://bit.ly/4erSwPJ>

455 “Romët marrin vendim historik evropian që dënon profilizimin racor në kufijtë e Maqedonisë së Veriut”, (Roma win landmark European judgement condemning racial profiling at the border in North Macedonia), faqja zyrtare e Qendrës Evropiane për të Drejtat e Romëve (QEDR), 30 tetor 2023, <http://www.errc.org/press-releases/roma-win-landmark-european-judgment-condemning-racial-profiling-at-the-border-in-north-macedonia>.

456 GJEDNJ, “Çështja e Memedovës dhe të tjerëve kundër Maqedonisë së Veriut”, (Случај Мемедова и други против Северна Македонија), Kërkesa nr. 42429/16 dhe dy të tjera, 18 tetor 2023, <https://bit.ly/3vDZYGJ>.

457 GJEDNJ, “Çështja Janakieski kundër Maqedonisë së Veriut”, (Случај Јанакиески против Северна Македонија), Kërkesa nr. 57325/19 dhe 16291/20, 14 nëntor 2023, <https://bit.ly/48ZNUOp>.

Në fillim të vitit 2024, GJEDNJ vendosi për rastin e Peshovit dhe Ristovskit kundër Republikës së Maqedonisë së Veriut në lidhje me shpjegimet joadekuat në vendimet e gjykatave vendase që përcaktojnë paraburgimin e kërkuarve dhe disa mangësi procedurale në procedimin e çështjes. Këto veprime rrjedhin nga dy procedime penale në lidhje me incidentin e 27 prillit 2017, kur një grup protestuesish hynë në ndërtesën e Kuvendit.⁴⁵⁸ GJEDNJ vendosi se kishte pasur shkelje të nenit 5 (3) dhe (4) të GJEDNJ në lidhje me dy kërkuarët.⁴⁵⁹ Për më tepër, GJEDNJ dha një aktgjykim të ngjashëm në rastin e Vasilevskit kundër Republikës së Maqedonisë së Veriut në lidhje me mungesën e procedurave kontradiktore në një pjesë të procedurave penale për të njëjtin incident më 27 prill 2017.⁴⁶⁰

Në shkurt të vitit 2024, GJEDNJ dha një vendim në çështjen Zhezhovski kundër Republikës së Maqedonisë së Veriut, lidhur me arbitraritetin në vendimmarrjen e gjykatave vendase në procedurat për kundërzbatim, gjë që është në kundërshtim me nenin 6 të KEDNJ.⁴⁶¹

Gjatë të njëjtit muaj, GJEDNJ vendosi në rastin e Iljaz kundër Republikës së Maqedonisë së Veriut në lidhje me një mosveprim të bërë nga autoritetet vendase në hetimin e pretendimeve për sulme fizike dhe kërcënime të bëra ndaj kërkuesit nga një individ privat. GJEDNJ vendosi se ka pasur shkelje të aspektit procedural të nenit 3 të GJEDNJ-së.⁴⁶²

Rasti i Mitevskas kundër Republikës së Maqedonisë së Veriut kishte të bënte me pamundësinë e kërkueses, e cila ishte birësuar si fëmijë, për të marrë informacion në lidhje me origjinën e saj biologjike dhe informacionin shëndetësor për prindërit e saj biologjikë, pasi autoritetet përkatëse e trajtuan informacionin në lidhje me birësimin e përfunduar në përputhje me legjisllacionin vendas si një sekret zyrtar që nuk mund të ndahej. GJEDNJ vendosi se kishte pasur shkelje të nenit 8 të GJEDNJ sepse autoritetet vendase nuk kishin arritur të gjenin një ekuilibër midis interesave konfliktuale në fjalë.⁴⁶³

Në qershor 2024, GJEDNJ vendosi gjithashtu në rastin e Vllaisavljeviq kundër Republikës së Maqedonisë së Veriut. Çështja ka të bëjë me gjykatat vendase që nuk e kanë mbrojtur kërkesin nga mbledhja dhe përdorimi i paligjshëm i të dhënave të tij personale nga një furnizues privat i energjisë elektrike, sepse furnizuesi e ka faturuar atë në mënyrë të përsëritur për shërbime që ai nuk i ka përdorur. GJEDNJ konstatoi shkelje të nenit 8 të GJEDNJ, duke vendosur se gjykatat nuk kishin mbrojtur në mënyrë adekuate të drejtën e kërkesit për privatësi.⁴⁶⁴

458 “Ristovski dhe Peshov u mbajtën në paraburgim në mënyrë të pajustifikuar, vendosi Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut”, (Ристовски и Пешов биле неоправдано држени во притвор, одлучи Европскиот суд за човекови права), Sloboden Peçat, 16 janar 2024, <https://www.slobodenpecat.mk/ristovski-i-peshov-bile-neopravdano-drzheni-vo-pritvor-odluchi-evropskiot-sud-zh-chovekovi-prava/>.

459 GJEDNJ, "Çështja Peshov dhe Ristovski kundër Republikës së Maqedonisë së Veriut", (Случај Пешов и Ристовски против Република Северна Македонија), Kërkesa nr. 18678/18 dhe 19821/20, 16 janar 2024, <https://bit.ly/3UdVlIm>.

460 GJEDNJ, "Çeshtja Vasilevski kundër Republikës së Maqedonisë së Veriut", (Случај Василевски против Република Северна Македонија), Kërkesa nr. 27509/18, 16 janar 2024, <https://bit.ly/3xwMUDX>.

461 GJEDN), "Çështja Zhekovski kundër Republikës së Maqedonisë së Veriut", (Случај Жековски против Република Северна Македонија). Kërkesa nr. 52572/18, 6 shkurt 2024. <https://bit.ly/3vMgBAq>.

462 GJEDNJ, "Çështja Ilaz kunder Republikës së Maqedonisë së Veriut", (Случај Илаз против Република Северна Македонија), Kërkesa nr. 53040/19, 20 shkurt 2024. <https://bit.ly/3lgwfHc>.

463 GJEDN, "Çështja Mitrevska kundër Republikës së Maqedonisë së Veriut", (Случај Митревска против Република Северна Македонија). Kërkesa nr. 20949/21. 14 maj 2024. <https://bit.ly/4d1U56Y>.

464 GJEDNI, "Çështja Vlaisavljevic kundër Republikës së Maqedonisë së Veriut", (Случај Влаисављевиќ против Република Северна Македонија), Kërkesa nr. 23215/21, 25 qershor 2024, <https://hudoc.echr.coe.int/#%7B%22tabview%22%3A%22document%22%22%22%22001-234420%22%7D>].

Avokati i Popullit

Sipas të dhënave në Raportin Vjetor për vitin 2023, Avokati i Popullit në vitin paraprak ka proceduar/shqyrtuar gjithsej 3.328 parashtresa, nga të cilat 2.802 parashtresa janë nga viti 2023, ndërsa 526 lëndët e tjera janë transferuar nga viti paraprak. Nga numri i përgjithshëm i parashtresave, Avokati i Popullit ka iniciuar procedura në 2.099 raste (ose 63,07%). Në këtë vit raportues, numri më i lartë i shkeljeve të raportuara ka qenë në fushën e drejtësisë (76 raste), çështjeve civile dhe të tjera të brendshme (64 raste), mbrojtjes së të drejtave të fëmijëve (62 raste), financa dhe operacioneve financiare (51 raste), sigurimit pensional dhe invalidor (43 raste), marrëdhëniet pronësore dhe juridike (42 raste), të drejtave të konsumatorit (35 raste), mbrojtjes sociale (33 raste), mbrojtjes së të drejtave që rrjedhin nga marrëdhëniet e punës (32 raste), dhe të tjera.⁴⁶⁵

Në nëntor 2023, Avokati i Popullit publikoi Raportin për Monitorimin e Zbatimit të Parimit të Përfaqësimit të Përshtatshëm dhe të Barabartë për vitin 2022.⁴⁶⁶ Sipas tij, në këtë vit raportues, krahasuar me vitin e kaluar, ka pasur sërish një rënie të përqindjes së komunitetit shumicë me 0.9%, ndërsa komuniteti shqiptar pa rritjen më të madhe të numrit të punonjësve të sektorit publik (me 0.8%). Megjithatë, Avokati i Popullit përsëri theksoi se ka institucione në të cilat komunitetet më të vogla nuk janë të përfaqësuara fare, dhe në veçanti i bëri thirrje Gjykatës Kushtetuese, ASHAM, Gjykatës së Lartë Administrative dhe Këshillit të Prokurorëve Publikë që të zbatojnë planet vjetore të punësimit duke zbatuar parimin e përfaqësimit adekuat dhe të barabartë.⁴⁶⁷

Në Raportin Vjetor të Mekanizmit Kombëtar Parandalues për vitin 2023, Avokati i Popullit evidentoj probleme urgjente që lidhen me të drejtat e personave të privuar nga liria, identike me vitet e kaluara. Ky raport shpreh shqetësimin për kapacitetet e papërshtatshme akomoduese në burgjet e vendit, të cilat çojnë në mbipopullim, kujdes shëndetësor të vonuar, personel të pamjaftueshëm dhe punësimin e personelit joprofesional dhe joekspert. Për më tepër, në institucionet psikiatrike në vend janë krijuar kushte materiale çnjerëzore për banim dhe një numër i pamjaftueshëm i stafit profesional dhe të trajnuar në mënyrë adekuate të nevojshëm për trajtim psikiatrik dhe terapeutik në përputhje me rregullat dhe standardet e përcaktuara. Megjithatë, për të ushtruar plotësisht kompetencat e Mekanizmit Kombëtar Parandalues dhe për të rritur përpjekjet për të kapërcyer problemet e identifikuara, raporti thekson nevojën për personel shtesë, burime materiale dhe financiare për mekanizmin.⁴⁶⁸

⁴⁶⁵ Avokati i Popullit i Republikës së Maqedonisë së Veriut, "Raporti vjetor për shkallën e sigurimit të respektimit, promovimit dhe mbrojtjes së lirive dhe të drejtave të njeriut 2023", (Годишен извештај за степенот на обезбедувањето почитување, унапредување и заштита на човековите слободи и права 2023), mars 2024, <https://ombudsman.mk/CMS/Upload/NarodenPravobranitel/upload/Godisni%20izvestai/GI-2023/GI-2023.pdf>.

⁴⁶⁶ Avokati i Popullit i Republikës së Maqedonisë së Veriut "Raport për monitorimin e zbatimit të parimit të përfaqësimit adekuat dhe të barabartë për vitin 2022", (Извештај за следењето на примената на начелото на соодветна и правична застапеност за 2022 година), shtator 2023, <https://ombudsman.mk/CMS/Upload/NarodenPravobranitel/upload/documents/SPZ/Izvestaj-SPZ-2022-etnicka.pdf>.

⁴⁶⁷ Ibid.

⁴⁶⁸ Avokati i Popullit i Republikës së Maqedonisë së Veriut, "Raporti vjetor i Mekanizmit Kombëtar Parandalues për vitin 2023", (Годишен извештај на националниот превентивен механизам за 2023 година), 26 dhjetor 2023, <https://ombudsman.mk/CMS/Upload/NarodenPravobranitel/upload/NPM-dokumenti/2023/NPM%20Godisen%20izvestaj-2023-Mk-Alb-Ang.pdf>.

Në periudhën raportuese, nuk ka pasur ndryshime në lidhje me përmbushjen e kriterëve për marrjen e “statusit A” të institucionit të Avokatit të Popullit, i cili është detyrim ndërkombëtar për krijimin e një institucioni kombëtar plotësisht të pavarur për të drejtat e njeriut. Konkretisht, në seancën e 149-të, Kuvendi vendosi të mos shqyrtojë ose miratojë ndryshimet në ligjin për Avokatin e Popullit për shkak të mungesës së përkthimit, të cilat e lanë institucionin pa një status të tillë.⁴⁶⁹ Përveç kësaj, mangësitë e stafit nuk u zgjidhën, kështu që Kuvendi nuk zgjodhi pesë zëvendës të rinj të Avokatit të Popullit, vendet e të cilëve u liruan në vitin 2021. Gjithashtu, në nëntor 2023, punonjësit e këtij institucioni protestuan, duke shprehur pakënaqësi për pagat e tyre dhe statusin e nëpunësve administrativë. Ata kërkuhan një zgjidhje të re ligjore që do të ndryshonte atë status dhe do të siguronte pavarësinë financiare të institucionit.⁴⁷⁰

Nga dita e fillimit të fushatës për zgjedhjen e Presidentit të Republikës së Maqedonisë së Veriut deri në zgjedhjet parlamentare dhe presidenciale në Republikën e Maqedonisë së Veriut, Avokati i Popullit njoftoi se do të hapet një linjë telefonike për të raportuar shkeljet e së drejtës së votës.⁴⁷¹ Kjo u mundësoi qytetarëve të raportojnë parregullsi gjatë periudhës parazgjedhore dhe në ditët e zgjedhjeve, gjë që bëri që Avokati i Popullit të marrë masa urgjente për të mbrojtur të drejtat e tyre të garantuara.⁴⁷² Zyra e Avokatit të Popullit informoi se në ditën e raundit të dytë të zgjedhjeve presidenciale dhe parlamentare, ata morën tridhjetë raporte telefonike dhe një raport fizik për shkelje të së drejtës së votës së qytetarëve, në pjesën më të madhe duke pretenduar se ata u pyetën nëse donin të votonin në zgjedhje.⁴⁷³

469 “Avokati i Popullit me një reagim të ashpër ndaj Kuvendit për mos sjelljen e ndryshimeve në Ligjin për Avokatin e Popullit”, (Омбудсманот со остра реакција до Собранието затоа што не ги донесе измените на Законот за Народниот правобранител), 360 Stepni, 29 mars 2024, <https://360stepni.mk/ombudsmanot-so-ostra-reaktsija-do-sobranieto-za-toa-shto-ne-gi-donese-izmenite-na-zakonot-za-narodniot-pravobranitel/>.

470 “Protestë e punonjësve të Avokatit të Popullit – Të pakënaqur me pagat dhe statusin që kanë si nëpunës”, (Протест на вработените во Народниот правобранител – Незадоволни од платите и статусот кој го имаат како службеници), A1 on, 21 nëntor 2023, <https://a1on.mk/macedonia/protest-na-vrabotenite-vo-narodniot-pravobranitel-nezadovolni-od-platite-i-statusot-koj-go-imaat-kako-sluzhbenici/>.

471 “Avokati i Popullit hapi një linjë telefonike falas për raportimin e shkeljes së të drejtës së votës”, (Народниот правобранител отвори бесплатна телефонска линија за пријавување повреда на избирачкото право), faqja zyrtare e Avokatit të Popullit të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 4 prill 2024, <https://bit.ly/4brdOLH>.

472 “Avokati i Popullit hapi një linjë telefonike falas për të raportuar shkeljen e së drejtës së votës”, (Народниот правобранител отвори бесплатна телефонска линија за пријавување повреда на избирачкото право), Radio MOF, 23 prill 2024, <https://www.radiomof.mk/narodniot-pravobranitel-otvori-besplatna-telefonaska-linija-za-prijavuvanje-povreda-na-izbirachko-pravo/>.

473 “Avokati i Popullit ka marrë 30 thitje dhe një raport u paraqit fizikisht për shkelje të së drejtës së votës”, 360 Stepni, 8 maj 2024, <https://360stepni.mk/narodniot-pravobranitel-primit-30-povitsi-i-edna-lichna-prijava-za-povreda-na-izbirachkoto-pravo/>.

Tortura ose lloj tjetër i trajtimeve ose dënimeve mizore, çnjerëzore ose poshtëruese

Gjatë vitit 2023, Avokati i Popullit ka vepruar mbi 19 parashtresa për torturë, trajtim çnjerëzor dhe johuman nga punonjësit e policisë dhe pjesëtarët e policisë së burgjeve.⁴⁷⁴ Nga parashtresat e paraqitura, 13 kishin të bënin me përdorimin e forcës së tepruar ose malltretim gjatë kryerjes së detyrës nga punonjësit e policisë, ndërsa 6 lëndë kanë të bëjnë me anëtarët e policisë të burgut.⁴⁷⁵ Avokati i Popullit gjatë kryerjes së këtyre parashtresave ka paraqitur dy kërkesa për përcaktimin e përgjegjësisë penale, për të cilat procedura është në vazhdim. Përveç asaj, vitin e kaluar janë paraqitur edhe katër kërkesa të tilla për incidente nga vitet e mëparshme, pas të cilave janë bërë dy dënime me kusht për veprën penale të “malltretimit në kryerjen e shërbimit”, ndërsa për dy rastet e tjera procedura është ende në vazhdim.

Gjatë vitit 2023, Departamenti i Kontrollit të Brendshëm, Hetimeve Penale dhe Standardeve Profesionale në Ministrinë e Brendshme mori masa për të hetuar gjithsej 1,235 raste të pretenduara të tejkalimit të kompetencave dhe shpërdorimit të detyrës dhe autorizimit të zyrtarëve, pas së cilës u ngritën 12 kallëzime penale për 14 vepra penale, të tilla si: “shpërdorim detyre dhe autoriteti”, “marrje ryshfeti”, “malltretim në kryerjen e shërbimit”, “punë e pamatur në shërbim”, “evazion??”, “sjellje e pahijshme në shërbim” dhe “lëndim i rëndë trupor”.⁴⁷⁶ Për krahasim, në nëntë muajt e parë të vitit 2024, Departamenti ndërmori masa për shqyrtimin e gjithsej 995 rasteve të pretenduar të veprimeve të paligjshme, joprofesionale dhe joetike të punonjësve të Ministrisë, nga të cilat u paraqitën 25 kallëzime penale për kryerjen e 28 veprave penale, dhe atë: “shkaktim i rrezikut të përgjithshëm”, “keqpërdorim i pozitës dhe autorizimeve zyrtare”, “keqtrajtim gjatë ushtrimit të detyrës”, “punë e pandërgjegjshme në shërbim”, “marrëdhënie seksuale duke keqpërdorur pozitën”, si dhe vepra të tjera.⁴⁷⁷

⁴⁷⁴ Avokati i Popullit i Republikës së Maqedonisë së Veriut, “Raporti vjetor për shkallën e sigurimit të respektimit, promovimit dhe mbrojtjes së lirive dhe të drejtave të njeriut 2023”, (Godišen izveštaj za stepenot na obezbeduvanje to počituvanje, unapreduvanje i zaštita na čovekovite slobodi i prava 2023), mars 2024, <https://ombudsman.mk/CMS/Upload/NarodenPravobranitel/upload/Godisni%20izvestai/GI-2023/GI-2023.pdf>.

⁴⁷⁵ Ibid.

⁴⁷⁶ Ministria e Punëve të Brendshme, ‘Raport mbi funksionimin e Departamentit të Kontrollit të Brendshëm, Hetimeve Penale dhe Standardeve Profesionale në vitin 2023’, (Извештај за работата на Одделот за внатрешна контрола, криминалистички истраги и професионални стандарди во 2023 година), 23 janar 2024, https://mvr.gov.mk/Upload/Editor_Upload/%20report%2023%20relations%20with%20pdf.

⁴⁷⁷ Ministria e Punëve të Brendshme, ‘Raport mbi funksionimin e Departamentit të Kontrollit të Brendshëm, Hetimeve Penale dhe Standardeve Profesionale në nëntë muajt e vitit 2024’, (Извештај за работата на Одделот за внатрешна контрола, криминалистички истраги и професионални стандарди во деветте месеци од 2024 година), 16 tetor 2024, https://mvr.gov.mk/Upload/Editor_Upload/Izvestaj%20devet%20meseci.pdf.

Në një rast që përfshin përdorimin e tepruar të forcës nga dy oficerë policie gjatë kryerjes së detyrës, Gjykata e Apelit konfirmoi fajësinë e tyre,⁴⁷⁸ duke i dënuar ata me një vit dënim me kusht. Kushti i lirimit me kusht është shmangia e kryerjes së veprave të reja penale për një periudhë prej tre vjetësh.⁴⁷⁹

Parashtresë për torturë dhe trajtim çnjerëzor nga një person i dënuar nuk është paraqitur ende në Administratën për Ekzekutimin e Sanksioneve.⁴⁸⁰

478 “Vendimi i ri gjyqësor që sanksionon brutalitetin policor”, (Нова судска одлука што ја санкционира полициската бруталност), faqja zyrtare e Komitetit të Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 19 dhjetor 2022, <https://mhc.org.mk/news/nova-sudska-odluka-shto-ja-sankcionira-polisciskata-brutalnost/>.

479 “Dënimi i konfirmuar i shkallës së parë të punonjësve të policisë për maltretim gjatë kryerjes së shërbimit”, (Потврдена првостепена пресуда за полициски службеници за малтретирање во вршење на службата), faqja zyrtare e Shoqatës së Avokatëve të Rinj të Maqedonisë, 23 nëntor 2023, <https://myla.org.mk/49666/?fbclid=IwAR0EBB3KhpQ1aSeAjMs5RL8ARwx1X-5hP095qel5aEyPmsvwUPe480FryeSU>.

480 Shoqata e Avokatëve të Rinj të Maqedonisë, “Raporti vjetor mbi efektivitetin e mbrojtjes ligjore të të drejtave të njeriut në Republikën e Maqedonisë së Veriut për vitin 2023”, (Годишен извештај за ефикасност на правната заштита на чovekovите права во Република Северна Македонија за 2023 година), 2024, <https://myla.org.mk/wp-content/uploads/2024/04/Годишен-извештај-за-ефикасноста-на-правната-заштита-на-чovekovите-права-во-Република-Северна-Македонија-2.pdf>

Burgje dhe paraburgime

Në fund të marsit 2024, Kuvendi miratoi ndryshimet në Ligjin për Zbatimin e Sanksioneve.⁴⁸¹ Këto ndryshime synojnë të zgjidhin problemet e sigurisë në burgje, të krijojnë një mjedis më të sigurt të burgjeve dhe të garantojnë sigurinë e përgjithshme në shtet, gjë që duhet të arrihet me krijimin e një njësie të inteligjencës së burgjeve dhe një njësie të ndërhyrjes. Përveç kësaj, ndryshimet parashikojnë krijimin e një sistemi të mbikëqyrjes video dhe përdorimin e kamerave në trupat e punonjësve të policisë në burgje, me të cilat duhet të zvogëlohet korrupsioni në institucione të tilla.⁴⁸²

Sipas Statistikave Penale Vjetore të Këshillit të Evropës për vitin 2023, të publikuara në fillim të qershorit 2024, shkalla e burgosjes në Republikën e Maqedonisë së Veriut arriti në 142 të burgosur për 100,000 banorë, që shënon një rritje vjetore prej 25.5 përqind dhe është vendi i dytë me shkallën më të lartë.⁴⁸³ Prandaj, nuk është për t'u habitur që të dhënat e Avokatit të Popullit zbuluan se gjithsej 2,499 të dënuar po vuajnë dënime në burgje në të gjithë vendin, që është 386 persona mbi kapacitetin e këtyre institucioneve.⁴⁸⁴ Të dhëna të tjera alarmante zbuluan se 119 të dënuar u arratisën nga burgju i Idrizovës dhe 24 janë ende në arrati.⁴⁸⁵

Në mes të majit 2024, Komitet europian për parandalimin e torturës dhe dënimeve ose trajtimeve çnjerëzore ose poshtëruese (KPT) publikoi raportin për vizitën e tij periodike në Republikën e Maqedonisë së Veriut, e cila u zhvillua në tetor 2023. Delegacioni i KPT vlerësoi trajtimin e personave që banojnë në katër burgje, në institucion edukativo-korrektues për të mitur dhe dy spitale psikiatrike. Raporti vuri në dukje disa përmirësime në burgje për sa i përket higjienës dhe kushteve të qelive. Megjithatë, ka shumë pretendime për malltime policore, si dhe korrupsion të pretenduar mes stafit të burgut. Ka incidente të grindjeve fizike midis të burgosurve dhe policisë së burgjeve dhe në disa burgje ka mbipopullim. Lidhur me vizitën në dy spitalet psikiatrike, u vlerësua se pacientët në përgjithësi trajtoheshin në mënyrë të përshtatshme. Megjithatë, janë vërejtur praktika të ndarjes së pacientëve, si dhe praktika të lidhjes së pacientëve në shtretër me zinxhirë metalikë dhe dry, të cilat sigurisht konsiderohen trajtim çnjerëzor dhe degradues.⁴⁸⁶

⁴⁸¹ Ligji për Ndryshimin e Ligjit për Zbatimin e Sanksioneve, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 74/2024.

⁴⁸² "Kamera në trupat e policisë për më pak rryshfet në burgje, intelijenca e burgjeve për siguri më të madhe", (Камери на телата на полицајците за помалку мито во затворите, затворско разузнавање за поголема безбедност), Sloboden Peçat, 25 janar 2024, <https://www.slobodenpecat.mk/kameri-na-telata-na-policaicite-za-pomalku-mito-vo-zatvorite-zatvor-sko-razuznavanje-za-pogolema-bezbednost/>.

⁴⁸³ "Mbipopullimi i burgjeve vazhdon të jetë një problem në Evropë: Statistikat Penale Vjetore të Këshillit të Evropës për vitin 2023", (Prison overcrowding remains a problem in Europe: CoE annual penal statistics for 2023), faqja zyrtare e Këshillit të Evropës, 6 qershor 2024, <https://www.coe.int/en/web/tirana/-/prison-overcrowding-remains-a-problem-in-europe-council-of-europe-s-annual-penal-statistics-for-2023>.

⁴⁸⁴ "Të burgosurit marrin fundjavë pushimi dhe nuk kthehen, në një vit regjistruan 119 arratisje nga burgju në Idrizovë", (атвореници земаат слободни викенди и не се враќаат, за една година евидентирани 119 бегства од затворот во Идризово), Sloboden Peçat, 4 prill 2024, <https://www.slobodenpecat.mk/zatvorenici-zemaat-slobodni-vikendi-i-ne-se-vrak-jaat-za-edna-godina-evidentirani-119-begstva-od-zatvorot-vo-idrizovo/>.

⁴⁸⁵ Ibid.

⁴⁸⁶ Komitet europian për parandalimin e torturës dhe dënimeve ose trajtimeve çnjerëzore ose poshtëruese (KPT), "Raport për Qeverinë e Republikës së Maqedonisë së Veriut për vizitën në Republikën e Maqedonisë së Veriut nga Komitet europian për parandalimin e torturës dhe dënimeve ose trajtimeve çnjerëzore ose poshtëruese (KPT) nga 2 deri më 12 tetor 2023", 15 maj 2024, <https://rm.coe.int/1680af95e2>.

Për më tepër, Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut (KHDNJ) publikoi raportin e tij mbi situatën dhe kushtet në burgjet dhe institucionet ndëshkuese-korrektuese në vitin 2023.⁴⁸⁷ Gjetjet e raportit tregojnë se pavarësisht përpjekjeve të shumta të shtetit, problemet e shumta në sistemin e burgjeve vazhdojnë ende: mbipopullimi, qasja e pamjaftueshme në kujdesin shëndetësor, kushtet materiale të papërshtatshme të jetesës, programet e pamjaftueshme dhe të pazbatueshme të risocializimit, dhe presioni, kërcënimet dhe sulmet ndaj anëtarëve të policisë së burgjeve, si dhe rritja e korrupsionit në institucionet e burgjeve.

Konfirmimi i gjetjeve të raporteve të mësipërme janë incidentet e shumta në burgjet në të gjithë vendin të regjistruara në periudhën raportuese, në formën e përpjekjeve për arratisje,⁴⁸⁸ zjarrvënie,⁴⁸⁹ grindje fizike midis të burgosurve⁴⁹⁰ dhe midis anëtarëve të policisë së burgut dhe të burgosurve,⁴⁹¹ lëndime në policinë e burgut,⁴⁹² protesta nga punonjësit e policisë së burgjeve për shkak të kushteve të dobëta të punës dhe personelit të pamjaftueshëm,⁴⁹³ si dhe incidente të shumta të tjera.⁴⁹⁴ Autoritetet kompetente shtetërore reagojnë me veprime të koordinuara në burgje,⁴⁹⁵ mbyllja e tuneleve të mundshme të arratisjes,⁴⁹⁶ fillimi i një hetimi

487 Tona Kareva Taleska, "Raport mbi gjendjen dhe kushtet në institucionet penitenciare në vitin 2023", (Извештај за состојбите и условите во казнено-поправните установи во 2023 година), Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 25 janar 2024, <https://mhc.org.mk/wp-content/uploads/2024/01/mkd-izvestaj-3-final-1.pdf>.

488 "Detaje: Oficerët e policisë së Idrizovës liruan një vrasës të dënuar – në vend në spitali, ai po ecte nëpër Shkup", (Детали: Полицајци од „Идризово“ ослободиле осуден за убиство – наместо во болница, тој се шетал низ Скопје), Skopje1.mk, 15 prill 2024, <https://skopje1.mk/archives/285999>.

489 "E burgosur shkaktoi zjarr në "Idrizovë" – Kërkonte të transferohet në "Demir Hisar", (Затвореничка предизвикала пожар во „Идризово“ – Барала да биде префрлена во „Демир Хисар“), Sloboden Pecat, 1 gusht 2024, <https://www.slobodenpecat.mk/zatvorenichka-predizvikala-pozhar-vo-idrizovo-barala-da-bide-prefrlena-vo-demir-hisar/>.

490 "Dy grupe të burgosurish u përleshën në burgun e Shtipit, njërën prej tyre e ndihmuan njerëz nga jashtë", (Две групи затвореници се степале во штипскиот затвор, на едната тргнале да ѝ помогнат и лица однадвор), 360 Stepeni, 15 prill 2024, <https://360stepeni.mk/dve-grupi-zatvorenitsi-se-stepale-vo-shtipskiot-zatvor-na-ednata-trgnale-da-pomognat-i-lit-sa-odnadvor/>.

491 "Dhjetëra policë dhe të burgosur të plagosur në një përleshje në burgun e Idrizovës", (Десетина повредени полицајци и затвореници во пресметка во затворот Идризово), Kanal 5, 28 tetor 2023, <https://kanal5.com.mk/desetina-povredeni-policaјci-i-zatvorenici-vo-presmetka-vo-zatvorot-idrizovo/a608298>.

492 "Katër punonjës të Idrizovës përfunduan në Toksikologji pas një zjarri që shpërtheu dje në repartin e grave", (Четворица вработени во „Идризово“ завршиле на Токсикологија откако вчера избувнал пожар во женското одделение), 360 Stepeni, 22 maj 2024, <https://360stepeni.mk/chetvoritsa-vraboteni-vo-idrizovo-zavrshile-na-toksikologija-otkako-vchera-izbuvnal-pozhar-vo-zhenskoto-oddelenie/>.

493 "Rreziku i sigurisë: Punonjësit në burgun e Prilepit mbajtën një protestë 2 orëshe – pakënaqësi për shkak të mungesës së stafit dhe kushteve sfiduese të punës", (Ризик за безбедноста: Вработените во прилепскиот затвор одржаа 2-часовен протест – незадоволство поради недостаток на кадар и предизвикувачки услови на работа), Lider, 23 prill 2024, <https://lider.mk/rizik-za-bezbednosta-vrabotnite-vo-prilepskiot-zatvor-odraa-2-chasoven-protest-nezadovolstvo-poradi-nedostatok-na-kadar-i-predizvikuvacki-uslovi-na-rabota/>.

494 "Prokuroria: U mblodhën gjurmë dhe u siguruan pamje nga kamerat përreth ku u dogj makina e burgut të Idrizovës, (Обвинителство: Прибрани се траги и обезбедени се снимки од околните камери каде што беше запален автомобилот на КПУ „Идризово“), 360 Stepeni, 15 maj 2024, <https://360stepeni.mk/obvinitelstvo-pribrani-se-tragi-i-obezbedeni-se-snimki-od-okolnite-kameri-kade-beshe-zapalen-avtomobilot-na-kpu-idrizovo/>.

495 "Prokuroria hyri me forca speciale dhe doli me një tufë artikujsh nga burgu i Idrizovës", (Обвинителство влезе со специјалци и излезе со еден куп предмети од затворот Идризово), TV Sitel, 11 prill 2024, <https://sitel.com.mk/obvinitelstvo-vleze-so-specijalci-i-izleze-so-eden-kup-predmeti-od-zatvorot-idrizovo>.

496 "Masat parandaluese të zbatuara: Neutralizimi i të gjitha opsioneve të arratisjes – makineri betonimi e vendosur për mbylljen e tuneleve të vjetra në burgun e Idrizovës", (Сprovedени превентивни мерки: Неутрализација на сите опции за бегство – распоредена машина за бетонирање за затворање на стари тунели во затворот Идризово), Lider, 11 prill 2024, <https://lider.mk/sprovedeni-preventivni-merki-neutralizacija-na-site-opcii-za-begstvo-rasporedena-mashina-za-betoniranje-za-zatvoranje-na-stari-tuneli-vo-zatvorot-idrizovo/>.

kundër anëtarëve të policisë së burgut⁴⁹⁷ dhe kundër një ish-drejtori burgu,⁴⁹⁸ të dyshuar për ndihmë në arratisjen e personave të privuar nga liria dhe lirim të paligjshëm të personave të privuar nga liria.⁴⁹⁹

Këto fenomene shkaktohen nga mbipopullimi dhe kushtet e këqija të jetesës në burgje, ndër faktorët e tjerë, kështu që një hap përpara në tejkalimin e këtyre problemeve u bë me vënien në punë të krahut të pestë të rinovuar në burgun e Idrizovës në mes të gushtit 2024, ku do të transferohen 100 të burgosur që vuajnë vite të shumëfishta ose burgim të përgjeshëm.⁵⁰⁰

497 “Hetimi ndaj gjashtë oficerëve të policisë së burgjeve dhe 11 të tjerëve të mbuluar nga procedura parahetimore”, (Исправа против шестмина затворски полицајци и уште 11 опфатени со предистражна постапка), faqja zyrtare e Prokurorisë Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 15 prill 2024, <https://jorm.gov.mk/istraga-protiv-shestmina-zatvorski-policzajczi-i-ushte-11-opfateni-so-predistrazhna-postapka/>.

498 “Kallëzim penal për një ish-drejtor të burgut në Strumicë – Ka urdhëruar lirim të burgosurve, dhe të regjistruar si të pranishëm”, (Кривична пријава за поранешен директор на затворот во Струмица – Наредувал да се пуштаат затвореници, а да се заведуваат како присутни), 360 Stepni, 27 shtator 2024, <https://360stepni.mk/krivichna-prijava-za-poraneshen-direktor-na-zatvorot-vo-strumitsa-naredoval-da-se-pushtaat-zatvorenitsi-a-da-se-zaveduvaat-kako-prisutni/>.

499 “Hetimi ndaj gjashtë oficerëve të policisë së burgjeve dhe 11 të tjerëve të mbuluar nga procedura parahetimore”, (Исправа против шестмина затворски полицајци и уште 11 опфатени со предистражна постапка), faqja zyrtare e Prokurorisë Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 15 prill 2024, <https://jorm.gov.mk/istraga-protiv-shestmina-zatvorski-policzajczi-i-ushte-11-opfateni-so-predistrazhna-postapka/>.

500 “Futet në përdorim “krahu i pestë” i rinovuar në Idrizovë”, (Пуштено во употреба реновираното „петто крило“ во Идризово), Kanal 5, 15 gusht 2024, <https://kanal5.com.mk/pushteno-vo-upotreba-renovirano-petto-krilo-vo-idrizovo/a654630>.

Mbrojtja e të dhënave personale

Në vitin 2023, janë paraqitur gjithsej 258 parashtresa në Agjencinë për Mbrojtjen e të Dhënave Personale (AMDP), nga të cilat 234 parashtresa (91%) kishin të bënin me abuzimin me rrjetet sociale, dhe pjesa tjetër janë lloje të tjera parashtresash në fushën e mbrojtjes së të dhënave personale.⁵⁰¹ Lidhur me abuzimet në rrjetet sociale, shumica e parashtresave i referohen profileve të rreme, ndërhyrjeve të paautorizuara në profile, publikimit të paautorizuar të fotove dhe videove të personave të tjerë, përdorimit të paautorizuar të të dhënave personale, si dhe ka raste të shkeljes së të drejtës së mbrojtjes së të dhënave personale të fëmijëve në rrjetet sociale. Rrjetet sociale më të zakonshme të cilave iu referuan parashtresat ishin Facebook, Instagram dhe Tiktok, dhe parashtresat e tjera kishin të bënin me dëmtimet në Snapchat, Onlyfans, Yahoo dhe Google.⁵⁰²

Në fund të tetorit 2023, AMDP organizoi ciklin e parë të konsultimeve për përgatitjen e Strategjisë së re për Mbrojtjen e të Dhënave Personale 2024-2030, e cila përgatitet me ndihmën e ekspertëve përmes instrumentit TAIEX.⁵⁰³ Pas një thirrje publike⁵⁰⁴ të publikuar nga AMDP për përfaqësuesit e kontrollorëve të sektorit publik për t'u angazhuar në mënyrë aktive në përgatitjen e strategjisë, një punëtori mbi përgatitjen e saj u mbajt në mes të majit 2024. Me këtë rast, pjesëmarrësit diskutuan sfidat me të cilat përballen në lidhje me mbrojtjen e të dhënave personale në vendin e punës, qëllimet e mundshme strategjike dhe mënyrën e priorizimit të tyre, aktivitetet dhe treguesit, si dhe afatin kohor për arritjen e qëllimeve të strategjisë së re.⁵⁰⁵ Përveç afatit kohor të planifikuar të strategjisë që do të mbulonte vitin 2024, ajo nuk u finalizua në periudhën raportuese.

Në Ditën Evropiane të Mbrojtjes së të Dhënave (28 janar), u theksuan mangësi serioze në këtë fushë. Këto përfshijnë mungesën e stafit dhe mungesën e ekspertëve në AMDP, nga të cilat 25% e të punësuarve janë larguar në pesë vitet e fundit për paga më të larta në sektorin privat. Përveç kësaj, ka mungesë të legjislacionit që trajton keqpërdorimin e të dhënave personale si vepër penale, duke theksuar nevojën për forcimin e rolit të gjyqësorit dhe prokurorisë në këtë fushë. Përveç kësaj, u theksua se ekziston një nevojë urgjente për të siguruar mbrojtjen e fëmijëve dhe të rinjve në botën digjitale.⁵⁰⁶

501 Kontributi në Raportin Hije nga Agjencia e Mbrojtjes së të Dhënave Personale, 4 dhjetor 2024.

502 Agjencia për Mbrojtjen e të Dhënave Personale të Republikës së Maqedonisë së Veriut, "Raporti vjetor për vitin 2023", (Годишен извештај за 2023), 27 mars 2024, https://azlp.mk/wp-content/uploads/2024/03/GODISEN_IZVESTAJ_AZLP_2023-MK.pdf.

503 "Cikli i parë i konsultimeve për përgatitjen e Strategjisë së re për Mbrojtjen e të Dhënave Personale 2024-2030", (Остварен привојот циклус на консултации за подготовка на новата Стратегија за заштита на личните податоци 2024-2030 година), faqja zyrtare e Agjencisë për Mbrojtjen e të Dhënave Personale të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 26 tetor 2023, <https://bit.ly/3S840Pg>.

504 "Thirrje për pjesëmarrje në një punëtori për përgatitjen e Strategjisë për Mbrojtjen e të Dhënave Personale 2024-2030", (Повик за учество на работилница за изработка на Стратегија за заштита на личните податоци 2024-2030 година), faqja zyrtare e Agjencisë për Mbrojtjen e të Dhënave Personale të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 23 prill 2024, <https://bit.ly/46tpxZL>.

505 "Punëtori për përgatitjen e Strategjisë së re për Mbrojtjen e të Dhënave Personale 2024-2030", (Работилница за подготовка на новата Стратегија за заштита на личните податоци 2024-2030 година), faqja zyrtare e Agjencisë për Mbrojtjen e të Dhënave Personale të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 20 maj 2024, <https://bit.ly/4d12SGL>.

506 "Gir: Mungon ekspertiza, duhet të rriten kapacitetet e Agjencisë për Mbrojtjen e të Dhënave Personale", (Гир: Недостига експертиза, капацитетите на Агенцијата за заштита на личните податоци мора да се зголемат), Meta.mk, 26 janar 2024, <https://meta.mk/gir-nedostiga-ekspertiza-kapacitetite-na-agencijata-za-zashtita-na-lichnite-podatoci-mora-da-se-zgolemat/>.

Në mes të shkurtit, ka pasur shkelje të të drejtave të mbrojtjes së të dhënave personale të qytetarëve të Republikës së Maqedonisë së Veriut sipas Ligjit për Mbrojtjen e të Dhënave Personale. Vendimi për pagesën e fondeve nga Buxheti i Republikës së Maqedonisë së Veriut për vitin 2024 u botua në Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë së Veriut, nr. 39/2024. Ky vendim u bazua në aktgjykimet përfundimtare të GJEDNJ-së, të cilat parashikojnë pagesën e shumave të dhëna për ankuesit nga Republika e Maqedonisë së Veriut. Vendimi përmban një listë prej 519 shtetasish, me emër dhe mbiemër, numër identifikimi dhe xhirollogari, mbi të cilat duhet të paguhen fonde.⁵⁰⁷ AMDP konstatoi se Qeveria e Republikës së Maqedonisë së Veriut ka shkelur disa dispozita të Ligjit për Mbrojtjen e të Dhënave Personale, duke përfshirë nenin 9 paragrafi (1) pikat 1, 2, 3 dhe 6, nenin 10 dhe nenin 83 paragrafi (6) duke publikuar të dhëna të ndjeshme. Si rezultat, AMDP udhëzoi Qeverinë të rishikojë vendimin e saj dhe të heqë të dhënat personale të qytetarëve.⁵⁰⁸

Nga maji 2024, filloi të zbatohet Rregullorja se si të menaxhohet rreziku i kredisë, duke e bërë më të vështirë keqpërdorimin e të dhënave personale për kredi të shpejta, e cila ka ndodhur më parë.⁵⁰⁹ Rregullorja kërkon që kërkuarët e kredisë të identifikohen personalisht në shoqërinë financiare ose përmes një sistemi të sigurt elektronik të identifikimit në përputhje me ligjin.⁵¹⁰

Është e nevojshme të trajtohen problemet e vërejtura nga Avokati i Popullit dhe Komiteti evropian për parandalimin e torturës dhe dënimeve ose trajtimeve çnjerëzore ose poshtëruese (KPT), dhe janë të pranishme në spitalet psikiatrike dhe institucionet e burgjeve: higjiena e dobët, prania e pajisjeve të torturës në spitalet psikiatrike, mungesa e punonjësve, kushtet çnjerëzore dhe mbi-popullimi i burgjeve;

Është e nevojshme të sigurohet autonomi financiare Zyrës së Avokatit të Popullit për të përdorur buxhetin e saj pa kërkuar miratimin e Ministrisë së Financave.

507 "Listat e publikuara të të dhënave personale", (Објавени списоци со лични податоци), Akademik, 15 shkurt 2024, <https://akademik.mk/objaveni-spisotsi-so-licni-podatotsi/>.

508 "Agjencia për Mbrojtjen e të Dhënave Personale konstaton shkelje të dispozitave të Ligjit për Mbrojtjen e të Dhënave Personale nga Qeveria", (Агенцијата за заштита на личните податоци констатира прекршување на одредбите од Законот за заштита на личните податоци од страна на Владата),faqja zyrtare e Agjencisë për Mbrojtjen e të Dhënave Personale të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 16 shkurt 2024, <https://bit.ly/43N9jc3>.

509 "Kredi të shpejta në kurriz të dikujt tjetër", (Брзи кредити на туј грб),Prizma, 29 maj 2023, <https://prizma.mk/brzi-krediti-na-tug-grb/>.

510 Rregullore për mënyrën e menaxhimit të rrezikut të kredisë së një shoqërie financiare, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut, nr. 82/2024 dhe 107/2024.

Liria e mendimit, ndërgjegjes dhe fesë

Raporti i Departamentit Amerikan të Shtetit për vitin 2023 mbi Lirinë Fetare në Republikën e Maqedonisë së Veriut vuri në dukje se kishat më të vogla protestante raportuan favorizim nga qeveria ndaj Kishës Ortodokse Maqedonase - Kryepeshkopatës së Ohrit (KOM-AO) dhe Bashkësisë Fetare Islame (BFI), duke përmendur privilegjet më të mëdha që u jepen këtyre grupeve.⁵¹¹ Raporti gjithashtu thekson se gjatë vitit, KHDNJ mori dymbëdhjetë raporte të gjuhës së urrejtjes në internet bazuar në besim, krahasuar me të dy rastet në 2022 dhe 30 në 2021.⁵¹²

Vënia e një kryqi 15 metra të lartë nga Kisha Ortodokse Maqedonase në një kompleks manastiri në komunën e Tetovës ka provokuar reagime drastike në publik dhe midis partive politike, me partinë politike Bashkimi Demokratik për Integritet (BDI) duke thënë se vënia e kryqit është një provokim serioz që shkel vlerat e kohezionit shoqëror.⁵¹³ Pas kërkesës së Kryetarit të Komunës së Tetovës për heqjen e kryqit,⁵¹⁴ Komisioni për Marrëdhënie me Bashkësitë Fetare dhe Grupet Fetare u bëri thirrje qytetarëve për vigjilencë dhe përmbytje, dhe bëri thirrje për mençuri në menaxhimin e institucioneve të mandatuara nga qytetarët për të ndërtuar një shoqëri harmonike multikulturore.⁵¹⁵ Në fund, komuna e Tetovës vendosi të rrëzojë kryqin sepse ishte një objekt i ngritur pa autorizimin e duhur, por nuk specifikoi se kur do të ndodhte kjo.⁵¹⁶ Në fund të vitit 2023, u organizua një protestë për të kërkuar rrëzimin e kryqit. Megjithatë, protesta tërhoqi vetëm pak qytetarë, pasi u bënë thirrje publike për të mos krijuar tensione ndër-kombëtare dhe ndërfetare në interes të partive politike para zgjedhjeve të vitit 2024.⁵¹⁷

511 Zyra e Lirisë Fetare Ndërkombëtare pranë Departamentit të Shtetit të Shteteve të Bashkuara, "Raport mbi Lirinë Fetare Ndërkombëtare: Maqedonia e Veriut 2023", (2023 report on international religious freedom, North Macedonia), (2024) <https://www.state.gov/reports/2023-report-on-international-religious-freedom/north-macedonia/>.

512 Ibid.

513 "Reagime të mprehta politike ndaj kryqit të vendosur në oborrin e kishës "Popova Shapka", (Остри политички реакции за поставениот крст во дворот на црквата на „Попова Шапка“, 360 Stepeni, 16 nëntor 2023, <https://360stepeni.mk/ostri-politichki-reaktsii-za-postaveniot-krst-vo-dvorot-na-tsirkvata-na-popova-shapka/>.

514 "Biljal Kasami fajëson LSDM-në dhe BDI-në për kryqin në Kodrën e Diellit", (Биљал Касами ги Обвинува СДСМ и ДУИ за поставениот крст на Шапка), Alsat M, 17 nëntor 2023, <https://alsat.mk/mk/bilal-kasami-gi-obvinuva-sdsm-i-dui-za-postaveniot-krst-na-shapka/>.

515 "Komisioni për Komunitete Fetare urdhëroi Komunën e Tetovës të mos ketë qasje selektive ndaj monumenteve fetare", (Комисијата за верски заедници и порача на Општина Тетово да нема селективен пристап кон верските обележја), 360 Stepeni, 17 nëntor 2023, <https://360stepeni.mk/komisijata-za-verski-zaednitsi-i-poracha-na-opshtina-tetovo-da-nema-selektivnen-pristap-kon-verskite-obelezha/>.

516 "Komuna e Tetovës mori vendim për rrëzimin e kryqit në oborrin e manastirit në Kodrën e Diellit", (Општина Тетово донела решение за уривање на крстот во дворот на манастирот на Попова Шапка), Fokus, 26 dhjetor 2023, <https://fokus.mk/opshtina-tetovo-donela-reshenie-za-urivane-na-krstot-vo-dvorot-na-manastiro-na-popova-shapka/>.

517 "Tubim i dështuar kundër kryqit të Kodrës të Diellit, Angellov falënderoi shqiptarët", (Неуспешен собир против крстот на Шапка, Ангелов им се заблагодари на албанците), Mkd.mk, 29 dhjetor 2023, <https://mkd.mk/neuspeshen-sobir-protiv-krstot-na-shapka-angelov-im-se-zablagodari-na-albanczite/>.

Në gjysmën e dytë të marsit 2024, një incident tjetër i përdhosjes së ndërtesave fetare ndodhi në Tetovë,⁵¹⁸ pas një incidenti të ngjashëm në Kodrën e Diellit në fund të vitit 2023.⁵¹⁹ Persona të panjohur vendosën një flamur shqiptar në kupolën e kishës së Shën Athanasit, i cili u raportua menjëherë tek autoritetet lokale nga bordi i kishës. Më pas, policia hoqi flamurin⁵²⁰ dhe nisi një hetim për të gjetur autorët.⁵²¹ Për fat të keq, incidente të tilla vazhduan dhe më vonë, në mars, persona të panjohur vandalizuan dritaret e së njëjtës kishë, duke rezultuar në dëmtime të konsiderueshme të pronës.⁵²²

Me rastin e 11 korrikut, ditës së përkujtimit të gjenocidit në Srebrenicë, në Kuvend u mbajt një lutje për viktimat.⁵²³ Ajo shkaktoi shumë reagime midis partive politike ndaj laicitetit të institucioneve shtetërore,⁵²⁴ dhe nga ana tjetër, organizatorët e lutjes pretenduan se ishte një shenjë respekti për viktimat.⁵²⁵

518 “Flamuri shqiptar në kupolën e kishës “Shën Athanasi” në kalanë e Tetovës: Pranë u vendos edhe një flamur i UÇK, bordi i kishës raportoi përdhosjen e objektit fetar”, (Албанско знаме на куполата на црквата „Свети Атанасиј“ во тетовско кале: Во близина било поставено и знаме на УЧК, црковниот одбор пријавил сквернавање на верски објект), Faktor, 21 mars 2024, <https://faktor.mk/albansko-zname-na-kupolata-na-crkvata-sveti-atanasij-vo-tetovsko-kale-vo-blizina-bilo-postavено-i-zname-na-uchk-crkovniot-odbor-prijavil-skvernavanje-na-verski-objekt>.

519 “Largohet flamuri i KOM nga manastiri i Kodrës së Diellit dhe vendoset flamuri i Shqipërisë”, (Симнато знаме на МПЦ од храмот на Попова Шапка и ставено знамето на Албанија), eMagazine, 29 nëntor 2023, <https://bit.ly/3PV1BHL>.

520 “Policia hoqi flamurit e Shqipërisë dhe atë të UÇK nga oborrit i manastirit të kalasë së Tetovës”, (Полицијата ги отстрани знамињата на Албанија и на ОНА од манастирскиот двор на тетовското кале), Antropol, 21 mars 2024, <https://antropol.mk/2024/03/21/policija-zname-albanija/>.

521 “Policia është në kërkim të autorëve që vendosën flamurin e Shqipërisë në kishën “Shën Athanasi” në Tetovë”, (Полицијата трага по сторителите што поставија знаме на Албанија на црквата „Свети Атанасиј“ во Тетово), 360 Stepeni, 21 mars 2024, <https://360stepeni.mk/politsijata-traga-po-storitelite-shto-postavija-zname-na-albanija-na-tsirkvata-sveti-atanasij-vo-tetovo/>.

522 “Autorë të panjohur thyen dritaret e manastirit “Shën Athanasi” në kalanë e Tetovës”, (Непознати сторители ги искршиле прозорците на манастирот „Свети Атанасиј“ на тетовското кале), 360 Stepeni, 30 mars 2024, <https://360stepeni.mk/непознати-litsa-gi-iskrshile-prozortsite-na-manastiro-t-sveti-atanasij-na-tetovskoto-kale/>.

523 “Smailoviq: Mbledhja për Srebrenicën ishte një ngjarje, jo një seancë e Kuvendit, lutja – një gjest respekti, jo një ritual fetar”, (Смаиловиќ: Собирот за Сребреница беше настан, а не седница на Собранието, молитвата – гест на почит, а не религиозен ритуал), 360 Stepeni, 12 korrik 2024, <https://360stepeni.mk/smailovik-sobirot-za-srebrenitsa-beshe-nastan-a-ne-sednitsa-na-sobranieto-molitvata-gest-na-pochit-a-ne-religiozen-ritual/>.

524 “LSDM: Afrim Gashi ka cenuar laicitetin e shtetit, është edhe në shkelje të Kushtetutës”, A1 ON, (СДСМ: Африм Гаши ја наруши секуларноста на државата, тоа е непочитување и на Уставот), 12 korrik 2024, <https://a1on.mk/macedonia/sdsm-afrim-gashi-ja-narushi-sekularnosta-na-drzhavata-toa-e-nepochituvanje-i-na-ustavot/>.

525 “Një gjest njerëzor nuk kërcënon laicitetin e shtetit”, thonë nga “VLEN” për lutjen në Kuvend, (Еден човечки гест не ја загрозува секуларноста на државата, велат од „Вреди“ за молитвата во Собранието), 360 Stepeni, 13 korrik 2024, <https://360stepeni.mk/eden-chovechki-gest-ne-ja-zagrozuva-sekularnosta-na-drzhavata-velat-od-vredi-za-molitvata-vo-sobranieto/>.

Liria e shprehjes

Shoqatat e gazetarëve kundërshtuan përpjekjen e qeverisë për të rivendosur reklamat shtetërore në media para zgjedhjeve parlamentare dhe presidenciale, duke e përmendur atë si një kërcënim për pavarësinë e medias dhe proceset demokratike.⁵²⁶ Megjithatë, në fillim të marsit 2024⁵²⁷, u miratuan ndryshimet në Ligjin për shërbimet mediatike audio dhe audiovizuele, të cilat hoqën ndalimin e reklamimit shtetëror dhe prezantuan dispozita të reja për fushatat në nivel shtetëror dhe lokal.⁵²⁸

Përveç kësaj, shoqatat e gazetarëve kërkuan ndryshime urgjente në Ligjin për mediat për të parandaluar keqpërdorimin e fondeve publike nga mediat fantazmë në internet gjatë zgjedhjeve. Ata kërkuan që të bëhet një regjistër i mediave online që marrin fonde shtetërore për reklama politike. Megjithatë, ndryshimet e propozuara të dhjetorit 2023 nuk janë miratuar ende për shkak të mungesës së vullnetit politik.⁵²⁹

Në gjysmën e parë të tetorit 2023, Agjencia për Shërbime Mediatike Audio dhe Audiovizuele (ASHMAA), me mbështetjen e Zyrës për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut (OSBE/ODIHR), promovoi Kodin e Sjelljes në Hapësinë Online gjatë proceseve zgjedhore dhe referendumeve. Kodi u hartua për të mbrojtur lirinë e shprehjes duke shmangur përhapjen e intolerancës, urrejtjes, dhunës dhe diskriminimit në mediat online.⁵³⁰

Raporti i Misionit të Vlerësimit të Lirisë së Medias me titull “Liria e Medias në Maqedoninë e Veriut: Progresi në këmbët e qelqit”, botuar në fund të tetorit 2023, përmban shqetësime në lidhje me vonesën e emërimit të anëtarëve të Këshillit të ASHMAA dhe Këshillit të Programit të Radiotelevizionit të Maqedonisë (RTM). Për shkak të mungesës së konsensusit politik, këto organe aktualisht funksionojnë me anëtarë të cilëve iu ka kaluar mandati, dhe ende punojnë dhe funksionojnë si ushtrues të detyrës. Raporti rekomandon aktivitete të shumta si: krijimi i një fondi publik për të mbështetur mediat në bazë të kriterëve objektive dhe me pavarësi të plotë, ruajtja e ndalesës të reklamave shtetërore, miratimi i një ligji kundër padive strategjike kundër pjesëmarrjes së publikut (SLAPP) dhe forcimi i përgjegjësisë së politikanëve për deklaratat dhe sjellje armiqësore ndaj gazetarëve dhe punonjësve të medias.⁵³¹

526 “Konsensus politik për korrupsionin në media përmes keqpërdorimit të flamurit evropian në Kuvend”, (Политички консензус за медиумска корупција преку злоупотреба на европско знаменце во Собранието), Shoqata e Gazetarëve të Maqedonisë, 24 shkurt 2024, <https://bit.ly/43LfayB>.

527 Ligji për ndryshimin e Ligjit për shërbime mediatike audio dhe audiovizuele, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut, nr. 55/2024.

528 “Reklamat shtetërore kthehen në media private, Kuvendi heq ndalesën”, (Државните реклами се враќаат во приватните медиуми, Собранието ја укина забраната), 360 Stepni, 29 shkurt 2024, <https://360stepni.mk/drzhavnite-reklami-se-vrakaat-vo-privatnite-mediumi-sobranieto-ja-ukina-zabranata/>.

529 “SHGM, SPGPM dhe KEMM: Reklamimi politik i paguar mund të vazhdojë të jetë subjekt i korrupsionit ose abuzimit të mediave partiake”, (ЗНМ, ССНМ и СЕММ: Платеното политичко рекламирање и понатаму може да биде предмет на партиско-медиумска корупција или злоупотреба), 360 Stepni, 8 mars 2024, <https://360stepni.mk/znm-ssnm-i-semm-platenoto-politichko-reklamirane-i-ponatamu-mozhe-da-bide-predmet-na-partisko-mediumska-korupsija-ili-zloupotreba/>.

530 “Promovohet kodi i sjelljes në hapësinë online gjatë proceseve zgjedhore dhe referendumeve”, (Промовиран Кодексот за однесување во онлајн просторот за време на изборни процеси и референдуми), faqja zyrtare e Agjencisë për shërbime mediatike audio dhe audiovizuele, 12 tetor 2023, <https://bit.ly/3CCZ1BY>.

531 Rikardo Gutierrez dhe të tjerë, “Liria e medias në Maqedoninë e Veriut: Progresi në këmbët prej qelqi”, (Слобода на медиумите во Северна Македонија: напредок на стаклени нозе), Shoqata e Gazetarëve të Maqedonisë, 2023, <https://znm.org.mk/wp-content/uploads/2023/10/EN-Fact-Finding-PFM-Report-251023-web.pdf>.

Republika e Maqedonisë së Veriut ka përmirësuar renditjen e saj sipas Indeksit të Lirisë së Medias të “Gazetarëve pa Kufij”. Vendi është aktualisht i 36-ti nga 180 vende, një ngjitje e lehtë nga i 38-ti i vitit të mëparshëm. Ndërsa mjedisi i përgjithshëm konsiderohet i favorshëm për lirinë e medias, raporti thekson sfida të tilla si polarizimi i fortë politik dhe presioni mbi mediat nga autoritetet, politikanët dhe biznesmenët në nivel kombëtar dhe lokal, si dhe përafrimi i ngadaltë i legjislacionit me standardet e BE-së dhe kërcënimet dhe sulmet ndaj gazetarëve. Në të konkludohet se shërbimi publik i transmetimit nuk ka pavarësi editoriale ose financiare.⁵³²

Presioni mbi gazetarët

Shoqata e Gazetarëve të Maqedonisë regjistroi gjithsej pesë sulme dhe kërcënime më serioze gjatë vitit 2023, gjë që tregon një rënie të lehtë në krahasim me vitin 2022, kur u regjistruan shtatë incidente të tilla.⁵³³ Për tre raste, Prokuroria Publike veprroi në kohë, dhe dy raste në vitin 2023 përfunduan me vendim dënimi nga gjykata. Megjithatë, gazetarët dhe punonjësit e medias ende nuk ndihen të sigurt dhe të mbrojtur sa duhet, prandaj kërkojnë zgjidhje sistematike për të garantuar mbrojtjen afatgjatë të të drejtave dhe sigurisë së tyre.⁵³⁴

Sipas Indeksit të Sigurisë së Gazetarëve të Ballkanit Perëndimor, Maqedonia e Veriut shënon një rënie të lehtë në krahasim me vitin e kaluar. Në vitin 2022 kishte një indeks prej 3.92, ndërsa në vitin 2023 3.91, për shkak të politikës së përgjithshme të mosndëshkimit për sa i përket rasteve të sulmeve dhe kërcënimeve ndaj gazetarëve dhe punonjësve të mediave, mungesës së vullnetit politik për të zgjedhur anëtarët e rinj të Këshillit Programor të RTM dhe ASHMAA, si dhe kthimit të reklamave shtetërore në mediat audiovizuele private.⁵³⁵

Në periudhën raportuese, u vërejtën forma të shumta presioni ndaj gazetarëve dhe ekipeve të mediave: pengimi i punës me ndalim të fotografisë,⁵³⁶ kërcënime në internet me anë të komenteve në rrjetet sociale⁵³⁷ dhe përmes mesazheve personale⁵³⁸, sulme verbale⁵³⁹ dhe fizike.⁵⁴⁰

532 “Liria e medias në Republikën e Maqedonisë së Veriut është e kënaqshme, vëzhguan “Gazetarët pa Kufij”, (Слободата на медиумите во Република Северна Македонија задоволителна, забележа „Репортери без граници“), Zëri i Amerikës, 3 maj 2024, <https://mk.voanews.com/a/slobodata-na-pechatot-vo-severna-makedoni%D1%98a-na-zadovolitelno-nivo-zabele-zha-reporteri-bez-granici-/7592495.html>.

533 Milan Spirovski, “Treguesit e shkallës së lirisë së medias dhe Indeksi i Sigurisë së Gazetarëve 2023”, (Indikatorit za stepenot na slobodata na mediумите и Индекс на безбедноста на новинарите 2023), (Shoqata e Gazetarëve të Maqedonisë, shtator 2024), <https://znm.org.mk/wp-content/uploads/2024/09/MK-MK-2024.pdf>.

534 Ibid.

535 Ibid.

536 „SHGM: Parashtrës në KSHZ për pengim të punës së gazetares Meri Jordanovska”, (ЗНМ: Претставка до ДИК за попречување на работата на новинарката Мери Јордановска), Radio MOF, 24 prill 2024, <https://www.radiomof.mk/znm-pretstavka-do-dik-za-poprechuvanje-na-rabotata-na-novinarkata-meri-jordanovska/>.

537 „SPGM: Dënojmë kërcënimet ndaj kolegut tonë Vidinovski dhe kërkojmë mbrojtjen e tij”, (ССНМ: Ги осудуваме законите кон колегата Видиновски и бараме негова заштита), Radio MOF, 2 korrik 2024, <https://www.radiomof.mk/ssnm-gi-osuduvame-zakanite-kon-kolegata-vidinovski-i-barame-negova-zashtita/>.

538 “РТНП: Një burrë nga fshati Gërçec i Shkupit kërcënoi një gazetarë”, (ОЈО:Маж од скопското село Грчеч и се заканувал на новинарка), A1 on, 4 korrik 2024, <https://a1on.mk/macedonia/ojo-mazh-od-skopskoto-selo-grchec-i-se-zakanuval-na-novinarka/>.

539 “Verbalisht sulmoi ekipin e TV 24 në tubimin e VMRO-DPMNE-së, partia dënoi dhe u mbrojt nga incidenti”, (Вербално нападна екипа на ТВ 24 на митингот на ВМРО-ДПМНЕ, партијата го осуди и се ограда од инцидентот), 360 Stepeni, 5 prill 2024, <https://360stepeni.mk/verbalno-napadnata-ekipa-na-tv-24-na-mitingot-na-vmro-dpmne-partijata-go-osudi-i-se-ogradi-od-intsidentot/>.

540 “Sulmohet gazetari Furkan Salii”, (Нападнат новинарот Фуркан Салиу), Skopje info, 21 mars 2024, <https://skopjeinfo.mk/napadnat-novinart-furkan-salii>.

Është urgjentisht e nevojshme të zgjidhen anëtarët e rinj të Këshillit të ASHMAA dhe Këshillit të Programit të RTM;

Është e nevojshme të rivendoset ndalesa e reklamimit politik me pagesë sepse çon në ndikim të përmbajtjes mediatike nga partitë politike, ndërhyrje në politikën editoriale dhe paraqet një barrë shtesë në buxhetin e shtetit;

Institucionet kompetente duhet të zbatojnë vazhdimisht ndryshimet në Kodin Penal, të cilat ndëshkojnë një sulm ndaj një gazetari si sulm ndaj një zyrtari, si dhe të veprojnë në mënyrë më efektive kur raportojnë një kërcënim për sigurinë e gazetarëve dhe punonjësve të medias;

Është i nevojshëm sensibilizimi i përfaqësuesve të partive politik, institucioneve publike dhe qytetarëve për punën e gazetarëve dhe parimin e lirisë së shprehjes, për të mundësuar përm-bushjen e interesit publik për informim, por edhe për të shmangur përhapjen e gjuhës së urrejtjes dhe sulmeve ndaj ekipeve gazetareske.

Të drejtat e fëmijës

Në mes të marsit 2024, Kuvendi miratoi Ligjin e ri për Drejtësinë për Fëmijët, i cili, ndër të tjera, rregullon drejtësinë restauruese dhe rregullon në mënyrë specifike të drejtën e kompensimit të viktimës fëmijë.⁵⁴¹ Fondi për fëmijë i Kombeve të Bashkuara (UNICEF) përshëndeti miratimin e ligjit të ri, duke deklaruar se përmirësimet kryesore të prezantuara synojnë të theksojnë parimin e interesit më të mirë të fëmijës në të gjitha vendimet në lidhje me fëmijët që vijnë në kontakt me sistemin e drejtësisë. Ai gjithashtu thellon qasjen e drejtësisë restauruese, duke theksuar të drejtën e fëmijës për t'u dëgjuar, si dhe qasjen në rehabilitim dhe riintegrim si një rezultat i dëshiruar.⁵⁴²

Gjykata Supreme e Maqedonisë së Veriut dha një vendim historik në fillim të vitit 2024 në lidhje me diskriminimin ndaj fëmijëve nga Institucioni Edukativo-Korrektues Vollkovija për shkak të mungesës së qasjes në arsim adekuat. Gjegjësisht, në vendim, gjykata bëri një analizë të diskriminimit të tërthortë sepse shumica e fëmijëve në fjalë janë romë dhe urdhëroi Gjykatën e Apelit të përsërisë procedurën, duke theksuar se fokusi duhet të jetë në trajtimin e pabarabartë dhe ndikimin e ndryshëm të tij tek individët e pozicioneve të ndryshme.⁵⁴³ Për më tepër, procesi arsimor për fëmijët e kësaj shtëpie nuk ka filluar ende sepse nuk ka burime financiare për zbatimin e tij, as nuk janë miratuar ndryshimet në Ligjin për Arsimin e të Rriturve për të zyrtarizuar procesin.⁵⁴⁴

Më në fund, më 26 tetor 2022, GJEDNJ paraqiti një revizion në Gjykatën Supreme duke pretenduar shkelje të konsiderueshme të procedurës civile dhe zbatim të pahijshëm të së drejtës materiale. Më 21 shkurt 2024, Gjykata Supreme pranoi kërkesën dhe urdhëroi Gjykatën e Apelit të përsëriste procedurat për lëndën dhe të jepte një aktgjykim të hollësishëm. Ky është vendimi i parë i tillë nga Gjykata Supreme e Republikës së Maqedonisë së Veriut në një lëndë të filluar në bazë të një padie actio popularis nga ana e një OJQ ndërkombëtare. Vendimi i Gjykatës Supreme përfshin gjithashtu një analizë të diskriminimit të tërthortë, i cili thotë se, në rastin e diskriminimit të tërthortë, fokusi nuk është në trajtimin e pabarabartë, por në efektet e një trajtimi të tillë që personat në pozicione të ndryshme mund të ndjehen ndryshe, domethënë ndryshimi në trajtim mund të jetë në formën e efekteve disproporcionale të paragjykit të disa politikave ose masave të përgjithshme, të shprehura në mënyrë neutrale, gjë që diskriminon një grup të caktuar personash?

541 Ligji për Drejtësinë për Fëmijët, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 66/24.

542 "UNICEF: Ligji i ri për Drejtësinë për Fëmijët premtion promovim të mëtejshëm të të drejtave të fëmijëve për drejtësi dhe mbrojtje", (УНИЦЕФ: Новиот Закон за правда за деца ветува дополнително унапредување на детските права на правда и заштита), Radio MOF, 25 mars 2024, <https://www.radiomof.mk/unicef-noviot-zakon-za-pravda-za-deca-vetuva-dopolnitelno-unapreduvanje-na-detskite-prava-na-pravda-i-zashtita/>.

543 "Vendimi i Gjykatës Supreme në lidhje me fëmijët që nuk kanë qasje në arsim në Institucionin edukativo-korrektues për të mitur në Maqedoninë e Veriut", (Прецедентна пресуда на Врховниот суд во врска со децата кои немаат пристап до образование во воспитно-поправна установа за малолетници во Северна Македонија), faqja zyrtare e Qendrës Evropiane për të Drejtat e Romëve, 18 prill 2024, https://www.errc.org/uploads/upload_en/file/5580_file1_precedentna-presuda-na-vrhovniot-sud-vo-vrska-so-decata.pdf.

544 "Viti shkollor përsëri nuk fillon për fëmijët në Institucionin Edukativo-Korrektues të Tetovës", (Учебната година повторно не започнува за децата во Воспитно-поправниот дом Тетово) Agjencia Informative Mediatike - AIM, 1 shtator 2024, <https://bit.ly/40ECLQA>.

Sipas Entit Shtetëror të Statistikave (ESHS), numri i fëmijëve të raportuar që shkelën ligjin në vitin 2023 u ul me 8.5% krahasuar me vitin 2022, dhe numri i fëmijëve të dënuar për krime u rrit me 17.2%. Janë raportuar 433 fëmijë, 287 prej të cilëve kanë marrë propozim për dënim ose masë ndaj tyre. Për 110 lëndë nuk janë është ngritur procedura dhe për 36 lëndë procedura është ndërprerë, 307 fëmijë janë dënuar për shkak se janë shpallur fajtorë për krime kundër pronës, krime kundër rendit publik, krime kundër jetës dhe trupit ose krime kundër sigurisë në trafikun publik.⁵⁴⁵

545 “Në vitin 2023, janë raportuar 433 fëmijë në konflikt me ligjin, dhe janë dënuar 307”, (Во 2023 биле пријавени 433 деца во судир со законот, а 307 биле осудени), Skopje info, 31 maj 2024, <https://skopjeinfo.mk/vo-2023-bile-prijaveni-433-deca-vo-sudir-so-zakonot-307-bile-osudeni>.

Grupet e ceneshme dhe parimi i mosdiskriminimit

Në periudhën raportuese, Ministria e Punës dhe Politikës Sociale (MPPS) publikoi Planin Operacional për vitin 2024 për zbatimin e aktiviteteve të Planit të Veprimit 2022-2024 me vlerësim të kostove për zbatimin e Strategjisë Kombëtare për Barazi dhe Mosdiskriminim 2022-2026.⁵⁴⁶

Hulumtimi “Barometri për Mundësi të Barabarta 2023” zbuloi diskriminim të përhapur, ku çdo i treti i anketuar diskriminohet për të paktën një nga arsyet që janë objekt i hulumtimit, kryesisht bazuar në përkatësinë politike (77%), pastaj përkatësinë etnike (53%), aftësinë e kufizuar (49%), moshën (42%), fenë dhe besimin (42%) dhe gjininë (40%).⁵⁴⁷

Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi

Nga fundi i vitit të kaluar, Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi (KPMĐ) pësoi ndryshime. U zgjedhën kryetar dhe zëvendëskryetar të ri, mbi parimin e kryesisë me rotacion.⁵⁴⁸ Për më tepër, për të përfunduar përbërjen e KPMĐ, më 8 nëntor u botua një shpallje publik për zgjedhjen e katër anëtarëve në Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë së Veriut.⁵⁴⁹ Në pritjen e debatit publik për përcaktimin e propozim-listës për zgjedhjen e anëtarëve, të mbajtur më 18 dhjetor në Kuvend,⁵⁵⁰ Rrjeti për Mbrojtjen nga Diskriminimi (KPMĐ) përsëriti kërkesën drejtuar Kuvendit për të zgjedhur kandidatë të pavarur në bazë të meritës që plotësojnë kriteret ligjore dhe që pasqyrojnë përbërjen e shoqërisë, në vend që të bëjnë zgjedhje në bazë të përkatësisë në një parti politike.⁵⁵¹ Nga 25 kandidatë, Komisioni parlamentar për Zgjedhjet dhe Emërimet propozoi një mësues të shkollës fillore, një punonjës social dhe dy avokatë.⁵⁵² Ministria e Shëndetësisë ka reaguar ndaj kësaj propozim-liste, duke thënë se vetëm një nga kandidatët e propozuar është një ekspert i pavarur që plotëson

546 “Plani operativ për vitin 2024 për zbatimin e aktiviteteve të Planit të Veprimit 2022-2024 me vlerësim të kostove për zbatimin e Strategjisë Kombëtare për Barazi dhe Mosdiskriminim 2022-2026”, (Оперативен план за 2024 година за реализирање на активностите од Акцискиот план 2022-2024 година со проценка на трошоци за спроведување на Националната стратегија за еднаквost и недискриминација 2022-2026 година), (Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, 2024), <https://bit.ly/3OEaUpn>.

547 Fani Kimova, “Raporti Barometri për Mundësi të Barabarta”, (Извештај Барометар за еднакви можности), (Qendra Maqedonase për Bashkëpunim Ndërkombëtar, 23 nëntor 2023), https://mcm.mk/images/2023/Barometar_za_ednakvi_moznosti_-ENG.pdf.

548 “KPMĐ me Kryetar të ri”, (КСЗД со нов Претседател), faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, 27 tetor 2023, <https://bit.ly/424GHdA>.

549 “Shpallje publike për zgjedhjen e anëtarëve të KPMĐ”, (Јавен оглас за избор на членови на КСЗД), faqja zyrtare e Komisionit për parandalimin dhe mbrojtjen nga diskriminimi, 9 nëntor 2023, <https://bit.ly/49gmIAD>.

550 “Debat i komisionit për propozim-listën për zgjedhjen e anëtarëve të KPMĐ”, (Комисиска расправа за шредлог-листата за избор на членови на КСЗД), 24.mk, 18 dhjetor 2023, <https://24.mk/details/komisiska-rasprava-za-predlog-listata-za-izbor-na-chlenovi-na-kszd>.

551 “Kuvendi të zgjedhë profesionistë të pavarur që plotësojnë kërkesat ligjore për anëtarët e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi”, (Собранието да избере независни професионалци кои ги исполнуваат законските услови за членови на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација), faqja zyrtare e Rrjetit për Mbrojtjen nga Diskriminimi, 13 dhjetor 2023, https://mzd.mk/mk/vesti/sobranie_kszd/.

552 “Komisioni për Emërimet dhe Zgjedhje ka përcaktuar propozim-listën për anëtarët e KPMĐ dhe anëtarët e komisioneve të tjera”, (Комисијата за именувања и избори ја утврди предлог-листата за членови на КСЗД и членови на други комисији), 24 info, 21 dhjetor 2023, <https://bit.ly/30995pc>.

kriteret ligjore. Pjesa tjetër janë anëtarë të partive politike pa përvojë të mjaftueshme në fushën e të drejtave të njeriut dhe mbrojtjes nga diskriminimi⁵⁵³ dhe kanë shpallur parashtresë në Gjykatën Kushtetuese për mënyrën e zgjedhjes.⁵⁵⁴ Megjithatë, në mes të janarit 2024, Kuvendi zgjodhi personat e përmendur si anëtarë të KPMD, duke përfunduar kështu përbërjen e tij.⁵⁵⁵

Në fillim të vitit 2024, KPMD miratoi një kod etike si një udhëzues për sjelljen etike të anëtarëve dhe nëpunësve të tij. Ky kod synon të përcaktojë standardet dhe praktikat etike me anë të të cilave anëtarët dhe nëpunësit do të udhëhiqen në sjelljen dhe vendimmarrjen e tyre në ushtrimin e kompetencave të KPMD që rrjedhin nga Ligji për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi dhe Rregullorja e Procedurës.⁵⁵⁶

Sipas raportit vjetor për vitin 2023, KPMD ka marrë gjithsej 520 parashtresa, që është një rritje prej 109.68% në krahasim me vitin 2022, ka hapur tre lëndë me iniciativën e tij, dhe është ende duke punuar në 76 lëndë që janë hapur një vit më parë. Duke vepruar në bazë të parashtresave të paraqitura, KPMD ka konstatuar diskriminim në 59 raste, ndërsa në 118 raste nuk ka konstatuar ekzistimin e bazave për diskriminim. Për 315 parashtresa është bërë konkluzion për mosveprim dhe në 29 raste është bërë konkluzion për mosvazhdim apo ndërprerje të procedurës. Rastet e raportuara kanë të bëjnë me fushat e informimit publik dhe medias (252 raste), marrëdhëniet e punës dhe punës (130 raste), arsimi, shkenca dhe sportet (42 raste), qasja në mallra dhe shërbime (31 raste) dhe të tjera. Bazat më të zakonshme të raportuara për diskriminim ishin seksi (229 raste), gjinia (205 raste), feja ose besimi fetar (201 raste) dhe besimi tjetër (199 raste), origjina kombëtare ose etnike (92 raste), pasuria personale dhe statusi shoqëror (77 raste) dhe besimi politik (37 raste).⁵⁵⁷

Në nëntë muajt e parë të vitit 2024, në KPMD janë paraqitur 319 parashtresa dhe është hapur një lëndë sipas detyrës zyrtare. Janë marrë gjithsej 223 vendime, nga të cilat në 41 raste është përcaktuar diskriminim, në 73 raste nuk është përcaktuar diskriminim, dhe 108 raste janë refuzuar, pra nuk janë vepruar ose procedura është ndërprerë. Rastet në të cilat është konstatuar diskriminim i referohen fushave të punës dhe marrëdhënieve të punës (19 raste), informimit publik dhe medias (10 raste), arsimit, shkencës dhe sportit (6 raste), qasjes në

553 “Rrjeti kundër diskriminimit sfidon kandidatët për anëtarë të Komisionit për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, (Мрежата против дискриминација ги оспорува кандидатите за членови на Комисијата за заштита од дискриминација), TV Telma, 23 dhjetor 2023, <https://telma.com.mk/2023/12/23/gragjanskiot-sektor-gi-osporuva-kandidatite-za-komisijata-za-diskriminacija/>.

554 “Parashtresë deri në Gjykatën Kushtetuese për mënyrën e zgjedhjes së anëtarëve të Komisionit Kundër Diskriminimit”, (Претставка до Уставен суд за начинот на избор на членови на Комисијата за antidiskriminacija), Kanal 5, 23 dhjetor 2023, <https://kanal5.com.mk/pretstavka-do-ustaven-sud-za-nachinot-na-izbor-na-chlenovi-na-komisijata-za-antidiskriminacija/a617838>.

555 “Vendimi për zgjedhjen e anëtarëve të Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi”, (Одлука за избор на членови на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација), faqja zyrtare e Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 15 janar 2024, <https://www.sobranie.mk/e925a298-7bc1-47c0-ab61-37155df6e14f>.

556 Kodi i Etikës i Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut, nr. 2/24.

557 Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, “Raporti Vjetor i Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi (KPMD) për vitin 2023”, (Годишен извештај на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација (КСЗД) за 2023 година), (2024), <https://bit.ly/3yky83M>, i aksesuar më 15 korrik 2024.

mallra dhe shërbime (3 raste) dhe të tjera. Bazat më të shpeshta të raportuara për diskriminim ishin origjina kombëtare ose etnike (9 raste), prona personale dhe statusi social (8 raste), identiteti gjinor (8 raste), orientimi seksual (7 raste) dhe arsye të tjera.⁵⁵⁸

KPMD përshëndeti ndryshimet në Ligjin për raportimin e qëndrimit të përhershëm dhe të përkohshëm të shtetasve⁵⁵⁹ dhe Ligjin për Letërnjoftimin.⁵⁶⁰ Këto ndryshime tani u mundësojnë personave pa dëshmi pronësie të regjistrojnë një adresë banimi.⁵⁶¹ Këto ndryshime u bënë pasi KPMD dorëzoi një opinion, në të cilin u theksua se ekziston diskriminim indirekt mbi bazën e gjendjes pasurore dhe prejardhjes sociale, në fushën e drejtësisë dhe administratës që kryhet nga MPB.⁵⁶²

Në prag të zgjedhjeve presidenciale dhe parlamentare, KPMD bëri thirrje për marrjen e masave urgjente në lidhje me rekomandimet e mëparshme në lidhje me diskriminimin në proceset e votimit⁵⁶³ dhe njoftoi monitorim të zgjeruar të gjuhës së urrejtjes dhe bëri thirrje për një fushatë zgjedhore të drejtë dhe demokratike.⁵⁶⁴

KPMD shprehu shqetësim në lidhje me çështjen e dorëzimit të teksteve shkollore në shkollat fillore.⁵⁶⁵ U konstatua se mungon një e treta e teksteve shkollore të nevojshme për procesin arsimor, e cila është baza për padinë që po përgatisin kundër Ministrisë së Arsimit dhe Shkencës (MASH).⁵⁶⁶

558 Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, "Raport për Trajtimin e KPMD për parashtresat për Mbrojtjen nga Diskriminimi Janar-Mars 2024", (Извештај за постапувањето на КСЗД по претставки за заштита од дискриминација период јануари-март 2024 година), prill 2024, <https://kszd.mk/wp-content/uploads/2024/04/TremujoriiArdhjes-Janar-Mars-2024.pdf>; Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, "Raport për Trajtimin e KPMD për parashtresat për Mbrojtjen nga Diskriminimi Prill-Qershor 2024", (Извештај за постапувањето на КСЗД по претставки за заштита од дискриминација период јануари-март 2024 година), korrik 2024, <https://bit.ly/3Su1gg3>;

Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, "Raport mbi Trajtimin e KPMD për parashtresat për Mbrojtjen nga Diskriminimi në Periudhën Korrik-Shtator 2024", (Извештај за постапувањето на КСЗД по претставки за заштита од дискриминација период јули-септември 2024 година), Tetor 2024, https://kszd.mk/wp-content/uploads/2024/10/Raporti_tremujorKorrik-Shtator-2024.pdf.

559 Ligji për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për raportimin e vendbanimit dhe vendbanimit të qytetarëve, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 209/2023.

560 Ligji për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit për Letërnjoftimin, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 209/2023.

561 "Ndryshimet në Ligjin për Vendqëndrimin dhe Vendbanimin dhe Ligjin për Letërnjoftimin", (Измени на Законот за престојувалиште и живеалиште и на Законот за лична карта), faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, 16 tetor 2023, <https://bit.ly/3vCqHTY>.

562 Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, "Mendimi Nr. 08-401/13", (Мислење бр. 08-401/13), 29 gusht 2023, <https://kszd.mk/wp-content/uploads/2023/08/08-401-of-29.08.23-established-discrimination.pdf>.

563 "KPMD paralajmëron se kategorive të caktuara të shtetasve mund t'u mohohet e drejta e votës", (КСЗД предупредува оти на одредени категории граѓани може да им биде попречено правото на глас), 360 Stepeni, 12 mars 2024, <https://360stepeni.mk/kszd-predupreduva-oti-na-odredeni-kategorii-na-gragani-mozhe-da-im-bide-poprecheno-pravoto-na-glas/>.

564 "Të përmbushen rekomandimet e Komisionit për votimin e pandërprerë të të gjithë personave. Do të monitorojmë fjalët e urrejtjes! – konferenca për shtyp e KPMD", (Да се исполнат препораките од Комисијата за непречено гласање на сите лица. Ќе вршime мониторинг на вознемирувачки говор! – прес-конференција на КСЗД), faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, 12 mars 2024, <https://bit.ly/3VUZN4K>.

565 "Shaqiri: Deri në fund të javës, të gjithë nxënësit do të marrin tekste shkollore", (Шакири: До крајот на неделата сите ученици ќе добијат учебници), TV Sitel, 2 tetor 2023, <https://sitel.com.mk/shaqiri-do-krajot-na-nedelata-site-uchenici-kje-dobijat-uchebnici>.

566 "Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi do të padisë Ministrinë e Arsimit për mungesë të teksteve shkollore", (Комисијата за спречување и заштита од дискриминација ќе го тужи Министерството за образование оти нема учебници), Sakam da Kazam, 5 tetor 2023, <https://sdk.mk/index.php/dopisna-mrezha/komisijata-za-sprechuvane-i-zashtita-od-diskriminatsija-ke-go-tuzhi-ministerstvoto-za-obrazovanie-oti-nema-uchebnitsi/>.

Gjithashtu, KPMD dha mendime për ndryshimet në ligjet për arsimin fillor dhe të mesëm. KPMD propozon ndryshimin e Ligjit për arsimin fillor duke përfshirë masat e desegregimit në lidhje me integrimin e duhur të nxënësve romë në sistemin arsimor⁵⁶⁷ në përputhje me gjykimin e GJEDNJ-së në rastin e Elmazovës dhe të tjerëve kundër Republikës së Maqedonisë së Veriut.⁵⁶⁸ Lidhur me propozim-ligjin për arsimin e mesëm, KPMD propozoi futjen e një gjuhe më gjithëpërfshirëse, heqjen e të gjithë segregacionit dhe diskriminimit, përfshirë për shkak të identitetit gjinor, dhe futjen e masave që ofrojnë mbështetje më të madhe për nxënësit me aftësi të kufizuara.⁵⁶⁹

Në periudhën raportuese, KPMD nënshkroi memorandume bashkëpunimi me Kabinetin e Presidentit të Republikës së Maqedonisë së Veriut⁵⁷⁰ dhe Shoqatën e Qendrës Burimore të Qytetarëve për Prindërit e Fëmijëve me Nevoja të Veçanta.⁵⁷¹

Persona me aftësi të kufizuara

Në tetor 2023, Kuvendi i Maqedonisë së Veriut miratoi Ligjin për Sistemin e Vlerësimit të Personave me Aftësi të Kufizuara, i cili rregullon aspekte të ndryshme të vlerësimit të aftësisë së kufizuar, përfshirë strukturën e organizatës, licencimin dhe financimin.⁵⁷²

Më vonë në dhjetor, Qeveria miratoi Strategjinë Kombëtare për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara 2023-2030, me një Plan Veprimi për 2023-2026, dhe ndau 46 milionë euro për të përmirësuar situatën për të gjitha kategoritë e personave me aftësi të kufizuara.⁵⁷³ Megjithatë, tashmë në fillim të korrikut 2024, Koalicioni “Ndryshojmë” kërkoi një takim me Qeverinë e re për të diskutuar ndryshimet e mundshme në Strategjinë Kombëtare për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara 2023-2030. Ata propozuan që aftësia e kufizuar të definohet si një gjendje dhe jo si sëmundje, që të ulet mosha e vlerësimit të fëmijëve me aftësi të kufizuara nga 26 në 18 vjeç dhe që ai të mos bëhet mbi bazën e bisedës me prindërit, si dhe të

567 Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, “Opinion mbi propozimin e Ligjit për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për Arsimin Fillor në lidhje me zbatimin e aktgjykimit të Elmazovës dhe të tjerëve kundër Republikës së Maqedonisë së Veriut”, (Мислење по предлог на Законот за изменување и дополнување на Законот за основно образование во однос на спроведување на пресудата Елмазова и други против Република Северна Македонија), 23 prill 2024, <https://kszd.mk/wp-content/uploads/2024/04/mislenje-KSZD-ZOO-Elmazova.pdf>.

568 GJEDNJ, “Çështja Elmazova dhe të tjerët kundër Republikës së Maqedonisë së Veriut”, (Случај Елмазова и други против Република Северна Македонија), К. нр. 11811/20 dhe 13550/20, 13 dhjetor 2022, <https://bit.ly/3i92CxS>.

569 Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, “Mendimi për propozim-ligjin për Arsimin e Mesëm”, (Мислење по предлог-законот за средно образование), 23 maj 2024, <https://bit.ly/46unp3j>.

570 “KPMD dhe kabineti i Presidentes Siljanovska-Davkova nënshkruan Memorandum Bashkëpunimi”, (КСЗД и кабинетот на претседателката Силјановска – Давкова, потпишаа Меморандум за соработка), faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, 1 gusht 2024, <https://bit.ly/4gVo2bk>.

571 “KPMD dhe Qendra Burimore për Prindërit e Fëmijëve me Aftësi të Kufizuara nënshkruan memorandum bashkëpunimi”, (КСЗД и Ресурсен центар на родители на деца со посебни потреби – потпишан Меморандум за соработка), faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, 27 mars 2024, <https://bit.ly/4fF0ohY>.

572 Ligji për Sistemin e Vlerësimit të Personave me Aftësi të Kufizuara, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 209/2023.

573 “Qeveria miratoi Strategjinë e re Kombëtare për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara 2023-2030”, (Владата ја усвои новата Национална strategija за правата на лицата со попреченost 2023-2030), faqja zyrtare e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut, 28 dhjetor 2023, <https://vlada.mk/node/35646>.

futen lëndë të reja në arsimin profesional për personelin mjekësor, gjyqtarët dhe avokatët, me qëllim që të lehtësohet realizimi i të drejtave të personave me aftësi të kufizuara.⁵⁷⁴

Në mars të vitit 2024, Gjykata Kushtetuese shfuqizoi një dispozitë të ligjit për mbështetjen financiare për kategoritë sociale të cënueshme të qytetarëve. Kjo dispozitë parashikon kompensimin për shkak të aftësisë së kufizuar vetëm për personat e moshës 26 deri 65 vjeç, duke krijuar kështu trajtim të pabarabartë. Vendimi i gjykatës hoqi kufirin maksimal të moshës për marrjen e kompensimit të aftësisë së kufizuar.⁵⁷⁵

Në seancën e 26-të të Këshillit të ASHMAA të mbajtur në mes të qershorit, u miratua Rregullorja për Qasjen e Shërbimeve Mediatike. Ky akt përcakton mënyrën se si ofruesit e shërbimeve të medias audio dhe audiovizuele t'i bëjnë shërbimet e tyre në mënyrë të vazhdueshme dhe progresive më të arritshme për personat me aftësi të kufizuara.⁵⁷⁶

Viti i ri shkollor 2024/2025 nuk filloi pa mungesa që prekën nxënësit me aftësi të kufizuara. Ndërsa Ministria e Arsimit dhe Shkencës (MASH) njoftoi se në shkollat fillore do të punësohen më shumë se 1,000 asistentë arsimorë për të ndihmuar në përmirësimin e procesit arsimor të nxënësve me aftësi të kufizuara,⁵⁷⁷ prindërit e atyre nxënësve reagues se asistentët ende mungojnë, si dhe mjete të rëndësishme në shkolla si tabelat inteligjente, materialet e shtypura dhe vizualizimi i duhur i lëndëve shkollore.⁵⁷⁸ Nga ana tjetër, Ministria e Arsimit dhe Shkencës gjithashtu njoftoi se nxënësit me aftësi të kufizuara në shkollat e mesme do të marrin asistentë arsimorë deri në janar 2025,⁵⁷⁹ duke pasur parasysh se Ligji i ri për arsimin e mesëm që rregullon angazhimin e tyre nuk është miratuar ende.⁵⁸⁰ KPMD i bëri thirrje Ministrisë së Arsimit dhe Shkencës që të miratojë këtë ligj sa më shpejt që të jetë e mundur,⁵⁸¹

574 "Koalicioni "Ndryshojmë" kërkon takim me Qeverinë për ndryshimin e Strategjisë për Personat me Aftësi të Kufizuara", AIM - Agjencia Informative Mediatike, 3 korrik 2024, <https://bit.ly/4duLLfi>.

575 "Personat me aftësi të kufizuara mbi 65 vjeç do të mund të marrin kompensim, ka vendosur Gjykata Kushtetuese", (Лицата со попреченост над 65 години ќе можат да добиваат надоместок, одлучи Уставен), 360 Stepeni, 29 mars 2024, <https://360stepeni.mk/litsata-so-poprechenost-nad-65-godini-ke-mozhat-da-dobivaat-nadomestok-odluchi-ustaven/>.

576 "Rregullore për qasje në shërbimet mediatike", (Правилник за пристапност до медиумските услуги), faqja zyrtare e Agjencisë për shërbime mediatike audio dhe audiovizuele, 12 qershor 2024, <https://avmu.mk/wp-content/uploads/2024/06/Rregullore-per-qasjen-ne-programe-2024-USWOEN.pdf>.

577 "Mbi 1,000 asistentë arsimorë në vitin e ri shkollor do të mbështesin nxënësit me aftësi të kufizuara, njoftoi Ministria e Arsimit dhe Shkencës", (Над 1.000 образовни асистенти во новата учебна година ќе бидат поддршка на учениците со попреченост, најави МОИ), Radio MOF, 31 gusht 2024, <https://www.radiomof.mk/nad-1-000-obrazovni-asistenti-vo-novata-uchebna-godina-kje-bidat-poddrshka-na-uchenice-so-poprechenost-najavi-mon/>.

578 "Fëmijët me aftësi të kufizuara kanë mbetur pa asistentë në fillim të vitit shkollor", (Деца со попреченост останаа без асистенти на почетокот на учебната година), TV Sitel, 2 shtator 2024, <https://sitel.com.mk/decata-so-poprechenost-ostanaa-bez-asistenti-na-pochetokot-na-uchebnata-godina>.

579 "Janevska: Nga janari, do të ketë asistentë arsimorë në shkollat e mesme", (Јаневска: Од јануари образовни асистенти ќе има и во средните училишта Sloboden Pecat, 10 shtator 2024, <https://www.slobodenpecat.mk/janevska-od-januari-obrazovni-asistenti-kje-ima-i-vo-srednite-uchilishta/>.

580 "Storie e KPMD – Edhe një semestër tjetër pa asistentë arsimor për nxënësit e shkollave të mesme me aftësi të kufizuara!", (КСЗД сторија – Уште едно полугодие без образовни асистенти за средношколците со попреченост!), faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, 2 nëntor 2023, <https://bit.ly/3U30Crc>.

581 "Reagimi i Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi ndaj vonesës në ofrimin e asistentëve arsimorë për nxënësit me aftësi të kufizuara", (Реакција на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација во однос на доцнењето со обезбедување на образовни асистенти за учениците со попреченост), faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, 3 shtator 2024, <https://bit.ly/4dwQuwY>.

dhe filloi një procedurë sipas detyrës zyrtare kundër Ministrisë së Arsimit dhe Shkencës për të përcaktuar diskriminimin e tërthortë në qasjen në arsimin fillor të detyrueshëm në bazë të aftësisë së kufizuar.⁵⁸²

Qasshmëria për personat me aftësi të kufizuara mbetet një sfidë në ushtrimin e të drejtave të tyre të votimit. Pas dy aktgjykimeve të Gjykatës Themelore Civile,⁵⁸³ që përcaktojnë diskriminimin e drejtpërdrejtë ndaj personave me aftësi të kufizuara në ushtrimin e së drejtës së tyre për të votuar, Gjykata e Apelit e Shkupit nxorri një aktgjykim që konfirmon diskriminimin e kryer nga Qeveria e Republikës së Maqedonisë së Veriut dhe Komisioni Shtetëror i Zgjedhjeve.⁵⁸⁴ Megjithatë, në zgjedhjet e këtij viti, Shoqata për Promovimin dhe Zhvillimin e një Shoqërie Gjithëpërfshirëse identifikoi të njëjtat probleme për personat me aftësi të kufizuara si në ato të mëparshme. Gjatë vëzhgimit të qendrave të votimit në tre qytete, ata zbuluan se disa nuk kishin qasje për ata që përdorin pajisje ndihmëse mjekësore për shkak të ashensorëve jofunksionalë ose mungesës së tyre, ndërsa qendrat e votimit nuk ishin në katin përdhes. Për të trajtuar këtë, Shoqata Inkluziva rekomandoi ndryshimin e udhëzimeve të votimit për personat e sëmurë dhe të dobësuar që votojnë nga shtëpia për të përfshirë personat me aftësi të kufizuara.⁵⁸⁵

582 “KPMД fillon procedimin sipas detyrës zyrtare ndaj Ministrisë së Arsimit dhe Shkencës”, (КЗД поведува постапка по службена должност против МОН), faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, 12 shtator 2024, <https://bit.ly/4eKg4jc>.

583 “Qeveria dhe Komisioni Shtetëror i Zgjedhjeve kanë kryer diskriminim të drejtpërdrejtë ndaj personave me aftësi të kufizuara gjatë ushtrimit të së drejtës së tyre të votës”, (Владата и Државната изборна комисија сториле директна дискриминација врз лицата со попреченост при остварување на нивното право на глас), faqja zyrtare e Komitetit të Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 1 shtator 2022, <https://bit.ly/3hHEqSk>.

“Gjykata Themelore Civile konstatoi se Qeveria dhe KSHZ diskriminuan personat me aftësi të kufizuara”, (Основниот граѓански суд утврди дека Владата и ДИК ги дискриминирале лицата со попреченост), faqja zyrtare e Komitetit të Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 19 prill 2023, <https://mhc.org.mk/news/osnovniot-graganski-sud-utvr-di-deka-vladata-i-dik-gi-diskriminirale-licata-so-poprechenost/>.

584 “Diskriminimi i drejtpërdrejtë ndaj personave me aftësi të kufizuara në ushtrimin e së drejtës së tyre për të votuar nga Qeveria dhe Komisioni Shtetëror i Zgjedhjeve është konfirmuar”, (Потврдена е дирекtnата дискриминација врз лицата со попреченост при остварување на нивното право на глас од страна на Владата и Државната изборна комисија), faqja zyrtare e Komitetit të Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 20 dhjetor 2023, <https://bit.ly/3vJIUUp>.

585 “Inkluziva: Qendrat e votimit të paarritshme në Shkup, Kumanovë dhe Veles”, (Инклузива: Непристапни гласачки места во Скопје, Куманово и Велес), Civil Media, 26 prill 2024, <https://civilmedia.mk/inkluziva-nepristapni-glasachki-mesta-vo-sko-pje-kumanovo-i-veles/>.

Gjinia

Në periudhën raportuese nuk ka pasur progres në procedurën e miratimit të Ligjit për Barazi Gjinore.

Përveç rezultateve të zgjedhjeve presidenciale që i dhanë vendit presidenten e parë femër, përfaqësimi i grave në përbërjen e re të Kuvendit dhe Qeverisë është zvogëluar pak. Përbërja fillestare e Kuvendit kishte vetëm një të tretën e deputeteve femra (40) krahasuar me 78 deputetë, që është më pak se 43 deputetet në përbërjen e mëparshme të Kuvendit.⁵⁸⁶ Në mënyrë të ngjashme, përbërja e re e Qeverisë ka vetëm tre ministresha nga gjithsej 24, që është dy më pak se numri i ministreshave në përbërjen e mëparshme.⁵⁸⁷ Platforma e Barazisë Gjinore shprehu shqetësim serioz për përfshirjen e pamjaftueshme të grave në pozita të nivelit të lartë që kanë ndikim dhe që vendosin për shkak të mungesës së vullnetit politik dhe mbështetjes së pamjaftueshme nga partitë politike.⁵⁸⁸

Gjatë fushatës zgjedhore, nëntë parti politike u angazhuan të respektojnë rekomandimet e Kodit të Sjelljes për Luftimin e Dhunës ndaj Grave në Politikë dhe Proceset Zgjedhore, duke shprehur kështu vullnetin e tyre për të kundërshtuar përdorimin e forcës ose frikësimit nga mbajtësit e posteve publike, zyrtarët e partive politike dhe mbështetësit e tyre për të arritur qëllime politike.⁵⁸⁹ Megjithatë, kjo iniciativë nuk e zvogëloi përhapjen e komenteve misogyniste në mediat tradicionale, mediat online dhe mediat sociale gjatë fushatës zgjedhore, as nuk parandaloi dhunën digjitale ndaj kandidatëve, përfshirë abuzimin e përmbajtjes vizuale në mediat sociale.⁵⁹⁰

Në vitin 2023, Maqedonia e Veriut publikoi Indeksën e saj të dytë të Barazisë Gjinore, me 64.5 pikë, më i larti midis vendeve të Ballkanit Perëndimor, por ende 3.5 pikë nën mesataren e vendeve anëtare të BE-së. Rritja e indeksit të vendit me 2.5 pikë gjatë tre viteve i atribuohet ndryshimeve ligjore dhe politike në lidhje me barazinë gjinore. Megjithatë, mbeten sfida për shkak të zbatimit jo konsistent të politikave të tilla, burimeve të pamjaftueshme financiare,

586 "[Infografik] Një e treta gra dhe vetëm dy të rinj në përbërjen e re të Kuvendit të Maqedonisë", ([Инфографик] Една третина жени и само двајца млади во новиот состав на македонското Собрание), Radio MOF, 28 maj 2024, <https://www.radiomof.mk/infografik-edna-tretina-zheni-i-samo-dvajca-mladi-vo-noviot-sostav-na-makedonskoto-sobranie/>.

587 "Gratë në qeverinë e Mickoskit u lanë mënjanë, asnjë ministreshë shqiptare", (Жените во Владата на Мицкоски оставени на страна, нема ниту една министерка Албанка), Meta.mk, 25 qershor 2024, <https://meta.mk/zhenite-vo-vladata-na-mickoski-ostaveni-na-strana-nema-nitu-edna-ministerka-albanka/>.

588 "Reagimi i Platformës për Barazi Gjinore: Përfaqësimi i pamjaftueshëm i grave në pozita ekzekutive në Qeverinë e re", (Реакција на Платформа за родова еднаквост: Недоволна застапеност на жените на извршните позиции во новата Влада), Radio MOF, 26 qershor 2024, <https://www.radiomof.mk/reakcija-na-platforma-za-rodova-ednakvost-nedovolna-zastapenost-na-zhenite-na-izvrshnite-pozicii-vo-novata-vlada/>.

589 "Partitë politike mbështetën rekomandimet e Kodit të Sjelljes për Luftimin e Dhunës ndaj Grave në Politikë dhe Proceset Zgjedhore", (Политичките партии ги поддржаа препораките од Кодексот за однесување за борба против nasilstvoto врз жените во политиката и во изборните процеси), faqja zyrtare e Lobit të Grave të Maqedonisë, 17 prill 2024, <https://bit.ly/4ftMn75>.

590 Bojana Jovanovska dhe Sara Milenkovska, "Analiza e përmbajtjes me bazë gjinore: Politikanet dhe paragjykimet e medias", (Анализа на родово-базирани содржини: Политичарките и медиумската пристрасност), (Instituti për Studime të Komunikimit, 17 qershor 2024), https://respublica.edu.mk/wp-content/uploads/2024/07/politicharkite-i-mediumskata-pristrasnost_final.pdf.

problemeve me autoritetet publike, klasifikimit të vendeve të punës dhe ndikimit të personave përgjegjës për zbatimin e aktiviteteve të ndryshme në institucione.⁵⁹¹

Në gjysmën e dytë të shkurtit 2024, Ministria e Drejtësisë miratoi Planin Vjetor Operacional për vitin 2024 për zbatimin e Planit të dytë Kombëtar të Veprimit të Republikës së Maqedonisë së Veriut për zbatimin e Rezolutës 13/25 të OKB-së – Gratë, Paqja dhe Siguria (2020-2025). Ai parashikon aktivitete për zbatimin efikas dhe efektiv të objektivave të përcaktuara të Ligjit për Pagesën e Kompensimit të Viktimave të Krimeve të Dhunshme, Parandalimin e Dhunës ndaj Grave dhe Forcimin e Kapaciteteve për Zbatimin Praktik të Dispozitave të Konventës së Stambollit përmes Trajnimit të Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publikë.⁵⁹² Për më tepër, MPPS publikoi Planin Operacional për zbatimin e aktiviteteve nën kompetencën e MPPS nga Plani Kombëtar i Veprimit për Barazi Gjinore 2022-2024 për vitin 2024, së bashku me kornizën kohore dhe buxhetin për zbatimin e tyre.⁵⁹³

Me rastin e Ditës Ndërkombëtare të Gruas (8 Mars), në Shkup u organizua një marshim nën sloganin “Vija e Kuqe: Të drejtat e grave nuk janë të negociueshme”.⁵⁹⁴ Gjatë kësaj ngjarjeje, pjesëmarrësit parashtruan tetë kërkesa, përkatësisht vijat e kuqe, të cilat u referohen çështjeve të pazgjidhura, siç janë qasja e pakufizuar e grave në abortin mjekësor të sigurt dhe ligjor në secilën komunë, pagat e barabarta për burrat dhe gratë, si dhe aktivitetet e institucioneve përgjegjëse për parandalimin dhe mbrojtjen nga dhuna me bazë gjinore. Përveç kësaj, ata kërkuan përfaqësim të barabartë të grave në pozita të pushtetit në institucionet publike dhe në sektorin privat. Ata iu referuan statusit të grave punëtore në kulturë dhe qasjes në pushim të paguar të lehonisë dhe pushim mjekësor për fermerët.⁵⁹⁵

591 Marija Bashevska, “Indeksi i Barazisë Gjinore për Maqedoninë e Veriut 2022”, (Индекс на родова еднаквост за Северна Македонија 2022), Instituti Evropian për Barazi Gjinore (EIGE), 2023, <https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/Gender%20Equality%20Index%20for%20North%20Macedonia%20%282022%29.pdf>

592 “Ministria e Drejtësisë miratoi Planin Vjetor Operacional për vitin 2024 për zbatimin e Planit të Dytë Kombëtar të Veprimit të Republikës së Maqedonisë së Veriut për zbatimin e Rezolutës 13/25 të OKB-së” Gratë, Paqja dhe Siguria (2020-2025), (Министерството за правда го донесе Годишниот оперативен план за 2024 година за имплементација на Вториот национален акциски план на РСМ за имплементација на Резолуцијата на ООН 13/25 „Жени, мир и безбедност (2020-2025)), faqja zyrtare e Ministrisë së Drejtësisë, 22 shkurt 2024, <https://pravda.gov.mk/vest/6676>.

593 “Plani operativ për zbatimin e aktiviteteve në kuadër të MPPS nga PKBGJ 2022-2024 për vitin 2024”, (Оперативен план за спроведување на активностите во надлежност на МТСП од НАПРЕ 2022-2024 за 2024 година), (Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, 2024), <https://bit.ly/410OQBd>.

594 “Marshi për 8 Mars nën sloganin “Vija e Kuqe: Të drejtat e grave janë të panegociueshme”, (Марш за 8 Март под слоганот „Црвена линија: Правата на жените не се за преговарање), Radio MOF, 5 mars 2024, <https://www.radiomof.mk/marsh-za-8-mart-pod-sloganot-crvena-linija-pravata-na-zhenite-ne-se-za-pregovaranje/>.

595 “Të drejtat e grave nuk janë të negociueshme, thonë pjesëmarrësit në marshimin e 8 marsit”, (Правата на жените не се за преговарање, порачаа учесниците на маршот по повод 8 Март), 360 Stepeni, 8 mars 2024, <https://360stepeni.mk/pravata-na-zhenite-ne-se-za-pregovaranje-porachaa-uchesnitsite-na-marshot-po-povod-8-mart/>.

Gjuha e urrejtjes

Gjatë vitit 2023, KDNJ regjistroi 1171 raste të gjuhës së urrejtjes në platformën www.govornao-mraza.mk, nga të cilat 646 ishin raste të gjuhës së urrejtjes në bazë të përkatësisë etnike, 248 raste në bazë të orientimit seksual dhe identitetit gjinor, 275 raste në bazë të kombësisë, 149 raste në bazë të besimit politik dhe 80 raste në bazë të gjinisë.⁵⁹⁶ Në këto raste janë ngritur kallëzime të shumta penale për krime të kryera “Përhapja e materialit racist dhe ksenofob përmes një sistemi kompjuterik”, “Nxitja e urrejtjes, përçarjes dhe intolerancës kombëtare, racore ose fetare” dhe “Miratimi ose justifikimi i gjenocidit, krimeve kundër njerëzimit ose krimeve të luftës”, por gjuha e urrejtjes ende nuk është përcaktuar si një krim i veçantë në Kodin Penal.⁵⁹⁷

Që nga fillimi i vitit 2024, me shtatorin, janë regjistruar 1060 raste të gjuhës së urrejtjes, nga të cilat 424 raste në bazë të përkatësisë kombëtare, 417 raste në bazë të përkatësisë etnike, 205 raste në bazë të përkatësisë politike, 194 raste në bazë të orientimit seksual dhe identitetit gjinor, 60 raste në bazë të gjinisë dhe orientimit seksual dhe 22 raste në bazë të përkatësisë fetare.⁵⁹⁸

Përveç rasteve të mësipërme, fushata para zgjedhjeve parlamentare dhe presidenciale pa sulme seksiste dhe shoviniste ndaj grave, kështu që Platforma për Barazi Gjinore u bëri thirrje partive politike dhe mbështetësve të tyre të përmbahen nga fyerja dhe përhapja e gjuhës së urrejtjes.⁵⁹⁹

Në fund të marsit 2024, Gjykata Themelore në Negotinë dha vendimin e parë në Republikën e Maqedonisë së Veriut kundër gjuhës së urrejtjes kundër personave lezbike, homoseksualë, biseksualë, trans dhe interseksualë (LGBTI) në rrjetet sociale. I pandehuri postoi dy komente me gjuhë urrejtje në Facebook, të cilat nxitën dhunë ndaj komunitetit LGBTI+. Prandaj, gjykata e dënoi të pandehurin me një vit dënim me kusht për shpërndarjen e materialit racist dhe ksenofob përmes një sistemi kompjuterik, në përputhje me nenin 394-d paragrafi 1 të Kodit Penal.⁶⁰⁰

596 Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut i Republikës së Maqedonisë së Veriut, “Raporti vjetor mbi situatën e të drejtave të njeriut në vitin 2023”, (Годишен извештај за состојбата со човековите права во 2023 година), (11 qershor 2024), <https://mhc.org.mk/wp-content/uploads/2024/06/god-izv-2023-mk-kon-pdf.pdf>.

597 “Këtë vit 805 raporte të reja të gjuhës së urrejtjes, vepra ende nuk është rregulluar saktësisht”, (Годинава 805 нови пријави за говор на омраза, делото сè уште не е прецизно регулирано), Radio MoF, 13 tetor 2023, <https://www.radiomof.mk/godina-805-novi-prijavi-za-govor-na-omraza-deloto-sd1%90-ushte-ne-e-precizno-regulirano/>.

598 “Gjuhët e urrejtjes në bazë të etnisë, gjinisë dhe orientimit seksual janë më e përhapura”, (Најзастанепен е говорот на омраза врз основа на етничка, родова и сексуална припадност), Radio MOF, 17 dhjetor 2024, <https://www.radiomof.mk/najzastanepen-e-govorot-na-omraza-vrz-osnova-na-etnichka-rodova-i-seksualna-pripadnost/>.

599 “Reagimi: Platforma për Barazi Gjinore dënon ashpër gjuhën e urrejtjes në periudhën parazgjedhore”, (Реакција: Платформата за родова еднаквост најостро го осудува говорот на омраза во предизборниот период), faqja zyrtare e Komitetit të Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë, 29 shkurt 2024, <https://mhc.org.mk/news/reakcija-platformata-za-rodova-ednakvost-najostro-go-osuduva-govorot-na-omraza-vo-predizborniot-period/>.

600 “Vendimi i parë në Maqedoni për gjuhën e urrejtjes ndaj personave LGBTI+ në rrjetet sociale”, (Прва пресуда во Македонија за говор на омраза кон ЛГБТИ+ лица на социјалните мрежи), Radio MOF, 29 mars 2024, <https://www.radiomof.mk/prva-presuda-vo-makedonija-za-govor-na-omraza-kon-lgbti-licata-na-socijalnite-mrezhi/>.

Në periudhën raportuese, ASHMAA përgatiti dhe publikoi një Udhëzues për monitorimin e gjuhës së urrejtjes – Botimi i dytë i plotësuar.⁶⁰¹ Ky dokument u përgatit me qëllim të harmonizimit me ndryshimet në rregulloren evropiane dhe Ligjin për shërbime mediatike audio dhe audiovizuele, si dhe me Rekomandimin e ri për trajtimin e gjuhës së urrejtjes të Këshillit të Evropës. Ky plotësim është kryer veçanërisht për shkak të rasteve të shumta të gjuhës së urrejtjes dhe nxitjes së dhunës në mediat online.⁶⁰²

Vepra të urrejtjes

Gjatë vitit 2023, rreth 197 ngjarje të lidhura me krimin e urrejtjes u regjistruan nga KHDNJ, duke përfaqësuar një rritje të lehtë të numrit të këtyre incidenteve gjatë vitit të kaluar (160). Shumica e tyre kanë të bëjnë me veprën penale të dhunës (153 raste), lëndime trupore ose të rënda (24 raste), dëmtime të pronës (7 raste), duke shkaktuar urrejtje, mosmarrëveshje dhe intolerancë kombëtare, racore, fetare (5 raste), shkatërrim të simboleve (4 raste) dhe të tjera. Shumica e krimeve janë të motivuara nga përkatësia etnike e viktimës (90.86%), ndërsa motive të tjera përfshijnë besimin dhe përkatësinë politike, besimet fetare, orientimin seksual dhe karakteristikat e tjera të mbrojtura.⁶⁰³ Megjithatë, përveç përhapjes së krimeve të urrejtjes dhe gjuhës së urrejtjes, Ministria e Punëve të Brendshme nuk mban shënime adekuate në të cilat do t'i klasifikojë këto akte në mënyrë të posaçme.

Në fillim të qershorit 2024, një prokurore publik u zgjodh në Prokurorinë Publike të Shkupit për të monitoruar rastet e krimeve të urrejtjes dhe diskriminimit. Ajo ka autoritetin të mbikëqyrë procedurat dhe të vendosë kontakte me paditësit dhe organizatat e shoqërisë civile që përfaqësojnë palët e dëmtuara.⁶⁰⁴

601 Kontributi në Raportin në hije nga Agjencia për Shërbime Mediatike Audio dhe Audiovizuele, 27 nëntor 2024.

602 "Udhëzues për monitorimin e gjuhës së urrejtjes – Botimi i dytë i plotësuar", (Водич за мониторинг на говорот на омраза – второ надолно издание), (Agjencia për Shërbime Mediatike Audio dhe Audiovizuele, 18 korrik, 2024), , <https://avmu.mk/wp-content/uploads/2024/07/Водич-за-мониторинг-на-говорот-на-омраза-второ-дополнето-издание-compressed.pdf>

603 Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut i Republikës së Maqedonisë së Veriut, "Raporti vjetor për gjendjen e të drejtave të njeriut në vitin 2023".

604 "Prokuror publik i emëruar për monitorimin e rasteve të urrejtjes dhe diskriminimit në Prokurorinë Publike Shkup", (Номиниран јавен обвинител за следење на предметите од омраза и дискриминација во ОЈО Скопје), Radio MoF, 8 qershor 2024, <https://www.radiomof.mk/nominiran-javen-obvinitel-za-sledenje-na-predmetite-od-omraza-i-diskriminacija-vo-ojo-skopje/>.

LGBTI+

Në periudhën raportuese, nuk ka pasur përparim në procesin e miratimit të ndryshimeve në Ligjin për Gjendjen Civile që do të lejojë njohjen ligjore të gjinisë, as në miratimin e një plani kombëtar veprimi për promovimin e të drejtave të komunitetit LGBTI+ në Republikën e Maqedonisë së Veriut.

Sipas Hartës dhe Indeksit të ylberit të ILGA-Europe, vendi renditet i 31-ti nga 49 vende evropiane, një përmirësim i lehtë i një vendi në krahasim me një vit më parë. Kjo renditje është për shkak të vlerësimit se Maqedonia e Veriut ka arritur vetëm 31% të reformave të nevojshme për të promovuar pozicionin dhe qasjen në të drejtat e njeriut të komunitetit LGBTI+, gjë që kërkon përpjekje shtesë.⁶⁰⁵

Hulumtimi i tretë i Agjencisë së BE për të Drejtat Themelore mbi komunitetin LGBTI+ në Maqedoninë e Veriut, i botuar në maj 2024, zbuloi se ata ende përballen me dhunë të motivuar nga urrejtja dhe diskriminimi, duke bërë që ata të ndiejnë frikë dhe pasiguri. Gjegjësisht, 39% ndiheshin të diskriminuar të paktën një herë gjatë vitit të kaluar, krahasuar me 37% në nivel të BE, dhe 8% e të anketuarve kanë qenë viktimë e dhunës gjatë vitit të kaluar, krahasuar me 5% në nivel të BE.⁶⁰⁶ Gjetjet e këtij hulumtimi tregojnë se mjedisi në Maqedoninë e Veriut nuk është shumë më pak i favorshëm në krahasim me shtetet anëtare të BE, por ekziston nevoja për të përmirësuar nivelin e mbrojtjes së të drejtave të personave LGBTI+ dhe një nivel të rritur të ndërgjegjësimit dhe pranimit nga komuniteti.

Parada vjetore e krenarisë, e organizuar nga Rrjeti Kombëtar Kundër Homofobisë dhe Transfobisë, u mbajt më 22 qershor nën sloganin “Të pabindur në mënyrë spektakulare”. Parada, e mbajtur për herë të pestë, kishte për qëllim të ishte një sfidë kundër patriarkalizmit dhe tërhoqi qindra qytetarë që marshonin në një atmosferë paqësore.⁶⁰⁷

Me rastin e Ditës Ndërkombëtare të Vizibilitetit Transgjinor, komuniteti transgjinor dhe mbështetësit e tyre organizuan një marshim në Shkup me temën “Marshojmë guximshëm—5 vjet vizibilitet”. Pjesëmarrësit përsëritën rëndësinë e miratimit të ndryshimeve në Ligjin për Gjendjen Civile, i cili do t’u lejojë individëve transgjinorë të ndryshojnë përcaktimin e tyre gjinor në dokumentet zyrtare përmes një procesi transparent. Ata gjithashtu shprehën shqetësimin e tyre për rritjen e lëvizjeve kundër gjinisë.⁶⁰⁸

605 “Maqedonia mbetet ndër vendet më të këqija për jetën e personave LGBTI në Ballkan”, (Македонија останува меѓу најлошите земји за живот на ЛГБТИ луѓето на Балканот), faqja zyrtare e Qendrës Queer, 22 maj 2024, <https://skc.mk/2024/05/22/makedonija-ostanuva-megju-najloshite-zemji-za-zhivot-na-lgbti-lugjeto-na-balkanot/>.

606 “Barazia LGBTIQ në një udhëkryq: progresi dhe sfidat (Të dhënat e vendit - Maqedonia e Veriut)”, (ЛГБТИК еднаквост на крстопат: напредок и предизвици (Податоци за земјата - Северна Македонија)), faqja zyrtare e Agjencisë së Bashkimit Evropian për të Drejtat Themelore, 14 maj 2024, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/lgbtiq_survey-2024-country_sheet-north_macedonia.pdf.

607 “Nën moton “Të pabindur në mënyrë spektakulare”, Parada e Pestë e Krenarisë marshoi në Shkup”, (Под мотото „Спектакуларно непослушни“ петтата парада на гордоста маршираше во Скопје), Sakam da Kazam, 22 qershor 2024, <https://sdk.mk/index.php/makedonija/pod-moto-spektakularno-neposlushni-pettata-parada-na-gordosta-marshirashe-vo-skopje/>.

608 “Njerëzit trans janë një grup i cenueshëm, jo një rrezik”, (Транс-лицата се ранлива група, а не опасност), Prizma, 29 mars 2024, <https://prizma.mk/trans-litsata-se-ranliva-grupa-a-ne-opasnost/>.

Romët

Ndryshimet e fundit në Ligjin për Gjendjen Civile⁶⁰⁹ zgjidhën problemin e personave që nuk janë të regjistruar në Librin amë të lindjes, të cilat prekën veçanërisht komunitetin rom. Deri në fund të vitit 2023, 526 persona kishin marrë një certifikatë lindjeje falë këtyre ndryshimeve.⁶¹⁰

OJQ Romalitiko publikoi Raportin në hije për zbatimin e Strategjisë së Romëve. Raporti arrin në përfundimin se pothuajse çdo qytet në vend ka lagje nën standarde ku jeton popullsia rome. Këto vendbanime nuk kanë infrastrukturë bazë dhe banorët jetojnë në apartamente të papërshtatshme dhe shpesh të paligjshme. Mjedisi është i ndotur, gjë që ndikon negativisht në shëndetin e tyre dhe kontribuon në uljen e jetëgjatësisë në komunitetin rom.⁶¹¹

Një hap përpara drejt strehimit më të mirë për romët u bë në qytetin e Shtipit ku filloi ndërtimi i shtëpive për familjet rome. Ato janë të destinuara për 40 familje rome që kanë jetuar për vite me radhë në kushte nën standarde në ndërtesa të braktisura.⁶¹²

Partia politike e romëve Avaja shprehu zhgënjimin e saj me rezultatet e zgjedhjeve parlamentare dhe të gjithë procesit zgjedhor, i cili, sipas tyre, u udhëhoq nga manipulimet, ryshfeti masiv dhe presioni ndaj votuesve romë. Ata gjithashtu vunë në dukje se pritshmëritë e elektoratit rom nuk u përmbushën, sepse nuk ka asnjë deputet të vetëm rom në përbërjen e re parlamentare.⁶¹³

Për vitin shkollor 2024/2025, Ministria e Arsimit dhe Shkencës shpalli një thirrje publike për punësimin e 50 ndërmjetësve arsimor rom për të mbështetur arsimin fillor romë. Ndërmjetësit duhet të punojnë me nxënës nga 29 komuna, të bashkëpunojnë me shkollat, të punojnë dhe të bashkëpunojnë me prindërit/kujdestarët dhe komunitetin dhe të bëjnë vizita të rregullta në terren, si dhe të bashkëpunojnë me vetëqeverisjen lokale, sektorin civil dhe institucionet dhe organizatat e tjera.⁶¹⁴ Aktualisht, nuk ka ndërmjetës romë të angazhuar në arsimin e mesëm sepse ligji në fuqi për arsimin e mesëm nuk parashikon angazhimin e tyre. Megjithatë, kjo pritet të ndryshojë pas miratimit të propozim-ligjit të ri për arsimin e mesëm që përmban dispozita të tilla, i cili u botua në ENER në gjysmën e dytë të shtatorit 2024.⁶¹⁵

609 Ligji për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për Gjendjen Civile, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 129/2023.

610 “Më në fund, 526 persona morën deklarata: Nuk kanë qenë në sistemin e shtetit”, (Конечно 526 лица добија изводи: Ги немаше во системот на државата), Faktor, 19 dhjetor 2023, https://faktor.mk/konechno-526-lica-dobija-izvodi-gi-nemashe-vo-sistemot-na-drzavata?fbclid=IwAR18DNjSCbvNEqo77FNxVktOgvHYNLYLGSbCu0AsZkE_h8cSVSQphHmtvQg.

611 Romalitiko: Romët në Maqedoni jetojnë në kushte nën standarde dhe banesa të improvizuara, (Ромалитико: Ромите во Македонија живеат во супстандардни услови и импровизирани живеалишта), TV Telma, 28 dhjetor 2023, <https://telma.com.mk/2023/12/28/romalitiko-romite-vo-makedonija-zhiveat-vo-supstandardni-uslovi-i-improvizirani-zhivealishta/>.

612 “Ka filluar ndërtimi i shtëpive tipike për strehimin e 40 familjeve rome të Shtipit”, (Започна изградбата на типски куќи за сместување на 40 штипски ромски семејства), TV Sitel, 5 shtator 2024, <https://sitel.com.mk/zapochna-izgradbata-na-tipski-kukji-za-smestuvanje-na-40-shtipski-romski-semejstva>.

613 “Avaja: Për herë të parë nuk ka asnjë deputet rom në Kuvend”, (Avaja: За првпат нема пратеник Ром во Собранието), Sloboden Pecat, 3 qershor 2024, <https://www.slobodenpecat.mk/avaja-za-prvpat-nema-pratenik-rom-vo-sobranieto/>.

614 “Thirrje publike për punësimin e 50 ndërmjetësve arsimorë romë për të mbështetur arsimin fillor rom për vitin shkollor 2024/2025”, (Јавен повик за ангажирање на 50 ромски образовни медијатори за поддршка на основното образование на Роми за учебната 2024/2025 година), faqja zyrtare e Ministrisë së Arsimit dhe Shkencës, 23 shtator 2024, <https://mon.gov.mk/content/?id=8788>.

615 Ministria e Arsimit dhe Shkencës, “Propozim-ligji për arsimin e mesëm”, ENER, 18 shtator 2024, https://ener.gov.mk/Default.aspx?item=pub_regulation&subitem=view_reg_detail&itemid=84608.

Qendra Evropiane për të Drejtat e Romëve (QEDR) ka paraqitur një ankesë kundër një shkolle fillore në Përlep për ndarjen e nxënësve romë.⁶¹⁶ KPMD gjeti diskriminim të tërthortë dhe të vazhdueshëm dhe rekomandoi që shkolla të ndalojë formimin e klasave sipas përkatësisë etnike. Ata gjithashtu i bënë thirrje komunës së Përlepit të promovojë masat e desegregacionit. Rekomandime shtesë përfshijnë rritjen e mbështetjes pedagogjike në shkolla, forcimin e bashkëpunimit midis autoriteteve lokale dhe shoqërisë civile dhe zbatimin e kriterëve të regjistrimit të barabartë në rajone të ndryshme nga Ministria e Arsimit dhe Shkencës.⁶¹⁷

Gjithashtu, Gjykata Themelore Civile Shkup konstatoi se Qeveria e Republikës së Maqedonisë së Veriut, MASH, MPPS, Ministria e Shëndetësisë, Inspektorati Arsimor Shtetëror, Komuna e Manastirit dhe Komuna e Shtipit kanë bërë diskriminim për shkak të ndarjes së fëmijëve romë në procesin arsimor. Ky veprim u bë duke mos ndërmarrë veprime për të rregulluar mënyrën e rajonalizimit në mënyrë që të shmanget ndarja e mundshme; mënyra e zbatimit të vendimeve për rajonalizimin në praktikë; mënyra e regjistrimit të fëmijëve romë në shkolla dhe mosveprimi për të siguruar shpërndarje të barabartë dhe të përshtatshme të nxënësve romë me komunitetet e tjera etnike në klasa.⁶¹⁸

Ministria e Arsimit dhe Shkencës (MASH) në gjysmën e dytë të majit 2024 zbuloi një abuzim të mundshëm të kuotës shtetërore të bursave për romët. Tetë studentë që aplikuan për bursë shtetërore për studentët romë me kërkesë të Ministrisë së Arsimit dhe Shkencës, pasi u deklaruan si pjesë e komunitetit rom, nuk morën bursë. Ministria e Arsimit dhe Shkencës konstatoi se këta studentë, gjatë regjistrimit në institucionet e arsimit të lartë, u deklaruan si pjesëtarë të bashkësive të tjera etnike, duke parandaluar kështu shpërdorimin e kuotave.⁶¹⁹

Një rast i ngjashëm është vërejtur në kontrollet e inspektimit të procesit të regjistrimit në shkollat e mesme në disa qytete në të gjithë vendin.⁶²⁰ Ata zbuluan se disa studentë kishin paraqitur një deklaratë të rreme të përkatësisë rome për t'u pranuar nën kuotën e rezervuar për komunitetin rom.

616 "Organi i Barazisë i Republikës së Maqedonisë së Veriut gjeti diskriminim dhe ndarje të romëve në një shkollë të Përlepit", (Тело за еднаквост на Република Северна Македонија утврди дискриминација и сегрегација на Ромите во едно прилепско училиште), faqja zyrtare e Qendrës Evropiane për të Drejtat e Romëve (ERRC), 1 shkurt 2024, <https://www.errc.org/press-releases/north-macedonian-equality-body-finds-discrimination--segregation-of-roma-in-prilep-school>.

617 „QEDR: Shkollë fillore në Përlep diskriminoi nxënësit romë, përcaktoi KPMD”, (ЕЦПР: Прилепско основно училиште дискриминирало ученици Роми, утврди КСЗД), Radio MOF, 1 shkurt 2024, <https://www.radiomof.mk/ecpr-prilepsko-osnovno-uchilishte-diskriminiralo-uchenici-romi-utvrdi-kszd/>.

618 "Gjykata Themelore Civile ka përcaktuar segregimin e fëmijëve romë në procesin arsimor", (Основниот граѓански суд утврди сегрегација на децата Роми во образовниот процес), faqja zyrtare e Komitetit të Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 6 gusht 2024, <https://mhc.org.mk/news/osnovniot-graganski-sud-utvrdi-segregacija-na-decata-romi-vo-obrazovniot-proces/>.

619 "Maqedonasit janë paraqitur si romë për të marrë bursa, por Ministria e Arsimit i ekspozoi ata", (Македонци се пишале Роми за да добијат стипендија, но МОН ги разоткри), Sloboden Peçat, 21 maj 2024, <https://www.slobodenpecat.mk/makedonci-se-pishale-romi-za-da-dobijat-stipendija-no-mon-gi-razotkri/>.

620 "Deklarohen si romë për t'u regjistruar në mjekësi! Raportimi i rreme i përkatësisë etnike në shkollat e mesme", (Се декларираат како Роми за да се запишат на медицина! Лажно пријавување на етничка припадност во средни училишта), TV 21, 5 shtator 2024, <https://mk.tv21.tv/se-deklariraat-kako-romi-za-da-se-zapishat-na-meditisina-lazhno-prijavuvane-na-etnichka-pripadnost-vo-sredni-uchilishta/>.

Është e nevojshme të zbatohen plotësisht masat e parashikuara në Strategjinë Kombëtare për Barazi dhe Mosdiskriminim 2022-2026 dhe në Strategjinë Kombëtare për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara të Republikës së Maqedonisë së Veriut 2023-2030;

Nevojiten masa për të mundësuar funksionalitetin e plotë të KPMD: kapërcimi i problemeve logjistike dhe mungesës të burimeve njerëzore dhe për të siguruar autonomi financiare që KPMD të përdorë buxhetin e saj pa miratimin e Ministrisë së Financave;

Është e nevojshme të përmbushen urgjentisht detyrimet e dhëna institucioneve kompetente në aktgjykimet e Gjykatës Themelore Civile në Shkup dhe Gjykatës të Apelit Shkup, përmes të cilave ishte konstatuar diskriminim i drejtpërdrejtë ndaj personave me aftësi të kufizuara në ushtrimin e së drejtës së tyre për të votuar, dhe veçanërisht duke marrë parasysh zgjedhjet e ardhshme lokale në 2025;

Kërkohet harmonizim i mëtejshëm me Konventën për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara, në veçanti sigurimi i një numri të mjaftueshëm asistentësh arsimorë, në mënyrë që fëmijët me aftësi të kufizuara të përfshihen në mënyrë efektive dhe pa probleme dhe të marrin pjesë plotësisht në procesin mësimor;

Ekziston nevoja për të vazhduar forcimin e kuadrit ligjor për dhunën ndaj grave dhe dhunën në familje në përputhje me Konventën e Stambollit, duke përfshirë zbatimin e qëndrueshëm të ndryshimeve në Kodin Penal;

Është e nevojshme të futet një përkufizim i gjuhës së urrejtjes në Kodin Penal dhe të mbahen statistikat e duhura për rastet e gjuhës së urrejtjes dhe krimeve të urrejtjes nga institucionet kompetente shtetërore;

Është e nevojshme të miratohet Ligji për Barazi Gjinore, në mënyrë që të arrihet barazia e plotë gjinore në të gjitha sferat e jetës publike dhe private, si dhe të zbatohet një qasje ndërsektoriale ndaj zgjidhjeve ligjore për arritjen e barazisë gjinore;

Theksohet nevoja për miratimin e një plani kombëtar veprimi për promovimin e të drejtave të komunitetit LGBTI+ në Republikën e Maqedonisë së Veriut, si dhe sjelljen e ndryshimeve në Ligjin për Gjendjen Civile për njohjen ligjore të gjinisë në përputhje me praktikën gjyqësore të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut;

Përpjekje shtesë janë të nevojshme për të përshpejtuar përfshirjen e romëve në shoqëri, për të trajtuar diskriminimin dhe ndarjen arsimore dhe hapësinore, por edhe për të parandaluar abuzimin e kuotave arsimore;

Është e nevojshme të miratohet propozim-ligji për arsimin e mesëm, i cili do të prezantonte ndërmjetësuesit arsimorë romë për nxënësit në arsimin e mesëm;

Është thelbësore që politikat në lidhje me personat e cënueshëm të përgatiten në mënyrë gjithëpërfshirëse, në konsultim me palët e interesuara (p.sh. viktimat e gjuhës së urrejtjes, krimeve të urrejtjes dhe dhunës me bazë gjinore, personat LGBTI, romët, etj.).

Bibliografi

- 360 Stepeni “Dameva kërkon përgjegjësi për gjyqtarin Nanev, ai u përgjigj se ajo ishte një mjesh-tre e spinit që vepronte si një diktatore”, (Дамева бара одговорност за судијата Нанев, тој ѝ одговори дека е спин-мајстор кој постапува како диктатор), 360 Stepeni , 18 shtator 2024, <https://360stepeni.mk/dameva-bara-odgovornost-za-sudijata-nanev-toj-odgovori-de-ka-e-spin-majstor-koj-postapuva-kako-diktator/>.
- 360 Stepeni “BE dhe 40 rekomandime: Si deri në Këshilli Gjyqësor të pavarur”, (ЕУ и 40 препораки: Како до независен Судски совет), 360 Stepeni , 12 dhjetor 2023, <https://360stepeni.mk/eu-i-40-preporaki-kako-do-nezavisen-sudski-sovet/>.
- 360 Stepeni “Komisioni për Komunitete Fetare urdhëroi Komunën e Tetovës të mos ketë qasje selek-tive ndaj monumenteve fetare”, (Комисијата за верски заедници и порача на Општина Тетово да нема селективен пристап кон верските обележја), 360 Stepeni , 17 nëntor 2023, <https://360stepeni.mk/komisijata-za-verski-zaednitsi-i-poracha-na-opshtina-tetovo-da-ne-ma-selektiven-pristap-kon-verskite-obelezhja/>.
- 360 Stepeni Ministrat e jashtëm të rajonit nënshkruan një deklaratë për luftën kundër korrupsionit, (Министрите за надворешни работи од регионот потпишаа декларација за борба против корупцијата), 360 Stepeni , 30 nëntor 2023, <https://360stepeni.mk/ministrite-za-nadvoresh-ni-raboti-od-regionot-potpishaa-deklaratsija-za-borba-protiv-korupsiata/>.
- 360 Stepeni “Prokuroria: U mblohdhën gjurmë dhe u siguruan pamje nga kamerat përreth ku u dogi makina e burgut të Idrizovës, (Обвинителство: Прибрани се траги и обезбедени се снимки од околните камери каде што беше запален автомобилот на КПУ „Идризово“), 360 Stepeni , 15 maj 2024, <https://360stepeni.mk/obvinitelstvo-pribrani-se-tragi-i-obezbedeni-se-snim-ki-od-okolnite-kameri-kade-beshe-zapalen-avtomobilot-na-kpu-idrizovo/>.
- 360 Stepeni “Misioni vlerësues i BE-së thotë se Besa Ademi nuk shkel ligjin duke mos shkuar në sean-cat e Këshillit Gjyqësor.”, (Оценската мисија на ЕУ вели дека Беса Адеми не го крши законот со неодоњето на седниците на Судскиот совет) 21 dhjetor 2023. <https://360stepeni.mk/otsenskata-misija-na-eu-veli-deka-besa-ademi-ne-go-krshi-zakonot-so-neodeneto-na-sed-nitsite-na-sudskiot-sovet/>.
- 360 Stepeni “Punohet në lëndën e mbikëqyrjes së “Behtel dhe Enka” – me një hetues, dhe një tufë dokumentesh”, (Се работи на предметот за надзорот над „Бехтел и Енка“ – Со еден истражител, а куп документи), 360 Stepeni , 1 mars 2024, <https://360stepeni.mk/se-raboti-na-predmetot-za-nadzorot-nad-behtel-i-enka-so-edem-istrazhitel-a-kup-dokumenti/>.
- 360 Stepeni “Këshilli Gjyqësor pranoi kërkesën e Besa Ademit për publik në seancën në të cilën do të vendoset mbi kërkesën për shkarkimin e saj.”, (Судскиот совет го прифати барањето на Беса Адеми за јавност на седницата на која ќе се одлучува по иницијативата за нејзино разрешување), 26 dhjetor 2023. <https://360stepeni.mk/sudskiot-sovet-go-prifati-barane-to-na-besa-ademi-za-javnost-na-sednitsata-na-koja-ke-se-odluchuva-po-initsijativa-ta-za-nejzino-razreshuvane/>.
- A1 on. “Shoqata e Prokurorëve Publikë reagon pas shpalljeve për ndryshimet ligjore për pagat”, (Здружението на јавни обвинители реагира по најавените законски измени за платите), A1 ON , 28 shkurt 2024, <https://a1on.mk/macedonia/zdruzhenieto-na-javni-obviniteli-reagi-ra-po-najavenite-zakonski-izmeni-za-platite/>.

- A1 on. “Mijalkov nuk do të mbajë përgjegjësi për përgjimin e paligjshëm, lënda e “Target-Kalaja” është parashkuar”, (Мијалков нема да одговара за нелегалното прислушување, застаре делото за „Таргет-Тврдина“), A1 ON , 17 tetor 2023, <https://a1on.mk/macedonia/mijalkov-nema-da-odgovara-za-nelegalното-prislushuvanje-zastare-deloto-za-target-tvrdina/>.
- A1 on. “Protestë e punonjësve të Avokatit të Popullit – Të pakënaqur me pagat dhe statusin që kanë si nëpunës”, (Протест на вработените во Народниот правобранител – Незадоволни од платите и статусот кој го имаат како службеници), A1 on , 21 nëntor 2023, <https://a1on.mk/macedonia/protest-na-vrabotenite-vo-narodniot-pravobranitel-nezadovolni-od-platite-i-statusot-koj-go-imaat-kako-sluzhbenici/>.
- A1 on. “Këshilli i Prokurorëve Publikë refuzoi njëzëri kërkesën e Fatime Fetait për rishqyrtimin e vendimit për refuzimin e kandidaturës së saj për prokurorë publike shtetërore”, (Советот на јавни обвинители едногласно го отфрли барањето на Фатиме Фетаи за преиспитување на одлуката за отфрлање на нејзината кандидатура за државен јавен обвинител), A1 ON , 11 janar 2024, <https://a1on.mk/macedonia/sovetot-na-jo-ednoglasno-go-otfrli-baranjeto-na-fatime-fetai-za-preispituvanje-na-odlukata-za-otfrlanje-na-nejzinata-kandidatura-za-drzhaven-javen-obvinitel/>.
- Agjencia për Shërbime Mediatike Audio dhe Audiovizuele. “Udhëzues për monitorimin e gjuhës së urrejtjes – Botimi i dytë i plotësuar”, (Водич за мониторинг на говорот на омраза – второ дополнетото издание), (Agjencia për Shërbime Mediatike Audio dhe Audiovizuele, 18 korrik, 2024), , <https://avmu.mk/wp-content/uploads/2024/07/Водич-за-мониторинг-на-говорот-на-омраза-второ-дополнето-издание-compressed.pdf>
- Agjencia për Mbrojtjen e të Dhënave Personale të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Raporti vjetor 2023”(Годишен извештај за 2023), 27 mars 2024. https://azlp.mk/wp-content/uploads/2024/03/GODISEN_I_ZVESTAJ_AZLP_2023-MK.pdf.
- Akademia për gjykatës dhe prokurorë publikë “Pavell Shatev” “Rregullore për plotësimin e rregullores për marrjen e provimit pranues në Akademinë për gjyqtarë dhe prokurorë publikë” Pavel Shatev”, (Правилник за дополнување на Правилникот за полагање Приемни испит во Академијата за судии и јавни обвинители „Павел Шатев“), (Akademia për gjyqtarë dhe prokurorë publikë” Pavel Shatev “, 15 mars 2024), <https://bit.ly/4iEX9ji>.
- Akademia për gjykatës dhe prokurorë publikë “Pavell Shatev” “Rregullore për marrjen e provimit përfundimtar të pjesëmarrësve në trajnimin fillestar në Akademinë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë “Pavell Shatev”, (Правилник за полагање на завршниот испит на слушателите на почетната обука во Академијата за судии и јавни обвинители „Павел Шатев“), (Akademia për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë “Pavell Shatev”, 29 shkurt 2024), <https://bit.ly/4fpzmKt>.
- Alsats M. “Bilal Kasami fajëson LSDM-në dhe BDI-në për Kryqin në Kodrën e Diellit”, (Биљал Касами ги Обвинува СДСМ и ДУИ за поставениот крст на Шапка), Alsats M. 17 nëntor 2023. <https://alsat.mk/mk/bilal-kasami-gi-obvinuva-sdsm-i-dui-za-postaveniot-krst-na-shapka/>
- Alsats M. “Mickoski: Programi i VMRO-së parashikon shpërbërjen e Këshillit Gjyqësor, por ne jemi të hapur për propozime”, (Мицкоски: Програмата на ВМРО предвидува распаѓање на Судскиот совет, но отворени сме за предлози), Alsats M , 21 gusht 2024, <https://alsat.mk/mk/mitskoski-programata-na-vmro-predviduva-raspushtane-na-sudskiot-sovet-no-otvoreni-sme-za-predlozi/>.

- Angela Delevska dhe Beba Zhagar. “Raporti në hije për Kapitullin 23 për periudhën tetor 2021 – shtator 2022”, (Извештај во сенка за Поглавјето 23 за периодот октомври 2021 – септември 2022), 29 dhjetor 2022. <https://epi.org.mk/post/23011>.
- Angela Delevska dhe Beba Zhagar. Angela Delevska dhe Beba Zhagar, “Raporti në hije për kapitullin 23 për periudhën tetor 2022 – shtator 2023”, („Извештај во сенка за Поглавјето 23 за периодот октомври 2022 – септември 2023“), 29 dhjetor 2023, <https://epi.org.mk/post/23011>.
- Ardita Abazi Imeri et al. “Analizë - Vlerësim gjithëpërfshirës të zbatimit të Strategjisë për Reforma të Sektorit Gjyqësor 2017-2022”, (Анализа – Сеопфатна оценка на спроведувањето на Стратегијата за реформа на правосудниот сектор 2017-2022), Instituti për Politikë Evropiane – Shkup, 10 nëntor 2022. <https://bit.ly/3X2nox8>.
- Bojana Jovanovska dhe Sara Milenkovska. “Analiza e përmbajtjes me bazë gjinore: Politikanët dhe media e njëanshme”, (Анализа на родово-базирани содржини: Politikanët dhe media e njëanshme), Instituti për Studime të Komunikimit, 17 qershor 2024. https://respublica.edu.mk/wp-content/uploads/2024/07/politicharkite-i-mediumskata-pristrasnost_final.pdf.
- Borçe Mirçeski. “Këshilli Kombëtar i Ndërmjetësimit do të ndryshohet në përbërjen e tij”, (Националниот совет за медијација треба да биде изменет во неговиот состав), Sloboden Peçat, 24 qershor 2024, <https://www.slobodenpecat.mk/videointervju-mircheski-nacionalniot-sovet-za-medi-jacija-treba-da-bide-izmenet-vo-negoviot-sostav/>.
- Velimir Delovski et al. “Raporti në hije për Kapitullin 23 për periudhën nga maji 2016 deri në janar 2018”. (Извештај во сенка за Поглавјето 23 за периодот од мај 2016 до јануари 2018 година), Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë. 2018. https://epi.org.mk/docs/Mreza23_izvestaj%20vo%20senka_2018.pdf.
- Gjykata e Lartë Administrative e Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Aktgjykim-në emër të qytetarëve të Republikës së Maqedonisë së Veriut”, (Пресуда-во име на граѓаните на Република Северна Македонија), (Gjykata e Lartë Administrative e Republikës së Maqedonisë së Veriut, 26 prill 2024), <https://bit.ly/3DqrECw>.
- Zëri i Amerikës. “Liria e medias në Republikën e Maqedonisë së Veriut është e kënaqshme, vëzhguan “Gazetarët pa Kufi”, (Слободата на медиумите во Република Северна Македонија задоволителна, забележа „Репортери без граници”, Zëri i Amerikës, 3 maj 2024, <https://mk.voanews.com/a/slobodata-na-pechatot-vo-severna-makedoni%D1%98a-na-zadovolitel-no-nivo-zabelezha-reporteri-bez-granici-/7592495.html>.
- Deutsche Welle. “Ndryshime ligjore në vend të shpërbërjes së Këshillit Gjyqësor”, (Законски измени место распуштање на Судскиот совет), Deutsche Welle, 11 qershor 2024, <https://www.dw.com/mk/krenar-loga-so-zakonski-izmeni-ke-se-bori-protiv-najavite-za-raspustane-na-sudskiot-sovet/a-69329763>.
- Deutsche Welle. “Muhamed Zeqiri i denuar me 2.5 vjet burg”, (Мухамед Зеќири осуден на 2,5 години затвор), Deutsche Welle, 1 dhjetor 2023, https://www.dw.com/mk/muhamed-zekiri-osuden-na-25-godini-zatvor-za-dogovorite-za-posta/a-67606420?maca=maz-rss-maz-pol_makedonija_timemk-4727-xml-mrss.
- Deutsche Welle. “Mbikëqyrja: 11 rekomandime të detyrueshme të sigurisë në M-NAV”, (Надзор: 11 задолжителни препораки за безбедноста во М-НАВ), Deutsche Welle, 25 janar 2024, https://www.dw.com/mk/vonreden-nadzor-seriozni-propusti-i-prekrusvana-na-procedurite-za-bez-bednost-vo-mnav/a-68069754?maca=maz-rss-maz-pol_makedonija_timemk-4727-xml-mrss.

- Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit, “Raporti vjetor për punën e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit për vitin 2023”, (Годишен извештај за работата на Државната комисија за спречување на корупција за 2023 година), shkurt 2024, <https://dksk.mk/wp-content/uploads/2024/03/1-ГИ-2023-конечен.pdf>.
- Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit, “Raporti vjetor për zbatimin e Strategjisë Kombëtare për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit 2021-2025 për periudhën 01.01.2023 deri më 31.12.2023”, (Годишен извештај за спроведување на Националната стратегија за спречување на корупцијата и судирот на интереси 2021-2025 за период 01.01.2023 година до 31.12.2023 година), shkurt 2024, <https://dksk.mk/wp-content/uploads/2024/02/Годишен-извештај-НС-2023-Usvoen-na-sednica.pdf>.
- Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit “Raport i veçantë për gjendjet e përcaktuara në financimin e fushatës zgjedhore për zgjedhjen e përfaqësuesve në Kuvendin e Republikës së Maqedonisë së Veriut 2024”, (Посебен извештај за утврдените состојби во финансирањето на изборната кампања за избор на пратеници во Собранието на Република Северна Македонија 2024), 30 gusht 2024, <https://dksk.mk/wp-content/uploads/2024/08/DKSK-Izveshtaj.pdf>.
- Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit “Raport i veçantë mbi gjendjet e përcaktuara në financimin e fushatës zgjedhore për zgjedhjen e Presidentit të Republikës së Maqedonisë së Veriut 2024”, (Посебен извештај за утврдените состојби во финансирањето на изборната кампања за избор на претседател на Република Северна Македонија 2024 година), 13 gusht 2024, <https://bit.ly/4eTmc47>.
- Dushko Georgievski. “Analizë e cilësisë dhe barazisë së vendimeve gjyqësore në fushën e së drejtës civile”, (Анализа на квалитетот и изедначеноста на судските одлуки во граѓанско-правната област), Instituti i Politikave Evropiane dhe Shoqata Zenit. Gusht 2021. <https://bit.ly/3UfOKPz>.
- Komisioni Evropian. “Deklarata për shtyp e Presidentes Ursulla Von Der Lejen mbi përbërjen e kolegjit të ardhshëm të Komisionerëve”, (Press Statement by President von Der Leyen on the next College of Commissioners), Komisioni Evropian, 17 shtator 2024, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_4723.
- Komisioni Evropian. ‘Dokument i punës i Komisionit – Raport për Maqedoninë e Veriut për vitin 2023’, (Работен документ на комисијата – Извештај за Северна Македонија за 2023 година), 8 nëntor 2023, https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_693%20North%20Macedonia%20report.pdf.
- Komitet evropian për parandalimin e torturës dhe dënimeve ose trajtimeve çnjerëzore ose poshtëruese (KPT). “Raport për Qeverinë e Republikës së Maqedonisë së Veriut për vizitën në Republikën e Maqedonisë së Veriut nga Komitet evropian për parandalimin e torturës dhe dënimeve ose trajtimeve çnjerëzore ose poshtëruese (KPT) nga 2 deri më 12 tetor 2023”, (Извештај до Владата на Република Северна Македонија за посетата на Република Северна Македонија од страна на Европскиот комитет за спречување на тортура и нечовечко или понижувачко постапување или казнување (KCT) од 2 до 12 октомври 2023 година), 15 maj 2024, <https://rm.coe.int/1680af95e2>.
- Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut – Përmbledhje e shkurtër e Shtetit (2024), https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/CP_Republic_of_North_Macedonia_ENG#:~:text=The%20Court%20dealt%20with%20314,European%20Convention%20on%20Human%20Rights e hapur në 15 tetor 2024.

- Ligji për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit për Gjykatat. Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 96/2019.
- Ligji për ndryshimin dhe plotësimin e Kodit Penal Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 188/2023.
- Ligji për Prokurorinë Publike. Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 42/2020.
- Ligji për Zyrën e Rikuperimit të Pronës. Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 66/2024.
- Ligji për Drejtësinë për Fëmijët. Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 66/24.
- Ligji për Sistemin e Vlerësimit të Personave me Aftësi të Kufizuara. Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 209/2023.
- Ligji për Këshillin e Prokurorëve Publikë Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë nr. 150/2007, 100/2011, dhe Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut 42/2020.
- Ligji për Parandalim të Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit. Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 12/2019.
- Ligji për Këshillin Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut. Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 102/2019.
- Ligji për gjykatat. Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë nr. 58/2006; 62/2006; 35/2008; 61/2008; 118/2008; 16/2009; 150/2010; 39/2012; 83/2018; 198/2018 dhe Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 96/2019.
- Shoqata e Gazetarëve të Maqedonisë “Konsensus politik për korrupsionin në media përmes keqpërdorimit të flamurit evropian në Kuvend”, (Политички консензус за медиумска корупција преку злоупотреба на европско знаменце во Собранието), , 24 shkurt 2024, <https://bit.ly/43LfayB>.
- Iva Conevska et al. “Raporti në hije për Kapitullin 23 për periudhën qershor 2018 – mars 2019”, (Извештај во сенка за Поглавјето 23 за периодот јуни 2018 – март 2019 година), 2019.
- Iva Conevska dhe Ismail Kamberi. “Raporti në hije për Kapitullin 23 për periudhën prill 2019 – mars 2020”, (“Извештај Во Сенка За Поглавје 23 За Периодот Април 2019–Март 2020.”) Instituti i Politikave Evropiane – Shkup. 2020. https://epi.org.mk/wp-content/uploads/2020/05/Izvestaj_vo_senka_2020.pdf.
- Iva Conevska Vangellova dhe Ismail Kamberi. “Raporti në hije për Kapitullin 23 për periudhën prill 2020 – shtator 2021”, (“Извештај Во Сенка За Поглавје 23 За Периодот Април 2020–Септември 2021.”) Instituti për Politika Evropiane – Shkup, 16 dhjetor 2021. <https://epi.org.mk/post/20027>.
- Ivana Petkovska dhe Lejla Tutiq. “Raport për monitorimin e Këshillit Gjyqësor dhe Këshillit të Prokurorëve Publikë në vitin 2024”, (Извештај од мониторингот на Судскиот совет и Советот на јавните обвинители во 2024 година) Koalicioni “Të gjithë për gjykim të drejtë”, 2024, <https://all4fairtrials.org.mk/wp-content/uploads/2024/12/68-AN-SJOSS-2024.pdf>
- Kodi Zgjedhor. Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë nr. 127/2006; 136/2008; 148/2008; 155/2008; 163/2008; 44/2011; 51/2011; 142/2012; 31/2013; 34/2013; 14/2014; 30/2014; 31/2015; 196/2015; 35/2016; 97/2016; 99/2016; 136/2016; 142/2016; 57/2017; 67/2017; 125/2017; 35/2018; 99/2018; 140/2018; 208/2018; 27/2019, dhe Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 98/2019; 146/2019; 42/2020; 74/2021; 215/2021; 58/2024; 76/2024. Instituti për të Drejtat e Njeriut – Shkup. “Raport për monitorimin e punës së Këshillit Gjyqësor për periudhën janar - korrik 2024”, (Извештај од следењето на работата на Судскиот совет за периодот јануари - јули 2024 година) 2024, <https://bit.ly/3OC5DTV>.

“Shpallje publike për zgjedhjen e drejtorit të Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë”, “Pavel Shatev”, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 177/2024.

Prokuroria Publike e Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Raport mbi punën e Prokurorive Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut në vitin 2023”, (Извештај за работата на јавните обвинителства на Република Северна Македонија во 2023 година) 26 korrik 2024, <https://jorm.gov.mk/wp-content/uploads/2024/07/godishen-izveshta-%D1%98-2023-finalna-verzija%D1%98a-2.pdf>.

Kanal 5. “Darko Kostadinovski është Kryetari i ri i Gjykatës Kushtetuese”, (Дарко Костадиновски е нов претседател на Уставен суд), 4 qershor 2024, <https://kanal5.com.mk/darko-kostadinovski-e-nov-pretsedatel-na-ustaven-sud/a643416>.

Kanal 5. “Dhjetra policë dhe të burgosur të plagosur në një përleshje në burgun e Idrizovës”, (Десетина повредени полицајци и затвореници во пресметка во затворот Идризово), Kanal 5. 28 tetor 2023. <https://kanal5.com.mk/desetina-povredeni-policajci-i-zatvorenici-vo-presmetka-vo-zatvorot-idrizovo/a608298>.

Kanal 5. “Njëzëri shkarkohen drejtorët e M-NAV, drejtori i ri ekzekutiv Ilir Memedi”, (Едногласно разрешени директорите во М-НАВ, нов извршен Илир Мемеди), 9 janar 2024, <https://kanal5.com.mk/kanal-5-doznava-ednoglasno-razresheni-direktorite-vo-m-nav-nov-izvrshen-ilir-memedi/a620178>.

Zyra e Lirisë Fetare Ndërkombëtare pranë Departamentit të Shtetit të Shteteve të Bashkuara. “Raporti për Lirinë Fetare Ndërkombëtare: Maqedonia e Veriut 2023”, (2023 report on international religious freedom, North Macedonia), (2024) <https://www.state.gov/reports/2023-report-on-international-religious-freedom/north-macedonia/>.

Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi “Raporti vjetor i Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi (KPMД) për vitin 2023”. (Годишен извештај на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација (КСЗД) за 2023 година), 2024. <https://bit.ly/3yky83M>.

Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi “Raport mbi trajtimin e parashtresave për mbrojtjen nga diskriminimi në periudhën prill-qershor 2024”, (Извештај за постапувањето на КСЗД по претставки за заштита од дискриминација период април-јуни 2024 година), 2024. <https://bit.ly/3Su1gg3>.

Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi “Raport mbi trajtimin e parashtresave për mbrojtjen nga diskriminimi në periudhën janar-mars 2024”. (Извештај за постапувањето на КСЗД по претставки за заштита од дискриминација период јануари-март 2024 година) 2024. <https://kszd.mk/wp-content/uploads/2024/04/Квартален-извештај-јануари-март-2024-година.pdf>.

Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi “Raport mbi Trajtimin e KPMД për parashtresat për Mbrojtjen nga Diskriminimi në Periudhën Korrik-Shtator 2024”, (Извештај за постапувањето на КСЗД по претставки за заштита од дискриминација период јули-септември 2024 година), <https://kszd.mk/wp-content/uploads/2024/10/Квартален-извештај-јули-септември-2024г.pdf>.

Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi “Mendim mbi propozim-ligjin për arsimin e mesëm”, (Мислење по предлог-законот за средно образование), 23 maj 2024. <https://bit.ly/46unp3j>.

- Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi “Mendim mbi propozimin e Ligjit për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për Arsimin Fillor në lidhje me zbatimin e aktgjykimit të Elmazovës dhe të tjerëve kundër Republikës së Maqedonisë së Veriut”, (Мислење по предлог на Законот за изменување и дополнување на Законот за основно образование во однос на спроведување на пресудата Елмазова и други против Република Северна Македонија), 23 prill 2024, <https://kszd.mk/wp-content/uploads/2024/04/mislenje-KSZD-ZOO-Elmazova.pdf>.
- Lejla Tutiq. “Analiza e situatës së burimeve njerëzore në gjykatat dhe prokuroritë publike në Republikën e Maqedonisë së Veriut”. (Анализа на состојбата со човечките ресурси во судовите и јавните обвинителства во Република Северна Македонија), Koalicioni “Të gjithë për gjykim të drejtë”, 2024, <https://all4fairtrials.org.mk/wp-content/uploads/2024/12/68-AN-SJOSS-2024.pdf>
- Shoqata Maqedonase e Juristëve të Rinj. “Raporti vjetor mbi efektivitetin e mbrojtjes ligjore të të drejtave të njeriut në Republikën e Maqedonisë së Veriut për vitin 2023”, (Годишен извештај за ефикасноста на правната заштита на човековите права во Република Северна Македонија за 2023 година), 2024, <https://myla.org.mk/wp-content/uploads/2024/04/Годишен-извештај-за-ефикасноста-на-правната-заштита-на-човековите-права-во-Република-Северна-Македонија-2.pdf>
- Marija Bashevska. “Indeksi i Barazisë Gjimore për Maqedoninë e Veriut 2022”. (Индекс на родова еднаквост за Северна Македонија 2022), Instituti Evropian për Barazi Gjimore (EIGE). 2023. <https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/Gender%20Equality%20Index%20for%20North%20Macedonia%20%282022%29.pdf>
- Agjencia informative mediatike - AIM. “Koalicioni “Ndryshojmë” kërkon takim me Qeverinë për ndryshimin e Strategjisë për Personat me Aftësi të Kufizuara”, (Коалицијата „Менуваме“ бара средба со Владата за измени на Стратегијата за лицата со попреченост), 3 korrik 2024, <https://bit.ly/4duLLfi>.
- Agjencia informative mediatike - AIM. “Këshilli Gjyqësor miratoi Planin e Veprimit për zbatimin e rekomandimeve të BE-së”, (Судскиот совет го усвои Акцискиот план за спроведување на препораките на ЕУ), Agjencia Informative Mediatike - AIM, 29 shkurt 2024, <https://bit.ly/4fYM3x6>.
- Milan Spirovski “Treguesit e shkallës së lirisë së medias dhe Indeksi i Sigurisë së Gazetarëve 2023”, (Индикатори за степенот на слободата на медиумите и Индекс на безбедноста на новинарите 2023), Shoqata e Gazetarëve të Maqedonisë. Shtator 2024. <https://znm.org.mk/wp-content/uploads/2024/09/MK-MK-2024.pdf>.
- Ministria e Punëve të Brendshme. ‘Raport mbi punën e Departamentit të Kontrollit të Brendshëm, Hetimeve Penale dhe Standardeve Profesionale në vitin 2023’, (Извештај за работата на Одделот за внатрешна контрола, криминалистички истраги и професионални стандарди во 2023 година), 23 janar 2024, https://mvr.gov.mk/Upload/Editor_Upload/%20report%2023%20relations%20with%20pdf.
- Ministria e Punëve të Brendshme. ‘Raport mbi punën e Departamentit të Kontrollit të Brendshëm, Hetimeve Penale dhe Standardeve Profesionale në nëntë muajt e vitit 2024’, (Извештај за работата на Одделот за внатрешна контрола, криминалистички истраги и професионални стандарди во деветте месеци од 2024 година), 16 tetor 2024, https://mvr.gov.mk/Upload/Editor_Upload/Izvestaj%20devet%20meseci.pdf.

- Ministria e Çështjeve Evropiane “Agjenda reformuese për Maqedoninë e Veriut 2024-2027”, (Реформска агенда на Северна Македонија 2024-2027), 6 nëntor 2024, <https://mep.gov.mk/en/post/?id=15800>.
- Ministria e Arsimit dhe Shkencës. “Propozim-ligji për arsimin e mesëm”, (Нацрт - Закон за средното образование), ENER. 18 shtator 2024. https://ener.gov.mk/Default.aspx?item=pub_regulation&subitem=view_reg_detail&itemid=84608.
- Ministria e Drejtësisë. “Plan veprimi për zbatimin e Strategjisë Zhvillimore Sektoriale për Gjyqësorin 2024-2028”, (Акциски план за спроведување на Развојната секторска стратегија за правосудство 2024-2028), 2023, <https://bit.ly/3OC9tfy>.
- Ministria e Drejtësisë. “Raporti vjetor për punën e Byrosë së Përfaqësimit të Republikës së Maqedonisë së Veriut para GJEDNJ-së për vitin 2023”, (Годишен извештај за работата на Бирото за застапување на PCM пред ЕЧП за 2023 година), 2024, <https://bit.ly/48SsGTF>.
- Ministria e Drejtësisë. “Raporti vjetor për punën e Komisionit ndërministror për zbatimin e vendimeve të GJEDNJ-së për vitin 2023”, (Годишен извештај за работата на Меѓуресорската комисија за извршување на одлуките на ЕЧП за 2023 година), 2024, <https://bit.ly/4erSwPJ>.
- Ministria e Drejtësisë. “Propozim-ligji për raportimin e mbrojtur dhe mbrojtjen e denoncuesve”. (Нацрт-Закон за заштитено пријавување и заштита на укажувачи), ENER. 1 dhjetor 2023. https://ener.gov.mk/Default.aspx?item=pub_regulation&subitem=view_reg_detail&itemid=74474.
- Ministria e Drejtësisë. “Propozim ligji për plotësimin e ligjit për prokurorinë publike”, (Предлог на Закон за дополнување на Законот за јавното обвинителство), Regjistri Kombëtar Elektronik i Rregulloreve të Republikës së Maqedonisë së Veriut ENER . 15 shtator 2023. https://ener.gov.mk/default.aspx?item=pub_regulation&subitem=view_reg_detail&itemid=80780.
- Ministria e Drejtësisë. “Strategjia Zhvillimore Sektoriale për Gjyqësorin (2024 – 2028)”, (Развојна секторска стратегија за правосудство), 2023, <https://bit.ly/3OABr5>.
- Ministria e Drejtësisë. “Strategjia për Reformën e Sektorit Gjyqësor për periudhën 2017-2022 me Plan veprimi”, („Стратегија за реформа на правосудниот сектор за периодот 2017-2022 година со акциски план”), https://www.pravda.gov.mk/Upload/Documents/Strategjia%20i%20akciski%20plan_MK-web.pdf.
- Ministria e Punës dhe Politikës Sociale “Plani operativ për vitin 2024 për zbatimin e aktiviteteve të Planit të Veprimit 2022-2024 me vlerësim të kostove për zbatimin e Strategjisë Kombëtare për Barazi dhe Mosdiskriminim 2022-2026”, (Оперативен план за 2024 година за реализирање на активностите од Акцискиот план 2022-2024 година со проценка на трошоци за спроведување на Националната стратегија за еднаквost и недискриминација 2022-2026 година), (Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, 2024), <https://bit.ly/3OEUpn>.
- Avokati i Popullit i Republikës së Maqedonisë së Veriut. Avokati i Popullit i Republikës së Maqedonisë së Veriut, “Raporti vjetor i Mekanizmit Kombëtar Parandalues për vitin 2023”, (Годишен извештај на националниот превентивен механизам за 2023 година), 26 dhjetor 2023, <https://ombudsman.mk/CMS/Upload/NarodenPravobranitel/upload/NPM-dokumenti/2023/NPM%20Godisen%20izvestaj-2023-Mk-Alb-Ang.pdf>.
- Avokati i Popullit i Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Raporti vjetor për shkallën e sigurimit të respektimit, promovimit dhe mbrojtjes së lirive dhe të drejtave të njeriut 2023”, (Годишен извештај за степенот на обезбедувањето почитување, унапредување и заштита на човековите слободи и права 2023), mars 2024, <https://ombudsman.mk/CMS/Upload/NarodenPravobranitel/upload/Godisni%20izvestai/GI-2023/GI-2023.pdf>.

- Avokati i Popullit i Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Raport për monitorimin e zbatimit të parimit të përfaqësimit adekuat dhe të barabartë për vitin 2022”, (Извештај за следењето на примената на начелото на соодветна и правична застапеност за 2022 година), shtator 2023, <https://ombudsman.mk/CMS/Upload/NarodenPravobranitel/upload/documents/SPZ/Izvestaj-SPZ-2022-etnicka.pdf>.
- Natalia Shikova (ed.). “Metodologjia për Monitorimin dhe Vlerësimin e Politikave Publike të Kapitullit 23 – Gjyqësori dhe të Drejtat Themelore të Legjislacionit të Bashkimit Evropian”, (Методологија за мониторинг и евалуација на јавните политики од Поглавјето 23 – правосудство и фундаментални права од законодавството на Европската унија), Qendra për Menaxhimin me Ndryshime. https://epi.org.mk/docs/Metodologija_mk.pdf.
- Neda Çalovska, Vojislav Stojanovski dhe Aleksandar Jovanovski. “Raporti në hije për Kapitullin 23 për periudhën nga korriku 2015 deri në prill 2016”, (Извештај во сенка за Поглавје 23 за периодот од јули 2015 до април 2016 година), Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë. 2016. https://epi.org.mk/docs/Izvestaj_mk.pdf.
- Neda Çalovska et të tjerë. “Gjyqësori dhe të drejtat themelore në Republikën e Maqedonisë”, (правосудството и темелните права во Република Македонија), Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë. 2015. https://epi.org.mk/docs/Analiza_Mreza.pdf.
- Vendimi për publikimin e shpalljes publike për zgjedhjen e kryetarit dhe anëtarëve të Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit. Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 234/2023.
- Vendim për shpalljen e emërimit të prokurorit publik të Republikës së Maqedonisë së Veriut. Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 251/2023.
- Faqja zyrtare e Agjencisë për shërbime mediatike audio dhe audiovizuele. “Rregullore për qasjen në shërbimet e medias”, (Правилник за пристапност до медиумските услуги), 12 qershor 2024. <https://avmu.mk/wp-content/uploads/2024/06/Правилник-за-пристапност-до-програмите-2024-УСБОЕН.pdf>.
- Faqja zyrtare e Agjencisë për shërbime mediatike audio dhe audiovizuele. “Promovohet Kodi i Sjelljes në hapësirën online gjatë proceseve zgjedhore dhe referendumeve”, (Промовиран Кодексот за однесување во онлајн просторот за време на изборни процеси и референдуми), 12 tetor 2023. <https://bit.ly/3CCZ1BY>.
- Faqja zyrtare e Agjencisë për Mbrojtjen e të Dhënave Personale të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Cikli i parë i konsultimeve për përgatitjen e Strategjisë së re për Mbrojtjen e të Dhënave Personale 2024-2030 ka përfunduar”, (Остварен првиот циклус на konsultации за подготовка на новата Strategjiја за заштita на личните податоци 2024-2030 година), 26 tetor 2023. <https://bit.ly/3S840Pg>.
- Faqja zyrtare e Agjencisë për Mbrojtjen e të Dhënave Personale të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Thirrje për pjesëmarrje në një punëtori për përgatitjen e një Strategjie për Mbrojtjen e të Dhënave Personale 2024-2030”, (Повик за учество на работилница за изработка на Strategjiја за заштita на личните податоци 2024-2030 година), 23 prill 2024. <https://bit.ly/46tpxZl>.
- Faqja zyrtare e Agjencisë për Mbrojtjen e të Dhënave Personale të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Punëtori për përgatitjen e Strategjisë së re për Mbrojtjen e të Dhënave Personale 2024-2030”, (Работилница за подготовка на новата Strategjiја за заштita на личните податоци 2024-2030 година), 20 maj 2024. <https://bit.ly/4d12SGL>.

- Faqja zyrtare e Agjencisë së Bashkimit Evropian për të Drejtat Themelore. “Barazia LGBTIQ në një udhëkryq: progresi dhe sfidat (Të dhënat e vendit - Maqedonia e Veriut)”, (ЛГБТИК еднаквост на крстопат: напредок и предизвици (Податоци за земјата - Северна Македонија)), 14 maj 2024, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/lgbtiq_survey-2024-country_sheet-north_macedonia.pdf.
- Faqja zyrtare e Grupit Blueprint për Reforma në Gjyqësor. “Grupi Blueprint për Reformën në Gjyqësor mirëpret vendimin e Gjykatës Administrative për anulimin e vendimit për shkarkimin e kryetares të atëhershme të Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut”, (Блупринт групата за реформи во правосудството ја поздравува одлуката на Управниот суд за поништување на одлуката за разрешување од функција на тогашната претседателка на Судски совет на РСМ), 16 janar 2024, <https://bit.ly/49PHAsT>.
- Faqja zyrtare e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Qeveria miratoi Strategjinë e re Kom-bëtare për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara 2023-2030”, (Владата ја усвоi новата Национална стратегија за правата на лицата со попреченост 2023-2030), 28 dhjetor 2023, <https://vlada.mk/node/35646>.
- Faqja zyrtare e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Nga seanca e qeverisë: Çmimet e produkteve ushqimore bazë, ujit, pijeve të pagazuara dhe të gazuara dhe birrës mbeten të ngrira deri më 31 janar”, (Од владината седница: Цените на основните прехранбени производи, вода, негазирани и газирани пијалаци и пиво остануваат замрзнати до 31 јануари), faqja zyrtare e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut, 26 dhjetor 2023, <https://vlada.mk/node/35627>.
- Faqja zyrtare e Gjykatës Supreme të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Gjykata Supreme konstatoi qëndrim parimor për akreditimet e mediave në çështjet civile me interes publik”, (Врховниот суд утврди начелен став за акредитациите за медиумите во граѓанските предмети од јавен интерес), 12 korrik 2024. <https://bit.ly/3BKmkcs>.
- Faqja zyrtare e Gjykatës Supreme të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Seancat e përgjithshme të Gjykatës Supreme do të jenë publike”, (Општите седници на Врховниот суд ќе бидат јавни), 19 shtator 2024. <https://bit.ly/4gn8LyK>.
- Faqja zyrtare e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit. “Nënshkruhet memorandum bashkëpunimi midis Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit dhe Administratës së Policisë Financiare”, (Потпишан меморандум за соработка помеѓу Државната комисија за спречување на корупцијата и Управата за финансиска полиција), 26 mars 2024, <https://bit.ly/3VZBH8S>.
- Faqja zyrtare e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit. “Misioni i ekspertit TAIEKX me temën e konfliktit të interesit: Analiza e mekanizmave për parandalimin e konflikteve të interesit dhe rritjen e ndërgjegjësimit drejt personave të emëruar dhe të zgjedhur”, (ТАИЕКX експертска мисија на тема судир на интереси: Анализа на механизми за спречување на судир на интереси и подигање на свеста насочена кон именувани и избрани лица), faqja zyrtare e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit, 24 nëntor 2023, <https://bit.ly/48ZM3cn>.
- Faqja zyrtare e Qendrës Evropiane për të Drejtat e Romëve (QEDR). “Organi i Barazisë i Republikës së Maqedonisë së Veriut gjeti diskriminim dhe ndarje të romëve në një shkollë të Përlepit”, (Тело за еднаквост на Република Северна Македонија утврди дискриминација и сегрегација на Ромите во едно прилепско училиште), 1 shkurt 2024, <https://www.errc.org/press-releases/north-macedonian-equality-body-finds-discrimination--segregation-of-roma-in-prilep-school>.

- Faqja zyrtare e Qendrës Evropiane për të Drejtat e Romëve (QEDR). “Romët marrin vendim historik evropian që dënon profilizimin racor në kufijtë e Maqedonisë së Veriut”, (Roma win landmark European judgement condemning racial profiling at the border in North Macedonia), 30 tetor 2023, <http://www.errc.org/press-releases/roma-win-landmark-european-judgment-condemning-racial-profiling-at-the-border-in-north-macedonia>.
- Faqja zyrtare e Prokurorisë Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Arrihet propozim – marrëveshja me një të dyshuar për marrjen e një shpërblimi për ndikim të paligjshëm”, (Постигната предлог – спогодба со осомничен за примање награда за противзаконито влијание), 14 gusht 2024, <https://jorm.gov.mk/postignata-predlog-spogodba-so-osomni-chen-za-primane-nagrada-za-protivzakonito-vlijanie/>.
- Faqja zyrtare e Qendrës Queer. “Maqedonia mbetet ndër vendet më të këqija për jetën e personave LGBTI në Ballkan”, (Македонија останува меѓу најлошите земји за живот на ЛГБТИ луѓето на Балканот), 22 maj 2024, <https://skc.mk/2024/05/22/makedonija-ostanuva-megju-najlosh-ite-zemji-za-zhivot-na-lgbti-lugjeto-na-balkanot/>.
- Faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi. “Njoftim Publik për Zgjedhjen e Anëtarëve të KPMD”, (Јавен оглас за избор на членови на КСЗД), 9 nëntor 2023. <https://bit.ly/49gmlAD>.
- Faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi. “KPMD inicicion procedura sipas detyrës zyrtare ndaj Ministrisë së Arsimit dhe Shkencës”, (КСЗД поведува постапка по службена должност против МОН), 12 shtator 2024. <https://bit.ly/4eKg4jc>.
- Faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi. “KPMD me kryetar të ri”, (КСЗД со нов Претседател), 27 tetor 2023. <https://bit.ly/424GHdA>.
- Faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi. “Reagimi i Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi ndaj vonesës në ofrimin e asistentëve arsimorë për nxënësit me aftësi të kufizuara”, (Реакција на Комисијата за спречување и заштита од дискримinacija во однос на доцнењето со обезбедување на образовни асистиенти за учениците со попреченост), 3 shtator 2024, <https://bit.ly/4dwQuwY>.
- Faqja zyrtare e Lobit të Grave të Maqedonisë. “Partitë politike mbështetën rekomandimet e Kodit të Sjelljes për Luftimin e Dhunës ndaj Grave në Politikë dhe Proceset Zgjedhore”, (Политичките партии ги поддржаа препораките од Кодексот за однесување за борба против nasilstvoto врз жените во политиката и во изборните процеси), 17 prill 2024, <https://bit.ly/4ftMn75>.
- Faqja zyrtare e Shoqatës Maqedonase të Juristëve të Rinj. “Dënimi i konfirmuar i shkallës së parë të punonjësve të policisë për malltretim gjatë kryerjes së shërbimit”, (Потврдена првостепена пресуда за полициски службеници за малтретирање во вршење на службата), 23 nëntor 2023, <https://myla.org.mk/49666/?fbclid=IwAR0EBB3KhpQ1aSeAjMs5RL8ARwx1X5hP095qel-5aEyPmsvWUPe480FryeSU>.
- Faqja zyrtare e Ministrisë së Arsimit dhe Shkencës. “Thirrje publike për punësimin e 50 ndërmjetësve arsimorë romë për të mbështetur arsimin fillor rom për vitin shkollor 2024/2025”, (Јавен повик за ангажирање на 50 ромски образовни медијатори за поддршка на основното образование на Роми за учебната 2024/2025 година), 23 shtator 2024, <https://mon.gov.mk/content/?id=8788>.
- Faqja zyrtare e Ministrisë së Drejtësisë. “Seanca konstituive e Këshillit për monitorimin e zbatimit të Strategjisë Zhvillimore Sektoriale për Gjyqësorin (2024 – 2028)”, (Конститутивна седница на Советот за следење на имплементацијата на Развојната секторска стратегија за правосудство (2024 – 2028)), 23 maj 2024, <https://www.pravda.gov.mk/vest/6701>.

- Faqja zyrtare e Ministrisë së Drejtësisë. “Krenar Lloga informon komunitetin ndërkombëtar me letër”, (Кренар Логa со писмо ја извести меѓународната заедница), 4 qershor 2024. <https://pravda.gov.mk/galerija/3394>.
- Faqja zyrtare e Ministrisë së Drejtësisë. “Ministria e Drejtësisë krijon grupin e punës për reformimin e Këshillit Gjyqësor”, (МП формира работна група за реформа на Судскиот совет), 1 nëntor 2023. <https://www.pravda.gov.mk/vest/6615>.
- Faqja zyrtare e Ministrisë së Drejtësisë. “Seanca e Parë Kushtetuese e Grupit të Punës për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit për Këshillin Gjyqësor”, (Прва конститутивна седница на работната група за изменување и дополнување на Законот за Судскиот совет), 16 nëntor 2023, <https://www.pravda.gov.mk/vest/6620>.
- Faqja zyrtare e Ministrisë së Drejtësisë. “Krijohet përbërja e re për Këshillin e TIK-ut në gjyqësor”, (Формиран новиот состав за Советот на ИКТ во правосудството), 25 janar 2024, <https://www.pravda.gov.mk/vest/6654>.
- Faqja zyrtare e Rrjetit Kundër Diskriminimit. “Kuvendi të zgjedhë profesionistë të pavarur që plotësojnë kërkesat ligjore për anëtarët e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi”, (обранието да избере независни професионалци кои ги исполнуваат законските услови за членови на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација), 13 dhjetor 2023, https://mzd.mk/mk/vesti/sobranie_kszd/.
- Faqja zyrtare e Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Dokumente – Propozim-programi i Punës së Qeverisë”, (Документи – Предлог-програма за работа на Владата), <https://www.sobranie.mk/detali-na-materijal.nspx?param=3ae13141-ac9e-486a-950e-f603c34dcea4>.
- Faqja zyrtare e Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Procesverbali i intervistave të zhvilluara me kandidatët pas vendimit për publikimin e shpalljes publike për zgjedhjen e kryetarit dhe anëtarëve të Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit”, (Записник од спроведените интервјуа со кандидатите по Одлука за објавување јавен оглас за избор на претседател и членови на Државната комисија за спречување на корупцијата), 28 nëntor 2023, <https://www.sobranie.mk/content/SHPALLJE%20CORUPTION%202023/zapisnikDKSK23.pdf>.
- Faqja zyrtare e Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Vendimi për zgjedhjen e anëtarëve të Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi”, (Одлука за избор на членови на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација), 15 janar 2024, <https://www.sobranie.mk/e925a298-7bc1-47c0-ab61-37155df6e14f>.
- Faqja zyrtare e Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Dorëheqja e Ixhet Memetit si anëtar i Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut”, (Оставка на Иџет Мемети од функцијата член на Совет на јавните обвинители на Република Северна Македонија), 9 gusht 2024, <https://bit.ly/4fYNP1n>.
- Faqja zyrtare e Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Renditja e kandidatëve për kryetar dhe anëtarë të Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit”, (Ранг-листа на кандидати за Претседател и членови на Државната комисија за спречување на корупцијата), 28 nëntor 2023, <https://www.sobranie.mk/content/ОГЛАС%20КОРУПЦИЈА%202023/rang-listaDKSK23.pdf>.
- Faqja zyrtare e Këshillit të Evropës. “Mbipopullimi i burgjeve vazhdon të jetë një problem në Evropë: Statistikat Penale Vjetore të Këshillit të Evropës për vitin 2023”, (Prison overcrowding remains a problem in Europe: CoE annual penal statistics for 2023), 6 qershor 2024, <https://www.coe.int/en/web/tirana/-/prison-overcrowding-remains-a-problem-in-europe-council-of-europe-s-annual-penal-statistics-for-2023>.

- Faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Vendim për ndërprerjen e detyrës së anëtares – Fidanka Rajevska”, (Одлука за престанок на функција на член – Фиданка Рајевска), 13.02.2024. <https://bit.ly/3xOMUiK>.
- Faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Procesverbali i seancës së njëqindtë të PPRMV”, (Записник од стотата седница на СЈОPCM), 28 mars 2024. <https://bit.ly/3QfVhKo>.
- Faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Procesverbali i seancës së 106-të të Këshillit të Prokurorëve Publikë”, (Записник од 106 седница на Советот на јавни обвинители), 17 korrik 2024. <https://sjorm.gov.mk/zapisnik-od-106-sednica-na-sjorsm/>.
- Faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Lista e kandidatëve të regjistruar për anëtar të Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, nga radhët e prokurorëve publikë nga fusha e Prokurorisë së Lartë Publike Shtip, me post zgjedhor nr. 4”, (Кандидатска листа од пријавените кандидати за член на Советот на јавните обвинители на РСМ, од редот на јавните обвинители од подрачјето на Вишото јавно обвинителство Штип, со изборно место бр. 4), 4 dhjetor 2023, <https://bit.ly/3NZsN6H>.
- Faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Lista e kandidatëve të regjistruar për anëtar të Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, nga radhët e prokurorëve publikë nga fusha e Prokurorisë së Lartë Publike Shkup, me post zgjedhor nr.3”, (Кандидатска листа од пријавените кандидати за член на Советот на јавните обвинители на РСМ, од редот на јавните обвинители од подрачјето на Вишото јавно обвинителство Скопје, со изборно место бр.3), 18 janar 2024, <https://sjorm.gov.mk/kanjdidatska-lista-od-prijavenjite-kanj-2/>.
- Faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Shpallja e rezultateve përfundimtare të zgjedhjeve të zhvilluara për anëtar të KPPRMV”, (Соопштение за конечните резултати од спроведени избори за член на СЈОPCM), 22 mars 2024. <https://bit.ly/3Uxgh21>.
- Faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Lista e kandidatëve të regjistruar për anëtar të Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut, nga qarku i Prokurorisë Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut, me post zgjedhor nr.5”, (Кандидатска листа од пријавените кандидати за член на Советот на јавните обвинители на РСМ, од подрачјето на Јавното обвинителство на РСМ, со изборно место бр.5), 11 mars 2024, <https://sjorm.gov.mk/kanjdidatska-lista-od-prijavenjite-kanj-3/>.
- Faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Shpallja e rezultateve përfundimtare të zgjedhjeve për anëtar të Këshillit të Prokurorëve Publikë nga qarku i Prokurorisë së Lartë Publike Manastir, e mbajtur më 29.07.2024”, (Соопштение за конечни резултати од спроведени избори за член на Советот на јавните обвинители од подрачјето на Вишото јавно обвинителство Битола, одржани на 29.07.2024 година), faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut , 29 korrik 2024, <https://sjorm.gov.mk/soopshtenie-za-konechni-rezultati-od-sprovedeni-izbori-za-chlen-na-sovetot-na-javnite-obviniteli-od-podrachjeto-na-vishoto-javno-obvinitelstvo-bitola-odrzhani-na-29-07-2024-godina/>.
- Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Njoftim nga seanca e 481-të të Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut – 13.03.2024 dhe vazhdimi në 20.03.2024”, (Соопштение од 481-та седница на Судскиот совет на РСМ – 13.03.2024 и продолжение на 20.03.2024 година), <https://bit.ly/3QgOd0e>.

- Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Njoftim nga seanca e 464-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut”, (Соопштение од 464. седница на Судскиот совет на РСМ), 15 nëntor 2023. <https://bit.ly/3O30m7P>.
- Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Njoftim nga seanca e 460-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut - 18.10.2023 dhe 19.10.2023”, (Соопштение од 460-та седница на Судскиот совет на РСМ - 18.10.2023 и 19.10.2023 година), <https://bit.ly/4fjfs42>.
- Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Njoftim nga seanca urgjente e 478-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut 13.02.2024”, (Соопштение од 478-та итна седница на Судскиот совет на РСМ 13.02.2024 година), <https://bit.ly/3QnkXF5>.
- Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Njoftim nga seanca e 477-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut - 12.02.2024”, (Соопштение од 477-та седница на Судскиот совет на РСМ - 12.02.2024 година), <https://bit.ly/3BwFdZV>.
- Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Njoftim nga seanca e 461-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut - 30.10.2023”, (Соопштение од 461-та седница на Судскиот совет на РСМ - 30.10.2023 година), <https://bit.ly/4gy7O6T>.
- Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Deklaratë solemne e kryetarëve të zgjedhur të shtatë gjykatave”, (Свечена изјава на новоизбраните претседатели на седум судови), 22 nëntor 2023, <https://bit.ly/3TT3GX0>.
- Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Njoftim për seancën e 471-të urgjente të Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut - 03.01.2024”, (Соопштение за 471-та итна седница на Судскиот совет на РСМ - 03.01.2024 година), <https://bit.ly/41bATAF>.
- Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Ambasadori Gir dhe Presidentja Dameva ranë dakord për rëndësinë e pavarësisë në punën e Këshillit Gjyqësor”, (Амбасадорот Гир и претседателката Дамева се согласија за важноста на независноста во работењето на Судскиот совет), 16 janar 2024. <https://bit.ly/3vUrYX7>;
- Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Ambasadorja e SHBA Age-ler takohet me Presidenten Dameva”, (Средба на американската амбасадорка Агелер со претседателката Дамева), 26 janar 2024. <https://bit.ly/4b1fTOs>;
- Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Kryetarja Vesna Dameva zhvilloi një vizitë pune me shefin e Misionit të OSBE-së në Shkup, Ambasadorin Kilian Vall.”, (Претседателката Весна Дамева оствари работна посета со шефот на Мисијата на ОБСЕ во Скопје, амбасадорот Килијан Вал), 27 shkurt 2024. <https://bit.ly/4d145h4>.
- Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Kryetarja Dameva takohet me ambasadorin Kop në rinovimin e projektit MATRA.”, (Средба на претседателката Дамева со амбасадорот Коп за обновување на проектот MATRA), 6 shkurt 2024. <https://bit.ly/3Jx-kIUi>.
- Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Njoftim nga seanca e 480-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut - 29.02.2024”, (Соопштение од 480-та седница на Судскиот совет на РСМ - 29.02.2024 година), <https://bit.ly/3UcMlqy>.

- Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Punëtore për përgatitjen e Strategjisë së Komunikimit të Këshillit Gjyqësor dhe Gjykatave të Republikës së Maqedonisë së Veriut (2024-2028)”, (Работилница за изработка на Комуникациска стратегија на Судскиот совет и судовите на Република Северна Македонија (2024-2028), 19 mars 2024, <https://bit.ly/3vXJqdj>.
- Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Njoftim nga seanca e 490-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut – 10.06.2024”, (Соопштение од 490-та седница на Судскиот совет на РСМ – 10.06.2024 година), <https://bit.ly/4cYkWAf>.
- Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Njoftim nga seanca e 488-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut – 29.05.2024”, (Соопштение од 488-та седница на Судскиот совет на РСМ – 29.05.2024 година), <https://bit.ly/4bOIHlk>.
- Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Njoftim nga seanca e 498-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut – 10.09.2024”, (Соопштение од 498-та седница на Судскиот совет на РСМ – 10.09.2024 година), 10 shtator 2024. <https://bit.ly/4eDm79A>.
- Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Listat e kandidatëve për zgjedhjen e anëtarëve të këshillit nga radhët e gjyqtarëve”, (Кандидатски листи за избор на членови на советот од редот на судиите), 22 prill 2024. <https://bit.ly/3xOQQk2>.
- Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Njoftim nga seanca e 486-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut – 15.05.2024”, (Соопштение од 486-та седница на Судскиот совет на РСМ – 15.05.2024 година), <https://bit.ly/3S32Sgf>.
- Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Njoftim nga seanca urgjente e 489-të e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut – 03.06.2024”, (Соопштение од 489-та itna седница на Судскиот совет на РСМ – 03.06.2024 година), <https://bit.ly/3W6dLij>.
- Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Lista e vetme e veçantë për kandidat nga radhët e gjyqtarëve”, (Единствена посебна листа за кандидат од редот на судиите), 26 korrik 2024. <https://bit.ly/3VkJ2G7>.
- Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Gjyqtarja Loreta Gjorgieva dhe z. Milazim Mustafa i dorëzuan dorëheqjet e tyre Ministrisë të Drejtësisë, Krenar Lloga”, (Судијата Лорета Ѓоргиева и м-р Миљазим Мустафа поднесоа оставки до министерот за правда, Кренар Лоба), 10 nëntor 2023, <https://bit.ly/48ul6hc>.
- Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Naqe Georgiev dhe Antoaneta Dimovska u zgjedhën nga radhët e gjyqtarëve si anëtarë të rinj të Këshillit Gjyqësor”, (Наќе Ѓеоргиев и Антоанета Димовска избрани од редот на судиите за нови членови на Судскиот совет), 17 korrik 2023. <https://bit.ly/45Cjt0h>.
- Faqja zyrtare e Transparency International – Maqedoni. “IPK 2023 për Evropën Lindore dhe Azinë Qendrore: Autokracia dhe sistemet e dobëta të drejtësisë mundësojnë korrupsion të përhapur”, (ИПК 2023 за источна Европа и централна Азија: Автократијата и слабите правосудни системи овозможуваат широкораспространета корупција), , 30 janar 2024, <https://transparency.mk/2024/01/30/ipk-2023-za-istochna-evropa-i-czentralna-azi-%d1%98a-avtokrati%d1%98ata-i-slabite-pravosudni-sistemi-ovozmozhuvaat-shiroko-rasprostraneta-korup-czi%d1%98a/>.

Faqja zyrtare e Gjykatës Administrative të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Njoftim për publikun”, (Соопштение за јавност), 3 janar 2024. <https://bit.ly/3vqSCWJ>.

Faqja zyrtare e Komitetit të Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Qeveria dhe Komisioni Shtetëror i Zgjedhjeve kanë kryer diskriminim të drejtpërdrejtë ndaj personave me aftësi të kufizuara gjatë ushtrimit të së drejtës së tyre të votës”, (Владата и Државната изборна комисија сториле директна дискриминација врз лицата со попреченост при остварување на нивното право на глас), 1 shtator 2022, <https://bit.ly/3hNEqSk>.

Faqja zyrtare e Komitetit të Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Gjykata Themelore Civile konstatoi se Qeveria dhe KSHZ diskriminuan personat me aftësi të kufizuara”, (Основниот граѓански суд утврди дека Владата и ДИК ги дискриминирале лицата со попреченост), 19 prill 2023, <https://mhc.org.mk/news/osnovniot-graganski-sud-utvr-di-deka-vladata-i-dik-gi-diskriminirale-licata-so-poprechenost/>.

Faqja zyrtare e Komitetit të Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Gjykata Themelore Civile ka përcaktuar segregimin e fëmijëve romë në procesin arsimor”, (Основниот граѓански суд утврди сегрегација на децата Роми во образовниот процес), 6 gusht 2024, <https://mhc.org.mk/news/osnovniot-graganski-sud-utvr-di-segregacija-na-decata-romi-vo-obrazovniot-proces/>.

Faqja zyrtare e Komitetit të Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Platforma e organizatave të shoqërisë civile për të luftuar korrupsionin dënon fuqishëm partishmërinë në zgjedhjen e anëtarëve të rinj të KSHPK”, (Платформата на граѓански организации за борба против корупција остро ја осудува партизацијата при изборот на нови членови на ДКСК), 30 nëntor 2023, <https://mhc.org.mk/news/platformata-na-graganski-organizacii-za-borba-protiv-korupcija-ostro-ja-osuduva-partizacijata-pri-izborot-na-novi-chlenovi-na-dsk/>.

Faqja zyrtare e Komitetit të Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Diskriminimi i drejtpërdrejtë ndaj personave me aftësi të kufizuara në ushtrimin e së drejtës së tyre për të votuar nga Qeveria dhe Komisioni Shtetëror i Zgjedhjeve është konfirmuar”, (Потврдена е дирекtnata дискриминација врз лицата со попреченост при остварување на нивното право на глас од страна на Владата и Државната изборна комисија), 20 dhjetor 2023, <https://bit.ly/3vJlUp>.

Faqja zyrtare në Facebook e Këshillit Gjyqësor-Mediatik në Shoqatën e Gjyqtarëve të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Trajnimi ligjor dy-ditor për monitorimin e lëndëve gjyqësore në procedimet penale dhe civile”, (Дводневната правна обука за следење на судските предмети во кривичната и во граѓанската постапка), 16 shkurt 2024, <https://www.facebook.com/SMSovet/posts/pfbid02PYHGGC6ULLcEzwP9PXh9GC1KAXqtxWE7KtMNXu3TMuDC2L8tvC6A5zE-kUUuzP3gl>.

Faqja zyrtare në Facebook e Këshillit Gjyqësor-Mediatik në Shoqatën e Gjyqtarëve të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Trajnimi i parë ligjor”, (Првата обука за правни термини), 4 dhjetor 2023. <https://www.facebook.com/SMSovet/posts/pfbid034Z7dQhqqzNoPDLqrTCA3TVi7Fz-japVtTYs1zUanwmX1bLEDm9QiUZLnWLEqMiFKml>.

Rregullore për metodologjinë dhe mënyrën e monitorimit dhe vlerësimit të cilësisë së punës së ndërmjetësve. Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 40/2024.

- Rregullore për mënyrën e lëshimit dhe revokimit të licencave në ndërmjetësim. Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 40/2024.
- Rregullore për mënyrën e menaxhimit të rrezikut të kredisë së një shoqërie financiare. Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut, nr. 82/2024 dhe 107/2024.
- Rregullore për përbërjen dhe mënyrën e funksionimit të Këshillit për koordinimin e teknologjisë së informacionit dhe komunikimit në autoritetet gjyqësore. Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 265/23.
- Rregullore për formën dhe përmbajtjen e licencës së ndërmjetësit. Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 41/2024.
- Prizma “Kredi të shpejta në kurriz të dikujt tjetër”, (Брзи кредити на туѓ грб), 29 maj 2023, <https://prizma.mk/brzi-kredit-na-tug-grb/>.
- Prizma “Njerëzit trans janë një grup i cenueshëm, jo një rrezik”, (Транс-лицата се ранлива група, а не опасност), 29 mars 2024, <https://prizma.mk/trans-litsata-se-ranлива-grupa-a-ne-opasnost/>.
- Radio MOF. “Këtë vit 805 raporte të reja të gjuhës së urrejtjes, vepra ende nuk është rregulluar saktësisht”, (Годинава 805 нови пријави за говор на омраза, делото сè уште не е прецизно регулирано), 13 tetor 2023, <https://www.radiomof.mk/godinava-805-novi-prijavi-za-govor-na-omraza-deloto-s%201%90-ushte-ne-e-precizno-regulirano/>.
- Radio MOF. “Mbi 1,000 asistentë arsimorë në vitin e ri shkollor do të mbështesin nxënësit me aftësi të kufizuara, njoftoi Ministria e Arsimit dhe Shkencës”, (Над 1.000 образовни асистенти во новата учебна година ќе бидат поддршка на учениците со попреченост, најави МОН), 31 gusht 2024, <https://www.radiomof.mk/nad-1-000-obrazovni-asistenti-vo-novata-uchebna-godina-kje-bidat-poddrshka-na-uchenice-so-poprechenost-najavi-mon/>.
- Radio MOF. “Reagimi i Platformës për Barazi Gjimore: Përfaqësimi i pamjaftueshëm i grave në pozita ekzekutive në Qeverinë e re”, (Реакција на Платформа за родова еднаквост: Недоволна застапеност на жените на извршните позиции во новата Влада), 26 qershor 2024, <https://www.radiomof.mk/reakcija-na-platforma-za-rodova-ednakvost-nedovolna-zastapenost-na-zhenite-na-izvrshnite-pozicii-vo-novata-vlada/>.
- Radio Slobodna Evropa. “KSHPK: Zëvendësministër në qeverinë teknike, edhe pse nuk i është lejuar, shpërndau 189 punonjës”, (ДКСК: Заменик-министер во техничката влада, иако не смеел, распоредил 189 вработени), 24 korrik 2024, <https://bit.ly/3BwuUeV>.
- Radio Slobodna Evropa. “Dikush nuk do të fluturojë – drejtorët ose aeroplanët”, (Некој нема да лета – директорите или авионите), 9 janar 2024, <https://www.slobodnaevropa.mk/a/nekoj-nema-da-leta---direktorite-ili-avionite-/32767014.html>.
- Radio Slobodna Evropa. “(Jo)shkarkimi i Besa Ademiti - provim i ri për Këshillin Gjyqësor”, ((Не) разрешувањето на Беса Адеми - нов испит за Судскиот Совет), 29 dhjetor 2023, <https://www.slobodnaevropa.mk/a/ne-razreshuvanjeteto-na-besa-ademi---nov-ispit-za-sudskiot-sovet/32752098.html>.
- Vendim për caktimin e Ushtruesit të Detyrës së Koordinatorit Kombëtar të Ndërmjetësimit. Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 82/2024.
- Vendim për emërimin e anëtarëve dhe sekretarit të Këshillit Kombëtar të Ndërmjetësimit. Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 201/2022.

- Vendimi i Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Maqedonisë së Veriut U.Nr.122/2024 U.Nr.123/2024. Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 141/2024.
- Vendimi i Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Maqedonisë së Veriut U.Nr.131/2024 dhe U.Nr.143/2024. Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 148/2024.
- Rikardo Gutierrez dhe të tjerë. “Liria e medias në Maqedoninë e Veriut: Progresi në këmbët prej qelqi”, (Слобода на медиумите во Северна Македонија: напредок на стаклени нозе), Shoqata e Gazetarëve të Maqedonisë, 2023, <https://znm.org.mk/wp-content/uploads/2023/10/EN-Fact-Finding-PFM-Report-251023-web.pdf>.
- Sakam da kazam. “Në një skemë me gjyqtarin suprem të arrestuar Georgiev, ishte Ixhet Memeti, anëtar i Këshillit të Prokurorëve Publikë, i dyshuar për shitjen e informacionit për para”, (Во шема со уапсениот врховен судија Георгиев, бил Иџет Мемети, член на Советот на јавни обвинители, осомничени дека продавале информации за пари), 21 maj 2024, <https://sdk.mk/index.php/makedonija/vo-shema-so-uapseniot-vrhoven-sudija-bil-idhet-memeti-chlen-na-sovetot-na-javni-obviniteli-osomnicheni-deka-prodavale-informatsii-za-pari/>.
- Sakam da kazam. “Ish-kryetarja e Këshillit Gjyqësor, Vesna Dameva, paraqiti ankesë penale në Prokurorinë e Shkupit dhe ankesë në Gjykatën Administrative për shkarkimin e saj”, („Експретседателката на Судскиот совет, Весна Дамева, поднесе кривична пријава до Скопско обвинителство и тужба до Управниот суд за нејзино разрешување“), 19 maj 2023, <https://bit.ly/3sIsplH>.
- Sakam da kazam. “Mickoski kërkon dy të tretat e shumicës për të miratuar propozim-ligjin për shpërbërjen e Këshillit Gjyqësor dhe Këshillit të Prokurorëve Publikë”, (Мицкоски бара двотретинско мнозинство за да донесе закон со кој ќе ги распушти Судскиот совет и Советот на јавни обвинители 6 qershor 2024, <https://sdk.mk/index.php/makedonija/mitskoski-bara-dvotre-tinsko-mnozinstvo-za-da-donese-zakon-so-koj-ke-gi-raspushti-sudskiot-sovet-i-sovetot-na-javni-obviniteli/>.
- Sakam da kazam. “Kryetarja e Gjykatës së Lartë Besa Ademi mori kërkesë për shkarkim në Këshillin Gjyqësor pas paralajmërimit të presionit dhe kërcënimeve nga zyrtarët”, (Претседателката на Врховниот суд, Беса Адеми, доби иницијатива за разрешување во Судскиот совет, откако предупреди за притисоци и закани од функционери) 28 nëntor 2023, <https://bit.ly/3Ua6SO6>.
- Sakam da kazam. “Ekziston një kërcënim politik për të shkarkuar gjyqtarë suprem, por nuk ka bazë për të ringjallur shfuqizimin e Gruevskit, thotë Kryetarja e Gjykatës Supreme Besa Ademi”, (Присутна е политичката закана за разрешување на врховни судии, ама нема основа да оживее аболицијата на Груевски, вели претседателката на Врховниот суд, Беса Адеми), 3 nëntor 2023, <https://bit.ly/47t07s3>.
- Sashe Dimovski dhe Aleksandar Dimitrievski. “Udhëzues për gazetaret për publikun në procedurat gjyqësore”. (Водич за новинари за јавност во судските постапки), Këshilli Gjyqësor-Mediatik. 2024. <https://bit.ly/4g4cNMK>.
- Slagjana Taseva e të tjerë. “Sistemi Kombëtar i Integritetit - Vlerësimi 2023”. (Национален систем за интегритет-оценка 2023), Transparency International – Maqedoni. 17 nëntor 2023. <https://transparency.mk/wp-content/uploads/2024/01/national.integrity.system.assessment.2023-4.pdf>.

- Sloboden Peçat “Avaja: Për herë të parë nuk ka asnjë deputet rom në Kuvend”, (Avaja: За првпат нема пратеник Ром во Собранието), 3 qershor 2024, <https://www.slobodenpecat.mk/ava-ja-za-prvpat-nema-pratenik-rom-vo-sobranieto/>.
- Sloboden Peçat “Të burgosurit marrin fundjavë pushimi dhe nuk kthehen, në një vit regjistruan 119 arratisje nga burgu në Idrizovë”, (Затвореници земаат слободни викенди и не се враќаат, за една година евидентирани 119 бегства од затворот во Идризово), 4 prill 2024, <https://www.slobodenpecat.mk/zatvorenici-zemaat-slobodni-vikendi-i-ne-se-vrakjaat-za-edna-godina-evidentirani-119-begstva-od-zatvorot-vo-idrizovo/>.
- Sloboden Peçat “Pesë vjet KSHPK: Shkarkimet gjyqësore kundër zyrtarëve amanet për antikorrupsionistët e ardhshëm”, (Пет години мандат на ДКСК: Судските разрешници против функционерите аманет за идните антикорупционери), 31 janar 2024, <https://www.slobodenpecat.mk/https-www-slobodenpecat-mk-pet-godini-mandat-na-dksk-sudskite-razreshnici-protiv-funkcionerite-amanet-na-antikorupcionerite/>.
- Sloboden Peçat “Këshilli Gjyqësor: Vlejnë të gjitha vendimet e marra nga Këshilli si organ kolektiv”, (Судски совет: Важат сите одлуки донесени од Советот како колективно тело), 5 janar 2024, <https://www.slobodenpecat.mk/sudski-sovet-vazhat-site-odluki-doneseni-od-sovetot-ka-ko-kolektivno-telo/>.
- Këshilli i Bashkëpunimit Rajonal (KBR)[Regional Cooperation Council (RCC)] “Barometri publik ballkanik – gjetjet kryesore”, (Balkan Public Barometer – Key Findings), https://www.rcc.int/balkan-barometer/key_findings_2024/2/.
- “Vendim statutor për plotësimin e Statutit të Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë “Pavell Shatev”. Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 62/2024.
- Departamenti Amerikan i Shtetit. “Raporti vjetor mbi situatën e të drejtave të njeriut në Republikën e Maqedonisë së Veriut për vitin 2023”, (2023 Country Reports on Human Rights Practices: North Macedonia), 23 prill 2024, <https://www.state.gov/reports/2023-country-reports-on-human-rights-practices/north-macedonia/>.
- “Strategjia e Burimeve Njerëzore për Rrjetin e Prokurorisë Publike”, („Стратегија на човечки ресурси за јавнообвинителската мрежа”), tetor 2020, <https://bit.ly/3GcekBs>.
- “Strategjia e Burimeve Njerëzore për Rrjetin Gjyqësor”, („Стратегија на човечки ресурси за судската мрежа”), shtator 2020, <https://bit.ly/3trhzNE>.
- Këshilli Gjyqësor-Mediatik. “Rekomandime për incizim dhe fotografim në sallën e gjyqit”, (Препораки за снимање и фотографирање во судница), <https://bit.ly/3ZHWOOD>.
- Këshilli Gjyqësor i Republikës së Maqedonisë së Veriut “Raporti vjetor për punën e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut për vitin 2023”, (Годишен извештај за работата на Судскиот совет на Република Северна Македонија за 2023 година), (Këshilli Gjyqësor i Republikës së Maqedonisë së Veriut, 2024), <https://bit.ly/49uSnK8>.
- Tarifa për shumën e kostove aktuale të bëra për lëshimin e licencave për ndërmjetësuesit, licencat për ndërmjetësuesit në fusha specifike, licencat për trajnerët e ndërmjetësve dhe akreditimin e programeve për trajnimin e ndërmjetësve. Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 40/2024.

- TV Sitel. “GRECO: Maqedonia nuk është në përputhje të mjaftueshme me rekomandimet e Raportit të Vlerësimit të Antikorrupsionit, (ГРЕКО: Македонија е недоволно усогласена со препораките од Извештајот за евалуација во борбата против корупција), 18 tetor 2023, <https://sitel.com.mk/greko-makedonija-e-nedovolno-usoglasena-so-preporakite-od-izveshtajot-za-evaluacija-vo-borbata>.
- TV Sitel. “Fëmijët me aftësi të kufizuara kanë mbetur pa asistentë në fillim të vitit shkollor”, (Децата со попреченост останаа без асистенти на почетокот на учебната година), 2 shtator 2024, <https://sitel.com.mk/decata-so-poprechenost-ostanaa-bez-asistenti-na-pochetokot-na-uchebnata-godina>.
- TV Sitel. “Ka filluar ndërtimi i shtëpive tipike për strehimin e 40 familjeve romë të Shtipit”, (Започна изградбата на типски куќи за сместување на 40 штипски ромски семејства), 5 shtator 2024, <https://sitel.com.mk/zapochna-izgradbata-na-tipski-kukji-za-smestuvanje-na-40-shtipski-romski-semejstva>.
- TV Telma. “Komisioni Antikorrupsion hap lëndë për shpenzimet e Kostadinovska-Stojčevska”, (Антикорупциската комисија отвора предмет за трошоците на Костадиновска-Стојчевска), 26 gusht 2024, <https://telma.com.mk/2024/08/26/antikorupcziskata-komisija-otvara-predmet-za-troshocite-na-kostadinovska-stojchevska/>.
- TV Telma. “Vendimi i Këshillit Administrativ do të thotë që Këshilli Gjyqësor funksionon në mënyrë të paligjshme, anëtarët duhet të japin dorëheqjen”, (Пресудата на Управен значи дека Судскиот совет работи незаконски, членовите треба да си поднесат оставка), 30 dhjetor 2023, <https://telma.com.mk/2023/12/30/presudata-na-upraven-znachi-deka-sudskiot-sovet-raboti-nezakonski-chlenovite-treba-da-si-podnesat-ostavka/>.
- TV Telma. “Romalitiko: Romët në Maqedoni jetojnë në kushte nën standarde dhe banesa të improvizuara”, (Ромалитико: Ромите во Македонија живеат во супстандардни услови и импровизирани живеалишта), 28 dhjetor 2023, <https://telma.com.mk/2023/12/28/romalitiko-romite-vo-makedonija-zhiveat-vo-supstandardni-uslovi-i-improvizirani-zhivialishta/>.
- TV Telma. “Cvetanovska: Shpërbërja e Këshillit Gjyqësor do të krijojë një precedent të rrezikshëm dhe do të cenojë më tej besimin në gjyqësor”, (Цветановска: Распуштањето на Судскиот совет ќе постави опасен преседан и дополнително ќе ја наруши довербата во правосудството), 5 qershor 2024, <https://telma.com.mk/2024/06/05/czvetanovska-raspushtaneto-na-sudskiot-sovet-ke-postavi-opasen-presedan-i-dopolnitelno-ke-ja-narushi-doverbata-vo-pravosudstvoto/>.
- Tona Kareva Taleska. “Raport mbi kushtet në institucionet e ndëshkuese-korrektuese për vitin 2023”, (Извештај за состојбите и условите во казнено-поправните установи во 2023 година), -Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë së Veriut. 25 janar 2024. <https://mhc.org.mk/wp-content/uploads/2024/01/mkd-izvestaj-3-final-1.pdf>.
- Faktor. “Flamuri shqiptar në kupolën e kishës “Shën Athanasi” në kalanë e Tetovës: Pranë u vendos edhe një flamur i UÇK, bordi i kishës raportoi përdhosjen e objektit fetar”, (Албанско знаме на куполата на црквата „Свети Атанасиј“ во тетовско кале: Во близина било поставено и знаме на УЧК, црковниот одбор пријавил сквернавање на верски објект), 21 mars 2024, <https://faktor.mk/albansko-zname-na-kupolata-na-crkvata-sveti-atanasij-vo-tetovsko-kale-vo-blizina-bilo-postaveno-i-zname-na-uchk-crkovniot-odbor-prijavil-skvernavanje-na-verski-objekt>.

- Faktor. “Më në fund, 526 persona morën deklarata: Nuk kanë qenë në sistemin e shtetit”, (Конечно 526 лица добија изводи: Ги немаше во системот на државата), 19 dhjetor 2023, https://faktor.mk/konechno-526-lica-dobija-izvodi-gi-nemashe-vo-sistemot-na-drzavata?fbclid=IwAR18D-NjSCbvNEqo77FNxVktOgvHYNLYLGSbCu0AsZkE_h8cSVSQphHmtvQg.
- Faktor. “Siljanovska-Davkova paraqiti ankesën e parë për shkelje të rregullave zgjedhore - në lëvizje antikorrupsionistët”, (Сиљановска-Давкова го поднесе првиот приговор за кршење на изборните правила - на потег антикорупционерите), 6 prill 2024, <https://faktor.mk/siljanovska-davkova-go-podnese-prviot-prigovor-za-krshenje-na-izbornite-pravila---na-poteg-antikorupcionerite>.
- Fani Kimova. “Raporti i Barometrit për Mundësi të Barabarta”. “Raporti Barometri për Mundësi të Barabarta”, (Извештај Барометар за еднакви можности), (Qendra Maqedonase për Bashkëpunim Ndërkombëtar, 23 nëntor 2023), https://mcms.mk/images/2023/Barometar_za_ednakvi_moznosti_-ENG.pdf.
- Fokus. “Komuna e Tetovës mori vendim për rrëzimin e kryqit në oborin e manastirit në Kodrën e Diellit”, (Општина Тетово донела решение за уривање на крстот во дворот на манастирот на Попова Шапка), 26 dhjetor 2023, <https://fokus.mk/opshtina-tetovo-donela-reshenie-za-urivane-na-krstot-vo-dvorot-na-manastiro-ot-na-popova-shapka/>.
- Freedom House. “Shtetet në tranzicion 2024: Republika e Maqedonisë së Veriut”, (Nations in Transit 2024: Republic of North Macedonia), 11 prill 2024, <https://freedomhouse.org/country/north-macedonia/nations-transit/2024>.
- Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Raporti vjetor mbi situatën e të drejtave të njeriut në vitin 2023”, (Годишен извештај за состојбата со човековите права во 2023 година), (11 qershor 2024), <https://mhc.org.mk/wp-content/uploads/2024/06/god-izv-2023-mk-kon-pdf.pdf>.
- Qendra për Komunikime Civile. “Renditja e Institucioneve sipas Performancës Antikorrupsion në Prokurimin Publik”, (Рангирање на институциите според антикорупциските перформанси во јавните набавки), 2024, <https://bit.ly/3CluVTB>.
- Civil Media. “Antikorrupsioni u bë thirrje zyrtarëve të zgjedhur të respektojnë detyrimet kushtetuese dhe ligjore”, (Антикорупциска ги повикува избраните функционери да ги почитуваат уставните и законските обврски), 31 maj 2024, <https://civilmedia.mk/antikorruptsiska-gi-povikuva-izbranite-funksioneri-da-gi-pochituvaat-ustavnite-i-zakonskite-obvrski/>.
- Civil Media. “Inkluziva: Qendra të votimit të paarritshme në Shkup, Kumanovë dhe Veles”, (Инклузива: Непристапни гласачки места во Скопје, Куманово и Велес), 26 prill 2024, <https://civilmedia.mk/inkluziva-nepristapni-glasachki-mesta-vo-skopje-kumanovo-i-veles/>.

